

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogické a školní psychologie

DN 18/8

Objektivizace ducha poutě

Diplomová práce

Autor: Luděk Straka
Studijní obor: Psychologie
Vedoucí práce: PhDr. Miloš Kučera, CSc.

... diplomovou práci na téma Objektivizace ducha poutě jsem
... dostatečně vyvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

... 28. července 2006

Praha
2006

Luděk Straka
Luděk Straka

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma Objektivizace ducha poutě jsem vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne 28. července. 2006

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'L. Straka', is written over a rectangular white stamp or seal. The signature is somewhat stylized and includes a small flourish at the end.

Luděk Straka

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat PhDr. Miloši Kučerovi, CSc. za cenné rady a připomínky k diplomové práci.

OBSAH

1.	ÚVOD	7
2.	HISTORIE SVATOJAKUBSKÉ POUTI	7
2.1.	SVATÝ JAKUB VE ŠPANĚLSKU	7
2.2.	PŘILIV A ODLIV POUTNÍKŮ	10
2.3.	SITUACE NA PYRENEJSKÉM POLOOSTROVĚ ZA RECONQUISTY	11
2.4.	KULT SVATÝCH, RELIKVIE A JEJICH VÝZNAM	13
2.5.	SANTIAGO MATAMOROS	15
2.6.	RŮST JAKUBOVA KULTU	16
2.7.	MODERNÍ HISTORIE SVATOJAKUBSKÉ POUTI	18
2.8.	CESTY VEDOUČÍ DO SANTIAGA DE COMPOSTELA	20
2.9.	POUTNÍCI A JEJICH DŮVODY PRO CESTU	21
2.10.	PRAVIDLA PRO POUTĚ	25
2.11.	DNEŠNÍ PRAVIDLA PRO POUTĚ	28
3.	POPIS CESTY	29
3.1.	PŘÍPRAVA	29
3.2.	IDEA POUTĚ	31
3.3.	ČESKÁ REPUBLIKA	32
3.4.	NĚMECKO	37
3.5.	FRANCIE	57
3.6.	ŠPANĚLSKO	90
3.7.	ZÁVĚR	121
4.	KODOVÁNÍ	124
4.1.	PROČES KODOVÁNÍ	124
4.1.1.	Sběratel	124
4.1.2.	Způsob kódování	125
4.2.	DIKOVANÉ KODOVÁNÍ	130
4.3.	AKCIJNÍ KODOVÁNÍ	134
4.4.	SELEKTIVNÍ KODOVÁNÍ	170
4.4.1.	Kontra příběha	189
4.4.2.	Centrální kategorie	214

In our hearts we had such a longing

To see Saint James

That we left all our pleasures

To undertake this journey.

(The Great Song of the Saint James pilgrims, 17.století)

OBSAH

1. ÚVOD	7
2. HISTORIE SVATOJAKUBSKÉ POUTI	7
2.1. SVATÝ JAKUB VE ŠPANĚLSKU	7
2.2. PŘÍLIV A ODLIV POUTNÍKŮ	10
2.3. SITUACE NA PYRENEJSKÉM POLOOSTROVĚ ZA RECONQUISTY	11
2.4. KULT SVATÝCH, RELIKVIE A JEJICH VÝZNAM	13
2.5. SANTIAGO MATAMOROS	15
2.6. RŮST JAKUBOVA KULTU	16
2.7. MODERNÍ HISTORIE SVATOJAKUBSKÉ POUTI	18
2.8. CESTY VEDOUcí DO SANTIAGA DE COMPOSTELA	20
2.9. POUTNÍCI A JEJICH DŮVODY PRO CESTU	21
(2.10) PRAVIDLA PRO POUŤ	25
(2.11) DNEŠNÍ PRAVIDLA PRO POUŤ	28
3. POPIS CESTY	29
3.1. PŘÍPRAVA	29
3.2. IDEA POUTĚ	31
3.3. ČESKÁ REPUBLIKA	32
3.4. NĚMECKO	37
3.5. FRANCIE	57
3.6. ŠPANĚLSKO	90
3.7. ZÁVĚR	121
4. KÓDOVÁNÍ	124
4.1. PROCES KÓDOVÁNÍ	124
4.1.1. Sběr materiálu ke zpracování	124
4.1.2. Způsob kódování	125
4.2. OTEVŘENĚ KÓDOVÁNÍ	130
4.3. AXIÁLNÍ KÓDOVÁNÍ	203
4.4. SELEKTIVNÍ KÓDOVÁNÍ	210
4.4.1. Kostra příběhu	210
4.4.2. Centrální kategorie	214

4.4.3. Hypotéza.....	215
5. ZÁVĚR.....	216
6. ANOTACE.....	217
7. ANNOTATION.....	218
8. SEZNAM LITERATURY	219
9. PŘÍLOHY	220
1. ÚVOD	7
2. HISTORIE SVATOJAKUBSKÉ POUTI.....	7
2.1. SVATÝ JAKUB VE ŠPANĚLSKU	7
2.2. PŘÍLIV A ODLIV POUTNÍKŮ	10
2.3. SITUACENA PYRENEJSKÉM POLOOSTROVĚ ZA RECONQUISTÝ.....	11
2.4. KULT SVATÝCH, RELIKVIE A JEJICH VÝZNAM	13
2.5. SANTIAGO MATAMOROS	15
2.6. RŮST JAKUBOVA KULTU	16
2.7. MODERNÍ HISTORIE SVATOJAKUBSKÉ POUTI.....	18
2.8. CESTY VEDOUcí DO SANTIAGA DE COMPOSTELA	20
2.9. POUTNÍCI A JEJICH DŮVODY PRO CESTU.....	21
2.10. PRAVIDLA PRO POUŤ	25
2.11. DNEŠNÍ PRAVIDLA PRO POUŤ.....	28
3. POPIS CESTY.....	29
3.1. PŘÍPRAVA.....	29
3.2. IDEA POUTĚ.....	31
3.3. ČESKÁ REPUBLIKA	32
3.4. NĚMECKO.....	37
3.5. FRANCIE.....	57
3.6. ŠPANĚLSKO	90
3.7. ZÁVĚR.....	121
4. KÓDOVÁNÍ	124
4.1. PROCES KÓDOVÁNÍ.....	124

4.1.1.	<i>Sběr materiálu ke zpracování</i>	124
4.1.2.	<i>Způsob kódování</i>	125
4.2.	OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ.....	130
4.3.	AXIÁLNÍ KÓDOVÁNÍ.....	203
4.4.	SELEKTIVNÍ KÓDOVÁNÍ.....	210
4.4.1.	<i>Kostra příběhu</i>	210
4.4.2.	<i>Centrální kategorie</i>	214
4.4.3.	<i>Hypotéza</i>	215
5.	ZÁVĚR	216
6.	ANOTACE	217
7.	ANNOTATION	218
8.	SEZNAM LITERATURY	219
9.	PŘÍLOHY	220

S PÉČÍ!

1. Úvod

Lidé se vydávali na cesty od samotného úsvitu lidského rodu. Díky prvním výpravám z nejstarších dosud objevených míst na africkém kontinentě se *Homo sapiens* rozšířil do všech kontinentů. K důvodům jistě patří nutnost obživy, měnící se přírodní podmínky, ale také přirozená zvědavost zjistit, co se nalézá za obzorem. Putování je fenomén přítomný v základech lidské historie. Touha po putování nezmizela, proměnila se v kulturní charakteristiku lidstva. Židovští patriarchové kočovných kmenů na Blízkém východě a čtyřicetileté putování Mojžíše a jeho lidu, stěhování národů na euroasijském kontinentu, objevitelské cesty Vasco de Gamy a Kryštofa Kolumba představují různé výrazy touhy lidí po nových horizontech, která je základem současné vědy a spočívá svými kořeny v odvaze odejít ze známého a vydat se do neznáma.

„Kdo podniká pouť, podrobuje se na určitou dobu jakémusi výjimečnému stavu; opouští domov a vyráží do ciziny. Slovo „poutník“ odpovídá německému *Pilger*, francouzskému *pèlerin* a anglickému *pilgrim*, což jsou výrazy pocházející z latinského slova *peregrinus*, označujícího cizince, který žije mimo oblast, kde má občanská práva.“, uvádí Norbert Ohler ve své práci o středověkém poutnictví.

Povinnost poutě je výslovně zakotvena v náboženství muslimů, Buddha opustil svůj domov a hnán vnitřním neklidem se vydal na cestu, aby po svém prozření dál putoval a šířil nabyté poznání, křesťanství má do svých kořenů vetknuty cesty Ježíše a jeho apoštolů. Co tedy žene lidi hmotně zajištěné, aby opustili své domovy a vydali se do neznáma, kde riskují zdraví a životy, aby dobrovolně podstupovali nepříjemnosti a nepohodlí, které sebou takové cesty nutně nesou?

V létě roku 2005 jsem prošel starobyloou cestu Camino de Santiago. Španělské město Santiago de Compostela na severozápadu Pyrenejského poloostrova se řadí mezi tři nejvýznamější místa západního křesťanství společně s Jeruzalémem (místo, kde Ježíš učil, trpěl a vstal z mrtvých podle biblického podání) a Římem (místo odpočinku nejvýznamějších z apoštolů, Petra a Pavla). Z jasných důvodů vyplývá přitažlivost Jeruzaléma a Říma, u Santiaga je však situace jiná. Podle tradice zde leží hrob Jakuba Staršího, který se stal jako první apoštol mučedníkem a od chvíle, kdy tomuto místu byl přiřknut tento význam, sem putuje nekonečný zástup poutníků (ne náhodou španělský název pro Mléčnou dráhu zní Camino de Santiago – její nebeský tvar kopíruje cestu ze střední Evropy do Santiaga a při nočním cestování hvězdy, které ji tvoří, připomínaly poutníkům zástupy ostatních poutníků).

Na tom by nebylo nic překvapujícího, ve středověku bylo poutnictví rozšířenější a pro evropskou kulturu a integraci důležitější než si dnes uvědomujeme. Zarážející však je, že cesta do Santiaga nikdy neztratila nic ze své atraktivnosti pro až neuvěřitelný počet lidí (v pozdním středověku sem ročně dorazilo až 500 000 poutníků, což považuji vzhledem k populaci v tehdejší Evropě za všeříkající). Význam Svatojakubské cesty je takový, že v roce 1993 UNESCO prohlásilo poutní trasu sem za světovou kulturní památku. I dnes po starobylé stezce vedoucí přes 1600 km z Le Puy ve Francii do Santiaga de Compostela proudí takové množství lidí, že v průvodci Lonely Planet po Španělsku doporučují vydat se na cestu v zimních měsících, neboť je lépe snášet nepohodu počasí než umdlévat v nekonečném davu.

Mým přáním je ujít tuto cestu stejně jako ji chodily generace před námi, pěšky a ze svého domova v Praze. Mám v úmyslu využít své zkušenosti k porozumění fenoménu poutnictví. Ve své práci chci poukázat na důležitost poutnictví jako jednoho z významných projevů lidské existence. Uvést a obhájit v akademické obci fenomén pouti a putování, kterému nebyla dosud věnována příliš velká pozornost. Pomocí psychologických prostředků (dotazník, pozorování) a díky vlastní zkušenosti s poutí se pokusit nalézt odpověď na otázku, co je to pouť. K vyhodnocení nasbíraného materiálu chci použít výzkumných metod kvalitativního výzkumu, jejichž pomocí se doberu k vyslovení hypotézy o podstatě současné poutě.

2. Historie Svatojakubské pouti

2.1. Svatý Jakub ve Španělsku

Když se v první polovině 9. století rozšířila křesťanským světem zpráva, že v severozápadním Španělsku došlo zázračným způsobem k nálezů ostatků jednoho z dvanácti učedníků Ježíše Krista, apoštola Jakuba, nevzbudilo to příliš velké překvapení. Již několik století se ústním i písemným podáním šířila zvěst, že se apoštol Jakub vydal na evangelizační misi na Pyrenejský poloostrov předtím, než byl po svém návratu do Jerusalema sťat na příkaz krále Heroda Agrippy I – vnuka krále Heroda Velikého. V roce 44 se tak stal prvním mučedníkem z apoštolů. „V té době král Herodes krutě zasáhl proti některým bratrům. Mečem dal popraviti Jakuba, bratra Janova.“¹

Apoštol Jakub, řečený Starší, Větší či syn Zebedeův, patřil do užšího a privilegovaného kruhu Ježíšových stoupenců, kteří ho doprovázeli během cest po Palestině a byli svědky jeho kázání a léčení. Z vyprávění v evangeliích je zřejmé, že zejména tři z vybrané skupiny dvanácti spolupracovníků, Petr, Jakub a Jan, byli ve vztahu k Ježíšovi důvěrnější nežli ostatní. Když byl Ježíš požádán o vzkříšení dcery Jairovy, nedovolil nikomu, aby šel s ním, kromě Petra, Jakuba a jeho bratra Jana (Mk 5,37), stejná trojice přátel s ním strávila noc v Getsemanské zahradě před Ježíšovým ukřižováním (Mk 14,33). Jakub a jeho bratr Jan se cítili být natolik blízcí svému učiteli, že jej požádali o výsadní postavení v jeho budoucím království (Mt 20,20). Jako potvrzení Jakubovy důležitosti může zvláštní ironií osudu posloužit i fakt, že když chtěl Herodes Agrippa potlačit rostoucí křesťanskou sektu v Jerusalemě a vylepšit tak svoji pozici před ortodoxní židovskou obcí, nechal zatknout a popraviti právě jeho jako jednu z hlavních osobností ranné církve křesťanů.

Legenda vypráví, že v noci následující po jeho smrti přišli Jakobovi žáci a sesbírali tělesné pozůstatky svého mistra. Odnесли je k mořskému břehu, odkud se s nimi vydali na plavbu v kamenné bárce bez kormidelníka přes Středozemní moře skrze Herkulovy sloupy, až dopluli na Atlantický oceán, kde přistáli na pobřeží Galicie, nedaleko přístavu Iria Flavia (dnešní Pedrón). Tělo pak pohřbili na místě současného města Santiago de Compostela.

Není prostor, abych se v této práci podrobněji věnoval zajímavému příběhu o vlastním evangelizačním působení Jakuba ve Španělsku. Pro pochopení poutě k jeho předpokládanému hrobu však musím alespoň stručně shrnout nejdůležitější fakta.

¹ Bible, Nový Zákon, Skutky apoštolů 12, 1-2, str. 125

První písemná zmínka o Jakobově působení a pobytu ve španělských zemích se dochovala v menší biografii dvanácti Ježíšových učedníků nazvané Breviarium apostolorum sepsané v 6. století. Jaký byl počátek této španělské tradice v životopise svatého Jakuba, není známo, lze se však domnívat, že měla za účel přisoudit Hispánii vlastního apoštola, patrona a ochránce země, který k ní získal blízký vztah tím, že v ní šířil křesťanskou víru. Podobně se každá země tehdejšího křesťanského světa snažila mít vlastního patrona. Dvanáct nejbližších spolupracovníků Ježíše bylo z hlediska prestiže pochopitelně velice žádaných. Breviarium apostolorum se v průběhu 7. a 8. století stalo v církevních kruzích populární literaturou a známost údajného Jakobova pobytu v Hispánii se šířila.

Přesný letopočet nálezů Jakobova hrobu se v pramenech značně různí. Za jisté lze pokládat pouze to, že se tak stalo v první polovině 9. století. „*Tradice z Compostely klade nález ostatků světce do doby panování krále Alfonsa II (791 – 842) a biskupa Theodomira z města Iria. Theodimirův předchůdce Quendulfus byl stále naživu v roce 818. Biskup Theodimir zemřel 20. října 847. K objevu tedy muselo dojít mezi lety 818 až 842: přesnější datum nelze určit*“.²

Podle vyprávěné legendy jej objevil místní poustevník jménem Pelagius, který několik nocí pozoroval podivuhodné rojení hvězd na nebi a sledoval jejich nezvyklý pád v podobě deště na jeden konkrétní pahorek. Se svým pozorováním se světil Theodimirovi, tehdejšímu biskupovi města Iria Flavia. Společně se odebrali dotyčné místo prozkoumat. Po rozhrnutí křovisek našli mramorovou hrobku s ostatky tří těl, které Theodimir identifikoval jako ostatky svatého Jakuba a jeho dvou žáků, Teodora a Atanasia. Proto budoucí město, vystavěné na místě nálezů, nese název Santiago de Compostela... Svatý Jakub z pole hvězd. V odborné literatuře se lze setkat s ještě jedním možným výkladem názvu města odvozený z latinského composita tella, což znamená pohřebiště.

O pravosti tělesných ostatků svatého Jakuba v katedrále Santiaga de Compostela se vedou spory od doby jejich objevení. Stránky mnoha knih byly popsány seriózními úvahami i nejdivočejšími spekulacemi. Pro katolickou církev je záležitost uzavřena vydáním Buly papeže Leo XIII pod názvem „*Omnipotens Deus*“ z 1. listopadu roku 1884, ve které z autority svého úřadu potvrzuje autenticitu svatých relikvií.

² Fletcher, 1984, str. 57

Skeptické hlasy nacházejí své argumenty v následujících úvahách:

- „*Jakubovo údajné působení ve Španělsku by muselo spadat do období čtrnácti let mezi Ježíšovým ukřižováním (k němuž došlo nejpravděpodobněji roku 30) a smrtí Jakobovou. ...Apoštolský koncil, na kterém se Pavel sešel s jerusalémskými apoštoly a prosadil své mínění o přípustnosti, ba potřebnosti misie mezi pohany, se konal až v roce 48, tedy čtyři roky po Jakobově smrti. Pokud by Jakub kázal pohanům už řadu let před koncilem, který takové kázání připustil, znamenalo by to, že probíjával stejné myšlenky jako apoštol Pavel. Proč by potom Jakobova činnost nebyla v Bibli vůbec zmíněna, když o Pavlovi víme množství podrobností?*“³
- svatý Pavel v Listu Římanům (mezi lety 54 až 58) popisuje svůj záměr, vypravit se kázat do Hispánie: „*Nyní však už pro mne není žádné volné pole v těchto končinách; už mnoho let k vám toužím přijít, až se vydám do Hispánie.*“⁴. O pár řádek předtím nicméně poznamenává, že nemá v úmyslu kázat evangelium tam, kde tak již činil někdo před ním. „*Zakládám si na tom, že kážu evangelium tam, kde o Kristu ještě neslyšeli; nechci stavět na cizím základu.*“⁵ Pavel by věděl o Jakobově výpravě do Španělska, pokud se taková uskutečnila. Neuvažoval by proto o návštěvě této vzdálené země.
- svatý Jakub podstoupil mučednickou smrt v roce 44 a podle tradice prvotní církve do té doby neopustil Jerusálém⁶
- argument *ex silentio*. O Jakobově misijním působení nemáme žádné písemné zprávy až do 6. století, kdy se jeho jméno objevuje v souvislosti se Španělskem v Breviarium apostolorum.
- mohlo by se jednat nikoli o hrob apoštola Jakuba, ale křesťanského heretika Priscilliana, který působil v Galicii, popraveného za své myšlenky v roce 385 v Trieru

Rovněž příznivci pravosti relikvie mají na své straně zajímavé a pádné argumenty.

- o tak významném členovi ranné komunity křesťanů se v textech objevuje překvapivě málo zmínek. To může být vysvětleno jeho brzkou mučednickou smrtí, ale i působením ve vzdálených končinách.

³ Susa, 1998, str. 23

⁴ Ř 15, 23 – 24

⁵ Ř 15,20

⁶ Clement Alexandrijský, "Strom.", VI, Apollonius, citován Eusebiem, "Hist. Eccl." VI, xviii

- přenesení ostatků křesťanských svatých bývalo častou praxí.
- archeologické vykopávky ve španělské Méridě vynesly na světlo popsany kámen se záznamem o ostatcích několika svatých, mezi nimi i o relikvii svatého Jakuba v místním kostele věnovaném svaté Marii. V důsledku islámské invaze se mnozí křesťané uchýlovali na sever země, kam sebou brali nejvzácnější poklady jako třeba ostatky svaté Eulálie, která byla přenesena z Méridy do Ovieda, hlavního města království Asturie, na jehož území později došlo k objevu hrobu svatého Jakuba.⁷ V Méridě tedy uctívali svatého Jakuba, opatrovali jeho relikvie, což mohla být získaná část těla.
- jiné archeologické vykopávky, tentokrát pod katedrálou v Santiagu de Compostela v letech 1878-9 a opět v letech 1946 a 1959, doložily existenci křesťanského pohřebiště z římské doby s ústřední hrobkou pod oltářem současného chrámu. Na místě byl rovněž nalezen popsany kámen se jmény Athanasius a Theodore, učedníků svatého Jakuba.
- na každé legendě bývá alespoň zrnko pravdy.

Pádné argumenty předkládají obě strany, ovšem vzhledem k propasti času, která nás dělí od námi sledovaných událostí, nedostatku důvěryhodných zdrojů informací a archeologických nálezů, zůstává otázka pravosti relikvie v katedrále svatého Jakuba v Santiagu nerozhodnuta, dokud nevyjdou najevo nové, dosud neznámé skutečnosti. Do té doby záleží na každém jednotlivci, k jaké verzi příběhu se přikloní.

Vlastní historie svatojakubské poutní cesty se nálezem hrobky teprve začíná. Díky neutuchajícímu zájmu poutníků, kteří se každý rok vydávali ze všech měst a krajin Evropy na obtížnou a dalekou cestu, aby z různých důvodů navštívili Jakubův hrob a nad ním vystavěnou svatyni, se z původně lokálně omezeného kultu stalo významné středisko křesťanské kultury a religiozity.

2.2. Příliv a odliv poutníků

Jak uvádějí Rosalinde a Christopher Brookovy ve své práci o lidové zbožnosti ve středověku „Popular religion in the Middle Ages (Western Europe 1000 – 1300)“, osou středověkého náboženského cítění byl kult svatých ve všech jeho podobách. Středem zájmu se staly tělesné ostatky svatých mužů i žen a k místům, kde byly uchovávány, putovaly davy lidí.

⁷ Fletcher, 1984, str. 60

Význam a hodnotu relikvií pro tehdejší svět dokládá ve svých textech benediktinský mnich a historik Eadmer (1060 – 1124), který poznamenal, že Angličané považují relikvie svatých za nejvzácnější poklad na světě.

Příliv poutníků do Santiaga, mužů i žen ze všech společenských vrstev, dosáhl vrcholu v pozdním středověku, kdy město navštívilo ročně až 500 000 věřících (viz: Ohler, Náboženské poutě ve středověku a novověku, str 29). Množství příchozích poutníků v průběhu staletí nepříznivě ovlivňovaly těžkosti spojené s cestováním v době válečných konfliktů i nepřízeň světské vrchnosti vůči dalekým poutím, které podle jejich mínění odváděly pracující lid od naléhavých úkolů na polích či v dílnách a pod hrozbou vysokých trestů poutě úředně zakazovali. „V roce 1722 tak bylo v Rakousku vydáno nařízení, v němž se praví, že kdo není přes noc doma nebo odejde ze země, provinil se zvrácenou poutnickou mánií“.⁸ Ke snížení počtu návštěvníků do všech poutních míst pak přispěl velkou měrou přiklon zemí střední, severní a západní Evropy k novému učení, jehož hlasateli byli Luther, Zwingli a Kalvín. „S odvoláním na Písmo svaté a kritiky z pozdní antiky a ze středověku odmítali reformátoři uctívání svatých a zapovídali pouti v oblastech, které se k reformaci připojily.“⁹ I přes výkyvy v počtu příchozích poutníků během minulého tisíciletí neztratilo však Santiago společně s Římem a svatými místy v Jeruzalémě nikdy na své přitažlivosti. „Přes dočasný pokles návštěvníků získala katedrála v Santiagu de Compostela v několika málo letech (1738 – 1750) impozantní západní průčelí se dvěma vysokými věžemi, jedno z vrcholných děl evropského baroka.“¹⁰

2.3. Situace na Pyrenejském poloostrově za Reconquisty

Po muslimské invazi na počátku 8. století, která během několika málo let vyvrátila vizigótské království, se arabským dobyvatelům podařilo sjednotit takřka celé území dnešního Španělska a Portugalska pod zelenou vlajku islámu. Jedinou výjimku představoval odlehlý severozápad poloostrova, který se křesťanům podařilo uhájit a který se stal základnou pro 800 let trvající Reconquistu.

V roce 711 přistál u Gibraltaru muslimský místodržící, Tariq ibn Ziyad – po němž tato mohutná skála nese jméno Jebel Tariq čili Tarikova hora, a s armádou Berberů zahájil dobývání křesťanských území. Islámští bojovníci si rychle podmanili takřka celý Iberský poloostrov, jehož obyvatelstvo tvořili křesťané (z nichž se stali *mozárabes* – křesťané žijící na

⁸ Ohler, 2002, str. 39

⁹ Ohler, 2002, str. 37

¹⁰ Ohler, 2002, str. 39

území islámského státu) a Židé. Obě skupiny museli uznat svrchovanost nových vládců, za což se jim dostalo poměrně značné svobody náboženského vyznání. Křesťané však byli povinni platit zvláštní daň, což mnohé z nich přimělo k přijetí islámu (tzv. *muladíes*) či k odchodu na sever, který zůstával pod křesťanským vlivem. V horách severního Španělska brzy došlo k významnému střetu u Covadonga roku 722, kde muslimská vojska utrpěla porážku od krále Pelayo, zakladatele křesťanského království Asturias. Muslimové se rovněž pokusili o proniknutí na sever od Pyrenejí, ale byli odraženi zpět Franky.

Politická situace se pak na několik následujících století ustálila. Severní hranice islámského vlivu nebyla pevně stanovena, ale lze říci, že do poloviny 11. století procházela jižně pod Barcelonou až k severnímu Portugalsku. Islám svou mocí dosahoval rovněž ke středním Pyrenejím.

Asturské království s hlavním městem Oviedo nikdy neztratilo kontakt s křesťanskou Evropou. Hlavní spojení zajišťovala stará římská cesta vedoucí přes pobřeží Kantábrie k Pyrenejím, ale samozřejmě i díky námořní plavbě přes Biskajský záliv zůstávali asturští králové ve styku s říší Franků. Oviedo mělo navíc pověst křesťanského poutního místa, kam byly v důsledku maurské invaze přeneseny ostatky svatého Salvadora a kam se chodili poutníci poklonit památce *Siete Varones Apostolicos*, podle obecného mínění sedmi mladých společníků apoštola Jakuba z doby jeho působení v Hispánii. Přirozenou ochranu malému království poskytovalo pásmo hor León, nedostatek významných surovin i poloha na vzdáleném okraji poloostrova.

„Objev hrobu svatého Jakuba – jedinečného svým významem v oblasti na západ od Říma a navíc apoštola spojovaného po tak dlouhou dobu s Hispánií – pomohl upevnit již tak silnou křesťanskou identitu asturského království.“¹¹ V té době se tušilo, že ostatky Jakuba spočívají někde na španělské půdě, dosud se však neznalo přesné místo jejich uložení. To se po nálezů oznámeném biskupem Teodomirem změnilo. Král Alfonso II bez meškání vyrazil se svým dvorem z Ovieda po staré římské silnici k místu budoucího slavného poutního města a je proto některými nazýván „prvním svatojakubským poutníkem“. Trasa jeho cesty z Ovieda do Santiaga se později stala součástí nejstarší známé oficiální stezky ke hrobu svatého Jakuba, která nese název Camino Primitivo. Alfonso II nechal na místě nálezů postavit jednoduchý kostel ze dřeva, čímž uznal věrohodnost nálezů. Alfonsova víra v pravost objevu se jeví ve světle jeho dalších činů jako opravdová. Daroval kostelu všechny

¹¹ Dennett, Laurie: z přednášky předsedkyně The Confraternity of Saint James přednesené na Setkání poutníků v Torontu, 14. května 2005

pozemky v okruhu 3 mil, na smrtelné posteli svatyni věnoval 500 mincí z ryzího zlata. Cesta krále Alfonsa II podnítila zájem místních obyvatel o podniknutí těžké výpravy, sláva Santiaga de Compostela se rychle šířila a již Alfonso III nechal nahradit stávající kostelík bytelnějším svatostánkem.

2.4. Kult svatých, relikvie a jejich význam

Byla to doba, která zázračným nálezům svatých relikvií velice přála. Relikvie se považovala za nejvzácnější předmět na světě vůbec, obdařený nadpřirozenou mocí uzdravovat veškeré neduhy fyzické i psychické a činit zázraky, její vlastnictví se pokládalo za věc prestiže. Uctívání ostatků svatých je doloženo již ve druhém století a jeho počátek sahá pravděpodobně mnohem dále do historie. „*V dopise napsaném křesťany ze Smyrna kolem roku 156 se popisuje umučení biskupa Polycarpa, který byl krátce předtím upálen. Píše se v něm, že křesťané „sesbírali jeho kosti, které mají větší cenu než ryzí zlato a uložili je na vhodné místo, kde se podle Boží vůle.....budeme moci v radosti společně scházet a oslavovat výročí jeho mučednické smrti“.*¹² Shromažďování ostatků mučedníků a památek na ně z doby pronásledování křesťanské víry přimělo některé křesťany k odsouzení podobného počínání jako pohanství. Svatý Jerome v odpovědi na kritické hlasy ospravedlnil uctívání ostatků, podle jeho názoru se kult svatých nevztahuje na samotné fyzické pozůstatky, ale je výrazem úcty k svatým mužům a ženám, jejichž životy nám slouží jako vzor. Nebyl obhájcem jediným. „*Podle názoru svatého Augustína se adorace mučedníků nelišila od kultu dosud žijících světců – obojí poskytovalo ostatním křesťanům správný vzor.*“¹³

Lidová zbožnost se však nespokojila se svatými jako s ideálem patřičného křesťanského života. Běžným lidem daleko více imponovaly proslavené případy zázračných uzdravení, kdy léčba spočívala v dotyku nemocného s tělem, hrobem či dokonce pouze i s osobními předměty patřících svatým. „*Prach z hrobek, především ze Svatého hrobu, byl uctíván od nejranějších dob.*“¹⁴

Roku 313 se zapsal do dějin Milánský edikt, společné prohlášení císařů Konstantina a Lucinia, kterým se přiznává křesťanům náboženská svoboda. Do té doby se střídala období klidu s pronásledováním křesťanské sekty, nejtragičtěji postižené za vlády císařů jakými byli Nero, Decius, Valerianus a Diocletianus. Církev i přes ztrátu mnoha významných osobností

¹² Sumption, 1975, str. 22

¹³ Sumption, 1975, str. 23

¹⁴ Sumption, 1975, str. 25

neustále rostla a získávala si příznivce a věřící. Tertullianus ve svém *Apologetiku* trefně situaci církve vystihuje bonmotem „*Sanguis martyrum semen christianorum est.*“ – „Krev mučedníků je semenem křesťanů.“ Odhodláním, vírou, občanskými ctnostmi, křesťanskou morálkou a pomocí bližním si křesťanství dobývalo srdce obyvatelů římského impéria zázračnou rychlostí.

„Většina svatých, jejichž ostatky byly uctívány ve čtvrtém století, patřila k mučedníkům z posledního a nejkruťšího období pronásledování.“¹⁵ Veřejný úspěch, jaký zaznamenalo objevení a následná adorace jejich těl, byl ohromující, strhující. Svatý Augustinus, který se nacházel v Miláně v době nalezení těl dvou vcelku neznámých mučedníků, svatého Gervaise a Proteuse, zmiňuje všelidové nadšení, které se kvůli objevu jejich ostatků zmocnilo lidu a které se postupně rozšířilo na celý křesťanský svět. Ještě větší ohlas zaznamenalo ohlášení o nálezu těla svatého Štěpána, prvního křesťanského mučedníka, roku 415 v Palestíně. K události došlo na základě zázračného vidění. Části exhumovaného těla Štěpána byly rozslány do chrámů ve Středomoří a severní Africe. Augustinus získal část jeho těla pro svůj kostel v Hipponě, který se pak stal významným křesťanským centrem a poutním cílem severoafrických věřících.

Ranná církev se přenášení či dělení těl mrtvých snažila zpočátku zabránit. Podle regulí římského pohřebního práva bylo striktně zakázáno rušit klid mrtvých, byť by to mělo znamenat posunutí rakve o pár metrů. Ovšem těmi, kdo porušoval římské právo, byli samotní císařové, jejichž vůli nebylo snadné oponovat. Konstantinopol, která postrádala vlastní mučedníky, se díky pílí císařů v pátém století zaplnila ostatky svatých.

„Charakteristickým rysem většiny z těchto objevů bylo, že k nim došlo na základě vnuknutí při vizi či snu.“¹⁶ Vyše jsem zmínil nález těla svatého Štěpána, který přesně ilustruje zázračnou podstatu události. K jedinci, často mnichovi či poustevníkovi, sestoupil nebeský posel, aby jej informoval o místě uložení světcova těla. Nezáleželo na tom, zda dotyčný skutečně zemřel na udaném místě, neboť ke známce svatosti patřilo posmrtné přenesení těla na jiné místo.

„Spojily se dva faktory, díky nimž vznikla nebývalá poptávka po relikviích. Tím prvním bylo stále silnější přesvědčení, že bez relikvie nelze náležitě vysvětit kostel. Relikvie byly používány k vysvěcení římských kostelů již ve čtvrtém století. V roce 787 rozhodl druhý koncil v Nikáji o užívání relikvií pro vysvěcování nových chrámů a vydal výnos, podle něhož každý

¹⁵ Sumption, 1975, str. 26

¹⁶ Sumption, 1975, str. 26

kostel, který byl vysvěcen bez vlastnictví relikvie, musí nějakou získat co nejdříve. Obrácením severní Francie, Anglie a Německa na křesťanskou víru však přibyly země bez původních mučedníků, které jejich nedostatek musely řešit dovozem odjinud. Většinou je získávaly v Římě, odkud se v osmém a devátém století vyvážely svaté relikvie na sever.¹⁷ Pro nás může být zajímavé, že v roce 1039 podnikl kníže Břetislav I válečnou výpravu do Polska, kde ve Hvězdě slavnostně vyzvedl ostatky svatého Vojtěcha, aby je přenesl na Pražský hrad, kde později Spytihněv I založil baziliku zasvěcenou sv. Vítovi, Václavovi a Vojtěchovi.

Druhým faktorem, který měl dlouhodobější význam, bylo shromažďování relikvií mocnými vladaři tehdejší doby. V této aktivitě, současníky velice obdivované a diskutované, vynikali především byzanští císařové, kteří v Konstantinopoli vybudovali fantastickou sbírku svatých relikvií. Jakmile město roku 1204 dobyli západní křižáci, okamžitě vyplenili kostely a bohatství Byzance se rozptýlilo po celé Evropě. Svůj čin omlouvali úvahou, že kdyby svatý nechtěl opustit svou dosavadní svatyni, nedovolil by přenesení svého těla na jiné místo. Pokud přenesení umožnil, ukazuje to na jeho souhlas, neboť se mu zde nedostávalo náležité úcty. Jen na okraj, vášnivým sběratelem relikvií byl také císař Karel IV.

Relikvie byly považovány za národní bohatství, jejich vlastnictví za otázku panovnickovy prestiže, pro církve představovaly viditelné potvrzení duchovní autority. Prostý lid v nich spatřoval konkrétní důkaz Boží přítomnosti na Zemi obdařený nesmírnou mocí léčit všechny neduhy světa a konat zázraky.

Zázračný nález těla svatého Jakuba měl proto mimořádný politický i náboženský význam pro malé království Asturias. Upevnil křesťanskou identifikaci místních lidí, posílil jejich odhodlání vytrvat v kulturní a vojenské opozici vůči mnohonásobné převaze muslimských dobyvatelů většiny území Pyrenejského poloostrova, vzbudil zájem a pozornost evropských věřících.

2.5. Santiago Matamoros

Pro pozdější vývoj legendy o svatém Jakobovi je nutné zmínit událost, která zajistila Jakobovi výsadní postavení jako patrona Španělska. Jednomu z nástupců Alfonsa II se v potyčce s muslimy v tzv. „bitvě u Clavijo“ podařilo vyhrát díky rozšíření zprávy, že se v bojové vřavě po boku jeho vojska zjevil svatý Jakub na bílém koni. To povzbudilo morálku křesťanů a pomohlo zvrátit vítězství na jejich stranu. Jakobovi se poté dostalo nového přízviska „Matamoros“, Maurobijec. Vyprávění o jeho vojenské pomoci se však stalo populární

¹⁷ Sumption, 1975, str. 29

až ve dvanáctém století, kdy se příběhem povzbuzovali účastníci křížových tažení. Jakub, původně rybář a později apoštol křesťanského evangelia, se postupně proměnil v poutníka a nakonec i v rytíře vládnoucího mečem. Z povolávání jeho jména se dokonce zrodil bojový pokřik křesťanů za doby Reconquisty (718 – 1492), kteří se tím dovolávali jeho pomoci a ochrany. *Santiago y cierra España*, tak se povzbuzovali španělští vojáci nejen v boji proti Maurům, ale i proti Indiánům v Jižní a Střední Americe. Na Jakubovu počest pak nazývali nově zakládaná města na dobytém území jeho jménem, jak dokládají Santiago de Chile, Santiago de Cuba. I Miguel Cervantes v knize *Don Quixote* představuje svatého Jakuba jako jednoho z nejstatečnějších světců a rytířů, který se kdy na světě vyskytl. Píše, že Bůh přidělil Španělsko pod Jakubovu ochranu, aby se stal jeho patronem.

2.6. Růst Jakubova kultu

Ve druhé polovině 9.století se o rozšíření Jakubova kultu postarali dva muži, asturský král Alfonso III a biskup Sisnando z Iria. Alfonso III se prokázal jako velice štědrý mecenáš. Nechal rozšířit stávající svatyni, daroval kostelu kopii „Andělského kříže“ ze zlata a drahých kamenů (bohužel byl tento Compostelanský kříž ukraden v roce 1906, takže dnes jej známe pouze z fotografií), obdařil jej i pozemky a právy zaručujícími stálý příjem nutný pro obstarání potřeb „mnichů, chudých a poutníků“.

Známost galicijského kultu se rychle šířila. Zmiňuje se o ní v roce 945 zakladatel kláštera Montserrat nedaleko Barcelony a pozdější biskup Tarragony, Cesarius, v dopise papeži Janu XIII. Z poloviny 10.století rovněž pochází první zmínka o poutníkovi ze země za Pyrenejemi. Biskup Gottschalk z Le Puy vykonal pouť do Santiaga de Compostela roku 951. Během několika málo let jeho příkladu následovaly další významné osobnosti s početným doprovodem a nepochybně i velké množství prostých věřících. Poutníci sebou přinášeli finance i cenné dary, které si přáli věnovat Jakubovi a jeho kultu. Santiago rostlo v bohatství stejně jako ostatní význačná centra kultu svatých. Takové bohatství přitahovalo pozornost zlodějů a nájezdníků. Vikingové kvůli němu město vyplenili v roce 968, Maurové o generaci později roku 997.

Díky blízkému vztahu severošpanělských křesťanů s nejbližšími sousedy, Franky, bylo nasnadě, že nejpočetnější skupina poutníků přicházela z Francie. Nejschůdnější cesta do Galicie vede přes planinu Mesety, která však byla v rukou muslimů, proto museli poutníci volit obtížnější trasu po pobřeží Biskajského zálivu do Ovieda, odkud pokračovali až do Santiaga. Druhou alternativu nabízela plavba lodí na severní pobřeží Galicie.

Po vytlačení Maurů ze severu poloostrova nabyla na důležitosti otázka osídlení vylištěného a pustého prostoru Mesety. Jedno z řešení poskytlo vynětí španělské populace z účasti na křížových výpravách vyhlášených papežem Urbanem II. Za druhé, španělští držitelé moci udělovali značná privilegia cizincům, především z frankofonních oblastí, aby se volně usazovali ve starých i nově budovaných městech a sídlech. Na konci 10.století navázal Sancho Veliký těsné vztahy s benediktinskými mnichy z opatství v Cluny, kteří sehráli významnou roli v dějinách a propagaci svatojakubské stezky. Jeho následovník, Alfonso VI, spojil v jeden správní celek velké území zahrnující Galicii, Asturias, La Rioju, Leon, Castile a Navarru. Otevřela se tak snadnější cesta pro pěší i jezdce na koních přes rozsáhlé pláně na rozdíl od strmých svahů a pohoří při pobřeží. Alfonso VI vyzval mnichy z Cluny, ať vytvoří zázemí pro poutníky na nově získaném území. Do Cluny proudilo muslimské zlato, do Španělska pak odcházeli mniši sloužit poutníkům, šířit vzdělanost a křesťanskou kulturu. V 11.století tak pouť do Santiaga nabyla svůj mezinárodní charakter. Díky nově stavěným sídlům, klášterům a hospitalům se stala tato cesta známá jako Camino francés novou hranicí křesťanského Španělska. Poutníci opouštěli původní trasy v její prospěch, mnozí se usazovali podél ní, osidlovali původně nehostinné pláně, živili se službami poutníkům. Z období usazování Franků na Caminu pochází jména měst jako Villafranca del Bierzo atd.

Po nájezdu Maurů na Santiago de Compostela na přelomu tisíciletí, kteří město značně poničili, ale vlastní hrob Apoštola respektovali, prošlo město rekonstrukcí a novou výstavbou, rozhodlo se i o konstrukci katedrály. Biskupský stolec se rozhodnutím papeže Urbana II přenesl z Iria do nyní mnohem živějšího Santiaga a po té, co jmenování zdejšího biskupem obdržel brilantní diplomat Diego Gelmírez, který se zásadním způsobem zasloužil o zpropagování poutě ke hrobu Jakuba, bylo o světovém významu města rozhodnuto. „*Za doby arcibiskupa Gelmíreze bylo Camino pravděpodobně nejživější cestou v křesťanském světě.*“¹⁸

Během Gelmírezova arcibiskupství spatřila světlo světa kompilace pěti knih zasvěcených svatému Jakubovi a poutnictví s názvem Liber Sancti Jacobi. Známa je i pod jménem Codex Calixtinus, protože byla věnována tehdejšímu papeži Calixtovi II, který se staral o církev z papežského stolce v letech 1119 – 1124. O poslední z těchto pěti knih, Průvodci poutníka, jehož autorem byl bystrý a všímavý pozorovatel a poutník Aymeric Picaud se tvrdí, že je prvním „turistickým“ průvodcem. Picaud v 11 kapitolách popisuje čtyři francouzské trasy přivádějící poutníky ze severu, východu a jihu Evropy přes pyrenejské

¹⁸ Sumption, 1975, str. 116

průsmyky Roncesvalles a Somport na Camino francés, které pokračuje západním směrem do Galicie. Průvodce užitečně zmiňuje terén, řeky i města, ovšem často se s předsudky nevybíravě vyjadřuje o místních obyvatelích.

Vzhledem k rizikům spojeným s poutí do Svaté země rostl význam Santiaga jako hodnotné alternativy na druhém konci křesťanského světa. Největší slávy se Camino dočkalo ve středověku. Až půl milionové počty návštěvníků je však lépe brát s jistou rezervou, takové množství poutníků se vypravovalo ke svatyni snad jen o Svatých rocích. Svatý rok se zde slaví od konce 14. století pokaždé, když apoštolův svátek 25.července připadne na neděli.

V 16.století ubylo poutníků nejen do Santiaga, nýbrž všeobecně došlo k úpadku v popularitě poutí, kvůli protestantské reformaci. Ze Španělska a katolických zemí za Pyrenejemi se však lidé na pouť stále vydávali. Toto století přineslo ještě jednu komplikaci. Roku 1589 podnikli Francis Drake a John Norryes nájezd na město La Coruña ležící pouhých 40 km od Santiaga. Kvůli obavě před vydrancováním a ukradením relikvie Angličany se rozhodl arcibiskup Juan de San Clemente pro otevření hrobky, vyzvednutí ostatků a jejich ukrytí na místě, kde je nájezdníci nenajdou. Bohužel se jim podařilo vybrat takové místo, že když nebezpečí pominulo, relikvie nebyly k nalezení po následujících 300 let. Trvalo jistou dobu, než se zpráva o prázdném kostele rozšířila, ale když se tak nevyhnutelně stalo, značně poklesl počet zájemců o návštěvu svatého místa. Během úprav prostoru katedrály roku 1879 učinil uznávaný historik Antonio López Ferreiro kvalifikovaný odhad ohledně místa přenesených ostatků. Ostatky lidského těla nalezené při následném odkrytí označeného místa byly porovnány s čelistí svatého Jakuba darovanou před několika staletími italské katedrále v Pistoia a následně uznány jako pravé autoritou papeže Lea XIII roku 1884, aby byly uloženy pod hlavní oltář, kde spočívají dodnes.

2.7. Moderní historie Svatojakubské pouti

I přes znovuobjevení světcova těla se pouť do tohoto významného města křesťanů probouzela z dlouhého spánku jen zvolna. Příčin bude v různé míře několik. Po třech stoletích se obecné povědomí o existenci poutě do tak vzdáleného místa na evropském kontinentě přeci jen vytratilo. Španělsko se zároveň ve dvacátém století ocitlo v pozoruhodném úpadku a izolaci od okolního světa. Dva světové konflikty, občanská válka a éra generála Franca neumožňovaly volnost cestování po zemi, navíc evropský kontinent přetínala železná opona.

Teprve v roce 1948 u příležitosti Svatého roku v Compostele byly vydány poštovní známky s poutnickým motivem, přičemž se pouti dostalo širší pozornosti. O dva roky později se ve Francii formuje Společnost přátel cest svatého Jakuba (Societe des Amis du Chemin de Saint Jacques), která se orientovala především na akademické bádání a studium. Její členové natočili dokument o svém putování po Camino, který v 50.letech vzbudil ohlas mezi francouzskými diváky, některé z nich přivedl i na cestu do Galicie. Ve Svatém roce 1965 vzniká španělská organizace Amigos de Camino de Santiago. O této chvíli můžeme hovořit jako o zlomovém okamžiku pro příběh svatojakubské poutě ve 20.století. Španělská organizace kromě vědeckých studií prakticky usilovala o vytvoření lepších podmínek k absolvování poutě. Vydali průvodce a detailní mapy cesty, v roce 1982 začal kněz Elias se značením cesty žlutými šipkami, které platí dodnes. Elias dokázal přesvědčit místní autority o historickém i křesťanském významu zachování a údržbě Camina i že se vyplatí v dlouhodobějším horizontu investovat do jeho infrastruktury. Důležitost a smysl Camina uznává rovněž UNESCO. V roce 1985 zařadilo na seznam památek Světového dědictví nejprve starobylou část města Santiagu, v roce 1993 původní cestu vedoucí severním Španělskem a konečně v roce 1998 i další část na území Francie.

Během poslední dekády se podařilo vybudovat hustou síť poutnických ubytoven ve městech i na vesnicích. Kde je to možné, místní úřady podporují starou tradici a uvolňují finanční prostředky na opravu objektů se vztahem ke Camino. Moderní poutníci proto využívají pohostinnosti a péče v původních budovách jako byly hospitaly a kláštery zajišťující zázemí pro poutníky ve středověku. Cesta je dnes velmi dobře značená žlutými šipkami, z nichž se stal nový symbol poutě. V každém městě lze koupit podrobné průvodce po Camino. Navíc každý kraj, kudy prochází trasa cesty, vydává vlastní turistické brožury s informacemi o cestě, možnostech ubytování a turistických zajímavostech v okolí. Místní autority si uvědomují přínos proudu turistů a poutníků pro severní Španělsko.

Počet poutníků ohlášených v katedrále v Santiagu:

1986 – 2.491

1987 – 2.905

1988 – 3.501

1989 – 5.760 (návštěva papeže Jana Pavla II)

1990 – 4.918

1991 – 7.274

1992 – 9.764

1993 – 99.439 (Svatý rok)
1994 – 15.863
1995 – 19.821
1996 – 23.218
1997 – 25.179
1998 – 30.126
1999 – 154.613 (Svatý rok)
2000 – 55.004
2001 – 61.418
2002 – 68.952
2003 – 74.614
2004 – 179.944 (Svatý rok)
2005 – 93.924

2.8. Cesty vedoucí do Santiaga de Compostela

Do Santiaga de Compostela nevedla jedna jediná cesta, kterou by se ubírali všichni, kteří toužili na vlastní oči spatřit místo posledního odpočinku apoštola Jakuba. Existovalo mnoho cest, které využívaly síť kvalitních silnic vybudovaných římským impériem. Některé však byly významnější v počtu cestovatelů než jiné stejně jako dnes, kdy poutnictví zažívá svůj opětovný rozkvet jako Fénix povstávající z popela. V současné době byly obnoveny takřka všechny minulé poutní cesty. Liší se však v množství poutníků i v úrovni poskytovaného zázemí.

Nejznámější je Camino francés – Francouzská cesta. Ve Francii se nacházela čtyři shromaždiště, kde se spojovali jednotliví poutníci do větších skupin z důvodů větší bezpečnosti i zábavy. „Via Tolosana“ sloužila lidem z jižní Evropy, začínala v Arles a vedla přes Montpellier, Toulouse a pyrenejský průsmyk Somport. „Via Podiensis“ měla začátek v Le Puy a pokračovala přes Conques, Cahors, Moissac, Gaskoňsko na průsmyk Roncesvalles. „Via Limosina“ vedla z Vézelay v Burgundsku přes Limoges do Roncesvalles. Poslední trasa „Via Turonensis“ vycházela z Paříže, dále pokračovala přes Orléans, Tours, Poitiers, Bordeaux rovněž směrem na Roncesvalles. Tři cesty ze severu se spojovaly v jedinou ve vesnici Ostabat pod Pyrenejemi, odkud stezka stoupá vzhůru do průsmyku Roncesvalles. Na španělském území se k ní připojila čtvrtá cesta za Pamplonou a dál na západ se hlavní proud poutníků vydával po Camino francés přes města Burgos a León do Santiaga.

Lidem z jihu Španělska poskytovala stejnou službu Vía de la Plata ze Sevilly přes Salamancu a Zamoru. Z Britských ostrovů se poutníci plavili po moři do přístavů A Coruña a Ferrol v Galicii. Portugalská cesta prochází města Lisabon, Coimbra, Porto a Braga. Původní cesta Camino primitivo vedla po pobřeží Baskicka a Cantabrie. Všechny tyto cesty jsou nyní přístupné a značené, ačkoli současné podmínky v podobě patřičného zázemí se nevyrovnají nejznámější z nich, Camino francés.

2.9. Poutníci a jejich důvody pro cestu

Pěší chůze představuje základní způsob pohybu lidí. Je jí schopen téměř každý, nevyžaduje žádné zvláštní podmínky. Charakter evropského kontinentu díky mírnému klimatu a relativní nepřítomnosti přírodních katastrof poskytuje dobré podmínky pro chůzi a usnadňuje pěší cestování na dlouhé vzdálenosti.

„Kdo podniká pouť, podrobuje se na určitou dobu jakémusi výjimečnému stavu; opouští domov a vyráží do ciziny. Slovo „poutník“ odpovídá německému Pilger, francouzskému pélerin a anglickému pilgrim, což jsou výrazy pocházející z latinského slova peregrinus, označujícího cizince, který žije mimo oblast, kde má občanská práva.“¹⁹

Lidé se na pouť vydávali z různých důvodů. Buď impulzivně pod vlivem kázání nebo se na svoji cestu dopředu připravili.

Ohler uvádí podrobný výčet motivů středověkých poutníků:

1. Víra v Boha, důvěra ke svatým

Svět středověkého člověka byl místem zápasu Boha a Satana o lidskou duši. Člověk je tvor hříšný, snadno podléhá pokušení, ztrácí tak život věčný v Ráji. Těžko se můžeme vžít do pocitů tehdejších lidí, kteří umírali v mladém věku na úrazy a infekce a museli se proto vyrovnat s představou krátkého a nejistého života. Důležitější než zdejší svět se jim jevil posmrtný život. Po smrti bude každý člověk skládat před Bohem účet za své skutky, hledal proto přímluvce, které nacházel ve svatých. Mučedníci a svatí byli rovněž původně hříšní lidé, ovšem ve zkoušce životem plně obstáli, mohli proto působit jako přímluvci za prosebníky. Středověký člověk doufal, že vykonáním namáhavé pouti se mu dostane posmrtné odměny a odpuštění. „Jednou z nejpůvodnějších legend středověku bylo vyprávění příběhu sv. Marie Egyptské, prostitutky, která byla plně očištěna díky pouti a návštěvě Svaté země.“²⁰

¹⁹ Ohler, 2002, str. 11

²⁰ Sumption, 1975, str. 129

2. Návštěva svatých míst a získávání relikvií

Křesťanství staví na kultuře Židů, Řeků a Římanů, kterým je blízká představa, že božstvo se lidem zjevuje na určitých místech. Místo působení Ježíše a svatých, jejich hroby, osobní předměty jsou považovány za posvěcené, nabité mimořádnou mocí léčit veškeré neduhy a trápení světa a činit zázračné skutky. Jak píše Sumption, světec byl podle tehdejšího názoru i po smrti fyzicky přítomen v oltáři svého kostela, atmosféra v poutnickém kostele byla prodchnuta jeho takřka hmatatelnou přítomností. Tento dojem např. v jižní Francii navíc utvrzoval relikviář v podobě sochy (viz relikviář Saint Foy v Conques). Poutníci se neděsili nebezpečí a útrap spojených s cestou. Na pouť se často vydávali lidé staří a nemocní, kteří naopak doufali ve smrt v cíli poutě. Církev pevně trvala na ideji posmrtného vzkříšení těla a věřící přitahovala představa, že v ten den vstanou z hrobu ve vznešené společnosti svatých.

3. Uzdravení z nemoci a prosba

Že návštěva svatých míst na věřící skutečně působila podivuhodnou mocí, dokládá příběh rytíře a významného muže, Stephena z Hoylandu, který „*třicet let trpěl nočními můrami, než mu návštěva Canterbury přinesla klid mysli*“.²¹ V kostele visely berle chromých, kteří díky svatému začali znovu chodit. Důvodů pro nesčetná zázračná uzdravení může být vícero, ať se jedná o změnu jídelníčku, o lékařské umění mnichů v kláštorech, o úlevu způsobenou katarzí, euforií a vírou v uzdravení. Lidé trpící vleklou chorobou, postižením nebo neplodností se vydávali prosit na místa požehnaná přítomností svatých za uzdravení. V knize miráklů, kam se zapisovaly zázračná uzdravení a události spojené s daným kostelem, se dočítáme podobných zápisů: „*Vždyť co lidský um a léky spravít nesvedou, to zhojí Maria, máti poznání*“.

Sumption ve své knize uvádí výborný ilustrační příklad. Chlapec, kterému se vrátil zdravý rozum v chrámu ve Worcesteru, potvrdil, že na vlastní oči viděl, jak z jeho těla odchází zlý duch po návštěvě svatyně. Démon kvůli nucenému opuštění chlapcova těla neopomněl zahrozit pěstí směrem k chrámu, kde podle všeobecně sdíleného názoru přebýval svatý, který tak byl odpovědný za chlapcovo uzdravení.

²¹ Sumption, 1975, str. 17

4. Bezdomovství v Ježíšových stopách

Ježíš vysvětloval principy svého učení během procházení Palestiny, kterou během několika let na cestách důkladně poznal. Pozdější poutníci sdíleli touhu „kráčet ve stopách svého Mistra“, jak prohlásil Origen. To pro mnohé znamenalo zřeknutí se světského života s jeho pohodlím i pokušením. „Poutnictví bylo v ranné Církvi často motivováno ryze negativním vnímáním městských hodnot“²² Svátý Jeroným se toužil věnovat rozjímání nad milostí Krista v samotě divočiny. Poutník není vnímán jako turista, nýbrž jako mnich, jako člověk v dobrovolném exilu z prostředí světských hodnot. Tento přístup byl nejvýrazněji rozvinut irskými mnichy, kteří se v 6. a 7. století „bezcílně toulali“ Evropou, aby se tak definitivně odtrhli od hmotných statků a jejichž konečným cílem byl nebeský Jeruzalém.

Handwritten notes:
A. 2. 2. 5. Slib
Slib

V kritických chvílích, v okamžiku ohrožení života, při bouři na moři, v nemoci se středověký člověk obracel na svaté s prosbou o pomoc, s příslibem vykonání poutě k vybranému světci a přinesení darů v naději, že se mu dostane záchrany, neboť jen tehdy bude moci svatému prokázat slibované pocty.

6. Ustanovení závěti

„Po celé trvání církevních dějin existovaly zástupné modlitby, například rodičů za jejich dítě, rodiny za člena, který ležel v bezvědomí. V pozdním středověku bylo vysláno též nemálo poutníků, kteří se na posvátných místech měli modlit místo lidí nemocných, zmrzačených nebo i zemřelých.“²³ V řadě středověkých závětí se nachází přání zemřelého, vynaložit část pozůstalosti na náklady spojené s vysláním zástupného poutníka, který by vykonal poutě in meo nomine, v mém jménu. Zástupná poutě se považovala za rovnocennou a užitečnou pro duši křesťana, který jako kdyby se na dané místo dostavil osobně.

7. Pokání, kajícíná poutě a získání odpustků

Provinilcům, kteří přestoupili zákon a svých činů litovali, bylo možno nařídít vykonání poutě. Délka poutě odpovídala míře provinění, nezdědka museli odsouzenci navštívit vícero míst, než se směli vrátit domů. Odchod zločinců z místa spáchání jejich skutků utišoval vzbouřené emoce, mnozí z nich se z cest vraceli zmoudřelí, jiní začali v cizině nový život, někteří v dalekých krajích zahynuli.

²² Sumption, 1975, str. 95

²³ Ohler, 20002, str. 66

Pro středověkou víru byl charakteristický předpoklad, že vykonání poutě a návštěva jistých svatyní automaticky snímá z dotyčného jedince jeho viny a hříchy. Hříšným lidem je z milosti Boha umožněno odložit svá provinění, ať jsou jakkoli velká, na oltář světce s okamžitým následkem jejich vymazání. Autor knihy *Zázraky svatého Jakuba* píše: „*Je jisté, že kdokoli se v opravdovém pokání ubírá ke svatému Jakubovi a celým svým srdcem jej žádá o pomoc, tomu budou s veškerou jistotou jeho hříchy odpuštěny.*“²⁴

Odpustků se zde pouze dotknu, na tak krátkém prostoru se tématu nelze hodnověrně věnovat. Myšlenka odpuštění vychází z židovské tradice, kdy byl každý padesátý rok rokem milosti s oporou v žalmu Izajáš 61,1 nebo Leviticus 25,10. V jazyce středověkých kazatelů se tento svátek proměnil v každý rok, kdy se lidem dostalo neobvyklé šance na získání spásy. Všeobecné odpuštění hříchů se týkalo nejprve účastníků křížových výprav, později se pod silným tlakem veřejného mínění označil za Svatý rok v Římě výroční letopočet 1300. Spustila se tím lavina, kterou již nikdo nemohl ani nechtěl zastavit. Všichni, kteří během Svatého roku navštívili římské baziliky a vyznali se ze svých hříchů, obdrželi bezvýhradné odpuštění. Aby ostatní místa nepřišla zkrátka, umožňoval jim papež na svátky jejich svatých pořádat vlastní Svatý rok.

8. Následování a útěk ad 4

Mnozí z poutníků volili dalekou pouť, aby se vyvlékli z těsného krunyře prostředí, v němž žili. „*Svět, který za sebou nechával středověký poutník, byl malou a uzavřenou komunitou.*“²⁵ Důvody pro odchod byly jistě rozmanité. Patří sem neochota podřídit se povinnostem, války, mor v kraji, neúroda a hladomor, nespokojenost s vrchností světskou či církevní, ale i pozitivní očekávání spojená se změnou či lepšími existenčními podmínkami. „*Koncem patnáctého století popsal autor kárající přílišné nadšení pro poutě základní motivy poutníků jako ...zvědavost spatřit jiná místa a zažít něco nového, netrpělivost služebníka se svým pánem, dět s jejich rodiči nebo žen s jejich manželi.*“²⁶

9. Touha po dobrodružství a zábavě

Cestování rozšiřuje obzory, je to nepochybně škola života. Ne každý si přál vést usedlý život v rodné vsi nebo městě, proto mohl pocítit touhu po odchodu z důvěrně známých míst a podívat se, jak žijí lidé v cizích krajích. Poutníci se snadno seznamovali, často se

²⁴ Sumption, 1975, str. 103

²⁵ Sumption, 1975, str. 11

²⁶ Sumption, 1975, str. 13

sdužovali do větších skupinek, kde jistě nebyla nouze o historky, jak dokládají Canterburské povídky od Chaucera. Sumption tvrdí, že v životě středověkého člověka převládala monotónní pravidelnost a konvence nepřipouštějící vybočení ze zavedeného řádu. Existence poutě pak přinášela potřebné uvolnění.

2.10. Pravidla pro pouť

Kdo učinil slib, považoval se od té chvíle za poutníka, i když se k pouti odhodlal až po letech. Stávalo se, že chudí lidé, kteří neměli zhola nic, se pod vlivem působivého kázání vydali okamžitě na cestu, aniž měli představu, kde dotyčného světce hledat, ovšem většina poutníků se na tak dlouhou a dalekou cestu potřebovala předem důkladně připravit. Vždyť do Santiaga se běžně chodilo na pouť v délce trvání jednoho roku. Poutníci si také přáli navštívit vícero posvátných míst, čemuž odpovídaly trasy poutních cest, které vedly přes významné svatyně. „*Kdo putoval do Santiaga, navštívil Matku Boží v Le Puy a sv. Fides v Conques při cestě tam a při návratu sv. Martina v Tours.*“²⁷

Před odchodem si měl člověk nejprve uspořádat osobní a majetkové vztahy. „*Poutníkům bylo vyhrazeno právo podle své vůle sepsat závěť, kteréžto privilegium bylo až do pozdního středověku dopřáno jen málo lidem.*“²⁸ Velmi se doporučovalo sepsání závěti s ustanovením patřičné doby, po které si mohla manželka či manžel vzít jiného partnera. Církev pomáhala poutníkům, když za doby jejich nepřítomnosti vzala do úschovy a opatrování jejich majetek, takže movitější poutník mohl odejít s klidnou myslí. Církev rovněž použila veškerý svůj vliv, aby se poutníkovy závěť v případě jeho či její smrti dodržela.

Po smíření a rozloučení s blízkými, jejichž souhlas s poutí se musel předem získat (později rovněž faráře, v novověku dokonce i biskupa) se před odchodem poutník vyzpovídal, zúčastnil se svatého přijímání a požádal o požehnání církve. „*Během mše nebo po ní byly požehnány hole, mošny i poutníci sami.*“²⁹

Chudí lidé dovedli cestovat bez peněz. Mohli se odvolávat na příkázání dobročinnosti a pomoci potřebným při žádání o almužnu, v kláštorech platila Benediktova pravidla prikazující přijímání hostů jako Krista. Kláštery přitom ležely často den cesty od sebe. I když jejich péče, aby dokázaly ze svých zdrojů obsloužit davy poutníků žádajících ubytování a jídlo, musela být skrovná, jen málokdo si vážně stěžoval, neboť to bylo zadarmo a poutníci

²⁷ Ohler, 2002, str. 29

²⁸ Sumption, 1975, str. 168

²⁹ Ohler, 2002, str. 87

museli být vděční a zároveň zvyklí na podmínky středověkého života. Kláštery se navíc často stavěly užitečně na místech, která kvůli opuštěnosti či neschůdnosti vyžadovala zvláštní pomoc.

K velkým pomocníkům se řadila poutnická bratrstva, která cestovatele podporovala hmotně i ideově, penězi a modlitbou. „*Taková bratrstva byla často pod ochranou světce, k němuž se poutníci vydávali; v mnoha evropských městech byla bratrstva Jakubova.*“³⁰

Poutníci se rádi sdružovali do skupin, což zvyšovalo šance na přežití a dosažení vytouženého cíle, pokud bylo možné se připojit k někomu, kdo znal cestu. Ve skupině platila zásada vzájemné pomoci proti zvěři, útoku lapků, ale i při právních sporech, kdy jedinou obranou proti křivému nařčení a záchranou před popravením bylo svědectví druhých lidí.

Pro pěší cestovatele platila stále užitečná zásada: zavazadel co nejméně a jen to nejnútnejší. Vyplatilo se putovat s penězi a průvodními dopisy, které otevíraly dveře měst, hradů a klášterů. Cestovní pas poutníka byl vyžadován nejpozději od 15. století. Farář či jiný církevní hodnostář v něm potvrzoval, že dotyčný je zbožný a řádný člověk a uvádělo se, které místo má v úmyslu navštívit.

Typický poutník, jak jej známe z dobových ilustrací, soch a obrazů, nosil dlouhý plášť, který sloužil jako ochrana proti chladu, větru a dešti a v noci i jako příkrývka. Na hlavě měl klobouk se širokým okrajem (Španělé kromě bojového pokřiku „Santiago!“ přinesli sebou do Ameriky i poutnickou pokrývku hlavy, kde se z ní později vyvinul klobouk zvaný panama), na který se zhruba od 14. století po dosažení cíle připevňoval poutnický odznak. Ten se dříve nosil přišitý na kapse. V ruce poutník držel hůl se dvěma výstupky na dřevě, jenž pomáhala na neschůdném terénu i při obraně proti zvířatům. Poutnický oděv a hůl mu zprostředkovaly vstup do „řádu poutníků“, což pro mnoho věřících znamenalo významný duchovní přelom v životě. „*Navíc v průběhu času obdařila Církev poutnický oděv bohatým a propracovaným symbolismem*“³¹.

Poté, co poutník navštívil cestou několik svatyní, přiblížil se po dlouhé době konečnému cíli. První pohled na město či chrám se mu nabídl z vrcholu kopce, který proto nesl název „hora radosti“ (*Mons gaudii, Monte del Gozo, Montjoie*). Kdo ze skupiny vyběhl nahoru jako první, stal se jejím „králem“, jeden z důvodů rozšířeného příjmení Král v evropských jazycích.

³⁰ Ohler, 2002, str. 145

³¹ Sumption, 1975, str. 173

Aby se světci prokázala patřičná úcta, museli ze sebe poutníci před vstupem do města smýt špínu a prach. Před Santiagem teče prudký potok nesoucí název Lavacolla (lava – umýt, colla – intimní partie těla), kde se nadšení cestovatelé koupali.

Po příchodu do města se první noc trávila v bazilice na modlitbách a při zpěvu písní. Každý se snažil přiblížit co nejlíže k oltáři s ostatky světce. Panovala vzrušená atmosféra plná očekávání. Kdo na sobě spatřil známky učiněného zázraku, snažil se je ihned ohlásit a dát zapsat do knihy zázraků – miráklu. Prostor kostela nebo krypty zaplňovalo množství darů a předmětů dokazujících zázračné působení a moc svatého. Visely zde řetězy osvobozených vězňů, odhozené berle, koš, ve kterém bylo přineseno ochrnuté dítě. Všude bylo plno lidí strašlivě znetvořených nemocmi, s mokvajícími vředy a otevřenými ránami, kteří se nahlas vroucně modlili a usilovali o fyzický kontakt s posvátným hrobem. Je možné, že nesmírně sugestivní prostředí plápolajících svíček, kouře z kadidelnic, který měl přehlušit zápach nemytých a nemocných těl, vyprávění o nedávných zázracích učiněných tímto velkým světcelem či svatou a síla očekávání společně s vůlí se uzdravit probudily skryté síly v prosícím člověku, který najednou dokázal odhodit berle a vstát povzbuzován bouřícím davem.

Ať již poutník přišel na posvátné místo s jakýmkoli přáním, snažil se přinést svatému dárek. Tím si zajistil, že jej bude mít svatý stále na paměti i po odchodu. Renesanční člověk Michel de Montaigne se musel roku 1581 velice snažit, aby získal svolení umístit obraz sebe, své ženy a dcery na stěnu výhodně otočenou k obrazu Matky Boží v Loretu, která si jej tak měla stále připomínat. Dary byly často vyrobeny z včelího vosku ve tvaru orgánu nebo končetiny, které byla zázračně na přímluvu svatého vyléčena. Boris Titzl uvádí, že nemocní na Svaté Hoře u Příbrami obětovali stříbrné a voskové napodobeniny nemocných orgánů.

Když po určité době nastal čas k návratu zpět domů, chtěl si poutník přinést sebou trvalou upomínku a potvrzení o uskutečněné cestě. Ze Svaté země si lidé vozili prach ze Svatého hrobu, vodu z řeky Jordán či palmovou ratolest, symbolem poutě do Santiaga se stala mušle. „Její dvě skořápky znamenaly dva příkazy lásky k bližnímu, na nichž musí nositel mušle stavět svůj život, tj. milovat Boha nade vše a bližního svého jako sebe sama“. (Ohler, str 190) „Poutnický odznak byl velice ceněnou hodnotou, nejenom jako suvenýr, ale jako předmět obdařený kouzelnou mocí.“³²

³² Sumption, 1975, str. 175

Po návratu byl poutník uvítán s poctami a doprovoben do kostela, kde potvrdil, že dosáhl odpuštění hříchů a došel tedy zaslouženého klidu. Provinilci museli doložit písemným potvrzením, že skutečně byli v určeném místě svého pokání. Každý si pak pečlivě uschoval svoji hůl, plášť a poutnický odznak, který nosil o slavnostních událostech. Že si poutníci svého odznaku velmi považovali, dokládá jejich častý výskyt v hrobech.

2.11. Dnešní pravidla pro pouť

Oficiální pouť Camino de Santiago vede z francouzského města Le Puy v Massif Central a měří přes 1600 km, než dosáhne cíle v Galicii. V katedrále v Le Puy se každý den brzy ráno slouží mše s požehnáním pro poutníky, kteří zde začínají. Lze zde získat poutnický pas, Credencial, do něhož se každý den otiskují razítka v ubytovnách a kostelích na cestě. Vyplněný Credencial s razítky slouží ke vstupu do poutnických ubytoven a zaručuje držiteli různé výhody jako slevy na vstupném, slevy na dopravu, možnost jídla zdarma apod. Na základě Credencialu se poutníkovi v Santiagu vystaví potvrzení o absolvování poutě, Compostela, s původním textem v latině.

Pro uznání poutě a získání Compostely je nutné ujit alespoň 100 kilometrů pěšky nebo ujet 200 km na kole či na hřbetě koně. Jiné způsoby absolvování poutě jako využití auta, autobusu, vlaku, letadla není uznáváno.

3. Popis cesty

3.1. Příprava

Myšlenka na pouť ve mně zrála zhruba dva roky. O existenci poutního místa na severozápadě Španělska jsem věděl mnohem delší dobu z letmo přečtených článků v časopisech, ale i když mi představa pěší cesty o délce přes 3000km připadala zajímavá, nijak jsem ji nespojoval se svým životem. ?

Až když se mnou začal žít můj pes, Kapučína, objevil jsem pro sebe potěšení z dlouhých výletů po širokém okolí Prahy. Při návratu z jednoho z nich jsem si uvědomil, že bych rád pokračoval dál v cestě. Lákalo mě pomyšlení na cestování přirozenou rychlostí, kdy budu mít čas na vnímání přírody i kulturní krajiny, na pocit naprosté soběstačnosti a svobody díky tomu, že si vše potřebné ponesu sebou v batohu a na objevování měst, vesnic a pěšin vedoucích místy, která nemám možnost jinak poznat. Chůze mi navíc pomáhá utřídit si myšlenky, krok za krokem ze sebe vytřepat civilizační stres a posiluje tělo.

Jakoby ve mně idea pouti do španělského Santiaga celou dobu skrytě dřímala, tak náhle se vynořila. Na mapě jsem si vyhledal, kde přesně se nachází a kolik přibližně kilometrů tvoří vzdálenost mezi ním a Prahou. Jejich značný počet a doba, kterou pěší cestování zabere, jen posílily mé nadšení. Bylo to přesně to, co jsem hledal. Cestu, která povede přes půl Evropy směrem na jih. Cestu, díky níž strávím pokaždé jeden celý měsíc v jiné zemi, projdu ji pěšky a poznám způsobem, který býval lidem nejbližší. Takovou poutí se nejlépe přiblížím kořenům evropské civilizace a kultury a třeba se doberu hlubšího pochopení křesťanství. Od té chvíle jsem neuvažoval o jiné alternativě.

Definitivní rozhodnutí o pouti jsem učinil zkraje zimy s tím, že na počátku léta absolvuji alespoň jedny státnice, výpověď v současném zaměstnání podám ke konci června a uvolním si tak časový prostor pro cestu, která měla podle mých předpokladů trvat o něco déle než tři měsíce. Mezitím shromáždím co nejpodrobnější mapy, seženu si literaturu a vrátím se ke studiu španělštiny. Abych zjistil, co takové putování obnáší a jak budu zvládat každodenní porci kilometrů, předsevzal jsem si, že jich do léta nachodím 500.

Všechno dobře vycházelo. V lednu jsem přes inzerát v Instituto Cervantes poznal rodilou Španělku na konverzaci, která se narodila v Galicii a Santiago de Compostela velmi dobře znala. Zprostředkovala mi pohled místních lidí na Camino a poprvé jsem se setkal s tamním dialektem španělštiny zvaným gallego. Z únorové návštěvy u přítelkyně v Oxfordu jsem si přivezl několik knih o poutnictví, které jsem si dílem koupil, druhým dílem půjčil v univerzitní knihovně a nakopíroval. Na jaře jsem přes rodinu získal kontakt na slovenského poutníka, který se vydal na španělskou část Camina dokonce pětkrát, občas jsme se sešli na obědě a stali se z nás přátelé. Doporučil mi knihy MUDr. Susy a jeho samotného jako nadšeného poutníka, který cestě do Santiaga věnoval šest dovolených za sebou, než konečně dosáhl vytouženého cíle. Koncem dubna jsem dovršil tréninkových 500 km, tedy o dva měsíce dříve než jsem čekal. Dodalo mi odvahy, že jsem byl schopen bez problémů ujít průměrně 30 km za výlet, jednou i 48 a jak já, tak i pes, jsme si dokázali výlet dobře užít.

Nový rozměr do připravované pouti vneslo zjištění, že můžu požádat o změnu tématu diplomové práce. Pomyšlení na to, že bych zpracoval svoji poutnickou zkušenost formou DP na katedře psychologie, mě nadchlo. Vedení katedry a všichni její zainteresovaní členové mi v tom s pochopením vyšli vstříc, za což jsem jim vděčný a děkuji.

Po oficiálním schválení nové úlohy diplomové práce jsem se v červnu, po státnici ze speciální pedagogiky zaměřil na získání kontaktů na lidi, kteří mají s poutí osobní zkušenost. Mluvil jsem s farářem kostela sv. Jakuba na Starém městě, který mě odkázal na malostranský klášter augustiniánů. Tam jsem se sešel se španělským mnichem Padre Juanem, který jednou za dva roky organizuje výpravu pro zájemce o pouť ke sv. Jakubovi. Zrovna letos se chystala skupina 23 českých zájemců z řad farníků a jejich známých autobusem do španělského města León, odkud je čekalo 350 km putování. Přítelkyně mě při červnové návštěvě Anglie seznámila s oxfordskou profesorkou jazyka gallego, rodačkou ze Santiaga, která putovala jako dítě se svojí rodinou.

Během onoho půl roku před cestou jsem se přesvědčil, že nejsem jediný, koho natolik oslovila myšlenka svatojakubské poutě, že se na ni vydal. Naprostá většina poutníků ovšem vstoupila na Camino až ve Španělsku, případně ve Francii. Já jsem ale cítil, že pokud se má jednat o skutečnou pouť, že musím začít s cestou v místě, kde žiji a které považuji za střed svého světa. Doslova vstát ráno z postele, hodit na záda připravený batoh a vydat se z důvěrně známých míst do stále většího neznáma, dokud nedorazím do cíle v katedrále sv. Jakuba v Santiagu a na Konec světa, k moři na mys Finisterre.

Poslední dva týdny před zamýšleným odchodem mě plně pohltila cestovní horečka a nevěřícný úžas, cože se to chystám podniknout. Měl jsem obavy, jak zvládnu takovou cestu sám a jestli Kapučína vydrží jít ve španělském vedru. Podle čeho budu hledat správnou cestu, až za hranicemi ČR opustím známý systém turistických značek? Jak budu komunikovat s lidmi, když neovládám němčinu a francouzštinu? Na podobné otázky jsem neznal odpověď.

Naštěstí se těsně před cestou černý mrak v mé mysli rozplynul. Několik dnů před začátkem jsem dostal od kamaráda jako dar na cestu dřevěnou hůl. Ze dvou možných jsem si vybral štíhlejší a lehčí, kterou jsem zkrátil na výšku své postavy. S holí v ruce jsem se cítil statečnější a jako skutečný poutník, stejný jako mí předchůdci. Posílilo mě vědomí, že i když jsem sám, vydávám se na cestu vyšlapanou mnoha generacemi dřívějších poutníků a sdílím s nimi stejné obavy i radosti. Poprvé jsem tak zažil pocit „živé historie“.

Na cestu se mi dostalo i příslibu společnosti, když mi zavolal jeden známý, že se doslechnul o mé výpravě a že by se ke mně rád v srpnu na tři týdny připojil. S přítelkyní jsme se pak domluvili na srazu v polovině září ve francouzském Le Puy a na společném třítýdenním putování, takže jsem se mohl těšit na známé tváře a na dohodnutá setkání v programu cesty.

Na cestu jsem si koupil nové boty a do batohu naskládal stan, letní spacák, karimatku, jedny dlouhé kalhoty a zapínací flísovou mikinu, pár ponožek, vojenské pončo jako pláštěnku a nebytné pomůcky: mapy, nůž, tužky, deník, cestovní dokumenty moje i Kapučíny (od 1. ledna toho roku musel mít pes čip a vlastní pas pro cestu do zahraničí). Outdoorový nátělník, kraťasy a čepici jsem měl na sobě. Víc věcí se mi do batohu nevešlo. Ještě jsem si pořídil IG paměťovou kartu do digitálního fotoaparátu, abych se nemusel nijak omezovat v pořizování snímků a byl jsem připravený.

3.2. Idea poutě

Vlastní putování jsem si od zimy do léta představoval jako tichou chůzi lesními pěšinami a uličkami starobyklých měst, jako cestu zalitou sluncem, kterou se budu ubírat s očima široce rozevřenýma úžasem nad krásou světa. Viděl jsem se odpočívat v požehnaném prostoru chladivých katedrál i kostelíků, cvičit ve stínu stromů a vnímat v neuspěchaném rytmu kroků podoby měnící se krajiny. Toho všeho jsem se dočkal, ale jinak než byla moje původní představa.

Měl jsem v úmyslu, vydat se z Prahy přes Svatou horu v Příbrami k německým hranicím, přejít do Bavorska, z Regensburgu se dát proti proudu Dunaje až k jeho prameni, přešplhat Černý les – Schwarzwald a poblíž Freiburgu vstoupit přes Rýn do Francie. Tam moje plány končily. Věděl jsem, že musím dojít do Central Massif, kde jsem se spoléhal na informaci, že z Le Puy vede značená poutní stezka až do Santiaga.

Po cestě jsem chtěl žádat na jednotlivých farnostech o razítka do poutní knihy, abych se jimi mohl v Santiagu osvědčit jako skutečný poutník. Sbírání razítek mi připadalo jako navlékání jednotlivých korálek na šňůrku růžence, byla to konkrétní činnost a program, co dělat v cizím a neznámém městě a zároveň jsem doufal v možnost ubytování na farách.

3.3. Česká republika

1.7. – 8.7.2005 - Praha – Příbram – Nepomuk – Klatovy – Kdyně – Všeruby

Cesta pro mě začala stejně jako pro dávné poutníky účastí na mši a poutnickým požehnáním. Ráno jsem se v kostele sv. Jakuba v Malé Štupartské pomodlil za dobrou cestu a po skončení obřadu požádal o požehnání a své první razítka do poutní knihy. Kněz byl mou prosbou překvapený a přiznal se, že se nejprve vyděsil, že budu s holí v ruce při mši provádět neplechu. Když se situace vysvětlila, dostal jsem kromě razítka i několik pohledů a svatých obrázků.

Na průčelí kostela se nad vchodem nachází sousoší se zobrazením Jakuba, jak rozdává poutnické hole. Skutečný poutník však musí být v ČR jev velice ojedinělý, když v jemu zasvěceném chrámu nebyl rozpoznán.

Venku na ulici mě zasáhla podivná prázdnota. Byť, to své útočiště, jsem pronajal a nemohl se do něj vrátit, i kdybych si pouť náhle rozmyslel. S přáteli jsem se rozloučil a v podstatě pro ně přestal do návratu existovat. Všechny vazby, ať pracovní, rodinné či přátelské, ztratily konkrétní podobu dohodnutých setkání. Náhle jsem zatoužil po diáři s rozepsaným programem, který by byl důkazem, že existuji. Byl jsem sám jako odvážlivec na skokanském můstku, kam už nedoléhá běžný lidský šum zezdola, kde je pouze on a prázdna hlubina. Síť vazeb a povinností, která mě v každodenním životě definuje, se před chvílí stala minulostí bez vztahu na poutnickou přítomnost, dokud se do ní v katedrále v Santiagu opět nevrátím. Normální život lidí okolo se mě přestal týkat.

Tak jsem přemýšlel na lavičce v podloubí Ungeltu a díval se na hotel s příznačným jménem Metamorphosis. Možná že mě čeká proměna a až se vrátím, uvidím svět jinými očima. Ale vždyť to jsem chtěl, tak jaké strachy. Chvilkový smutek ze mě spadnul, hůl mi krásně seděla v ruce, a tak jsem se zvedl a začal s ní odčukávat první metry své cesty po dláždění Staroměstského náměstí.

Počasí se nemohlo víc lišit od vysněného léta. Bylo chladno, po obloze se honily černé mraky, po chvíli se rozpršelo. Ubíral jsem se kolem Vltavy zahalený do ponča, na mikině se roztrhnul zip, takže se nedala zapnout a byla mi zima. V Bráníku jsem zjistil, že boty Adidas Walking nejsou nepromokavé.

Mam mokre nohavice,

Mokre jsou boty,

Mene by bylo více

Dosti teto sloty!

Poznání první na cestě: poutník nemá domov, pevnou střechu nad hlavou a je bezvýhradně závislý na momentálním počasí. Od té chvíle se pro mě stala předpověď počasí nejvyhledávanější informací dne.

Kvůli dešti a jím vynuceným přestávkám jsem dorazil do Zbraslavi pozdě odpoledne. Při čekání na zdejšího faráře jsem se šel usušit a najíst do pizzerie na náměstí. Uvnitř seděly rodinky a páry v suchém, teplém oblečení. S údivem hleděli na zmáčenou a zablácenou dvojici. Přál jsem si, abych mohl nějak vysvětlit a obhájit svoji nesmyslnou vizáž a záviděl dřívějším poutníkům, že zjevem plně zapadali do tehdejší společnosti. Tady jsem byl jediný svého druhu, urossaný anachronismus v době pohodlného cestování a života.

Poznání druhé: v dnešním světě může být poutník snadno zaměněn za tuláka.

Farář se nevrátil ani po večeři, vyrazil jsem tedy vzhůru na Hřebený. Nahoře mě čekal poslední pohled na Prahu, byla zahalená do šedivé mlhy z deště. V lese se už snesla tma, takže jsem začal hledat místo na přenocování. Náhoda mi přihrála do cesty opuštěnou chatku s dřevěným zápražím, kam díky převislé stříšce nepršelo. Stačilo natáhnout karimatku a zalehnout do spacáku. Bylo teprve půl deváté, ale byl jsem tak unavený, že jsem okamžitě usnul. Mokrý Kapučína spala na mých nohách.

Poznání třetí: když jsem chodil na tréninkové výlety a urazil za odpoledne 30 km, neměl jsem na zádech těžký batoh, neklouzal blátem promočený na kost a po návratu mě čekala horká sprcha a pohodlná postel. Poutník nemůže dopředu plánovat, kolik každý den ujde. Camino má svou vlastní rychlost.

Druhý den jen kráपालo, vlhké oblečení schlo při chůzi na těle. K poledni jsem dorazil do Mníšku pod Brdy, dal si oběd a na faře požádal o razítko. Mladý farář mi popřál dobrou cestu a později na náměstí zamával z auta. Byl to zvláštní a dobrý pocit, když mě někdo pozdravil v městečku, kde jsem před hodinou neznal živou duši.

Až do setmění jsem rázoval brdskými lesy. Teprve druhý den jsem byl na cestě, ale už jsem se cítil, jako bych šel dlouhou dobu. Navečer mě v liduprázdné krajině zastavil starší manželský pár, který se ptal na cestu. Zajímali se, kam jdu. S tím, že odpověď „pěšky do Španělska“ bude tady kousek za Prahou znít jako „pěšky z Bohnic“ jsem jim řekl, že se ubírám do Santiaga a jaké bylo moje překvapení, když o svatojakubské cestě věděli. Viděli o ní dokument v televizi.

Stan jsem postavil na brdském vrcholu Kuchyňka. Spalo se mi dobře na mytíně s velkým dřevěným křížem.

Za svítání jsem byl opět na cestě. Brzké vstávání mě těšilo, v Praze se mi nestává, že bych viděl východ slunce a teď se rozsvěcel nádherný den. Z kopců se nabízel velkolepý výhled, stráně podél cesty byly obsypány květinami. Snídal jsem třešně v koruně stromu a cítil se úplně šťastný. V poledním horku se přede mnou objevila Příbram. Ve městě jsem ze všeho nejdříve už automaticky vyhledal kostel sv. Jakuba, který je zdejší nejstarší stojící budovou a získal třetí razítko. Dosud žádný z oslovených farářů nevěděl o jiném poutníkově, který by tudy procházel. Město Příbram mě ničím neoslovilo, zbývala však ještě návštěva zdejšího proslulého poutního místa, Svaté Hory. V červencovém žáru jsem se přemohl a stoupal vzhůru po barokním schodišti do areálu kostela. Nahoře jsem se ale nestačil ani rozhlédnout, když mě fofrem vykázali z vnitřní dvorany s poukazem na zákaz psů. Nezbylo, než to respektovat. Kapučínu, která snášela stejné nepohodlí a námahu pouti jako já, jsem nechtěl opustit přivázanou před vchodem, a tak jsem si tu barokní nádheru prohlížel zvenčí. Zahlodala ve mě hořká myšlenka, že všichni ti lidé z autobusů jsou vevnitř vítáni, kdežto pěší poutnická dvojka musela ven. Ale tak jsem si to vybral a samozřejmě jsem věděl, že když psa přivážu venku, dovnitř mě pak pustí.

Poznání čtvrté: pokora; pouť jdu pro sebe, nikoli kvůli vlajkoslávě a blahopřejnému uvítání Velkého Poutníka na poutních místech.

Odpoledne mi přineslo překvapení, když jsem se nenadále ocitl u krásné vilky, kam rád jezdíval Antonín Dvořák a kde mu nedaleké lesní jezírko dodalo inspiraci k Rusalce. Noc jsem přečkal na břehu rybníka v Rožmitále pod Třemšínem.

Rožmitál pod Třemšínem se pro mě stal místem, na které rád vzpomínám. Je to malé, trochu ospalé městečko, jehož atmosféra mi v danou chvíli něčím evokovala náladu filmů, jako jsou Postřižiny. Působil tu J.J.Ryba a co pro mě bylo důležitější, žil zde pan Jaroslav Lev z Rožmitálu a Blatné, který v letech 1465-7 podnikl diplomatickou cestu po evropských dvorech. Navštívil i Santiago de Compostela a Konec světa, mys Finisterre. Pil jsem kávu před zdejší tvrzí a myslel na cestu jeho družiny.

S dalším razítkem v knize jsem v horkém dni vyrazil vzhůru na vrch Třemšín (827mm). Lákala mě informace, že nahoře je poutní kaplička a rozhledna. Kaplička tam skutečně stála, ovšem velice prostá. I dřevěná rozhledna, která povážlivě a nebezpečně skřípala, když jsem lezl nahoru. První patro bylo snadné, na druhé jsem šplhal po čtyřech, ale úplně na vrchol se vyplazil po břiše jen díky myšlence, že kdo chce jít do Španěl pěšky, nesmí se bát.

Zatímco krajina směrem k Praze byla pěkně udržovaná, radost pohledět, na druhé straně Třemšína se poutník ocitl zpátky v reálném socialismu. Rozbité kostely, polorozpadlé statky a bizarní panelové domy uprostřed vesnic. Byla teplá noc, ušel jsem velký kus cesty, než jsem zalehl na polní cestě.

Nad ránem mě probudilo hřmění. V rychlosti jsem se při svítání sbalil, abych ve stanu za bourky nezjistil, že do něj třeba zatéká a do rána dospal pod střechou zastávky na lavičce. Pršelo hodně a pořád, po pár hodinách jsem přestal doufat ve změnu a kryt pončem se vydal do Nepomuku.

Dvě hodiny v dešti, nedostatečný spánek v noci a únava z posledních dnů mě přesvědčily o potřebnosti odpočinku. V Nepomuku jsem si zaplatil pokoj v ubytovně sportovního družstva a kromě praní oblečení spal celý den a noc.

Ráno slibovalo krásné počasí. Zúčastnil jsem se ranní bohoslužby v kostele sv. Jana Nepomuckého, který stojí na místě jeho rodného domu a domluvil si návštěvu na faře. Farář Holý mě přivítal dárkem: dvěma obrovskými poutními koláči. Provedl mě po sousedícím gotickém kostele sv. Jakuba a přiznal, že raději slouží mši v jeho gotickém prostoru než v nazdobeném barokním kostele na náměstí. Hodně jsme spolu mluvili o pouti, církvi, městečku, opravdu jsem už potřeboval s někým komunikovat a kdo ví, možná i já jsem stejně posloužil jemu. Bylo to velmi dobré setkání a to jsem netušil, že to ještě není vše. Při rozloučení mi farář Holý vtiskl do dlaně peníze, že je budu určitě potřebovat. Vzal jsem si je, protože v tom měl naprostou pravdu. Jeho gesto velice oceňuji, všechny jeho dary mi pomohly.

Odpočínutý, v suchém a vypraném oblečení se mi šlo parádně. Odpoledne jsem procházel kolem stavení, kde dva muži sekali kopřivy. Kapučína se staršímu z nich zalíbila, dali jsme se do řeči, tak mě pozvali na kávu. Starší pán byl českým emigrantem, která odešel v roce 1968 do Německa a v ČR opravuje statek, který si na stáří pořídil. Byl v řeči velmi kritický vůči Čechům, kteří ho zřejmě považují za cizího hejla k oškubání a účtují mu vyšší ceny než domácím. O pouť projevil velký zájem a vyprávěl příběh svého kolegy, který žil velmi marnotratným způsobem, až se z neznámého důvodu vydal na pouť z Německa do Santiaga a po návratu začal pracovat v hospici. Užili jsme příjemnou hodinu na zahradě a snad mu bylo za jeho pohostinnost dostatečnou odměnou setkání s našincem, který se na něj dívá jako na člověka, nikoli jako na zdroj financí.

Poznání páté: kromě farností se poutníkovi v ČR dostalo pozvání k rozhovoru a posezení pouze od českého Němce.

V noci jsem dorazil do Klatov. Na Klatovy jsem byl zvědavý, hledal jsem proto ubytování ve městě, ale buď kvůli odmítání psa nebo vysoké ceně mi nezbylo, než si postavit stan na okraji města.

Ráno bylo pošmourné, jen jsem si objednal na náměstí kávu, spustil se déšť. Klatovská fara má oprýskaný zevnějšek, ale vevnitř je velmi hezká a útulná. Nabídli mi kávu, mohl jsem se osprchovat a opět jsem dostal kus koláče. Zdejší paní mi vyprávěly, že letos se tu již objevil český poutník do Santiaga. To bylo povzbudivé zjištění a což teprve když dodaly, že šel sám a navíc v zimě!

Klatovy jsou pěkné město, dominantou jsou zdejší věže, Bílá a Černá a známá barokní lékárna na náměstí. Do katakomb se mi v podmračeném dni jít nechtělo.

Čekala mě poslední noc v ČR, rozhodl jsem se proto, zajistit si dopředu ubytování ve Kdyni, protože se chci před vstupem do Německa vyspat v posteli a vyprat si oblečení. S vidinou horké sprchy a nočního pohodlí mi nevadil ani studený vítr a občasný déšť. Na blízkém horizontu se po levé ruce zvedalo lesnaté pásmo vrcholků a za nimi už čekalo Německo. Byl jsem vděčný za ještě jednu noc na domácí straně. Zítra mě čeká první z cizích zemí. Německo pro mě dosud představovalo pouze tranzitní zemi, kterou nezbyvalo než projet, pokud se člověk chtěl dostat do pro mě zajímavějších krajín směrem na západ nebo dolů na jih. Přitom mám vztah k Německu kvůli rodině z otcovy strany. To se teď mělo změnit.

Praha, Příbram, Klatovy,

Uz jsme cely hotovy.

Přes kopecky do Kdyne,

Casto leje jak svine.

Vodu mam az pod trickem,

Zítva pujdu Nemeckem.

Dobře jsem se vyspal, ale počasí se nezlepšilo. Dopoledne jsem proto strávil v kavárně psaním deníku a k hranicím se vydal až v poledne po dešti. Všerubský průsmyk býval branou ke vstupu na území Čech, kolik asi poutníků tudy mohlo projít přede mnou? Po pár hodinách chůze se přede mnou objevil hraniční přechod a otevřel se výhled do bavorské krajiny. Česká část putování byla za mnou.

Poznání šesté: alespoň jednou týdně potřebuji přespat v hotelu. Ve městě je to možnost, jak si jej prohlédnout bez těžkého batohu, Kapučína i já si odpočineme a dobře vyspíme, vyperu a usuším mokré oblečení.

Závěr k České Republice: pouť zde není neznámým fenoménem, jak jsem se původně domníval. Při rozhovorech se ukázalo, že lidé o existenci Camina vědí z časopisů nebo TV. V klatovském kostele mě oslovila žena středního věku s otázkou, když mám v ruce hůl, zda jsem poutníkem. Lidem v ČR je idea pouti blízká díky rozšířenému trampování a putovním táborům. Nesetkal jsem se s negativní reakcí, ovšem ani s vřelým zájmem.

3.4. Německo

8.7.2005 - 13.8.2005 - Cham - Regensburg - Ingolstadt - Donauwört - Ulm - Sigmaringen - Donaueschingen - Freiburg

Na hranici jsem předložil svůj a psí pas a v radosti nad ukončením první etapy své cesty povyprávěl celníkům o svatojakubské pouti. Můj výklad sledovali se shovívavým úsměvem, který jsem pochopil o pár metrů dál za hranicí. U silnice tam stojí kámen se symbolem zlaté mušle na modrém podkladě a s udáním kilometrové vzdálenosti: Santiago de Compostela 2825 km. Vede odtud značená cesta až do cíle, které je možné se držet. Obavy, že budu v Německu obtížně hledat správnou cestu, se ukázaly jako liché.

Pocasí se zlepšilo, mraky se rozplynuly a vysvitlo slunce. Lepší vstup do neznáma a na území Německa jsem si nemohl přát. Podél silnice vedla cyklostezka, po které jsem se vydal a na tabulkách se symbolem mušle sledoval, jak mi ubíhá cesta a kolik ještě kilometrů zbývá k nejbližšímu kostelu sv. Jakuba.

Bavorská krajina se neliší od české, ovšem je znát, že zdejší lidé na své prostředí dbají více než jejich čeští sousedé. Nespátřil jsem zde jedinou ruinu nebo neopravený dům, vesnice si zakládají na výzdobě a úklidu veřejných prostranství, často jsem se na návsi setkal s vlaječkami a fontánkou. Také si nemůžu vynachválit hojný počet laviček, které lemují pěšiny a cyklostezky.

O pár kilometrů dál od hranic jsem na malém mostě narazil na sochu poutníka Jakuba. Měl na hlavě hučku s širokým okrajem, tělo mu halil plášť a v ruce držel dlouhou hůl. Aniž bych někoho v Německu znal, potkal jsem nedaleko od hranic známého. Levou nohou má nakročeno na neviditelné stezce, gesty rukou vybízí k pokračování započaté cesty. Setkání s ním mě ohromně potěšilo, asi každý je v cizině vnímavější vůči čemukoli blízkému a známému. Tady přede mnou stál sám svatý Jakub v podobě poutníka, kterým jsem byl i já a povzbuzoval mě k vytrvání na cestě. Umím si představit, že s podobnou radostí reagovali na Jakobovy sochy a symboly všichni dávní poutníci, kteří se na pouti ocitli daleko od své domoviny a známého prostředí.

K večeru jsem došel do městečka Eschlkam. Místní asi 10-tiletý chlapec, kterého upoutala Kapučína, mi ukázal cestu na faru a naučil mě několik zásadních slovíček jako fara, razítko, pes... postrádám česko-německý slovník.

Farář mi do poutní knihy otiskl první německé razítko a popřál hodně zdaru. Poděkoval jsem a ještě za světla ušel několik kilometrů, než jsem postavil stan na louce.

Ráno jsem se důkladně umyl v říčce Cham, to byla úleva. Kdyby tak vydrželo teplé a slunečné počasí, mohl bych se koupat častěji. Sleduji proudící říčku, takže jdu pohodlně stále směrem z kopce. Míjí mě rostoucí počet cyklistů, pro které jsou zde zbudovány výborné cyklostezky. Ještě netuším, že po cyklostezkách půjdu takřka celou délku trasy v Německu.

Na soutoku říček Cham a Regen leží město Cham s velkým kostelem svatého Jakuba. Nad vchodem do chrámu vykukuje malá vousatá hlava s holí a mušlí, opět jsem se s ním potkal. Zvoním na faře a lámanou němčinou vysvětluji, kdo jsem a co chci. Paní si ode mne bere knihu a za chvíli se vrací i s miskou vody pro Kapučínu. Pod razítkem s vyobrazením poutníka Jakuba nacházím připsané jedno slovo, starodávný poutnický pozdrav: „Ultreia!“.

Pokračuji dál podél prudké říčky, díky symbolu mušle nemusím tápat, kterou z cyklostezek zvolit. Je to zvláštní, začínám se na ni spoléhat s pocitem, že to Jakub vztáh ruku, aby mě provedl neznámem. Poprvé mě napadá, že jdu k němu domů na návštěvu. Ve středověku lidé považovali za jisté, že na místě uložených ostatků stále přebývá a žije uctíváný svatý. Cíl mé cesty, poutní město Santiago de Compostela, rychle ztrácí na neurčitosti něčeho cizího díky častým setkáním s Jakubem, jeho sochami, obrazy a symboly a začíná se z něj stávat Jakubovo město.

Po krásném slunečném dni rozkládám na louce stan jen z vnitřního tropika. V noci však přišel prudký déšť s bouřkou, jedna vrstva nestačila a budím se v promáčeném spacáku. Chudák Kapučína nade mnou stála se znechuceným výrazem, z kožichu jí odkapávala voda. V lijáku a za tmy jsem balil a nevybíravě láteřil. Proč není léto, jak má být? Proč musí pršet pět dnů do týdne? Těšil jsem se na horko a na cestu na jih a zatím nejdůležitější věcí v batohu je pončo... vztekle jsem pobíhal po louce, prochladlý a mokrý.

Včera byl horký červencový den, dnes je šedivo, zima a upršeno jako v aprílu. V poledne přestalo pršet, rozkládám a suším oblečení a stan.

Poznání sedmé: stan je užitečný proti rose a vlhku, ale raději budu vždy hledat nějaké, jakékoli přístřeší.

Odpolední dusno přetrvává, natahuju při chůzi kroky, abych ušel co nejvíc a třeba i našel místo na přečkání blížící se bouře. Už spadlo prvních několik kapek, když jsem narazil na zastřešené odpočívadlo s lavičkami. Bouře byla intenzivní, s rachocním hromů a podívanou na spoustu klikatých blesků. Kapučína si zalezla pod lavice, kde se klepe s čumákem hluboko pod zadníma nohama. Zpoza střechy sleduji tu spoušť a jsem tak vděčný, že nás bouře nezastihla pod širým nebem! Je to vlastně první déšť na cestě, který mě nezmačel. Dunění hromů se posunuje pryč, déšť pomalu slábne až ustává a já s překvapením zjišťuji, že bouřka sebou odnesla i můj vztek na „nepodařené“ počasí. Zmoknul jsem pak ještě mnohokrát, ale rozmrzelost nad deštivými dny se už nikdy nepřehoupla do vzteku a našťvanosti. Ty nahradila smířenost, občas i euforie a skákání do kaluží.

Ten den jsme neurazili velkou vzdálenost, stále poprchává, a tak další cestu v promoklých botách vzdávám a u dalšího podobného odpočívadla rozdělávám pod střešou stan.

Noc se nedala nazvat pohodlnou, proto vstáváme časně a už v 5 ráno pokračujeme v cestě. Došly mi zásoby jídla z Čech, což nevdá, alespoň mám o něco lehčí batoh. Na benzínové stanici kupuji trochu jídla a granule pro psa. Příště musím Kapučíně kupovat 1200g konzervy, aby je snědla na místě, protože granulí jsou 3 kg a to se v batohu pozná.

Značka se odklání od pohodlné cesty podél říčky Regenu a stoupá do prudkých svahů. Nechce se mi vzhůru, vím, že po silnici dojdou do Regensburgu, ale také nechci ztratit mušli, na kterou jsem si mezitím zvyknul. Rozhoduji se pro značku a pár hodin se drápu nahoru až do vesnice, kde se konečně po dvou dnech umývám pod tekoucí vodou z kohoutku na zdejších hřbitově.

Odtud kráčíme směrem dolů lesy a loukami, když tu náhle země ztrácí sklon, narovná se a v dálce vidím Regensburg, česky Řezno. Značka nás ještě hodinu povodí po předměstí, než se ocitáme v centru, kde spatřím Dunaj.

Ani si nepamatuji, kdy naposledy jsem se díval na Dunaj, asi jako dítě v Bratislavě. Tady přede mnou protéká v podobě široké řeky se spoustou nákladních lodí. Mám pocit, jako bych ho viděl poprvé. Na hranicích pro mě skončila jedna etapa, česká část cesty, tady začíná další významný úsek, půjdu podél této mohutné řeky až k jejímu prameni, uvidím, jak jí ubývá vody a spolu s tím se bude krátit i má pouť. Dunaj se stane na mnoho dní mým průvodcem a společníkem.

Na Regensburg jsem se hodně těšil. Je to město s římskými základy, které má mimořádný význam pro Čechy, kteří právě zde přijali křesťanství. Teď, když jsem tady, mi cesta sem z Prahy nepřipadá dlouhá. Zabrala deset dnů naplněných cestováním, ale určitě by se dalo jít rychleji, třeba kdybych šel podruhé a cestu již znal. Ovšem ty dny byly tak plné prožitků, že mám pocit, že utekly velice rychle.

Poznání osmé: pochopil jsem díky této zkušenosti, že dříve Německo nebylo vzdálenou zemí, že naši předkové měli české území velice dobře prochozené a že pěší cestování zkracuje vzdálenosti v mysli lidí více než moderní doprava. Na letenku či auto člověk musí chvíli šetřit, ale pěšky jste za den o notný kus dál, kdykoli vás napadne.

Po tolika dnech v divočině bylo zvláštní, být zavřený v ulicích. Blížil se večer, chtěl jsem si prohlédnout město, ale měl jsem špatný pocit z představy, že bych spal někde na břehu. Taky jsem se potřeboval pořádně umýt, vyprat věci a odpočinout si. Pěkné ubytování jsme si po několika dnech venku zasloužili, takže jsem se rozhodl pro hotel. Všude měli plně obsazené pokoje, naštěstí se nade mnou slitovala majitelka krásného starého domu u kamenného mostu a nabídla mi pokoj bez sprchy. Samozřejmě jsem ho vzal.

Kapučina nechtěla jít na procházku, stočila se do klubíčka a usnula, tak jsem šel sám. Procházel jsem se po kamenném mostě, který snad je vzorem pro pražský Karlův most, žasl nad prudkostí Dunaje a především poprvé pocítil opravdový úžas nad katedrálou. Samozřejmě jsem viděl katedrály ve Francii, Anglii i jinde v Evropě, ale dosud mě neoslovila ta lehkost vdechnutá do kamene. Zkoušel jsem si představit, kolik celá ta stavba váží či jak ji asi viděl

architekt nejprve jen ve své mysli, zatímco před ním ležely velké kusy kamene. Kolik úsilí a vůle bylo vynaloženo, než se hrubě opracovaný kámen proměnil v krajkoví na chrámu, v sochy a štíhlé sloupy, než začala masivní skála působit dojmem, že nic neváží.

Pochopitelně jsem hledal farnost kvůli razítku, ale v kostele jsem zastihl pouze starou a laskavou jeptišku, která mi dala obrázek Jakuba a poskytla informaci, kam si mám druhý den pro razítko přijít. Zbytek večera jsem věnoval městu a řece, než jsem se vrátil do gasthofu. Byl to moc dobrý pocit a značná úleva, že si můžu občas dovolit hotel a navštívit velké město beze stresu z nocování.

Po snídani, která byla v ceně, jsem si ještě prohlédl starou římskou bránu „Porta Praetoria“, rozloučil se s katedrálou a spěchal na faru u románské basiliky sv. Jakuba. Tam se na mě jako na poutníka přišel podívat nejvyšší představený, který sebou místo obvyklého razítka přinesl historické pečeti, které mi otiskl do knihy. Anglicky vyprávěl, že za rok je navštíví zhruba deset poutníků, kteří ovšem jedou ve skupině na kolech. Pěšky se na takovou cestu vydává málokdo.

Před basilikou jsem ještě chvíli poseděl u velkého, kovového ukazatele cesty. Santiago de Compostela 2705 km.

Mušle nás vyvedla z města ven zpět k Dunaji. Kapučína plavala a chladila se v řece, zatímco jsem si prohlížel roztřepený konec hole. Za deset dnů cesty se hůl zkrátila o notný kus, zřejmě se opotřebovává drhnutím o mokrou cestu. Jestli bude mizet tímto tempem, ve Španělsku si budu muset pořídit další.

Značka ukazovala k mostu, kde za řekou uhýbala do kopců. Váhal jsem mezi ní a cyklostezkou podél řeky, v dnešním vedru bych raději zůstal poblíž vody, ale možná má značená trasa dobrý důvod, proč řeku vynechat. Zvolil jsem tedy značku.

Celý den jsme putovali po kopcích, stereotypních vesnicích a lesem, než jsme večer sešli do města Kelheim na soutoku dvou řek: Dunaje a Atlmühlu. Zrovna zapadalo slunce a na kopci u městečka červeně nasvítlo mohutnou kulatou stavbu, Befreiungshalle. Po celodenním trmácení v kopcích mi Kelheim připadal jako oáza radosti a veselí. Na náměstí hlídaném ze všech stran věžemi vlály pestrobarevné vlaječky a zahrádky byly doslova obsypány spokojenými lidmi. Padla už tma, když jsme se odtud vydali po břehu Dunaje najít hezké místo na spaní.

Mušte a Ps

Poznání deváté: značka se snaží vyhnout dopravně frekventovaným místům a ukázat místní památky. Pokud chci jít rychle, budu z ní muset někdy sejít a dát se raději přímo po silnici než oklikou po stezkách. Dřívější poutníci samozřejmě volili hlavní cesty, ovšem z těch se dnes staly právě silnice. Naštěstí téměř podél každé silnice vede bezpečná cyklostezka.

Vstáváme za rosy. Dunaj si tu razí cestu hlubokým údolím bílých skal, jako v nejkrásnějších lázních ze sebe v řece smývá včerejší horký den. Po hodince cesty jako v pohádce značka znovu ukazuje do kopců. Dávám jí poslední šanci, drápeme se lesem nahoru, až konečně se ocitáme nad řekou s vyhlídkou na klášter Weltenburg, který stojí na kamenité pláži v ohybu řeky. Pod námi je nějaká cesta, ale nevidím způsob, jak se na ni ze skal, kde stojíme, dostat. Přísahám si, že už neopustím řeku a vracíme se krkolomně prudkou pěšinou zpátky směrem dolů. Konečně jsme opět u řeky. Ne, odtěď půjdu pouze podél řeky a značka, ať si vede třeba přes Alpy. Tak se při chůzi ujišťuji, když náhle cesta končí. Dál jít nelze, po levé straně víří prudká řeka, napravo se zvedá příkrý kopec a před námi se tyčí obrovská skála, na které jsme před hodinou stáli.

Protože všechno zlé může být i k něčemu dobré, rozumím nyní názvu této soutěsky „Donaudurchbruch“ a navíc se u skály nachází parádní kamenitá pláž. Po odpočinku беру na pouť ohlazený kamínek, kterému tím měním osud. Místo toho, aby jej vody Dunaje unášely na východ do Černého moře s protějším břehem Asie, ponesu ho na západ na břeh Atlantického oceánu se vzdálenou Amerikou.

Musíme si zopakovat pohled na klášter ze skal, pěšina však brzy zahýbá dolů k řece. Kopce rychle mizí a odpoledne už se okolo nás rozprostírá jen nekonečná rovina, kam až v takto placaté krajině oko dohlédne. Držet se Dunaje není obtížné, po břehu vždy vede polní cesta sypaná kamínky. Často přecházíme můstky přes slepá ramena, potoky a mokřady. Oči marně vyhlízejí nějakou dominantu, díky níž by cesta viditelněji ubíhala. Jenom voda a stromy. Stezka po uměle navršené hrázi je před námi zřetelná až běda. K večeru se na ní vyskytují stále početnější skupinky cyklistů. Někteří mají vybavení na táboření, zřejmě cestováním na kole tráví volno. Zdravíme se pozdravem „Grüss Gott“, který tu běžně používají všichni od dětí po starší lidi.

Bicyklisti kolem svisti,

zato chodec, to je borec.

Stále stejná scenerie se nijak nezmění až do noci. Jenom občas potkáme na mostě sochu s Janem z Nepomuku. Další známý z pouti.

V noci zastavuji u hospody a objednávám si pivo. Je vynikající, žíznivý člověk si může zřejmě v každé německé hospůdce vybrat z několika druhů piva. Na zahrádku mi sklenici přináší syn majitele, kterému je 14 let a mluví anglicky. Pouštíme se spolu do řeči, líbí se mu Kapučína a moje pouť pro něj představuje velké dobrodružství. Po chvíli mizí v budově, kde vysvětluje otcí a místním hostům, kdo jsem a kam jdeme. Až ven pak slyším ohnivou debatu, kolik kilometrů je možné ujít za den a jak daleko je Španělsko. Kapučína dostává od kluka večeři a granule na další den a jako dárek pěknou psí misku na vodu. Po zaplacení nám ještě ukazuje přívětivé místo na přespání.

Poznání desáté: Kapučina a hůl otevírají lidská srdce a fungují jako spouštěče komunikace. V Německu navazuji zcela přirozeně ty nejdelší a nejzajímavější rozhovory s dětmi od chvíle, kdy jsem odešel ze ZŠ. A přitom jsem se domníval, že to s dětmi neumím.

Vstáváme za úsvitu. Shazuji ze stanu slimáky, kterých jsem cestou spatřil už takové množství, že kdybych měl za jednoho každého z nich euro, je ze mě boháč. Misku si Kapuca nechce nést a já ji nemůžu mít v batohu. Je na to příliš velká i těžká a i když mě to mrzí, protože je dárkem od kluka, budu ji muset vyhodit. Zahrabal jsem ji do houští za dvěma vesnicemi, abych měl jistotu, že ji náhodou neobjeví a nebude mu to líto.

Dopoledne nás vysoké industriální stavby na horizontu upozorní, že se blížíme k Ingolstadtu. O městě vím zatím pouze tolik, že se odtud dopravuje ropa do ČR. Je úmorné horko, už abychom došli do města a odpočali si.

Unava seda na telo

A Kapucina vzadu se plouzi

Od pocinek by to chtelo

Pes se chladí v kazde louzi.

Krajina se nemění, stále jdeme podél řeky placatou rovinou. Kapučína se vleče se skloněnou hlavou deset metrů za mnou. Pochopila však funkci laviček a když se před námi nějaká objeví, předbíhá dopředu, lehá si u ní ve stínu a svádí mě k posezení. Na těle jsem pokousaný od komárů, ovádů a klíšů at, počítám nejsvědivější pupence a je jich 40.

Navečer konečně dorážíme do Ingolstadtu. První dojem z města tvoří bohaté záhony květin u silnic a na ulicích. Ingolstadt plnil funkci posádkového města, o jeho bývalé vojenské slávě vypovídají staré kanóny vystavené v parku i systém opevnění. V historii města sehrál významnou roli Jan Tserclaes Tilly, generál za třicetileté války, který na protějším břehu zbudoval pevnost zvanou Tillyho reduta. V centru města ho připomíná pamětní deska na domě, ve kterém žil. Jeho životopis však obsahuje příliš krvavých a temných kapitol jako vyvraždění Magdeburgu, a tak mě přechází chuť si o něm číst více.

Ochotný mladý muž mi vysvětluje, kudy se dostanu ke katolické faře, kde je však už v tuto hodinu zavřeno. Ptám se na ubytování ve studentském hostelu umístěném do původních kasáren, ale bohužel mají plno. Nevadí, příjemným podvečerem se procházím po živém městě. Němci skutečně milují biergarten, lavičky u hospůdek jsou zcela zaplněny. Na pěší zóně hraje v prostoru kavárny skupina hudebníků španělské písně, naslouchám jim s nadšením, že slyším jazyk země mého snažení. V noci stavím stan u hradeb, je teplá a suchá noc a spí se nám moc dobře.

Ráno se na nás opět směje modrá obloha jako vymetená. Na faře otevírají za hodinu, objednávám si cappuccino v kavárně a pozoruji dění na pěší zóně. Než jsem dopil, prošly kolem dvě velice pěkné slečny a starší pán nedával pozor na kole a srazil reklamní poutač. Ještě si s majitelem obchodu cosi důrazně vysvětlovali, když jsem odcházel na faru. Jak si zvykám na německý jazyk, s radostí zjišťuji, že jsem schopný srozumitelně vyjádřit, kdo jsem, co chci, vést jednoduchou konverzaci. Dostal jsem razítko a už podruhé na pouti i peníze. 10 euro není závratná suma, ale budeme za ně s Kapučínou dobře jíst celý den.

V příjemné náladě procházím centrem, kde mě zastavuje dvojice Svědků Jehovových. Muž mluví slušně anglicky, povídáme si o rozdílných přístupech ke své spiritualitě, na závěr se shodujeme, že nejdůležitější je pocit štěstí z komunikace s Bohem.

Nad městem proti proudu stojí přehrada, hladina Dunaje je v ní stejně nehybná jako rozpálený vzduch. Snažíme se kráčet co nejvíc ve stínu, ale to často není možné a batoh se pak zdá být dvojnásobně těžký. Několik hodin pochodujeme pralesem lužních lesů, často ani nevidím hlavní tok, pouze nepřehlednou změť slepých ramen prorostlých žabincem a lekníny. Nejsem rybář, ale kdo ano, může tu strávit báječný čas.

V pravou chvíli, kdy se v nedýchatelném parnu suneme vpřed jen automaticky a ze setrvačnosti, objevujeme jezírko s kamínkovou pláží. Je to až neuvěřitelně půvabné místo. V křišťálově průzračné vodě rostou lekníny a rákos, stromy okolního lesa poskytují blahodárny stín, jenom malá pláž s přístupem do vody je zalitá sluncem. Kapučína se ihned vrhá do vody a plave, následuji jejího příkladu se zpožděním pouhých několika vteřin nutných ke shoení batohu.

Po osvěžení usínáme na karimatce, ale zanedlouho nás probouzí podivný stín. Nebe už není ani trochu modré, nýbrž temné až černé, silně se ochladilo, fouká vítr. Zvedáme se a co nejrychleji kráčíme lesem, abychom našli vhodné přístřeší. V lese je naprosté ticho, všichni tvorové vyčkávají věcí příštích. Bouřka však pouze zahrozila, černé mraky odtáhly jinam a znovu je dusno. Je však jasné, že bouřka nás nemine, a proto se rozhoduji pro nocleh v gasthofu.

Navečer jsme v Neuburgu. Od Dunaje, který se zde zúžil na menší říčku, se nabízí výhled na renesanční zámek, v červácích vypadá jako z reklamy. Bez potíží jsem sehnal ubytování ve starém domě na náměstí, Kapuca nemá zájem o prohlídku města, tak jdu zase sám. Ingolstadt mi připomíná Terezín, Neuburg zase Český Krumlov. V parku na břehu řeky se koná jakýsi festival, všude chodí spousta lidí.

V noci přišla bouřka přesně, jak slíbila. Usínal jsem v pohodlné posteli za zvuku smrště dopadajících kapek a byl tak rád, že ve stanu nepřemýšlím, jestli nápor bouřky vydrží.

Ráno jsem si ještě prohlédl zámek, na faře však bylo zamčeno, musím se tedy obejít bez zdejšího razítka. Než jsme se pustili do další cesty, vypil jsem si kávu v řecké restauraci.

Poznání jedenácté: káva se stala tak každodenní součástí poutě, až jsem si občas pomyslel, že se moje cesta mění v putování po evropských kavárnách.

Za městečkem mě překvapil pohled na trojici starších Němců, kteří plavali řekou nebo spíše se nechávali unášet proudem a doslova říčeli nadšením. Snažil jsem se držet co nejblíže řeky, ale nebylo to snadné. Docela dlouho jsme bloudili v lesích, než jsme konečně vyšli na správné cestě. V celém lese nás obklopovala mračna komárů. Kapučíně to nevadilo, ale já se zahalil jako afghánská žena a máchal před sebou holí, aby mi nesesdali na obličej. Bylo jich takové množství, že mi nezbývalo, než se pohybovat poloběhem. Díky tomu jsme tak urazili značný kus cesty. Když les konečně skončil, popsal bych se slovem „uondaný“. Naštěstí se u první vesnice nacházela vytěžená pískovna zaplavená vodou, kde jsme po úprku lesem nabrali nové síly. Lužní lesy skončily a zůstaly za námi.

Po zbytek dne jsme se ubírali otevřenou krajinou, procházeli vesnice, v jednom městečku jsem ochutnal typicky německé jídlo, zdejší klášterní pivo a wurst čili buřt. Kapučína dostala z kuchyně spoustu zbytků masa. Měl jsem v úmyslu jít nočním pochodem, kam až to zvládneme, jenže kvůli hrozbě další bouřky jsme raději před půlnocí rozdělali stan pod mostem u nově budované silnice. Jistota, že i kdyby přšelo sebevíc, my zůstaneme v suchu, je velkou hodnotou.

Snad proto jsem spal dlouho až do deseti dopoledne. V prvním větším městečku mi kávu udělal italský majitel pizzerie. Naší konverzaci vůbec nijak nepřekáželo, že on mluvil italsky a já španělsky. Ve zdejším kostele mě zaujaly zavěšené indiánské lapače duchů, z každého lustru visel jeden.

Před Donauwörth se krajina opět začala mírně vlnit. Na břehu městečka má Dunaj svoji sochu, zpodobňuje ho nahá žena „Die Junge Donau“. Náměstí zakončené kostelem tu stoupá do svahu, konečně nastala změna po rozlehlé rovině. Protože byla neděle, počkal jsem na mši. I když kostel není katedrálou, po tolika dnech v přírodě mi připadal velice rozlehlý. O něco lépe jsem porozuměl pocitům lidí, kteří celý život pracovali na polích nebo v lese a do chalupy, kterou často sdíleli s domácími zvířaty, se uchylovali na noc a na zimu. Jakou změnu pak pro ně představovala nedělní návštěva vysokého, majestátního chrámu. Určitě v něm museli spatřovat vrchol civilizace. Alespoň já jsem to tak během obřadu cítil po pár dnech v divočině. Po mši, mé první v němčině, mi pan farář otisknul razítko do poutní knihy. Cestou dolů po náměstí jsem si ještě dobře popovídal se dvěma cyklistkami, které zajímalo, kam že se ubírám s batohem a psem. Holky mají prázdniny, tak jedou na kolech z Hamburku do Mnichova.

Na zdejší nemocnici zřízené zřejmě v bývalém klášteře jsem spatřil sochu Jakuba s dlouhou holí v ruce a v poutnickém hávu se spoustou pozlacených mušlí. Nezapomínám na tebe, Jakube.

Noc jsme strávili na polní cestě, kde nás ze spánku budili polní živočichové. Ráno před Höchstädtem vyběhla z domu paní, že můj pes musí mít hroznou žízeň. Kapučína dostala misku vody, já limonádu a několik banánů na cestu. Za zmínku zde stojí památník obětem války o španělské dědictví, kdy tu v bitvě roku 1704 ztratilo život na dvacet tisíc mužů.

Po několika dnech červencového horka se nebe zakabonilo a začalo pršet. V Dillingen byly před obchodním domem Hornbach na parkovišti vystaveny dřevěné zahradní domky, do jednoho jsme si zalezli, byl krásně čistý a provoněný dřevem. Spalo se v něm jako v hotelu.

Vstávali jsme brzy, aby nás v domečku nenašli zaměstnanci, až půjdou ráno do práce. V Lauingen, tady snad názvy všech měst končí na -gen, stojí socha místního slavného rodáka, Alberta Velikého. Nedaleko od centra se skrýval další poklad, pozůstatky římského chrámu. Mezi domky se tu tyčí několik elegantních sloupů a schodiště do již neexistující svatyně.

Často se stává, že nás zdraví cyklisté i chodci ve městech a vesnicích a ptají se, kam máme namířeno. Cítím se sebejistější v němčině, jsem schopen krátké konverzace a mám radost, když je myšlenka pěší pouti nadchne. Už dávno nejdu po značce s mušlí, spoléhám se na Dunaj, který nás s jistotou vede správným směrem.

Ještě jedna noc venku a další den odpoledne vcházíme do města Ulm. Zde musím pout na několik dnů přerušit a vrátit se do Prahy. Můj bratr se žení, což si nemůžu nechat ujít, navíc když mě chce za svědka.

Ulm negativně poznamenalo bombardování za druhé světové války. Kromě nádherné katedrály mě proto staré město ničím neoslovuje. Albert Einstein tu má památník na místě, kde před válkou stával jeho rodný dům. Zbytek dne raději věnuji zařizování ubytování a cestě zpátky do Prahy. Ani jedno není kvůli psovi jednoduché. Naštěstí mi v turistickém úřadu vytelefonovali hotel a v další kanceláři vymysleli cestu do ČR. Namísto pohodlné a levné cesty autobusem Ulm-Praha mě ráno čeká drahá jízda sedmi vlaky, ale to se nedá nic dělat, putování s Kapučínou za to stojí. Když jsem se z poutě přeorientoval na realitu současné civilizace a spatřil se v zrcadle, nezbylo mi, než si koupit nové oblečení na cestování vlakem, protože tři týdny putování znamenaly pro mé svršky zkázu.

21.7.2006 – 1.8.2006 - přerušení poutě

Na pouť jsme se vrátili 1.srpna spolujízdou. Řidič auta jel sice pouze do Norimberku, ale to nevadilo. Hlavně neměl problém se psem, takže jsme se rychle dohodli. V Norimberku následoval přestup na vlak a před půlnocí jsme se ocitli opět před katedrálou v Ulmu.

Několik dnů v Praze mi umožnilo, napravit určité drobnosti ve výbavě. Kromě vnitřní strany stanu tzv. tropika jsem přibalil i vnější, takže snad nyní stan obstojí i v dešti. Do batohu přibyl zpěvník, abych při zpívání za chůze neopakoval jen jednu nebo dvě sloky stále dokola. Jinak se mi všechno osvědčilo a nebyl důvod cokoli měnit.

Po noci strávené v parku se budíme do kalného, upršeného rána. Dopoledne trávím ukrytý před deštěm v kavárně psaním poznámek, pohledů a vnitřním zpracováním skutečnosti, že jsme opět na cestě. Třítýdenní putování z Prahy do Ulmu mě hluboce vnořilo do prožitku „poutě“, ale jakoby to byl sen, ze kterého jsem se probudil na Hlavním nádraží v Praze. Na děšť, spaní ve stanu a hůl v ruce nyní zírám v lehkém údivu. Nejlépe udělám, když se znovu vydám na cestu, tentokrát definitivně s cílem v Santiagu a jistě si opět rychle zvyknu. Cestou z města objevuji čtvrt' starých domů plnou kaváren připomínající pražskou Kampu. Ulm si díky ní získává moje sympatie.

Dunaj se proměnil v říčku velikosti Berounky a protéká zvlněným údolím, kde voní žně. Kráčíme rychle cyklostezkami podél silnic, pohání nás těžká mračna visící nad hlavou. Na rozcestí u vesnice Oberdischingen stojí kamenný kříž obklopený několika sochami. Na informační tabuli se dočítám, že ve vsi se nachází kostel sv. Jakuba, a tak se tam jdeme podívat. Vesnice není malá, může se chlubit i náměstíčkem. Stoupáme do kopce ke kostelu, před kterým odpočívá u fontány kamenný poutník – Jakub s holí a poutnickou přikrývkou

hlavy. Musím se usmívat, rád ho potkávám. Teď vím, že jsem znova zpátky na pouti. Líbí se mi, že sedí s nohama ve fontáně jako unavený cestovatel, jako někdo, kdo přesně ví a rozumí tomu, jak se na pouti cítím a co prožívám. Zvoním na faře, které se v Německu nacházejí v sousedství kostelů a seznamuji se s místním farářem, který má nelíčenou radost ze spatření poutníka. Utíká do prvního patra a zpátky se vrací s pořádnou holí... „To je moje poutnická hůl“, předvádí mi ji ze všech stran. Jako dárek mi nabízí česky psanou knihu o cestě do Compostely od dvou mladých mužů, kteří se na Camino vydali v devadesátých letech, navštívili zdejší kostel a po návratu do Prahy mu svoji knihu, kterou sestavili ze svých zážitků, poslali. S díky odmítám. Nemohu si ji vzít, vždyť je to dárek pro něj, navíc mám možnost si tuto knihu pořídit v ČR a pak, taková kniha je značnou přítěží do batohu. Fotíme se navzájem u sochy Jakuba a on vypráví, že se zde zastavili před měsícem dva Češi, malíři, kteří mají na celou pouť přesně určený počet dní a musí každý den ujít 50 km, pokud to chtějí stihnout. Nevěřicně kroutím hlavou nad představou stresu z polykání nutných kilometrů a nemožností si posedět v kavárně, mluvit s lidmi a prohlédnout si město a jsem vděčný, že moje Camino se nese v neuspěchaném tempu.

I přes nabídku na přespání a bouřkou těhotné nebe se rozhoduji pokračovat dál v cestě. Po dopoledni v kavárně necítím únavu a mám náladu objevovat, co se skrývá za dalším a dalším kopcem. Za dvě hodiny se však kvůli silnému větru a prvním přeháňkám poohlížím po vhodném místě na noc. Nakonec беру za vděk travnatou plochou mezi třemi stromy a uléhám ke spánku ve stanu, kterým celou noc lomcuje vítr a bouřka.

Ráno za chladného pošmourná sestupujeme z kopečků do Ehingenu, příjemného městečka s hezkým centrem. V trafice dostávám pohled zdarma jako výraz respektu k poutníkovi a na náměstí si objednávám vynikající capuccino, nejlepší ze všech na německé části Camina. Razítko mi na faře otiskuje do knihy nikoli farář, který přijede až za dvě hodiny, ale jeho pomocnice, kterou přesvědčil smutný výraz mé tváře při představě, že bych tu měl čekat takovou dobu. Ještě se zastavuji ve výstavním klášteře františkánů, že zde jako poutník pozdravím, ale nezdvořile mě odhání zřejmě zdejší vrátný, který s nelibostí pohlíží na můj cestovatelský úbor, ať prý si jdu pro razítko na radnici.

Dál se ubíráme podél silnic. Když vedle nich nevede cyklostezka, vedu Kapučínu na vodítku po krajnici nebo se namáháme poli a remízky se silnicí v dohledu. V pozdním odpoledni se ocitáme na mostě nad Dunajem, když nečekaně vysvitlo slunce a mraky se během chvíle doslova rozplynuly. V řece se s rozkoší umýváme a následně sušíme v teplých slunečních paprscích. O pár kilometrů dál leží rozsáhlý komplex barokně zdobného kláštera Marchtal, který si smím prohlédnout. Večer беру vodu přes plot od Němky, se kterou se dobře povídá, a v noci stavím stan na břehu Dunaje.

Začíná horký den, ještě že je Dunaj vždy v dosahu. Cesta nás vede rozlehlým údolím řeky, jdeme po rovině obklopené kopci. Dunaj je zde mělký, že ho Kapučína snadno přebrodí. Nemohu se dočkat, až si ve městě Riedlingen objednáme kofeinový životabudič. Z města na mě dýchne atmosféra švýcarského letoviska. Prodávají se zde pohledy s mapkou, která napovídá, že se nacházíme kousek od Bodamského jezera. Možná, kdybych hodně povyskočil, spatřil bych jeho modrou hladinu a hory v pozadí. Ale raději se budu držet svojí cesty a doprovodím Dunaj k prameni.

Údolí se roztáhlo, tvoří jej nepochybně úrodné lány polí, ale cesta jimi křížuje jako plachetnice proti větru. Konečně je večer a s ním i ochlazení. Odpočívám na rozcestí vedle dřevěného kříže. Projíždí tudy starší pár na kolech, zdravíme se, když pán náhle zachytí pohledem hůl, kterou mám opřenou o lavičku. Hned seskakuje z kola a doslova se na mne vrhá a křičí: „Poutník ke svatému Jakubovi!“ Vysvětluji, po kolikáté už, kdo jsem a odkud jdu. Manželé žasnou a říkají, kolik radosti mě čeká, až tam dojdu. Ještě se navzájem vyfotíme, oni trvají, abych stál vedle kříže a na oplátku jim pak pro fotku nechám podržet svoji hůl.

Na konci roviny a polí začíná Národní park Horní Dunaj. Říčka se tu prodírá kopci a sevřeným údolím. Těším se, rovina znamenala rychlost, ale už potřebuji změnu krajiny.

Stihnul jsem těsně před zavřením supermarket na kraji městečka Mengen. Zdejší supermarkety jsou naprosto stejné jako v ČR. Každý den si kupuji džus, jogurt, pečivo, sýr, trochu zeleniny a ovoce a začal jsem cestou jíst maso, takže i šunku nebo uzeninu. Zjistí uji, že maso a k tomu česnek mě odnesou o pár kilometrů dál jako vítr. Kapučíně ta silná kombinace našťěstí nevadí.

Poznání dvanácté: idea o zdravém pročištění těla na pouti nefunguje způsobem, jak jsem si představoval. Občas vychutnávám balený tabák, kterého mají v Německu úžasný výběr, třeba takový American Spirit bez chemických příměsí. Ráno začínám kávou, čím silnější, tím lépe. Začal jsem jíst maso. Jen občas si protáhnu tělo oblíbenou sestavou cviků. Přesto se fyzicky cítím skvěle, nic mě nebolí a na nohou se rýsují mohutné svaly.

V noci jsme v městečku Scheer. Na kopci se vypíná pěkný hrad, tam by se dalo najít dobré místo na přespání, takže k němu stoupáme. Hrad je otevřený, ale zřejmě soukromý a nádvoří je tak malé, že se tam neschováme. Opodál je našťestí kostel, kde se před vchodem dá pohodlně postavit stan. Je teplá noc, pod námi se rozprostírá moře světél městečka a za námi cítím ochranu kostelních zdí. Jde z toho pocit velkého bezpečí a spíme klidně celou noc.

Poznání třinácté: na přespání nevyhledávám opuštěná místa, ale mířím rovnou do městeček k budově kostelů. Jsou to čistá, pěkná místa, kde v noci nikdo nebývá. Jako poutník se u nich také cítím jaksi nejvíc doma. Navíc často nějakou stříškou poskytují ochranu před případným deštěm a po probuzení jsem rovnou u fary, obchodů a kaváren.

Ráno se budíme do prozářeného dne. Naproti kostelu je fara, kde získávám razítko a vyrážíme do pekárny a na kafe. Kopečky jsou rozhodně změna k lepšímu. Sigmaringen je dalším z řady pohádkových měst s hradem nad řekou. Vede odtud značená trasa kolem řeky, ale díky všem zákrutám je pro mě příliš dlouhá. Musím si pospíšet na sraz s Tomášem, který se ke mně zítra připojí. Máme domluvený sraz v Donaueschingen, což je ještě dost daleko.

Kopce začaly být opravdu prudké a táhlé. Doplatila na to skupina cyklistů, kteří ze svahu ideálně nevybrali ostrou zatáčku. Naštěstí to odnesli jen odřenými koleny. Rozhoduji se pro pochod po silnici, i když je mi líto, že si neprojdou určitě krásný kraj horního Dunaje. Snad někdy příště, slibuji si v duchu. Několik hodin stoupám a je to taková změna, že si po putování nížinou připadám volný jako pták. Vidím daleko do kraje a přestože je to hloupost, napínám zrak, jestli v dálce nespátřím Alpy a Bodamské jezero.

Večer jsme došli do města Messkirch. Na parkovišti před supermarketem si povídám se ženou, která má oči jen pro Kapučínu. Desetiminutový rozhovor je mým rekordem v němčině. Po chvíli mě dojíždí autem a dává mi pro psa dárek, který ještě rychle zaběhla koupit. Kapuca získala nafukovací polštář!

Messkirch na mě působí trochu depresivně, asi to bude faktem, že se spouští dešť. Přitom to není ošklivé městečko. Narodil se tu Martin Heidegger a naproti jeho domu je kaple zasvěcená Janovi z Nepomuku. Chvilí zvažuji, jestli se nevyspím na prahu rodného domu Heideggera, ale příliš prší. Před místní střední školou stojí zastřešený altánek, spíme bez pohodlí na lavici.

Ráno je pošmourné, šedivá obloha tlačí k zemi. Přichází mi SMS, kamarád Tomáš skutečně vyráží spolujízdou do Německa. Pohledem na mapu zjišťuji, že nemám šanci ujit 60 km na dohodnuté místo a odepisuji, že se setkáme na vlakovém nádraží v Tuttlingenu, který leží v polovině té vzdálenosti. Na faře žádám razítko, mají krásnou zahradu.

Podobnou cestou jako včera pospícháme cyklostezkami podél silnic. Znovu stoupáme nahoru, abysme odpoledne prudce klesli k Dunaji, jenže tentokrát s Bodamským jezerem v zádech. Na horských svazích rostou smrky a jehličnany, blízkost Švýcarska je patrná i na rozložitosti domů.

Dunaj tady velikostí odpovídá zhruba jihočeské Nežárce. Město Tuttlingen nestojí za pochvalu, jeho šedivé nádraží s přemrštěnou cenou za kávu dojem z města nezlepšuje. Je poměrně velká zima, jen v tílku a mikině se chvěju jako mokrý pes. Lidé kolem nosí svetry a bundy, můžu pouze závidět a přát jim to.

Tomáše jsem zběžně znal, protože chodíme do stejné čajovny a před několika lety jsem byl u něj na chatě, ale teď jsme spolu měli strávit tři týdny. Nevěděl jsem, co od něj můžu čekat stejně jako on ode mne. Na druhou stranu jsem byl zvědavý, kdo a jaký je.

Pak najednou stál vedle mne s batohem, v nových botech a klobouku. Než padla tma, ušli jsme spoustu km, ani vlastně nevím jak, protože jsem pořád mluvil. V uplynulém týdnu trval můj nejdelší rozhovor deset minut, nyní se protrhla hráz slov nashromážděných uvnitř.

Tomáš je veselý člověk se smyslem pro humor, s poutí to myslel vážně a má rád Kapučínu. Nepamatuji si jedinou hádku, rozmlísku nebo nedorozumění po celé tři společné týdny bez možnosti soukromí.

Do stanu jsme se vešli ve třech vcelku pohodlně. Kapučína spala mezi námi, někdy se jí podařilo vystrčit jednoho z nás z karimatky, rovněž ale hrála, takže náš společný spánek byl harmonický. Na druhý den nás čekala cesta k prameni Dunaje. Počasí bylo rozmanité, občas silně přšelo, aby se hned po dešti pročistila obloha a nastalo horko. Kráčeli jsme pěšinami podél Dunaje, odpoledne se krajina rozevřela do podoby obří misky, kterou nezbyvalo než celou přejít, protože tam na její druhé straně ležel Donaueschingen. Dunaj zde vyvěrá ve studni obehnané do kruhu kamenným zábradlím, klid místa sřeží sochy, na dně průzračné vody se třpytí drobné mince, které tam házejí lidé zřejmě pro štěstí. Na vyvýšenině nad pramenem stojí barokní kostel. Vešel jsem dovnitř požádat o razítko a mluvil s pomocníkem faráře. Pouť ho zaujala, ale moje lámaná němčina nestačila na rozhovor, tak se zeptal, kterým jiným jazykem ještě hovořím. Ukázalo se, že pochází z Polska a jazyková bariéra byla rázem pryč. Nabídl mi ubytování na noc, pokud se budu chovat nenápadně v domě, jinak by mu hrozil postih v práci. Oči se mu rozšířily úžasem, když jsem mu oznámil, že putuji se psem a vlastně že jsme nyní poutníci tři. Patří mu veliké poděkování, že nezakolísal, ale statečně vytrval ve své nabídce. Venku zrovna začínala bouřka s efektními klikyháky blesků na fialově zbarvené obloze, když nás zavedl do domu, který patří církvi a kde má přidělený byt. Se svojí ženou se k nám chovali nesmírně mile, dali nám matrace do pokoje, směli jsme použít jejich

koupelnu s čistými ručníky a připravili nám velkou večeři. Seznámili nás s dcerami, které obě žijí a pracují v okolí. Byl to úžasný večer, venku přšelo a my si užívali nečekaného lidského společenství.

Ráno nás ještě pohostili bohatou snídaní i svačinou na cestu a do kapsy zastrčili 10 euro, kterým jsme se bránili, leč marně. Andrej Bratek a jeho rodina přijali pod svou střechu bez váhání dva poutníky, kteří to zrovna potřebovali a já jim za to velice děkuji. Ze Santiaga jsem jim nezapomněl poslat pohled, věřím, že jim udělal radost.

Došel jsem si na faru pro razítko, nabídli mi kávu, ale po takové snídani ráno jsem jen s úsměvem poděkoval. Naposledy jsme se zastavili u pramene, protože den sliboval krásné počasí a my si to místo chtěli zažít ve veselých barvách. Všiml jsem si nápisu udávajícího počet kilometrů, které odtud zbývají vodám Dunaje až k moři. Číslo uvádí úctyhodných 2840 km. Přece jen, moje pouť je o něco delší.

Ještě ve městečku jsme začali stoupat do svahu a tak to šlo celý den. Miskovité údolí s pramenem zůstalo pod námi, výška kopců nabízela daleké výhledy do kraje, až je zakryly husté jehličnaté lesy. Byl to počátek Schwarzwaldu – Černého lesa, který má podobný charakter jako Šumava. Nejvyšší horou je zde Feldberg s výškou 1500 mnm. Po setmění jsme za horskou vesnicí našli výborné tábořiště s krytým krbem a podivným bazénkem. Oheň v krbu nám v noci zachránil zdraví, protože nastala dosti neuvěřitelná zima.

Probudila nás mladá žena, která sem přivezla nakoupené uzeniny na večerní opékání. Místní tu dnes budou s dětmi slavit „Lesní den“. Řekla, že v noci byly pouhé 4 stupně nad nulou a vysvětlila nám funkci bazénku. Před sto lety se považovalo procházení v ledové vodě za zdraví prospěšné, proto je v bazénku vody po pás a uprostřed zábradlí, kterého se pacienti přidržovali. Ještě i teď ráno mi byla taková zima, že mě představa léčebné procedury v podobě koupání v ledové vodě ani trochu nelákala. Žena se smála a slíbila pro dnešní den slunečno a teplo, což jsem s radostí přivítal.

Měla pravdu. Dopoledne se udělalo horko, dokonce nastala výheň. Ubírali jsme se horami, procházeli vesnice s rozlehlými domy v alpském stylu se záplavou pelargoní na balkonech a z vedra se mi pro změnu od minulé noci dělaly mžitky před očima. Tomáš požádal v jednom domě o vodu, odkud ještě za námi vyběhla stará paní, aby s úsměvem obdarovala každého poutníka 5 euro. Lidé jsou tu nesmírně srdeční, alespoň taková je moje zkušenost a krajina je tak pečlivě udržovaná, až srdce usedá. Na strmých loukách se pasou krávy a do údolí se nese zvuk cinkání jejich zvonců. Přesně tak vypadá idylická krajina.

Před jezerem Titisee jsem na faře získal razítko i s obrázkem Jakuba. Tomáš přestal přepočítávat peníze na české koruny, což jsem po přechodu hranic dělal několik dnů také a v kavárně jsem si dal kávu, on pivo a dobře jsme to užili. V dobré náladě jsme pak došli přes jeden kopec k jezeru. Titisee mě ohromilo, je tak velké, že po něm jezdí lodě s výletníky, kterých je tady spousta. Rád jsem podlehl atmosféře přímořského letoviska a navrhnul, ať si pronajmeme šlapadlo. Byla to změna, kterou jsem přesně potřeboval. Pro středověké poutníky byla pouť „prací“ a tou skutečně je. Každý den se musí jít dopředu a pokaždé znova řešit otázky jídla, noclehu a počasí. Byl čas se trochu pobavit, takže jsme brázdili vody jezera a honili se s ostatními šlapadly. Díky té veselé hodině mám na jezero tak živé vzpomínky, jaké bych asi neměl, kdybych se jen podíval a spěchal zase dál.

Tomáš sebou nesl vaříč, ešus, polívky a čaje. Večer jsme opět rozdělali oheň a zahřáli se teplou polévkou. Ráno jsme zase začínali horkým čajem.

Poznání čtrnácté: ve dvou se cestuje veseleji, usnadní se každodenní maličkosti. Jeden ze dvojice vždy počká s batohy před supermarketem, střídáme se v žádání vody. Děšť a nepohoda se nezdají být tak svízelnými, když jste na to dva. Stačí jeden vtip a rázem se přírodní nepříjemno či nedorozumění s místními mění ve vítanou záminku k zasmání.

Zasmát jsme se rozhodně potřebovali, když jsme dopoledne vyšplhali do kopců a zjistili, že nadarmo, protože jsme v horách zabloudili. Tohle už nebyly kopečky, ale skutečné hory. V dálce se nad námi tyčil vrchol nejvyšší z nich, Feldbergu. Ocitli jsme se v polovině přechodu Schwarzwaldu s cílem ve Freiburgu na druhé straně, kde jsme plánovali odpočinek. Bylo vražedné vedro, tady nahoře sice nikoli tak citelné, ale o to zákeřnější. S těžkými batohy na propocených zádech jsme se museli vracet zpátky. Aby to tak nebolelo, rozhodli jsme se pro cestu přes Feldsee, pleso pod vrcholem Feldbergu. Po poledni jsme tam skutečně dorazili. Tomáš je milovník limonád, okamžitě zamířil ke stánku s Oranginou, já se pokoušel rozdýchat ve stínu stromů a Kapučína poznala, co obnáší elektrický proud v plotě kolem ohrady. Posléze jsme se všichni vzpamatovali, takže byli schopni obejít průzračné jezírko. Okolo polehávala spousta lidí, kteří se slunili na břehu. Tady v horách jsme dobře zapadli, pěšky tu chodil každý. Ani na hůl nikdo nehleděl s údivem, více než polovina turistů měla v ruce rovnou dvě a svižně se jimi při chůzi odpichovali.

Na blízký vrchol Feldbergu nad námi jsme se pouze podívali, vedla tam značená trasa po úbočí, ale to by znamenalo zacházku 10 km. My se pustili na druhou stranu. Horko bylo excelentní, šel jsem jenom v kraťasech. To se mi však vymstilo, protože jsem nastydnul, rozbolelo mě v krku, motala se mi hlava a cítil jsem lhostejnou apatii. Možná to byl následek studených nocí, možná jsem byl pouze unavený anebo jsem si uhnal lehký úpal. Několik hodin jsme jen klesali z hor dolů. Po levé ruce se otevírali skvostné výhledy do hlubokých údolí a tam kdesi vzadu, kde šlo tušit konec hor a nížinu řeky Rýn, tam už byla Francie. Při té představě se mi chtělo jásat. Francie, slunečná země s kavárničkami, krásným jazykem a starodávnými městy, hrady a vesnicemi. Už jsme tam chtěli být. Tomáš vyhlížel Francii stejně nedočkavě jako já. Těšil se na bílé cesty a skály. Německo se nám oběma zalíbilo přes náš počáteční chladný přístup k němu a Schwarzwald nás krásou ohromil, ale Francie nám zněla jaksi lépe než dokonalá úprava a preciznost Německa.

Klesání bylo chvílemi takového rázu, že spadnout dolů by znamenalo, skutálet se o pěkných kus níže než se cestovatel zastaví o kmen stromu. Konečně jsme sešli do údolí, kterým vedla silnice, podél níž jsme měli původně v úmyslu jít. Ta by nás převedla přes pohodlnější průsmyk, ale na druhou stranu bysme tak důkladně nezažili divoký Černý les. Údolí bylo široké a poseté vesnicemi a postupně se svažovalo k úpatí hor do nížiny Rýnu, kde jako stráž před vstupem do průsmyku a Německa leží město Freiburg.

Schwarzwald byl nádherný, cítili jsme se nahoře volní jako ptáci s nadhledem nade vším, ale cena za přechod nebyla malá. Oba nás vyčerpalo horko a únavná cesta s těžkými batohy. Tomášovi se navíc cestou z hor ozvaly problémy s klouby. S nevěřicným úžasem jsem se tak dozvěděl, že má skutečně vážný problém s klouby, Morbus Bechtěrev, chronické zánětlivé onemocnění kloubů páteře i všech ostatních. Tomáš razantně odmítl myšlenku na odjezd domů a zanechání pouti, protože se nenechá spoutat nemocí a odradit od cesty, kterou chce uskutečnit. Na to se nedalo nic říct. Tomáš se pak jen často zastavoval a zkoušel různé způsoby, jak pomocí obinadel vypoďložit chodidla v botách, aby se jim ulevilo a bral proti bolesti množství Ibuprofenů. Chápal jsem ho, když by to vzdal, přiznal by, že je invalida. Ušel se mnou přesně, co chtěl, od Dunaje k Loiré, tři týdny, zhruba 700 km a i když někdy křivil obličej, neslyšel jsem ho, aby si stěžoval nebo žádal úlevu. Naopak mi ještě říkal, jestli mě v cestě nezdržuje. Klobouk dolů, ale Klubu bechtěreviků raději ani slovo!

Stan jsme rozdělali na hřišti pro basket opodál cyklostezky. Druhý den byl velice snadný. Ráno si zde už házeli míčem rodiče s dětmi, takže nás vzbudili a cyklostezka nás pohodlně dovedla až do centra města Freiburg. Turistický úřad nám sehnal hotel, sice poměrně drahý za 30 euro na osobu, ale už jsme to skutečně potřebovali a vyrazili jsme si prohlédnout město. Musím doznat, že Freiburg mě okouzлил, společně s Regensburgem patří k německým městům, kam se kdykoli znovu rád podívám. Má zvláštní atmosféru lázeňské kolonády s energií studentského kampusu. A do toho se ještě mísí vliv blízké Francie. Zajímavé mi připadaly strouhy po stranách silnic a ulic, kudy proudí voda. Udržují je samozřejmě čisté a město získává tekoucí vodou na lehkosti, mizí těžkopádnost prašných a rozpálených ulic mnoha jiných sídel. V katedrále jsem se zúčastnil mše, Tomáš si šel v polovině zakouřit, ale už se nevrátil. Kdyby prý věděl, že to netrvá dlouho, tak by zůstal. Po mši mi zato velmi pomohl s vyhledáním kněze. Pustili nás do sakristie, kde místo razítka pan farář ručně napsal datum i místo a popřál dobrou cestu. Místní katedrála se zpředu tyčí do špičky jako pyramida, i když je samozřejmě štíhlejší. Prohlédli jsme si město, nazdobenou radnici, prošli uličky a v parku popili víno jako pozdrav nedaleké Francii.

Postel byla nehorázná slast, ani se mi z ní ráno nechtělo vstávat. Ale dobře, že jsem to udělal. Nepropásl jsem díky tomu snídani. Takového jídla, různé druhy sýrů, salámů, pečiva, několik druhů džusu, cornflakes a müsli, to byla snídaně jako z pohádky Tisíc a jedna noc. Dopoledne jsem se věnoval psaní emailů, ani mi to nepřišlo, ale od českých hranic jsem z cesty neposlal ani jeden. Ještě jsme udělali nákup jídla a odešli z města. Plán byl takový, že ještě chvíli půjdeme na jih, takže Rýn překročíme před francouzským Mulhouse. Krajina byla stále zvlněná, jak jsme se drželi úpatí hor, které vyrůstaly do výše po levé ruce. Po pár hodinách se krajina otevřela. Nalevo vynikala hradba kopců pokrytá vinicemi, napravo se táhla plochá rovina, kde by měl být v prostředku tok Rýna a v dálce se rýsovaly další kopce, už francouzské. Tady muselo často docházet k vojenským střetům. Na rovině se mohly armády roztáhnout, stačilo překročit řeku, aby krvavá řežba mohla začít. Vztahy mezi Francií a Německem jsou naštěstí od konce 2.světové války nejlepší v historii.

Poprvé jsem spatřil na ulici vodní nádrž, jakousi kašnu, tady z roku 1898, která zřejmě sloužila jako napajedlo pro dobytek. Kolem nás se táhly vinice, z jabloní se dalo jíst trochu ještě nezralé, přesto lahodné, ovoce. Tomáš nic neřikal, ale kulhal vzadu. Ušli jsme za odpoledne 20 km, spustila se krátká bouřka, a tak jsme se rozhodli pro přenocování nahoře ve vinici, i když jsme se těšili, že už ten den budeme spát na francouzské straně hranice. Vylezli jsme trochu do kopce a postavili stan, aby nás těšil výhled na protější kopce Francie.

Dopoledne jsme si pořádně nakoupili v místním hyper, super, megamarketu, kde mě překvapily fronty Francouzů s obřímí vozíky napěchovanými jídlem a cigaretami. Ve Francii asi bude draze, ale to se nedá nic dělat, zásoby sebou tahat nemůžeme. A zase takový rozdíl v cenách nebude. Bohatě jsme obědvali ve stínu na parkovišti, kde nás pobavila scénka, jak Němka v luxusním BMW nešikovně parkovala své obří auto a nabořila skoro vrak francouzského černocho.

Zbývalo posledních deset km po rovině na hranice. Uteklo to ve vzrušeném očekávání, když náhle stojíme před železničním mostem s menší silnicí i pro auta. Před námi cedule s nápisem Rhein i samotná řeka. Historický okamžik, tady končí německá část cesty, v pořadí druhá, kdy jsme šli většinou podél Dunaje směrem na západ. Vstupujeme do Francie, sladké Francie, půjdeme konečně na jih do tepla, kde neprší a noci jsou prohřáté, vzduch voní bylinkami a Francouzky jsou rozkošné.

Závěr k pouti po Německu: Německo pro mě přestalo být bílým místem na mapě. Je to nejbohatší země, kterou jsem kdy navštívil. Neopravených staveb jsem za měsíc chůze spatřil méně než prstů na jedné ruce, vše září čistotou a především Německo svého bohatství užívá pro lidi. Téměř podél každé silnice a silničky vede stejně kvalitně postavená cyklostezka, všude jsou lavičky, veřejná prostranství se předhánějí ve výzdobě. Mentalitě lidí jsem rozuměl bez problémů, díky společné historii a stále silné rezonanci 3.000.000 německých občanů před rokem 1945 jsem se cítil téměř jako doma. I když neumím německy, chápal jsem situace v obchodech, na ulicích z intonace a způsobu mluvy. Oproti české mentalitě se Němci až úzkostlivě drží daného řádu, na což je možné snadno vtipkovat, ale jim to přináší výsledky. Pečlivost a pořádek mi tam vnikl nenápadně pod kůži, ani by mě nenapadlo odhodit papírek na zem, vše jsem spořádaně odnášel v batohu do košů. Zároveň je v tom pořádku a řádu cosi nelidského, důraz na preciznost má odlidšťující tvář. Němci byli velice milí, rádi se zastavili a mluvili se mnou. Jsou velkorysí, dostal jsem mnohokrát drobné peníze a měli trpělivost s mojí němčinou, ani jednou nedali najevo, že německy neumím, což je pravda. Před cestou jsem znal sotva deset slovíček. Co mě potěšilo, byl patrný ohled na krajinu a její vnímání. Venkov si chrání a respektují jeho ducha. Kde je na kopci kopule barokního kostela, staví tak, aby výhled na ni nepoškodili. Díky tomu je radost venkovem procházet, často jsem měl pocit, že jdu zámeckým parkem. Nevím, jak to dělají, ale nikdo nemá roztahané nářadí a rozkopanou či zaplevelenou zahradu. Tady jsem byl ze srovnání s ČR rozpačitý při pomyšlení na historická jádra měst obehnaná šedivými krabicemi, aby pěší cestovatel ztratil zájem o poznání centra. Pouť je zde známá, lidé ji oceňují. Fary bývají hned

vedle kostelů, jsou čitelně označeny jako fary, na dveřích visí oznámení o úředních hodinách. V Německu se nelze ztratit, s Tomášem jsme si dělali legraci, že místní systém takřka vede lidi za ruku jako rodiče své děti. Je to země otevřená, optimistická, sebevědomá a pro mě srozumitelná.

3.5. Francie

13.8.2005 – 20.9.2005 - Mulhouse – Besançon – Lons-le-Saunier – Cluny – Roanne – Le Puy – Conques – Toulouse – Lourdes

Rýn na nás neudělal velký dojem, řeka je mělká, navíc zaneřáděná kovovým odpadem a naházenými dopravními značkami. Za úzkým ostrovem se ale skrývalo možné vysvětlení současné podoby. Vede tam mohutný plavební kanál, který může být příčinou neutěšeného stavu původního koryta řeky, jemuž bere vodu.

Hranici tvoří cedule s prostým oznámením, že zde končí území Německa a začíná Francie. Kolem jezdila auta plná lidí i cyklisté na kolech, kteří volně překračovali neviditelnou hranici. Taková Evropa se mi zamlouvá a líbí.

Na druhé straně řeky jsme si v první francouzské kavárně objednali kafe. Místní s plátěnými čepicemi na hlavách popíjeli pastis a my se radovali, že jsme ve Francii. Sice ceny byly vyšší, než jsem si zvyknul v Německu, ale to se nedalo řešit. Ovšem překvapilo mě, že se zde účtují dvojí ceny podle toho, zda člověk chce sedět venku nebo v místnosti.

Mulhouse je od řeky vzdálen zhruba 15 km a vede k němu přímá silnice. Vydali jsme se po ní, ale něco očividně nebylo v pořádku. Chůze po krajnici, kdy se těsně kolem řítí auta, nás brzy přestala těšit. Sešli jsme proto na vedlejší silnici, která byla klidnější a značená jako cyklostezka.

Poznání patnácté: ve Francii chápou cyklostezku podobně jako v ČR. Většinou to znamená vedlejší silnici, případně stezku pro pěší. Pod pojmem cyklistika ve Francii se bez debat myslí silniční kolo a sport. Skupin cyklistů v barevných trikotech nás po dobu pobytu ve Francii mýjelo na silnicích poměrně dost, ale neviděl jsem nikoho, kdo by používal kolo jako cestovní prostředek na cesty do práce, na výlety nebo pro jízdu do vedlejšího města a vesnice.

Ve vesnici jsem chtěl požádat o razítko. Kostel byl ale zamčený a nevisela na něm vývěska s informacemi a adresou fary. Po vyptávání se mezi obyvateli komplikovaném lámanou francouzštinou nás odkázali na jeden dům. Na brance nebyla žádná oficiální cedulka, přesto jsme zazvonili. Bohužel nikdo nepřišel otevřít.

Poznání šestnácté. v Německu i v ČR je informační systém na kostelech nastavený tak, aby se cizinec mohl zorientovat bez znalosti jazyka. Ve Francii místní vědí, kde je fara, pokud ne, jistě se doptají, ovšem k tomu je zapotřebí znalost francouzštiny. Z první poloviny cesty po Francii mám málo razítek, protože jsem nevěděl, kam pro ně jít.

Zavrhlí jsme cestu podél rušné silnice a zvolili nikoli přímé, zato ale méně frekventované vedlejší komunikace. Učili jsme se francouzská slovíčka a fráze a zažili přitom ohromnou legraci a cítili se volně bez neviditelného tlaku na perfektnost. Okolí tomu odpovídalo. Vesnice byly sympaticky ne snad neudržované, ale spíše ponechané svému vývoji. Jejich styl i názvy dosud vypovídaly o blízkém vlivu Německa, ale to se rychle měnilo s přibývajícím vzdáleností od Rýna.

První noc na francouzské půdě jsme strávili na poli s výhledem na protější vrcholky Schwarzwald. Druhý den byla neděle a v první vesnici, kterou jsme dopoledne procházeli, byla sloužena mše v románském kostele. Samozřejmě jsme tam zašli. Mše ve francouzštině je nádherný zážitek, ten jazyk se zrodil pro zpěv. Kamenný kostel patří františkánům, kteří po skončení obřadu se skupinou dětí vytvořili malé procesí a procházeli kostelem s vysoce neseným křížem. Osmělil jsem se a použil frázi, kterou jsem si předešlý den vštípil do paměti. Mnich mé prosbě o razítko kupodivu porozuměl. Mluvil i trochu anglicky, takže nám vyprávěl, že několikrát do roka pořádají poutě, třebaže ne velké, aby se věřící mohli obrátit s žádostí o přímluvu ke svatým.

Po odchodu z kostela nás ještě ve vesnici zastihl prudký déšť, který jsme přečkali v hale zdejšího hotelu, kam nás laskavý recepční pozval zvenčí. Pod nepřívětivě zamračeným nebem jsme se odpoledne dostali do Mulhouse. Cesta nás provedla industriální zónou s továrními halami a obchodní zónou s navlas stejnými levnými krabicemi, kde se nedalo na první pohled poznat, co je výrobní hala a co už obchod jinak než podle názvu. Měli jsme značný hlad, ale žádný otevřený obchod jsme nepotkali. Na právě zavírané benzínové stanici jsem chtěl něco koupit, ale už to nešlo, tak nám alespoň do rukou vtiskli dvě staré vánočky, které by už neprodali, ovšem nám chutnali výborně.

Na mapě vypadá Mulhouse jako velké město. Jeho ulice však zely prázdnotou, jen sem tam se někdo objevil na ulici. Obchody, kavárny, všude byly rolety staženy k zemi. V historickém centru se před katedrálou procházely tři skupinky turistů, kteří pouze zvyšovali dojem celkové opuštěnosti. Sklesle jsme seděli na schodech před chrámem, kručelo nám v břiše a zmocňovala se nás deprese. Kde je sladká a živá Francie, víno, ženy, zpěv? Město vypadalo jako po epidemii moru. Raději jsme se znovu vydali na pochod. Obyvatelé nám cestou potvrdili, že všechny obchody mají zavřeno, že je neděle.

Z cesty městem si pamatuji jenom název jedné ulice: Rue de Stalingrad, což mě zaujalo. Od nádraží jsme se vydali podél starého kanálu, Canal du Rhone au Rhin. Určoval naši trasu několik dní a musím říct, že to byla šťastná volba. Vyhnuli jsme se tak většině silnic, vždy jsme se mohli vykoupat a šlo se snadno bez přecházení kopců.

Po setmění jsme postavili stan před venkovským zámečkem, kde se konají letní tábory dětí. Snědli poslední instantní polévku, která zahнала nejhorší hlad. Naštěstí na protější straně kanálu stála krabice supermarketu Super U, takže si dnešní hladový den po ránu pořádně vynahradíme.

Už v 7 ráno jsme stáli před Super U, ale nic se nedělo. Až v místní trafice spojené s kavárnou nám řekli, že je sice pondělí, ale nějaký svátek, takže všechny obchody mají zavřeno. Ten den se proměnil v závod. Ubírali jsme se podél kanálu dlouhými kroky v naději, že přece v další vesnici už musí něco být. Nevadilo, že prší, poháněl nás hlad. Francouzi nám udíleli neužitečné doporučení, že 15 km odtud je někde otevřený McDonald, alespoň že tedy doufají, že je otevřený. Odpoledne nás zachvátilo čiré zoufalství. V městečku Dannemarie jsme se podívali do kontejnerů vedle zavřených supermarketů a vím, že najít tam něco k jídlu, nikdo z nás tří by to neřešil. Jako poslední variantu jsme vymysleli, že budeme zvonit na místní lidi a prosit, ať nám něco prodají ze svých zásob. K tomu naštěstí nedošlo, protože v Dannemarie se měl navečer otevřít arabský fast food. Seděli jsme před dveřmi a hlídali čas. Po hodině skutečně arabští Francouzi přijeli a my si mohli objednat. Chutnalo nám fantasticky. Kapučína dostala plnou misku odřezků a dlouhou chvíli nikdo z nás nepromluvil, jen jsme si plnili prázdná břicha.

Poznání sedmnácté: Francouzi se bez auta neobejdou, ve vesnicích a menších městech je občas otevřená kavárna, ale jinak na nákupy se jezdí autem do obřích hypermarketů třeba i půl hodiny vzdálených. Francouz ví, kdy jsou svátky, neděle a zná i jiná omezení pracovní doby, takže jede autem přesně včas, aby si nakoupil.

Kebab dodal energii, nálada se zlepšila i slunce se konečně usmálo. U kanálu se houfovali rybáři, dělali jsme si legraci, že to je proto, aby se také najedli. Místo na spaní vedle rybníka střežil zlý labuřák. Tomáš tvrdil, že ho s pomocí Kapučíny uloví, ale já vím, že Kapučína jako lovec uspěla jen jednou jedinkrát. Kdysi se jí skoro podařilo chytit mouchu.

Další den vedoucí podél kanálu, kterým občas propluje jachta se zrelaxovanými Francouzi. Zajímalo by mě, kdo v této zemi někdy pracuje. Během několika dnů jsem viděl v práci jenom Arabů ve fast foodu, jinak bylo všechno Fermé – zavřeno. Dnešním cílem je město Montbéliard. Včerejší skvělá, ale hubená, večere z nás dávno vyprchala a máme opět hlad. Už čtvrtý den jsem ve Francii a dosud jsem neměl možnost, ochutnat pravý croissant. Kolem nás letí vesnice a jen mírně zvlněná krajina, ale my je nevnímáme, myslíme pouze na obchod s jídlem. Konečně vidíme velký billboard s reklamou na Intermarché. Představuje to jistou zacházku, ale to nám ani trochu nevadí. Povzbuzeni nadějí na oběd jsme zanedlouho tam. Tomáš si vylosoval první návštěvu, po chvíli se vrací s taškou plnou jídla. Jdu dovnitř, po tolika dnech čekám fanfáry, ale je to normální supermarket jako všechny jiné. Kupuji spoustu jídla, bagetu, sýr, mléko, croissanty, zeleninu, jídlo pro psa, ven vycházím se dvěma taškami. Měl jsem hladem velké oči, tolik toho nemůžu sníst, takže si pořádnou porci dávám do batohu, který je rázem těžší, ale zase ten pocit, že u sebe mám jídlo, je nádherný.

Montbéliard se pyšní krásným zámekem na skále, domy jsou typicky francouzské s dřevěnými okenicemi. Procházíme městem, naše kroky se opuštěně rozléhají prázdnými ulicemi, copak tu skoro nikdo nežije? Žádná příjemná kavárna, na kterou jsem se do Francie tolik těšil. Jen arabský fast food s plastovými židlemi před výlohou. Objednáváme kebab s pocitem, že nebyt Arabů, zašli bysme bídnou smrtí. Městem protéká řeka Doubs, této řeky a kanálu se budeme držet ještě pár dní, než nás dovede do Besancon. Na konci města je další supermarket Intermarché. Podíváme se s Tomášem po sobě a vše je jasné. Dál už nepůjdeme, nebudeme riskovat, že začneme den bez jídla. Je krásná noc, spíme na břehu řeky a její šplouchání nás doprovází ve snech.

Ráno se nám splnilo, co jsme si tolik přáli. Teplý croissant s mlékem je lahůdka, která nemá obdoby. S plným břichem nám všechno déle trvá, takže tábořiště opouštíme docela pozdě. Už je horko, teprve nyní skutečně doceňujeme chůzi podél vody. Koupeme se v kanále, voda je studená, ale ne moc a na břehu nás zahřeje slunce. Tomášova představa putování Francií se velice liší od chůze po asfaltce, touží po dobrodružství a bílé cestě rozpálenou krajinou. Já si myslím, že není třeba hledat, že dobrodružství si nás najde samo,

ale abych mu vyhověl, přecházíme kanál po zdymadle a skutečně, po druhém břehu vede pěkná bílá cesta. O pár kilometrů dál ale končí jako výběžek poloostrova mezi kanálem a řekou. Musíme křovím skákat přes kanál, doufám, že se Tomášovi splnil sen o dobrodružství.

V pozdním odpoledni se plní zase můj sen. V menším městečku u řeky nacházíme obchůdek v době těsně před zavřením, kupuji si croissanty, abych s nimi pospíchal do vedlejší otevřené kavárny. Objednáváme si kávu, k ní přikusuji své vysněné pečivo a je mi fajn. Venku navíc svítí slunce. Podél řeky se zvedají kopce, ale nás vede cesta rovinou. Až večer šplháme silničkami do kopců, všude tu jsou ohromné pastviny s ploty, kde se volně pasou krávy. Spíme na poli.

V příjemném ránu scházíme z kopce, když na křižovatce u hlavního dopravního tahu vidíme velký billboard s reklamou na blízký Super U. Měli bysme pokračovat doleva, ale po zkušenostech s hladem dáváme přednost jistotě a sestupujeme do městečka. Super U je strašlivě velká nákupní hala, trvá mi půl hodiny, než najdu své oblíbené jídelní položky. Venku si slibujeme, že takovým hyperkrámům se příště raději vyhneme, ještě si vypít nezbytné kafe na uklidnění a posílení, než jsme připraveni na další cestu. Nákup, jídlo a kafe nám zabraly spoustu času, už je zase vedro. Kráčíme kolem kanálu, ale cesta zde končí, dál nevede. Není jiná možnost, než se vrátit zpátky do městečka, vyšplhat na hlavní tah a jít zase po silnici. Ta komplikace nás ani trochu netěší. Alespoň zkusíme jít jinudy, ale narážíme na překážku, kdy je nutné vylézt na most po příkrém svahu porostlém ostružiním. Já se jakžtakž vyšvihnul vzhůru na šikmý beton můstku, Tomáš se snaží statečně prodrat trnitým křovím, ale moc se mu to nedaří, dokonce padá do trnitých šlahounů.

Patříčně zmlácení jsme tam, kde jsme byli ráno. Rázujeme silnicí, která se po chvíli mění v jakousi čtyřproudou dálnici, je vedro na padnutí. Po třech hodinách pochodu jsme na konci svých sil, ale naštěstí i protivné silnice. Ta pokračuje doprava, nás proud řeky zavádí na klidnou vedlejší komunikaci vlevo. Jsme v městečku Clerval, krásném a elegantním. Vyčerpaně odpočíváme na schodech jednoho z domů. Městečko je skutečně půvabné, k Francii patří jedinečné kouzlo, jenž budeme objevovat stále více.

Konečně jsme zase schopni chůze. Kostel je zde otevřený, jdeme se podívat dovnitř. Nacházíme v něm kněze připraveného sloužit mši, ale když spatří poutníky, sdělí shromážděným několika farníkům, ať počkají a věnuje se nám. Razítko má doma, kam nás zve. Bydlí v jednom z těch domů, co se nám tolik líbí. Vybavení domu je velice prosté a staré, připomíná interiéry chalup v Čechách. Místnosti dominují veliká kamna na uhlí. Zatímco hledá razítko, nalévá nám skleničku vína. Po horkém dni a únavném pochodu na víno nemáme

příliš chuť, ale je tak laskavý, že pozvání nelze odmítnout. Musí se rychle vrátit do kostela, takže se loučíme a jdeme dál svou cestou. Setkání s ním nás velmi potěšilo, bylo bezprostřední a právě takové, jak se na pouť patří.

Tomáš se po horkém dni necítí dobře, bolí ho hlava, při chůzi na silnici dostal úpal. Chladíme se v řece Doubs, ale je jasné, že brzy musíme najít místo na spaní. Procházíme malými vesnicemi s kamennými budovami, které působí dojmem, že tu stojí celé věky. Krajina je nádherná, klidná, tichá. Turisté se na tato místa zřejmě nehrnou, dávají přednost pobytu na přeplněných plážích, díky tomu máme celou tu krásu nerušeně pro sebe. Nikdo zde nestaví „psí boudy“, jak jsme začali říkat novostavbám, které známe i z ČR. Domy nejsou odděleny od cest ploty, je možné pohladit starý kámen. V noci nám nad hlavou svítí úplněk, krajina má podivuhodný stříbrný lesk.

Pokračujeme zapomenutým krajem řeky Doubs. Z lesů v okolních kopcích prosvítají bílé skály, vesnice jistě pamatují středověk, ty stavení jsou z opracovaného kamene a obrostlé popínavými rostlinami. S údivem pozvedám fotopřístroj, abych zaznamenal záplavu těchto popínavek řinoucích se přímo z otevřeného okna ven. Na prodej se nabízí dům z 12.století, to můj rozum nepobírá. Tímto údolím jistě chodili středověcí poutníci jako nyní my a tento dům tady již stál. Ani trochu neodpovídá představě o středověkém bydlení v primitivních chýších, jeho okna prozrazují pečlivou kamenickou práci. Na bráně je přibita cedule s typickým francouzským nápisem: Acces interdit. Nikoli poprvé ve Francii cítím, že na takovém místě bych rád žil, bohužel po celé stavbě se táhnou hluboké praskliny ve zdivu. Francie má takových budov asi hodně, když si může dovolit nechat je rozpadnout nebo možná dům patří majitelům, kterým jejich bankovní konto neumožňuje zaplatit více než plastovou ceduli: Vstup zakázán. Je mi to líto i dnes, když se dívám na fotografii.

Celý den se ubíráme pustými okreskami, občas sprchne, alespoň se dobře dýchá. Navečer si vybíráme místo na táboření pod střechem kabin u fotbalového hřiště. Vzadu za budovou je kohoutek s tekoucí vodou, veliký luxus. Nechávám svoje boty venku před stanem, aby vyvětraly, ale v noci přichází bouřka a ráno v nich mám bazénky.

Šok z dokonale promáčených bot mi vydrží celé ráno. Tomáš mě častuje poučkami z tábornických pravidel, jež velí, dávat si všechny věci do stanu. Na obloze se převalují šedivé mračna a já přemítám, proč jsem za ty peníze neodjel do Thajska. Navíc dnes je neděle a to znamená žádná snídaně. Pokud se chceme najíst, musíme se vydat do Besancon.

Před polednem na nás ve vesnici zavolá zpoza plotu starý Francouz, odkud a kam jdeme. Když se dozví, že jsme Češi, celý se rozzárí a zve nás dovnitř. Po válce žil s českou manželkou v Praze, pamatuje si i několik českých slov, ale manželství jim nevyšlo, protože starý pán příliš holdoval alkoholu. Pohostil nás českou Plzní a ukázal černobílé fotografie ze Staroměstského náměstí. Museli jsme pokračovat, takže jsme poděkovali a po chvíli se rozloučili. Byli jsme již za vesnicí, když za námi vyběhl a mával, ať se ještě vrátíme. Požádal nás, jestli bysme po návratu do Prahy nezašli za jeho bývalou ženou, že by jí rád nechal pozdravovat. Byli jsme ze žádosti rozpačití, ale řešení se našlo. Starý muž napsal několik vět na pohled, který jsem našel v batohu a připojil i adresu, kterou znal z paměti. Bylo to celé trochu bláznivé, ovšem tak velká prosba se nedala odmítnout.

Krajina i vesnice působí jako nezasažené dotykem času. Tady má moderní poutník pocit, že za další zatáčkou může dojít jinou skupinu středověkých cestovatelů s holemi v rukou a nijak by ho to nepřekvapilo. Lidská sídla jsou od lesů přirozeně oddělena pruhem polí a luk, kamenné zdi a domy v jednotném stylu nenarušují „psí boudy“ se satelity a plastovými židlemi obehnané laciným drátěným plotem. Člověk se rád zastaví a s radostí si prohlédne celou scenerii.

Poznání osmnácté: Francie a Francouzi mají styl, který není patrný pouze v módě, parfémeh a způsobu stolování. Vychází z prostředí, ze kterého vyrůstá jejich ceněný způsob života, z elegance krajiny, vesnic a měst bez hradby levných domků z katalogů, i když ty samozřejmě existují i zde. Musím vzpomenout výstižný vtip o rozdílu mezi trávníkem amerického magnáta a anglického lorda. Proč ten americký není tak pěkný jako anglický, i přes stejnou péči? Důvod se skrývá v tom, že ten anglický je pěstěn několik století.

Umýváme se a koupeme před vstupem do města Besancon na dohled od masivní pevnosti, která hlídá město ze strategické pozice na skále nad řekou. Besancon vyrostl podobně jako Český Krumlov v záhybu řeky, v její kličce se nachází staré město, kam jsme nyní dorazili. Konečně jsme byli na místě, které odpovídalo představám o městě. Po ulicích se procházeli lidé, malé obchody měly i přes sobotní odpoledne ještě otevřeno a my se rozhodli pro hotel, abychom si města a civilizace po dlouhé době užili. Kupodivu hned v prvním hotelu ve starém centru nás ubytovali i se psem a to za 30 euro pro všechny tři. Recepční nevystavila účtenku, takže hotel shrábnul peníze jen pro sebe za neexistující hosty, ale to jsme nijak neřešili. Konečně oba pracujeme v Praze a víme, jak to chodí v ČR. Z hotelového pokoje se nabízel výhled na střechy, dvorky a stará schodiště přesně ve stylu Dumasových příběhů o mušketýrech.

Besancon je moc hezké město. Tvoří jej budovy postavené z mohutných kvádrů, které mu tak dodávají na puncu důstojnosti a slávy. Ten dojem zesiluje nábřeží z dlouhé řady bloku domů s podloubím jako kamenná hráz nad řekou. Večer se jdeme podívat na hrad, jíme kebab a je nám fajn. Dokonce jsme si i stihli vyprat něco z oblečení, odpočinout si a vůbec se zpacifikovat. Z pohledů jsem se dozvěděl, že se zde narodil Victor Hugo.

Je neděle, po sbalení utíkám na mši, ale stíhám jen závěr. Alespoň že mám razítko. Mapa města tvrdí, že v centru je špitál svatého Jakuba. Už dlouho jsem ho neviděl, chybí mi, takže jsem rozhodnutý nemocnici najít. Posléze se nám to podařilo a není třeba litovat času stráveného hledáním. Špitál byl skutečně postaven pro pomoc poutníkům, od té doby pochopitelně prošel velkými změnami, ale stále plní své poslání jako místo pro lidi v nemoci. Historické info se dočítám z pamětní tabule před vchodem do nemocnice. Mám takovou radost ze setkání s poutnickým světem, který je už takovou dobu i mým světem, že chci zajít dovnitř a pozdravit a třeba i získat místní, jejich razítko. Na vrátnici však sedí mladý asiát, který si nás prohlíží jako přistání ufo a netuší, kam nás zařadit. Nakonec ze situace vyklouzne odkazem na mluvčí nemocnice. Sedíme před její kanceláří, úřední hodiny má až pozdě odpoledne a mě dochází, že můj pocit sounáležitosti s historií této budovy, která vyrostla pro poutníky jako jsme my, je sice hezký, ale na návštěvu hradu už dnes lidé také nejezdí na koních, nýbrž v autech.

Poznání devatenácté: jdu ve stopách svých předchůdců, jenže doba se změnila. Můžeme využívat pohodlí dnešní doby jako platby kartou, ale na druhou stranu původní poutnická zařízení a služby se staly minulostí.

Už několikátý den v řadě prší. Šťastně jsme unikli nočnímu dešti spaním ve městě, nyní nás čeká zase pár nocí pod širým nebem. Doufáme jako ostatně každý den, že teď už dojdeme do rozpálené Francie, kde bude horko jako v Limoges. Věta o horku jako v Limoges pochází z jakéhosi filmu s J.P.Belmondem. Díky ní se Limoges stává vzdáleným rájem, kde se v srpnu určitě nemusí nosit pláštěnky.

Musíme se rozhodnout kudy dál za Besancon. Tomáš chce pokračovat v chůzi po břehu řeky, já už bych uvítal změnu okolí. Přemýšlím celý den odchodu z Besancon. Tomáš chápe, že se jedná o moji pouť, které je na určitý čas účastníkem a že rozhodnutí náleží mě. Večer se vyslovuji pro odchod od řeky a cestu do kopců. Obě varianty nabízejí plus i minus. Cesta podél řeky je jistá, nenáročná, s možností koupání, na druhé straně z Doubs se stává příliš velká řeka s dopravou, její romantické kouzlo ustupuje zástavbě a míří do nudné nížiny. Změna je dobrá, potřebná, navíc už zítra dorazíme k jiné řece. Loučíme se tedy s řekou Doubs,

kteřá nám dělala průvodce více jak týden a ostrým nočním pochodem, neboť konečně přestalo pršet, vyrážíme jižním směrem. Ujdeme pořádný kus cesty, než ve vesnici v kopcích spatříme rozestavěný dům. Na jeho zametené terase z betonu se pod střechou krásně usíná, když okolo ševelí déšť, který na nás nemůže.

Vstáváme brzy, nechceme, aby nás vyháněli dělníci ze stavby domu, ale naše obavy jsou zbytečné, nikdo sem pracovat nepřichází. Cítím se v kopcích skvěle, mám dobrou náladu. Dole u řeky už to začínalo být příliš jako na předměstí, tady se čas zpomalil. V téměř každé malinké vesnici na cestě je středověký hrad nebo tvrz, kromě silnice z asfaltu a TV antén se ve zdejší krajině od té doby nezměnilo snad nic. V jedné z nich potkáváme první pěší cestovatele, jedná se o pár z Holandska, který chůzí po zdejších kraji tráví svoji dovolenou. Během balení cigarety si vyprávíme o zkušenostech a smějeme se, jak jsou si podobné. Muž tvrdí, že základem putování je jídlo, počasí a střecha. Nenesou stan, doporučují nám ubytování v Gites, že se jedná o levné spaní v domácnostech po celém venkově.

Je pondělí, před námi zbývá pouhých 10 km do většího městečka, kde se najíme. Už známe místní systém a začínáme si na Francii přivykat, není to tak čitelné jako v Německu, nicméně byla to pouze otázka času. Městečkem protéká řeka Loue, která nám bude alespoň jeden den ukazovat cestu. Široké úsměvy z představy pouze příjemných očekávání dne nám z tváře mizí před supermarketem, zaměstnanci zahajují dvouhodinovou přestávku na oběd od 12 do 14 hodin a je přesně 12:05. Nezbyvá, než čekat dvě hodiny v městečku, na břehu řeky a nakonec před vchodem do obchodu. Považoval jsem Francii za kapitalistickou zemi, ale tohle léto můj názor změnilo.

Konečně jsme nakoupili, u řeky znovu zamávali známým Holanďanům a mohli se vydat dál. Dále na cestě jsme viděli situaci, kdy honák krav hnal své pomalé stádo po silnici z pastvy stejně, jako to dělali jeho předkové, auta se musela krávám přizpůsobit. Kráve se v této zemi dostalo výsadního postavení. Obrovské území Francie je obeháno plotem, za kterým se volně pasou stáda krav. Zbytek země bude pravděpodobně osázen vinicemi.

Jako správní poutníci jsme se vyspali před vchodem do kostela, nikomu z nás nepřekážel kostelní hřbitov v těsném sousedství. Mrtvé jsme nerušili a oni nechali na pokoji nás.

Dopoledne po několika dnech vysvitlo slunce. Radujeme se z toho jako malé děti na koupališti. Dovolujeme si opustit silničky ve prospěch riskantní cesty přes kopce a lesy a naše volba se nám vyplácí. Nacházíme ohromnou úlevu v chůzi lesním tichem, na prosluněných paloucích můžeme odpočívat a usušit mokré věci. Dopoledne jsme v lázeňském městečku Salins les Bains. Střídáme se v čekání před supermarketem, k Tomášovi zde přiběhla malá

holčička s mincí v hodnotě 2 euro, které jí dala maminka pro chudáka vandráka. Kapučína ji však vyštěkala zpátky do auta. Byli jsme tak uchráněni před statutem žebráků. Salins les Bains nás okouzlo, má charakter starořímských lázní a pili jsme zde nejlepší kávu se skutečnou smetanou, kterou nám přinesla krásná barmanka. Poznal jsem jedno z těch míst, kam bych se jednou zase rád vrátil a kdo ví, nic není nemožné.

Ráz Francie stále více odpovídá našim snům. Nevysoké, ale značně strmé svahy končí v bílé skále s ruinou hradu na vrcholu. Úpatí porostlá vinnou révou a v úzkém údolí se skrývají překrásné vesnice a malá městečka příliš nezasažená infekcí laciných staveb z katalogů. Na svěže zelených stráních se pasou stáda krav, život zde plyne poklidně, neuspěchaně. Cesta nás vede okrajem kopců, na východě tušíme stále vyšší vrcholky zvedající se do švýcarských Alp, na západ od nás občas spatříme bezbřehou rovinu s řekou Saonou. Nechce se mi tam, dávám přednost chůzi v horách s rozhledem, pocitem svobody a krásou lidských sídel před rychlejším pochodem plochou nížinou bez fantazie.

Večer však z sestupujeme z kopců k jejich úpatí, kde začíná nížina. Navštívíme městečko Arbois, kde ráno potřebujeme nakoupit jídlo. Za tmy jsme tam, i v noci lze poznat, že městečko nás mile překvapí. Na náměstí vlají pestrobarevné vlaječky, nacházíme památník Luise Pasteura, který se zde narodil plus nekonečně mnoho připomínek silné vinařské tradice. Ze zámečku vzniklo muzeum vinařství a v jeho malé vinici s ukázkami odrůd vinné révy se ukládáme ke spánku na čistém plácku betonu.

Ráno podruhé procházíme ulicemi, když vtom spatřím na jednom z domů kachlík se znakem žluté mušle. Tak dlouho jsem se s ní nesetkal, Tomáš ji ani vůbec nezná. Možná tudy vede svatojakubská cesta, ani o tom nevíme. Bohužel o tom nevědí ani na turistickém úřadě. Dokonce mi nevěří, že něco takového ve městě existuje. Neváhám, dům nafotím a během chvílky jsem zpátky s jasným důkazem, ale není to nic platné, žádná svatojakubská cesta tudy neprochází. Snad si nějaký poutník po návratu dal na dům symbol poutě jako připomínku. Máme smůlu, ale přesto se cítíme povzbuzeni.

Opět stoupáme do kopců. Z výšin se nabízí parádní pohled na širokou nížinu, kterou budeme muset jednou přejít. Zatím na to nemyslím, tady nahoře vane tak čerstvý vzduch. Je tu odpoledne, s ním další půvabné městečko s názvem Poligny. Líbí se mi, že neprocházíme tuctovým předměstím, ale jen sejdem z kopců, hned jsme v uličkách jedno až dvoupatrových domů. Okna jsou přiklopena okenicemi, celé město v poledním slunci odpočívá a spí. Největší horko přechkáváme v kostele, objevuji tu jednu sochu Jakuba, barevné vitráže zobrazují průvod s relikviemi. Před kostelem je kašna s pramenem, ale o koupání nemáme

zájem, voda je smaragdově zelená. Na kašně visí cedule s vysvětlením příčiny barvy pramene, ale protože je pouze ve francouzštině, důvod nám zůstává záhadou. V kavárně na náměstí si dopřejeme kávu a z vedlejší pekárny croissanty. Před supermarketem se seznamujeme s mladým Polákem, který asi půl roku jezdí stopem po Francii, kde hledá brigády. Moc se mu to nedaří, vlastně pouze přežívá z darů různých charit. Ale věnuje nám něco jídla, které nakradl v supermarketech, je přátelský, asi hodinu si ve stínu povídáme.

K večeru nás čeká jedno z nejhezčích překvapení po cestě. Zrovna když přemýšlíme, kam se na noc uložit, otevřel se nám nádherný výhled na hluboké údolí pod námi. Zcela nečekaně stojíme ve staré vesnici, která je jako vlaštovčí hnízdo nalepená na okraji skály. Kamenné zídky podpírají domky před pádem do propasti. Budujeme ležení přímo na vyhlídce, ve vesnici teče pitná voda a jsou zde i otevřené veřejné WC, prostě luxusní idyla. Ráno nás probouzí slunce. Nemůžeme se dost vynadívát na tu krásu kolem, tohle místo nám zůstane v srdci hluboce zapsané.

Musíme však jít dál. Sestupujeme vinicemi dolů do města Voiteur na snídani. Slunce překryl mrak a obloha neslibuje nic dobrého pro pěší cestovatele. Jen jsme vyšli z města, déšť nás pěkně prohnal vinicemi, než jsme doběhli do úkrytu pod strom. Celý den si s námi počasí pohrávalo. Když chvíli nepršelo, opustili jsme provizorní přístřeší a jen jsme se ocitli bez ochrany, ihned nás déšť promáčel. Odpoledne jsme další cestu vzdali. Rozhodli jsme se pro ubytování ve městě před námi. Crčela z nás voda, když jsme konečně našli cenově ucházející hotel v centru města Lons-le Saunier. Pokoj byl levný, slušný, zato hotel působil jako kulisa pro temný film. Při nákupu v obchodě Tomáš rozlil mléko, ale Kapučína ho zachránila a celou tu louži vylízala. O prohlídku města jsem pak už ztratil zájem a šel rovnou spát.

Ráno v TV slibovali slunečné dny, po kolikáté už. Tomáš si potřeboval na internetu vyhledat spojení zpět do Prahy, sehnal tak přes spolujízdu místo v autobuse z Lyonu. Za týden mám narozeniny, ty spolu ještě oslavíme a pak se musíme rozloučit. Na druhé straně nížiny se nachází Cluny, významné město pro křesťanskou kulturu Evropy. Na přelomu tisíciletí se odtud šířily reformní myšlenky, navíc zdejší mniši hráli zásadní roli v budování cesty do Santiaga. Takové místo chci spatřit a mám radost, že tam budu zrovna na své 30. narozeniny.

Kráčíme po okresních silničkách, jen občas tudy projede auto, takže můžeme jít zcela volně a nerušeně. Máme dobrou rychlost, doslova po zemi uháníme, aniž by nás chůze příliš namáhala. Rovina je bez překážek. Výjimečně míváme pěkné venkovské stavení obrostlé břečťanem, jinak tu oblast tvoří stejně vypadající vesnice s identickými domečky, které mají na malé zahradě umělohmotné prolézačky pro děti a u garáže Peugota. Jako mě neoslovuje výlisek umělé hmoty opakovaný v milionových seriích, necítím žádné nadšení nad procházkou nudným sídlištěm s paneláky naležato. I to je jeden z důvodů, proč jsme toho dne nechali značný díl nížiny za sebou. Jak padla noc, usnuli jsme pod střechou venkovního stání pro auta přilepeného k „psí boudě“.

Brzy ráno nás probudila majitelka, která v domě provozuje kadeřnictví. Pozdravili jsme se, rychle sbalili a šli pryč. V městečku byl otevřený hotel, kde jsme si mohli dát kávu i opláchnout obličej. Byl tu rovněž obchod, ale vybrat si z jeho nabídky něco jiného než suchou bagetu představovalo vyhození peněz. Tomáš tomu dal šanci a zakoupil něco, co na obalu slibovalo být koblihou. Ve skutečnosti se jednalo o nepoživatelnou drobivou a nafouklou kouli, kterou odmítla i Kapučína. Nepovedenost skončila v koši, když jsme se nad ní dobře pobavili.

Protože nás svíral hlad, sklonili jsme se nad mapu. Západním směrem bylo městečko, které slibovalo supermarket. Vydali jsme se tam, ale našli jsme pouze malý koloniál.

Poznání dvacáté. existují pouze dvě možnosti při nákupu jídla. Můžete nakoupit v obřím supermarketu, kde nákup jedné bagety, sýra, rajčat a džusu zabere hodinu čistého času díky frontám u pokladny a procházení obchodního hangáru. Nebo to samé v jednodruhovém provedení pořídíte během deseti minut za mnohem vyšší ceny v malém obchodě.

Poznání dvacáté první: předpověď počasí je sofistický vědní obor, jehož výroky mají platnost srovnatelnou s hádáním ze skleněné koule. Přiznám se, že téměř každý den jsem ho studoval se stoprocentním soustředěním na stránkách novin i v TV v kavárnách. Několika měsíců konfrontace reality s obsahem publikovaného textu „rosničkářů“ potvrdilo nulovou hodnotu jejich prognóz. Vždy je nutné si za konec jejich proslovu dosadit „možná, že tomu tak bude, ale možná, že ne“.

Mělo být hezky slunečno, ale místo toho jsme stáli pod pláštěnkama v lese a čekali, až déšť přejde. Byl konec srpna a za dobu mé cesty se nestalo, že by následovalo několik dnů hezkého počasí bez hrozby deště za sebou. Buď jsem měl smůlu na zvláštní léto nebo tomu tak bývá vždy, jenom jsem si toho pod střechou budov nikdy tolik nevšímal.

K večeru zůstala téměř celá nížina za námi. Středověkou vesnici Romenay jsme si jen prošli, v tuhle hodinu už bylo stejně všechno zavřené a za vesnicí u prvního rybníku uhnuli ze silničky na pěkný plácek na posečeném trávníku.

Trávník byl posečený, protože patřil k domu, jehož majitel nás za svítání přišel zkontrolovat. Místní zemědělec, kterému jsme ostatně nijak nevadili, měl pouze obavy, ať mu třeba nezapálíme seno ve stodole. Čaj jsme si proto uvařili až na břehu rybníka. Kolem se válela mlha, že nebylo vidět na pár metrů před sebe.

Mlha vydržela do pozdního dopoledne, ale když se rozptýlila, objevilo se nám nad hlavou modré nebe. Následující týden byl ve znamení horka a slunce, jako by nám chtěl vynahradit dosavadní léto a Tomášovi darovat na posledních pár dní přesně to, po čem tolik toužil.

Odpoledne jsme dorazili ke břehům řeky Saone, po třech dnech chůze skončila cesta nížinou. Saone je plná zelených chluh, ale to nám nijak nevadilo, vykoupali jsme se parádně. V mírném a hřejivém slunci jsme uvolněně stoupali do kopců s vinicemi, táhnoucích se, kam jen oko dohlédlo. Kraj Bourgogne moji představu o něm plně naplnil. Do Cluny jsme měli v úmyslu dojít až další den, takže jsme nespěchali a hezky si vychutnávali krásný den. Cestou se k nám připojilo bláznivé štěně setra, které několikrát téměř skončilo pod koly aut. Kapučína byla na vodítku, ale štěně si pobíhalo podle libosti. Naštěstí nás po chvíli dojel automobil, jehož řidič se nám omluvil, že se jedná o psa jeho bratra, kterému utekl.

Noc jsme strávili v altánku vedle rybářského rybníka, kde už za úsvitu stála řada tichých bláznů s pruty v rukou. Okolí je v dobrém smyslu poznamenáno stavební aktivitou clunianských mnichů, románské kostelíky vykukují takřka z každé vesnice obklopené vinicemi. Museli jsme překonat hřeben kopce asi tak kolem 600mm, abychom se vzdálili od řeky, což zabralo celé dopoledne. Za odměnu se před námi objevilo městečko Cluny.

Cluny vzniklo v 10.století jako klášter řádu benediktínů a brzy získalo na evropském významu. Jeho schopní opati vytvořili v roztráštěné Evropě fungující síť s cílem podpořit papežství a zreformovat stagnující křesťanský spirit kontinentu. Místní knihovna patřila ve své době k nejrozsáhlejším a dokud se nepřestavěl chrám sv.Petra v Římě v 16.století, byl chrám v Cluny největší stavbou v Evropě.

Dnes jsou slavné dny opatství minulostí a Cluny působí jako ospalé muzeum. Zádumčivý dojem podporuje i fakt, že slavný chrám byl po Francouské revoluci rozebrán na stavební kámen. Je velmi pravděpodobné, že mnohé z okolních chlévů mají v základech posvěcené zdivo bývalé krásy. Přesto si Cluny uchovalo své kouzlo, které dýchá z kamenných uliček a mnoha kostelů.

Kromě potěchy pro zrak a duši tu začíná jedna větev svatojakubské stezky. To není překvapením, protože města Santiago de Compostela a Cluny byly v minulosti propojeny doslova jako pupeční šňůrou. Jedno bez druhého by nevyrostlo do takové velikosti. Španělští králové velkoryse přispívali muslimským zlatem na výstavbu opatství a místní mniši odcházeli sloužit poutníkům na Camino a široce propagovali pouť ke hrobu apoštola Jakuba.

Našli jsme si pokoj v bývalé venkovské rezidenci, z níž se dnes stala víceméně ubytovna s velkým parkem. Recepční nám poskytla mapku trasy svatojakubské cesty, k níž připojila i inzertní brožurku s informacemi, že za 500 euro vás místní průvodce povodí čtyři dny po značené cestě. Za ty peníze se vám bude věnovat, vyprávět historky, prostě vám místo klidu naláme klíny do hlavy. Natřikrát za tu cenu se s průvodcem dostanete až do Le Puy.

Třebaže mě narozeninový den čekal až za dva dny, užít jsem si je hodlal tady. Koupili jsme proto láhev vodky a Tomáš při té příležitosti zakoupil krabičku Gitanes. Strhávání obalu z jejich obalu prováděné na schodech k dnes neexistující katedrále znělo jako slavnostní otevírání vysněného dárku. Pak jsme kouřili ty krásné bílé cigarety, popíjeli a těšili se z podvečerního slunce v kulisách kdysi slavného města, které vůbec neztratilo punc výjimečnosti, jak se skutečně významným místům nestává.

Druhý den nám dali razítko na turistickém úřadě a my se vydali po značené le Chemin de Saint Jacques. Velkou změnu znamenala nutnost sledovat cestu a její značení. Němci se smyslem pro preciznost pochopili mušli jako ukazatel, takže její zobáček na rozcestí vždy ukazoval náležitým směrem. Ve Francii mušle sloužila čistě jako znamení, že tudy Camino vede, ale nevypovídala nic o budoucí trase. Ohromně se nám však ulevilo, když jsme kráčeli po polních a lesních cestách, kde se mi znovu navrátil ten pocit „živé historie“. Přesně tudy stejně jako my chodili dávní poutníci a mniši na dalekou cestu do hornaté Galicie. Slunce pražilo, krajina se prudce zvedala, z nějakého důvodu mě na chodidlech opět po dlouhé době potrápily puchýře.

Poznání dvacáté druhé: jednou z nevýhod současného poutníka je fakt, že původní lidské komunikace bývají přelity asfaltem a sviští po nich auta. Uvědomil jsem si to již v Německu u Dunaje, kde značka vede mimo frekventovaná místa za cenu obtížnějšího terénu.

Tady tomu nebylo jinak. Namísto putování údolím po vesnicích jsme se ubírali pustinou bez kontaktu se životem dole. Značka nás vyvedla na vrchol hřebene, odkud jsme zeshora zahlédli modrou hladinu velikého rybníka, kde se v tom rozpáleném dni nadšeně koupali lidé a který ležel nedaleko silnice. Není možné mít všechno. Na konci dne jsme se alespoň zchladili pod pumpou v městečku, kde nám mladá dívka dala razítko na turistickém úřadě.

Poznání dvacáté třetí: místo razítek na farách s následným rozhovorem s faráři se ve Francii získávají razítka na turistických úřadech a Gitech.

Podruhé a naposledy za pouť jsem se musel vrátit pro hůl, kterou zůstala zapomenuta u pumpy opřená o zeď. Štěstí mi přálo, už ji v rukou držela skupina dětí. Je pozoruhodné, že jsem hůl cestou zapomněl pouze dvakrát. Vždy mi cosi důležitého chybělo, jakobych postrádal součást těla.

Značka nám ještě navečer přichystala „opičí dráhu“, jak to nazval Tomáš. Protáhla nás kozími stezkami po prudkých svazích, ale zároveň nám i přihrála do cesty další z krásných míst na přespaní. Na samotě zde stál opuštěný statek, který si zřejmě někdo upravuje jako letní sídlo. Vlastní dům byl zamčený, ale hospodářská budova měla nově udělanou podlahu na budoucí patro. Zeshora odtud bylo možné lít vodu z kýble jako z improvizované sprchy, zároveň nám patro posloužilo jako fantastické místo na přespaní. S výhledem do vzdáleného kraje nás obklopovala teplá noc, ve které hvězdy nad námi zářily jako v pohádce. Tomáš říká, že kdyby nenastupoval na doktorandské studium, chtěl by pokračovat dál. Nedivím se, i přes všechno to nepohodlí je tahle cesta úžasným zážitkem přinášejícím nečekaná překvapení, tolik toho ještě uvidím a zažiji. A navíc do toho budu patřit ještě v době, kdy on už bude zpátky a pouť se mu stane jen vzpomínkou.

S ránem se objevil před budovou první poutník, kterého jsme potkali, v podobě 73letého francouzského chodce. Měl hůl, batůžek, bílé vlasy, na krku zavěšenou mapu. Chvilí jsme si povídali, jak nám jenom jeho angličtina dovolila, což doprovodil vysvětlením, že je Francouz, tak mluví francouzsky Do Santiaga jde kvůli víře a sám. Před dvaceti lety byl pěšky v Římě, do Jeruzaléma si loni pomohl letadlem.

Setkání mě nadchlo, poutník, víra a sám. Takový přístup k pouti chápu, tomu rozumím. Podobně jako on jsem ušel značný kus cesty. Uklidili jsme po sobě místo, což bylo velice snadné, stačilo srolovat karimatky a dát spacáky do batohů a vyrazili jsme vzhůru do kopců ve vzrušené náladě, vždyť už nejsme sami. Pohybujeme se v obrovském soukolí historie, stejným směrem jako my jdou lidé před námi a možná že se někdo vydává na dobrodružství z místa vzadu, kterým jsme již prošli.

Nacházíme se poměrně vysoko, kolem roste více kleř než stromy. Slunce praží, jako by si chtělo vynahradiť upršené léto. Ve vesnici s báječným názvem Saint Jacques de Arréts noříme hlavu do proudu studené vody, pomáhá to však jen na chvílku. O kus dál se koupou v potoce vedle silnice, nedá se nic dělat, panuje takové horko, na které jsem si nestačil zvyknout. Ve zdejší krajině buď stoupáme dlouho do kopce nebo naopak klesáme. Večer usínáme na rozcestí u průsmyku pod zdejší nejvyšší horou St.Rigaux.

Další den vystupujeme na St.Rigaux 1012mm. Není to tak zlé, jenom cesta nás vodí různě po svahu hory. Procházíme kolem Pramene poutníků, což je malý čůrek vody obklopený spoustou křížů vytvořených improvizovaně z proutí a klacků. Na vrcholu je rozhledna, pořádná a bytelná. Vylézáme až do posledního patra, kde si konečně odpočineme. Visí zde kulatá tabule se směrem a rozepsanými vzdálenostmi známých měst. Nacházíme Prahu i Santiago de Compostela. Vzdušnou čarou jsou odtud blíž, než bych myslel, ale stejně pořád hodně daleko - Praha 853, Santiago 1104km. Při sestupu z hory rezignujeme na značku mušle, raději jdeme přímo do vesnice, kde čekáme na otevření obchodu. Po jídle nastává správná chvíle na nezbytnou kávu. Nesedíme v kavárně dlouho, když sem přichází náš známý ze včerejška. Francouzský poutník v odpoledním horku už nevypadá jako Sean Connery. Zdravíme se a on si k nám přisedá s poznámkou, že dnes je úplně mrtvý. Ukazuje nám svoji poutní knihu, credencial, má zatím jedno razítko z Cluny. Protože bydlí po cestě v Montbrison, těší se na odpočinek, který jej tam čeká za pár dnů. To mu závidím i přeji. Mít možnost se na pár dnů zastavit, spát na jednom místě a protáhnout si pořádně záda namožená od batohu, neváhal bych. Zve nás na limonádu a říká o sobě, že je už starý, ale za to může vliv horkého dne a náročného terénu, ani my nevypadáme jako z reklamy na živou vodu.

Procházíme strmou krajinou zhruba 600 – 700 mm, střídá se pouze stoupání s klesáním. Má to svoje kouzlo, nečekané výhledy do krajiny, malé vesnice. Navečer dlouze scházíme z kopců do Chauffailles, zlenivělého městečka s jižanskou atmosférou, kde stavíme stan na zahradě školy umění.

Ráno kolem nás proudí děti do budovy, brzy slyšíme stále dokola opakovaný hudební motiv. Mám narozeniny, tak to беру jako hudební pozdrav. V pekařství si dělám radost výbornou snídaní, ale víc to neprožívám, oslavu už jsem si užil v Cluny. Kopce se tyčí za našimi zády, tady je krajina zemědělská. Ve vesnici obsypané květinami, až z toho oči přecházejí, popijíme kávu a čekáme, až polední horko trochu opadne. Je to lepší, ale stejně se vrháme do vody širokého potoka, taková lahoda.

Další kafe si dopřáváme v Charlie, výstavním městě jak jinak než plném památek. Razítko získávám na turistickém úřadě, kde se mi omlouvají, že mají jen takové nenápadité, ale že příští rok jistojistě budou mít hezčí. Zbývá pár kilometrů, za hodinu při západu slunce, které nám svítí rovnou do očí, jsme došli k Loire. Tady Tomáš končí s cestou a já budu pokračovat druhý den sám. Za Loirou si vybíráme pěkné místo k přespaní u plavebního kanálu, ve kterém se Tomáš ještě v noci koupe, ale já mám z tmavé vody s rostlinami v noci strach, takže si potěšení z koupání nechám na ráno.

Tomáš dnes končí s poutí, loučíme se a on odchází stopovat do Roanny, respektive do Lyonu, kde na něj o půlnoci počká autobus do Prahy. Rozloučení je naštěstí rychlé, oba bysme rádi společně pokračovali, ale samozřejmě jsme věděli od začátku, že se Tomáš musí vrátit. Společné tři týdny a 700 km jsme si dobře užili, takže není důvod ke smutku.

Přesto se cítím všelijak, když Tomáš zmizel za mostem nad kanálem. Najednou jsem opět na všechno sám. Ještě že mám vedle sebe Kapučínu, která se pořád stejně bláznivě honí za klacky a vypadá šťastně, takže žádné stesky ani strachy. Za pár dnů mě čeká setkání s Tarou, mám před sebou velký kus cesty a musím každý den hodně ujít, abych dorazil do Le Puy v dohodnutý den.

Jdeme s Kapučínou podél kanálu, který mě přivádí do centra Roanny. Slunce doslova pálí, je pořádné jižanské horko, v supermarketu kupuji hlavně pití. Roanna mi připadá jako živé město, na ulicích se odpoledne promenují lidé, kteří se vrátili v září do práce a škol. Katedrála je bohužel nepřístupná kvůli rekonstrukci. Razítko získávám na turistickém úřadě, musím do internetové kavárny kvůli upřesnění srazu s Tarou a rozhodně si vypít kafe, abych v přívětivé kavárně vydýchal představu příštích dnů bez přátelské společnosti. Když jsem všechno obstaral, pozoruji z kavárny proud lidí na ulici při rozhodování, kudy dál. Kupuji podrobné mapy, takže můžu zvolit cestu, která bude nejrychlejší. Půjdu nejprve podél Loiry, pak se vydám do hor Central Massif, abych se před Le Puy s Loirou znovu shledal. Za pět dnů se tam musím dostat, vzdálenost odhaduji na 200 km, jen doufám, že ne víc. I tak je to hodně, budu mít, co dělat, abych to včas stihnul. Denní vzdálenost nesmí klesnout pod 40 km ani jediný z následujících dnů.

Když jsem sklídl mapy, měl jsem jasný cíl. Půjdu co nejvíc, půjdu i v noci a dorazím přesně v domluvený den.

Horko přestalo být úmorné, když odcházíme z města proti proudu Loiry. Na březích řeky často mívám cedule s varováním, že koupáním zde dotyčný člověk riskuje svůj život kvůli možnosti náhlého rozvodnění. Loira má málo vody, představoval jsem si ji mohutnější. Pak pochopím, že vodu zadržuje hráz přehrady, ke které se blížím. Pod mostem na kamínkovém břehu dovádí děti, lidé se zde koupají. Neodolám, abych se k nim nepřipojil. Voda je poměrně teplá, ale i přesto se jedná o fantastické osvěžení. Malou silničkou těsně u vody docházím k přehradě, z níž tryská mohutný proud vody, kterou vypouští z vodní nádrže. Je to velká podívaná. Nad zpěněnou vodou přelétají rackové, mezi kapkami se chvěje duha. Funguje pouze jedna propust', jaká divoká podívaná se asi nabízí, když jsou v provozu všechny. Určitě bych nechtěl stát dole, kdyby se stala katastrofa a přehrada se protrhla.

Stojím přímo pod hrází, jenže nahoru veřejná cesta nevede. Než abych se otočil a nějakou obklíkou se vracel zpátky na hráz, volím krkolomný šplh po svahu. Prodírá se ostružiním i pichláky, lepí se na mě pavučiny a když už jsem takřka nahoře, musím se ještě na závěr vyšplhat po rozpadlé zdi. Batoh nahoru našťestí vyhodím, ale vyvádějící Kapučínu musím vzít do náruče a nebezpečně se škrábat po zídce. Konečně jsme nahoře, kde vládne nádherný klid. Procházíme kempem s bazénem, za vstupem už vidím širokou plochu umělého jezera. Je to idylická scenerie, podvečerní slunce pozlácuje mírné kopce s nehybnou hladinou, které však chybí k běžné úrovni vcelku dost vody. Podle naplavenin soudím, že hladina se nachází alespoň o polovinu pod normálním stavem. Koupat se mi už nechce, voda má podivně zelenou barvu od řas, kterým se v prohřátém prostředí zřejmě dobře daří.

Po jídle a odpočinku přecházíme hráz a chvíli stoupáme do kopců nad jezero. Snáší se teplý soumrak, Roanna se v dálce pod námi rozsvěcí spoustou světýlek. Vzduch intenzivně voní, tady už začíná opravdový jih. Zastavil mi řidič, jestli nechci svézt, ale odmítl jsem s poukazem na poutnictví nehledě na fakt, že jel opačným směrem. Za noci se jde přímo báječně, zvládneme velký kus cesty, než unaveni zalehneme na vrchol jednoho kopce, který postrádá stromy a slouží jako pastvina. Tráva je zcela suchá, nemusím se bát deště, navíc mám ze shora hezký výhled na mihotavá světla kraje v širém okolí.

Při balení stanu se k nám připojil toulavý pes, který nechápe, že ho sebou nemůžeme vzít. Doprovází nás docela dlouho, celou tu dobu musím vést Kapučínu na vodítku, jinak by oba psi běhali přes silnici. Zbavil jsem se ho až před větší vesnicí, kde nacházím otevřenou kavárnu, přesně jak ráno potřebuji. Po snídani pokračujeme dál podél řeky. Sešel jsem ke břehu a vykoupal se, ale moc se mi to nelíbilo. Stojatá voda Loiry je příliš teplá a zelená, aby přinesla pocit osvěžení.

Panuje vedro na padnutí. Kapučína se vleče se svěšenou hlavu, vypadá, že každou chvíli odmítne capkat vedle mě. Po poledni dorážíme k hradu nad řekou. Je skutečně krásný, vypadá jako z pohádky. Přes silnici je otevřená restaurace, jdeme se tam zchladit a na kafe. Místnost i terasu ale beze zbytku zaplnili obědvající lidé. Alespoň napouštím psovi misku s vodou, sám si leji studenou vodu na hlavu. Starší manželé u nedalekého stolku věnovali Kapučíně zbytky masa, dobře si pochutnala, ovšem já odmítám pozvání na skleničku vína. V takovém vedru bych pak daleko nedošel. Ale i tak jsme museli o něco později zalézt do stínu borovic, protože rozpálená silnice se nedala v popoledním žáru zvládnout.

Ve stínu jsme se chvíli prospali, abysme pak s novými silami pokračovali dál. Horko o něco polevilo, ale vzduch se ani nepohnul, země sálala teplem. Ve vesnici Saint Jodard na sebe s úlevou pouštím studenou vodu z kohoutku a usedám do stínu, kde si píši poznámky. Zabral jsem se do básničky, snažím se zachytit pár dojmů, když ke mně zcela bez postřehnutí přišla starší paní, která mi přinesla několik kousků domácí buchty. Sotva jsem jí stačil poděkovat, už byla zase pryč. Její lidské gesto mě potěšilo i dojalo.

Krajina znehybněla v poledním žáru

Ani mouchy nekrouží nad přejetymi zvířaty

Řádová sestra spěchá náměstím, má skloněnou hlavu

A na zádech modrý batůžek s logem Köln 2005.

Starší manželé mě lámanou aj zvou na sklenici vína

Říkám merci a беру zavděk limonádu

V kamenných domech za stisknutými okenicemi

Se připravují místní slečny na večerní promenádu.

Z holých vršků, vlastně nijak zvlášť vysokých, sestupujeme k řece. Krajina mi připomíná okolí Slapské přehrady, jen stromů tu roste méně. Loirou proudí opravdu málo vody, v korytě jsou skaliska, které by za normálního stavu nebylo možné vidět, jak dokazuje hranice vegetace. Voda je kalná, Kapučína se koupe, spíše se rochní v černém, mazlavém bahně, které hnusně páchne. Rychle jdeme od řeky pryč na druhou stranu.

V následující vesnici ze psa smývám nános bahna. Líbí se mi, že skoro v každém sídle fungují veřejné záchody, čisté, otevřené, zadarmo a s tekoucí vodou. V Německu jsem za zvláštnost považoval volně dostupné automaty na cigarety na ulicích, tady zase hojnost civilizovaných WC.

Z roklí, které stačila Loira vyhloubit svými meandry, než je lidé zaplavili vodou přehrady, jsme v noci sešli do nížiny. Hnali jsme stále dolů přímo na jih, dokud jsme měli sílu.

Poznání dvacáté čtvrté: jít v noci po francouzské silnici nedoporučuji. Francouzi pěšky nikam nechodí, místní řidiči nejsou na chodce připraveni. Málokdo ztlumí světla a nikdo kvůli vám nezpomalí. Raději jsme s Kapučínou ustupovali do keřů, abychom měli jistotu, že se nám nic nestane. Noc jsme přečkali na posečeném poli na dohled vesnice.

Ráno jsem se konečně rozhlédl, kam nás zavedl noční pochod. Kolem nás se prostírala nekonečná rovina. Nezbylo, než se zhluboka nadechnout a vyrazit dál. Včera jsem málem nevěřil pocitu, že stihnu dojít včas do Le Puy, naštěstí jsme v noci ušli solidní kus cesty. Dnes v tom musíme pokračovat. Alespoň není včerejší horko, spíš to vypadá na déšť. Než jsem došel do města, skutečně se rozpršelo. Nákup v supermarketu se neobejde bez udivených a podezřívavých pohledů prodavaček, pozor je tu nějaký tulák. Náladu si spravím v útulné kavárně s postarší barmankou, zřejmě majitelkou, která je perfektně upravená jako ze žurnálu. Zbytek dne kráčíme po silnici táhnoucí se rovinou. Kapučínu vedu na vodítku, nikdy předtím jsem nespátřil tolik přejetých zvířat. Neznám příčinu, jestli je na vině rychlá jízda zdejších řidičů, kterým na rovině těžkne noha na plynu nebo množstvím divokých zvířat. Každopádně mnou pohled na rozbitá těla zvířat ošklivě otrásl, mám z něj noční můru.

Poznání dvacáté páté: cílem cesty budiž dojít do Santiaga živý, zdravý, s Kapučínou. Jsem odpovědný za sebe i za ni, musím se postarat o bezpečnou pouť a návrat domů. Teprve pak bude moje putování úspěšné.

Přes mlhavý opar před námi v dálce vyvstávají stále jasněji obrysy hor. Těším se tam, chůze po rovině mě tolik netěší, ale zároveň doufám, že bude hezky. Podle údajů v mapě sahají vrcholy těch hor kolem 1200 – 1400 metrů, to je jako v Krkonoších. Jen nerad bych v září šel bez vybavení a oblečení takovými horami za podzimního deště.

Za městečkem Sury le Comtal, kde jsem kromě žen v muslimských šátcích a jejich dětí nespátřil bílého Francouze, scházíme pod úpatím hor ze silničky. Hledám místo na spaní, nacházím jej na břehu dalšího z plavebních kanálů, kterými je francouzská země doslova protkána. Zůstal ve mně divný pocit z pochodu po silnicích mezi mrtvými zvířaty, počasí mi náladu nezlepšuje, když se před spaním silně rozprší. Je mi zima. Naslouchám bušení kapek na plátno stanu schoulený v provlhlém spacáku a nořím se do stále černějších myšlenek. Co když se v noci probudím roztrásený horečkou? Co pak budu dělat? Kapučína mi nepomůže,

budu muset balit za deště stan a jít černou nocí někam. Ale kam? A když na někoho zazvoním, tak pokud vůbec uprostřed noci otevře vandákovi, nedomluví se bez francouzštiny. Dolehla na mě tíha samoty a opuštěnosti, pocit zmaru a nesmyslnosti této cesty. Co když usnu a dešť rozvodní kanál? Jak se dostaneme ze stanu? Proč jsem sebou bral na takovou cestu psa, který moji pouť nechápe a raději by nosil klacky v Čechách s jistotou bezpečí vlastního pelechu? Hrozně moc se mi zastesklo po společnosti blízkých lidí, po domově, zachvátil mě prudký strach, že se třeba nevrátím. Venku byla dávno tma, Kapučína se choulila do klubíčka v nohách spacáku, vítr s deštěm narážely a prohýbaly stěny stanu a já nemohl usnout. Za minulé dny jsem našlapal přes 90 km, bolelo mě tělo, ale spánek nepřicházel. Místo něj jsem tonul v chmurných stavech, smýkala mnou úzkost a strach. Přál jsem si, ať už nastane den, ať můžu jít dál, aby mi pohyb vyčistil mysl. Ale pořád byla noc.

Z černoty v duši a úvah posedlých smrtí mě vysvobodily myšlenky na Boží přítomnost všude kolem. Pomohl mi i zpěv písní, které jsem se kdysi naučil v Amazonii. Tryskala z nich jistota, že všechno je v pořádku a na svém místě, která mi pomohla vyvléknout se z tahu temnoty. Vzpomenul jsem si, že mě už za pár dnů čeká shledání s mojí slečnou, že je dost lidí, kteří mě mají rádi a já je, i přes nynější vzdálenost a tmu. Noc pokračovala dál, ale já už prošel temnou stezkou a strachem, konečně jsem usnul.

Vstal jsem hned za úsvitu, rychle zabalil a jako se odchází z nemocnice, kde člověk překonal vážnou nemoc, z níž se uzdravil, jsem bez lítosti opustil místo setkání s noční mûrou. Stále pršelo, ale věděl jsem, že za chvíli dojdu do města. Tam nakoupím a dám si kafe v teple. Jak se na to těším.

V kavárně jsem spravil stále větší díru na ponču, které se roztrhlo. Přelepil jsem pončo černou páskou, snad ještě chvíli vydrží. Předpověď počasí v TV hlásala setrvalý stav, takže stálý dešť. Přesně tak to vypadalo, když jsem se vydal po kafi na další cestu. Hned za městem začala silnice stoupat, v pozvolných serpentýnách nás vynášela vzhůru. Přes mlhu a opar nebylo vidět do kraje, jen jsem si říkal, jaká paráda by to byla za slunečného počasí. Ráz krajiny mi připomínal slatiny na Šumavě, všude tu rostou jehličnany a hustý mech. Po patnácti kilometrech jsme byli nahoře, zhruba ve výšce 900 – 1000mm. Cesta utekla kupodivu rychle, to mě povzbudilo. Dokonce občas i nepršelo, ale zrovna ve chvíli vstupu do městečka St. Bonnet se spustil takový liják, že se po ulicích divoce řítily přívaly vody. Schoval jsem se v turistickém úřadě, kde mi mojí přítomností obtěžovaná zaměstnankyně s nechutí obtiskla razítko. Zeptal jsem se na možnost přístupu na internet, protože v rohu stál počítač. Sice jsou připojeni na internet, ale nejprve si musím koupit telefonní kartu. Sice jsem nevěděl,

co si počnu s telefonní kartou, když chci psát email, ale potřeboval jsem odpovědět Taře, tak jsem o jednu požádal. To však nejde, telefonní karty my neprodáváme, ani nevím, kolik ta karta stojí či kde ji koupíte. O další kontakt se slečnou jsem ztratil zájem stejně jako o místní mysteriózní připojení k internetu a raději se rozhodl ještě pro jedno kafe. To mi dodalo energii, déšť polevil až postupně ustal, takže jsme pokračovali jen za vlhké mlhy.

Ze St. Bonnet jsme se drželi víceméně ve stejné výšce kolem 1000mnm, auta tu byla řídkým jevem stejně jako lidé. Krajina tady nahoře byla nádherná, na zplihlých stromech visela scvrklá jablka opodál samot s divokými psy. Připadal jsem si jako v rumunských horách. Takovou Francii jsem neznal, starou, přirozenou, divokou. Mračna mi visela těsně nad hlavou, jen se jich dotknout. Vzduch byl čirý a provoněný podzimem, dýchal se s největší rozkoší. Kamenné statky se skláněly k zemi, aby se schovaly před větrem a sněhem, kterého tu asi bude v zimě dost.

K večeru se trochu rozjasnilo, alespoň se zlepšila viditelnost. Díky tomu jsem zjistil, že nás obklopují kužele sopek okolních hor. Byl to nádherný pohled i skvělý pocit, být tady nahoře. Silnice postupně klesala, objevily se první vesničky. Až mi bylo líto, že se vracíme dolů. Podle mapy měl být někde poblíž „Dáblův most“, chtěl jsem u něj přespát, ale za tmy začalo krápat, tak jsem využil toho, že procházíme vesnicí a rozdělal stan pod stříškou u hřiště.

Od úsvitu jsme byli znovu na cestě. Teď už jsem začínal věřit, že to do Le Puy stihneme včas, každý den za námi zůstal značný díl cesty a navíc takové cestování nebylo nepříjemné. Cesta horami připomínala létání, ani jsem se necítil být více unavený než obvykle. Naopak mi rychlý pochod krajinou dodával na adrenalinu pocitem velké svobody.

Silnice stále klesala. Byla mlha, ale nepršelo. Po levé ruce padal lesnatý sráz kamsi hluboko dolů, kde jsem tušil říčku. Mlha se zvedla natolik, abych za strmou roklí spatřil středověkou vesničku s věží kamenné tvrze. Za propastí se zdála být zcela nedosažitelná. Ten dojem ještě podtrhovaly chuchvalce mlhy, které plnily strž mezi námi. Konečně jsem sešel k odbočce ze silnice. Ještě malou chvíli jsme museli ujít, až jsme se ocitli na dně strmého kaňonu. Jeho středem protékala dravá říčka, nad kterou se ve smělém oblouku zvedal úzký most se dvěma oblouky. Most byl uprostřed tak hubený, až se zdálo, že jej tvoří jen jediná vrstva kamenů. Byl to středověký Pont du Diable.

Voda v říčce byla kupodivu docela teplá a hlavně naprosto čistá. Umyl jsem se i vykoupal, když k mému naprostému překvapení vysvitlo slunce. Jeho paprsky dopadly dokonce i sem na dno rokle. Tady se mi opravdu líbilo. V tu chvíli jsem si musel říct, že Francie je překrásná. Takový most by u nás byl velkou atrakcí, ale Francie je tak bohatá na středověké stavitelství, které dokázalo odhmotnit kámen a vdechnout do něj lidského ducha, že si může dovolit, chlubit se jen tím mimořádným. Ale pro mě takové překvapivé nálezy v lesích a horách znamenají mnohem víc, než když jsem rozhlížel z Eiffelovy věže. Jít po tomto mostku, po jeho ošlapaných kamenech obrostlých trávou mi přineslo pocit hlubokého spojení s našimi předky a předchůdci.

Od mostu se vinula pěšina vzhůru svahem do vesnice. Tam jsem už zcela ztratil slov. Kamenné domy nalepené nad propast se choulí k vysoké věži bývalé tvrze. Starý pán s pejskem tam šel zrovna zvonit, ta scéna se skutečně odehrávala v 21. století. Nevím, kdo tu může bydlet, na dvoře jednoho z domů jsem zahlédl opracované kameny a sochy, tak možná umělci. Žít tady nebude snadné, vesnice nemá obchod, pro všechno se musí autem. Ale vím, že ten pocit z toho místa za to určitě stojí, že tady bydlí právě ti, kteří si jej dokáží vychutnat.

Další kopce, nahoru a dolů, horizont rámuje pásmo sopek. Nejkrásnější výhled na ně mi poskytuje ruina tvrze s věží nad roklí Loiry. Stojíme nad hluboce zaříznutým údolím, kudy protéká řeka, na druhé straně se rýsují kužely i pásma dnes již vychladlých sopek. Pohled je to majestátní, snadno si představím dinosaury a jiné prehistorické obyvatele těchto míst, jak se prohánějí po návrších a planinách Central Massif.

Odpoledne jsme dole u řeky. Od Le Puy nás dělí ne víc než 25 km, což je po vzdálenostech minulých dnů hračka, odpolední procházka. Radost, že se mi to podařilo, je tak velká, že si v supermarketu dopřeji samé dobroty. Půjdeme dál, abysme zítra v klidu došli do města a sehnali ubytování, protože se chci upravit, než se setkám po dlouhé době s Tarou. Rekonstrukci zevnějšku a oblečení rozhodně potřebuji. Pončo můžu rovnou vyhodit, všechno potřebuje vyprat, hlavně si však musíme s Kapučínou odpočinout. Ale nic není problém, protože zítra ve městě na všechno budeme mít dost času.

Příjemným večerem se sluncem kráčíme podél řeky. Na přespání nacházím prázdnou chatu, kterou zametu větvemi.

Ráno prší, ale nic mi nemůže pokazit náladu, vždyť za pouhých 15 km jsem v cíli. V Le Puy jsem kdysi dávno byl, město ve mně zanechalo velice silný dojem. Tehdy jsem nic nevěděl o jeho poutnické minulosti, jen mě okouzlo svým půvabem a obrovskou sochou Panny Marie. V Le Puy se shromažďovali poutníci, aby spolu v družině putovali přes divoká

místa Auvergne a dál. Připadá mi zcela správné a v pořádku, že zde mám sraz s Tarou a že se právě odtud společně vydáme na pouť. Jako bysme navazovali na starodávnou tradici shromažďování.

Po silnici nic nejezdí, za vesnicí stojí cedule s oznámením, že se na cestě provádějí opravy. To mi nevadí, jsem chodec, nikoli auto. Pokud tam někde opravují silnici, snadno projdu vedle nich. Po sedmi kilometrech a asi hodinu cesty od Le Puy mě dojíždí auto s pracovníky. Zastavují mě a vysvětlují, že silnice je fermé, zavřená (jak často tohle slovo ve Francii slychávám u obchodů a ostatních služeb), že se musím vrátit. Prý se odstřelují skály. Řekl jsem jim, že se v žádném případě neotočím a nepůjdu dozadu. Patová situace se vyřeší ústupkem z obou stran. Nepůjdu dál touhle silnicí, ale oni mě odvezou zpátky do vesnice autem. Necítím to jako prohřešek vůči pouti, protože svoje jsem si ušel a poutníci rovněž, když mohli, se rádi svezli na voze. Během chvíle stojím tam, kde jsem ráno začal. Situace k popukání. Vedle zastavilo auto, ze kterého vystoupili dva stopaři, kluk s holkou. Oba dva Němci, slečna studuje archeologii, tak se v rámci poznání historie vypravili do Francie, kde chtějí část Camina ujít.

Podle mapy by se dala silnice obejít. Je to sice pořádná zacházka, ale to mě takový kousek před cílem neodradí. Protahuji kroky, cesta pěkně utíká, po cestě se podpořím kávou a za pár hodin jsem nad dálnicí, která prochází kousek od Le Puy. Samozřejmě už město nedočkavě vyhlížím, ale nic nevidím. Nakupuji v supermarketu a když spatřím nedaleko otevřenou veřejnou knihovnu, zkouším štěstí, jestli mají přístup na Internet. Mladá knihovnice nemá co na práci, tak mě pouští dovnitř. Potěší mě množství emailů od lidí, kteří v tu chvíli také cestují. Knihovnice mi nabízí odvoz autem, že za chvíli končí v práci. Je pohledná, mluví anglicky, ale já se těším na zítřejší shledání s Tarou a navíc, po takovém boji si nenechám ujít slavnostní pocit, až vkráčím pěšky do města. Mělo by to být každou chvíli.

Prší, mám úplně všechno mokré, ale to už mi nevadí, v hotelu se usuším. Cesta trvá o něco déle než jsem čekal, musím projít podivným dvojměstím spojeným krabicemi supermarketů. Konečně vidím ceduli s nápisem Le Puy. Jsem tady, skáču do kaluží, zpívám si úplně nahlas. Pro řidiče možná blázen, ale je mi to jedno, všem věnuji široký úsměv. Ta euforie se nedá dobře popsat. Mám za sebou polovinu celé cesty, dokázal jsem, že lze dojít z Prahy až sem, že to zvládnou. Jestli mě na Hoře radosti před Santiagem zachvátí radost ještě větší, tak jedině že budu metat kotrmelce nebo zazpívám operní árii.

Skutečně jsem ve starém městě, ťukám holí po dláždění poutnického města. Patřím sem, je to v tu chvíli moje město. Ještě sehnat pokoj v hotelu. To se ukazuje jako oříšek, všude mají plno. Už potřebuji do sucha, tepla. Naštěstí mi doporučují klášter s ubytováním pro poutníky. To zní dobře, dojdeme tam, potkávám zde jiné poutníky, dokonce mnoho poutníků. Bohužel psi dovnitř nesmí. Stojím před recepcí a nechápu to. Jsem poutník, mám za sebou dlouhou cestu, všichni ostatní, kteří před hodinou vystoupili z vlaku a ještě ráno snídali doma, tady bydlet mohou, ale my ne, protože jeden z nás chodí po čtyřech. Recepční to naštěstí pochopil a vytelefonoval mi místo v jiné, o trochu dražší, ubytovně, kam si můžu Kapučínu vzít sebou. Právě jsem prožil menší otřes. Celou dobu jsem byl na farách vítán, Kapučína nikdy nepředstavovala problém ba naopak a hlavně jsme to celé ušli společně, tak ji nemohu nebrat jako když ne poutníka tak alespoň jako poutníková společníka. Ve druhé ubytovně situace není lepší. Dokonce snad ještě horší. Vstupuji do domu, který je plný lidí, z nichž většina teprve pouť začíná, kteří mají nové, čisté oblečení. Kapučína se na úvod oklepala, až z ní litala špinavá voda. Můj zhuntovaný zjev, na kterém se podepsaly deštivé dny, posledních deset nocí bez střechy nad hlavou a několik měsíců nošení a spaní vyniknul v ostrém světle zářivek a v přítomnosti nažehlených poutníků velice ostře a výrazně. „Máte vyjednáno, že sem smíte se psem?“ přišel první dotaz po pozdravu. Řekl jsem po pravdě, že ano, v duchu přitom litoval, že pokoj v běžném hotelu mám zamluvený až do zítřejšího dne. Tak jsem si setkání s poutníky nepředstavoval. Rychle jsem se vysprchoval, odvázal Kapučínu a šel pryč. Takovou dobu jsem byl sám, bojoval se sebou i s cestou, s počasím, ale to bylo v pořádku. Hodně mi vadily přezíravé pohledy prodavaček v supermarketech, ale vcelku jsem je chápal. Jenže utrpený šok ze setkání s poutníky, s celým domem plným poutníků, to na mě bylo moc. Nejlepší, co jsem v tu chvíli mohl udělat, bylo zajít do baru na panáka, což se také stalo.

Doléval jsem si pastis vodou v baru, kde jsem vstřebával nečekanou změnu. S postojem lidí v ubytovně jsem se rychle vyrovnal. Až ujdou prvních 300 km, taky nebudou jako ze škatulky. Důležitější byla úvaha, že od teď už nebudu na cestě sám a určitým způsobem výjimečný. Vůbec jsem na nic takového celou dobu nemyslel, ale byla to pravda. Šel jsem sám nebo s Tomášem, ale trasu, místo na spaní, všechno jsme si určovali podle sebe. Nikdo nám neříkal, kudy jít, kde se ubytovat, co dělat nebo dokonce jak vypadat. Z Le Puy půjdu po značené cestě, spát v ubytovnách, budu jedním poutníkem z mnoha.

Pastis a chvíle klidu pomohly. Bylo k půlnoci, když jsme se vrátili do ubytovny. Všichni už spali, tak jsem se potichu odstrojil, Kapučínu zahnal pod postel a usnul. Osm lidí v místnosti není to pravé pro klidný spánek. Věčně se někdo převaloval, někteří chrápali a občas si každý z nás potřeboval během noci odskočit na toaletu.

Poznání dvacáté šesté: mé putování dosud nepoznamenal společný život v komunitě poutníků. To se nyní změní. Základ pro společné ubytování představují vycpávky do uší čili špunty, které jako jediné umožní odpočinek i nerušený spánek.

Ráno probíhalo ve vstřícnější atmosféře. Lidé chválili Kapučínu, jak vychovaného mám psa. Musel jsem čekat, až se dostaví správce Gite, abych mohl zaplatit 12 euro za postel a mezitím se seznámil s osazenstvem. Asi 30letý Němec tady čeká, až se mu zlepší bolesti zad, jde z rodného města v Německu. Spal běžně ve stanu, ale pak ho poslal domu, když zjistil, že může ve Francii pohodlně bydlet v Gitech. Němka ve stejném věku provádí terénní výzkum pro doktorandskou práci na téma vzájemného ovlivňování poutníků a venkova. Sbírá materiál na vícero poutních stezkách. Může si dovolit velkorysý projekt, protože náklady jí hradí univerzita. Podle jejího postřehu poutníci, lidé z města, hledají zklidnění v přírodě, zatímco lidé z venkova se kontaktem s nimi dostávají k novým myšlenkám a trendům. Platím, odcházím na snídani a stěhuji si věci do hotelového pokoje. Je v tom jistá úleva, mít zase svoje soukromí.

Do příjezdu Tary procházím město a navštěvuji katedrálu. Le Puy se nachází na seznamu světového dědictví UNESCO od roku 1998 jako součást Svatojakubské cesty. Začíná zde značená stezka vedoucí 1600 km do Santiaga. Každé ráno se koná mše s udílením požehnání pro poutníky vypravující se z tohoto tradičního výchozího místa. Le Puy bývalo za středověku nejfrekventovanějším poutním cílem ve Francii. Těžilo pochopitelně z polohy na trase do Španělska stejně jako jiná místa třeba Conques, ale samotné město má bohatou a zajímavou spirituální historii. Stával zde megalitický dolmen, kolem něhož byla později vystavěna křesťanská katedrála zasvěcená Marii. Samotný dolmen nazývaný „kámen vizí“ byl vysvěcen jako Mariin trůn, než jej v 8. století svrhli, rozbili a z jeho úlomků vyskládali podlahu „Komnaty andělů“ v těže katedrále. Slavná soška Madony podlehla ohni za Francouzské revoluce, nahradila ji kopie, která se nachází nad oltářem ve vizuálně nesmírně působivém prostoru se zavěšeným křížem. Le Puy na Marii nezapomnělo, o pár desítek let po spálení sošky se nad městem objevila obří socha Marie ulitá ze železa 213 kanonů ukořistěných u Sevastopolu. Od roku 1860 tak 150,000 kg vážící socha Panny dominuje městu, celému kraji.

Odpoledne přijíždí Tara. Má za sebou dlouhou cestu z New Yorku přes Londýn a Paříž, proto nejprve odpočíváme na pokoji, než večer jdeme do uliček. Mám trochu obavy, jak zvládne dlouhý pochod, i když mi vypráví, že v NYC chodila všude pěšky, aby si zvykla. Vůbec nepochybuji o její skvělé fyzické kondici, hodně pracuje se svým tělem, ale pouť není tolik o tělesné zdatnosti.

Ráno vstávám, abych stihl poutnickou mši. V katedrále se sešlo zhruba 30 lidí, po mši se nám dostává výzvy, ať se poutníci shromáždí u sochy sv. Jakuba. Vypadá to, že se na ranní mši dostavili takřka sami poutníci, před sochou nás může stát tak 20. Kněz hovoří o duchovním smyslu pouti, přeje nám dobrou cestu, na závěr se navzájem představujeme. Každý krátce sděluje, odkud, kam a jakým způsobem putuje. Mluvím francouzsky, kupodivu je mi rozumět. Většina zde zúčastněných pochází z Francie a ve Francii mají v úmyslu pouť ukončit, dál do Španělska nepokračují. Ale je zde také mladý frankofonní kluk z Kanady, který plánuje během tří měsíců zdolat celou trasu do Santiaga.

Vzadu v sakristii se vydávají Credencialy, poutnické pasy. Jeptišky je prodávají 5 euro za jeden, ukazují svoji poutní knihu s razítky, dostávám pak Credencial zadarmo. Mnoho z poutníků v ruku drží hole, po požehnání sestupují po šedesáti schodech z katedrály, odkud rovnou vyrážejí na svou cestu. Já se vracím do hotelu sbalit věci. Na tržišti si kupuji oblečení, hlavně teplý svetr, šálu, pásek do kalhot...za málo peněz získávám neocenitelné věci, které budu potřebovat každý den. V Le Puy se užíví mnohé obchody s outdoorovým vybavením, ale i s potřebami pro poutníky. Lze zakoupit hole, mušle, mapy, průvodce, knihy historické i fotografické, různé suvenýry. S Tarou si každý pořizujeme novou pláštěnku, pončo dávno dosloužilo.

Konečně máme všechno a jen co na chvíli přestalo pršet, vydáváme se ulicí svatého Jakuba po červené značce GR65 ven z města. Nemám mapu tohoto kraje, spoléhám se na značení Camina. Cesta vytrvale stoupá, je deštěm na rozdíl od silnic rozbředlá. Někteří obyvatelé vesnic pro poutníky připravili před domy termosky s vodou, čajem nebo kávou. Stačí vhodit dobrovolnou sumu jako poděkování do plechovky. Časté jsou i různé sochy ze dřeva, většinou zpodobňují Jakuba – poutníka nebo velikou mušli, ale výjimkou nejsou ani umně tvarované samorosty.

Dojem z krásné krajiny kazí pouze plastikové láhve poházené podél cesty. Nechce se mi věřit, že je odhodili poutníci, ale nikdo jiný to být nemohl. Kapučína si z nich udělala hračku, tak alespoň někdo je z nich nadšený. Camino vede mimo silnice po pěšinách, polních či lesních cestách stejně jako v minulosti. Napojení na poutnické druhy v historii je tak velice snadné.

Večer se nacházíme ve výšce 1000mm, je poměrně sychravo, vypadá to, že déšť bude pokračovat celou noc. Na pastvině poblíž vesnice stavím stan, usínáme hned po soumraku.

Ráno pokračujeme dál, bar ve vesnici otevírá až kolem poledne, tak dlouho na kafe čekat určitě nebudeme. Přibývá lesů, potkáváme v nich pána s pudlíkem, který kráčí proti nám. Setkáme se s ním ještě několikrát. U napajedla ve vesnici se myjeme ve studené vodě, to nás patřičně probouzí a brzy jsme v St. Privat d'Allier, kde se zrovna odehrává historický průvod. Sešli se lidé z okolních vesnic, každá pod svým praporem a zraku cizince se naskýtá barvitá podívaná na kejklíře, měšťany, selky, mnichy, kněze ale i odsouzence a dráby v dobových oděvech, jak zvesela procházejí ulicemi. Po kávě se dokonce ukazuje i sluníčko. O kus dál docházíme k torzu věže nad údolím řeky Allier, odkud se nabízí dalekosáhlý výhled do kraje. Den jsme kvůli dešti zakončili v Gite v Monistrol d'Allier.

Poznání dvacáté sedmé: nejenom kvůli slečně souhlasím s ubytováním v Gitech. Sám bych zřejmě pokračoval dál, chodil větší vzdálenosti, ale pro každého má Camino vlastní rychlost a já chci respektovat rychlost Tary. Navíc se moje pouť změnila. Zatímco do Le Puy v podstatě neexistovala možnost kontaktu s jinými poutníky, zde na oficiální trase se nabízí vynikající příležitost k poznání ostatních zájemců o poutnickou zkušenost. Přímo na cestě každý putuje sám či v páru, ale v Gitech se večer schází různorodá společnost otevřená rozhovorům. Rovněž razítka do poutních knížek vydává majitel Gite.

Gite znamená ubytování v široké síti rekreačních zařízení. Ve Francii jich existuje přes 55.000 a i když se mohou lišit ve vybavení, v zásadě představují přenocování v domácím prostředí. K dispozici bývá vybavená kuchyně a jídelna, spí se podle možnosti společně ve velkých místnostech nebo v samostatných pokojích. Majitel Gite obvykle bydlí buď přímo v objektu či nedaleko, aby se mohl o Gite a hosty patřičně starat.

Majitel Gite v Monistrol d'Allier se choval velice příjemně. Neměl námitky proti přítomnosti psa, trval pouze na tom, aby Kapučína nespala v ložnici. Jídlo jsme si připravili z vlastních zásob, ale ostatní si u něj objednali večeři, která zahrnovala dva chody a láhev vína. Když jsme to uviděli, rádi jsme se připojili na seznam se snídaní. V interiéru Gite byla na první pohled patrná poutnická výzdoba, na stěnách visely nejrůznější mušle, obrázky a fotografie z Camina, na policích ležely knihy a průvodce o cestě i o zdejším kraji, na zahradě stála malá soška Jakuba samozřejmě s nezbytnou mušlí na kšiltu čepice.

Poutníků se nás sešlo šest. V paměti mi bohužel utkvěl jedině starší Němec hovořící pouze německy, který šel pěšky ze své země s digitální videokamerou, na níž si celou cestu nahrával.

Poznání dvacáté osmé: potřebuji systematické záznamy, jinak si budu pamatovat jen své dojmy. Nahrávání rozhovorů na diktafon je komplikované cizími jazyky a jak jsem viděl na příkladu Němky v Le Puy, není snadné přesvědčit k rozhovorům unavené cestovatele. Raději volím formu dotazníků. Budu je moci snadno rozdávat několika lidem najednou večer v Gite i přes den v kavárně a díky různým jazykovým verzím se mi dostane výpovědí i těch lidí, se kterými bych se jinak nedomluvil. Dotazník musí být v hlavních jazycích na Camino, což jsou FJ, ŠJ, AJ a NJ. Otázky musí být otevřené a nesmí jich být moc. Na úvod se rovněž patří krátce vysvětlit, za jakým účelem žádám o jeho vyplnění. Taková jsem si stanovil kritéria pro dotazník, který jsem následující den vytvořil. S překladem otázek do správné AJ a ŠJ mi pomohla Tara, s překladem do FJ a NJ jsem se obrátil na ostatní poutníky. Překlad nebyl hotov během jediného večera, často jej respondenti opravovali na srozumitelnější či gramaticky korektnější verze, ale už do týdne jsem disponoval čtyřmi správnými jazykovými verzemi dotazníku. Nejprve jsem respondentům předkládal stránku s ručně psanými otázkami a oni odpovídali na samostatný list papíru. Bohužel to nešlo zařídit jinak. Camino vede převážně pustinou bez větších měst, kde bych měl možnost dotazníky pozdvihnout na profesionálnější úroveň. Jakmile se ta šance naskytla, přepsal jsem v internetové kavárně otázky na počítači, vytiskl a nakopíroval dostatek dotazníků v každé z jazykových verzí. To mi později ušetřilo hodně času, protože stačilo rozdávat jednotlivé listy s předtištěnými otázkami, takže najednou mohlo odpovídat vícero poutníků.

Poznání dvacáté deváté: poutníci brzy usínají a brzy vstávají. Po večeři se společnost většinou rozchází do postelí, aby se za úsvitu někteří i bez snídaně rovnou vydali na cestu. Po 9 hodině ráno v Gite nikdo nezůstává.

Odecházíme jako poslední, což se nám stane zvykem. Při stoupaní z Monistrol znovu potkáváme pána s pudlíkem, který tentokrát doprovází svoji paní. Z rozhovoru se dozvídáme, že paní je na pouti, neboť potřebuje chodit, i když není schopna jasně formulovat, proč vlastně. Na Camino se těšila několik let, ale s ohledem na rodinu cestu stále odkládala, až letos si řekla, a dost, tohle je můj čas. Půjde nyní do Conques, na jaře hodlá pokračovat dál. Pán s pejskem je doprovázejí autem, vždy se někde potkají na cestě.

Míjíme kapli vytesanou do skály, vystoupáme na hřeben, odkud jdeme do Sauges. Tara je překvapená zdejším venkovem. Říká, že by očekávala stádo krav nebo ovcí hnané babičkou v šátku někde v Rumunsku, nikoli ve Francii. Odtud je do moderní Paříže skutečně daleko, čímž nemyslím prostorovou vzdálenost. Seznamujeme se s dvojicí Angličanů v důchodu, kteří žijí kvůli teplu ve Španělsku. Teď pouze procházejí nejzajímavější úseky Camina. Paní má silné podezření, že poutníci se na Camino vydávají kvůli hledání sebe samých.

V Sauges, které v nás zanechalo dojem prázdného a vylidněného městečka, čekáme na otevření turistického úřadu kvůli razítku, nakupujeme, zase pokračujeme. Pán s pudlíkem nás dohání a ptá se, jestli jsme neviděli jeho paní. Ano, předešla nás, pán se děkuje a utíká za ní.

Počasí se rychle mění. Ráno panovala mlha, na poledne se obloha vyjasnila, teď už zase prší. Stále stoupáme, krajina získává horský charakter. Díky dešti mám pocit podzimní plískanice v Krkonoších. Zastavuje u nás auto, v něm pán s pudlíkem, který opět hledá svoji paní. Tentokrát ne, bohužel, pán smutně odjíždí. Jaká zvláštní dvojice! Z jejich příběhu se již více nedozvíme, od té doby jsme nikoho z nich nespatriili.

Procházíme lesy, příroda je tu nádherná, čistá a zdravá. Z potoků bych se nebál napít. Jako překvapení v té pustině bez lidí narážíme na starší Němku, která poněkud ztraceně stojí u šípkových keřů a zastavuje nás s otázkou, kolik je hodin. Komunikace s ní není možná, nesmyslně odpovídá nebo se ptá, tak raději jdeme dál. Večer získáváme samostatný pokoj v Gite na statku, kde se s ní opět setkáváme. Rovněž i se známými z včerejšího Gite. Při večeri překládáme dotazníky, získávám i první vyplněné.

Poznání třicáté: protože lidé chodí přibližně stejné vzdálenosti, potkávají se často stejní poutníci každý večer v ubytovnách. Ráno se rozejdou, večer sejdou. Rozdělí je buď jiná rychlost chůze, odjezd domů nebo touha po odpočinku či chuť setrvat delší dobu ve městě. Poutník zná jiné cestovatele zhruba den, dva před sebou a stejnou dobu za sebou.

Odcházíme z Gite, nikam nespěcháme, za námi zůstává Němka, kterou bolí břicho. Cesta nás vede lesy, kolem průzračných potoků stále vzhůru. Ve 1400 mnm se mi výborně dýchá. V lese rostou borůvky, na stránkách ostružiny. Kapučína se naučila jíst ostružiny nejdříve z dlaně, ale netrvalo jí to dlouho a dokáže si je sama trhat z keřů. Míjíme kapli sv. Rocha s pramenem. Přejichod těchto míst býval ve středověku značným rizikem. Bývala zde divočina bez lidských sídel. Pro ochranu poutníků se tu usídlili mniši, kteří cestovatele chránili před nepřízní počasí, divou zvěří a bandami zlých lidí.

V St. Alban získáme razítko na turistickém úřadě, který sídlí v prostorách místního záměčku. Šlapeme celý den, těsně před soumrakem seženeme místo v Gite v malé vesnici. Holím si hlavu, ofocuji stránky z knih o pouti, rozdávám dotazníky.

Další den se krajina mění. Ubývají stromy, místo nich se objevují široké pláně, svítí slunce, fouká vítr, vládne zde tichá samota protkaná šedivými kameny porostlými mechem. Mám pocit, že jsem opravdu někam došel. Tady se nebe dotýká země tak blizoučko, že mám chuť roztáhnout paže a nechat se chytit čerstvým větrem. Tento kraj patří mezi nejméně obydlené území Francie, málokdy spatříme osamocené dům.

Poznání třicáté první: poutníci za sebou nechávají značky. Vytvářejí je z kamenů, tvoří obrazy přímo na cestě, většinou religiozního charakteru nebo různé nápisy. Časté je i obkládání křížů podél cest kameny. Některé výtvořiny ukazují správný směr. Tak se zřejmě Camino značilo i ve středověku.

Přechod této exotické země nám zabere dva dny. Málokdy narazíme na strom, většinou putujeme nekonečnou plání posetou obrostlými kameny. Ráno vše halí mlha, což krajinu činí ještě pohádkovější. Městečka jsou velice malá, půvabně seskládaná z šedivého kamene. Lidé se živí chovem krav, často přecházíme přes rozlehlé pastviny. Jednou Kapučína poplašila stádo krav, které se rozeběhly naším směrem a vzbudily v dlouhé řadě poutníků značnou paniku. Od té chvíle ji raději vedu na vodítku, když jsou krásy na dohled. V zimě tu musí být výborný terén pro běh na běžkách.

Po sestupu z výšin Lozère míříme do Conques. Terén je poměrně náročný, po strmém stoupání rychle následuje sráz dolů. Kolem dokola samé lesy, v údolích se však skrývají architektonické poklady v podobě elegantních městeček a mnoha upomínek poutnické minulosti. Na starobylých mostech jsou vytesány stářím omšelé postavy poutníků s holemi v rukou. Prameny nesou název svatého Jakuba nebo Rocha, dvou známých poutníků. V Gitech a kavárnách se setkáváme se známými, vždy si alespoň zamáváme a popřejeme dobrou cestu.

Poznání třicáté druhé: poutníci tvoří zvláštní komunitu. Během cesty se navzájem seznámí, běžně se pak stává, že po příchodu do zcela neznámého města na nás lidé mávají z kaváren a máme si ke komu přisednout. Jednou nás dohonili dva Švýcaři, otec se synem. Podle jejich slov putují každý rok jeden měsíc, protože doma již dosáhli veškerého úspěchu. Už několik dnů slyšeli o holohlavém mládenci, který jde pěšky se psem z Prahy, na oplátku nás upozornili na dvě české slečny, které jsou o den za námi. Další známkou semknutosti komunity je francouzský časopis o poutích, ve Španělsku místo časopisu vychází poutnické noviny.

Za deset dnů po odchodu z Le Puy jsme v Conques, když jsme ušli podle oficiálního kilometrovníku 200 km, tedy v průměru 20 km denně, ale jinak samozřejmě víc. Conques se skrývá v hlubokém údolí mezi zalesněnými svahy, zeshora nic nenasvědčovalo přítomnosti menšího městečka. Může to být i tím, že Conques si dodnes udržuje charakter středověkého města, po ulicích se prochází lidé, auto nevidím ani jedno. V Conques uchovávají ostatky dívky umučené pro křesťanskou víru ve 4. století. Říká se jí Saint Foy, což znamená Svatá Víra. Z Víry pochází i české dívčí jméno Věra. Románský chrám je skvostným příkladem

„poutnických kostelů“, kam lze zařadit Saint Sernin v Toulouse, Santiago de Compostela, Saint Martial v Limoges a Saint Martin v Tours (poslední dva jsou bohužel zničeny). Tyto kostely musely zvládnout nápor návštěvníků, kteří sem putovali při výročích a oslavách, čemuž byla přizpůsobena jejich architektura.

V Conques mě čeká důležité rozhodnutí. Tara odjíždí do Španělska, aby si pobytem tam splnila školní povinnost, než se vrátí na univerzitu. Buď budu sám dál pokračovat po GR65 směrem na Roncesvalles nebo se společně vydáme na průsmyk Somport, kde začíná aragonská větev Camina. Miska vah se přiklání na stranu společného odjezdu. Hovoří pro ni vícero argumentů: tlačí mě čas, neboť se nacházíme ve druhé polovině září a já stále plánuji odevzdat diplomovou práci na konci listopadu. Dalším faktorem jsou peníze, nemám neomezené zdroje, pokud zkrátím o dva týdny pobyt ve Francii, finančně se mi uleví. Osobním důvodem je příležitost, strávit více času s Tarou, se kterou se vídám občas, protože každý žijeme v jiné zemi. Navíc přes pyrenejský průsmyk Somport a zemí Aragonu chodili poutníci z jižních zemí, budu tedy z Camina pryč jen na jednu noc a tu chci strávit v poutním místě, v Lourdes.

Ráno proto odjíždíme autobusem a vlakem do Toulouse, odkud ještě ve stejný den pokračujeme do Lourdes. Lourdes si přeji navštívit od chvíle, kdy jsem přečetl román Franze Werfela: Píseň o Bernadettě. Doufal jsem, že v Conques spatřím důvod, proč lidé chodili k hrobům svatých. Bohužel Conques je nádherné městečko, ale Saint Foy už nemá tu sílu, přitáhnout davy lidí prosící o pomoc a modlící se k ní, takže Conques dnes působí spíše dojmem muzea pro turisty. Tu možnost mi poskytly Lourdes.

V Lourdes se roku 1858 zjevila Panna Maria 14-leté dívce jménem Bernadetta. Z jeskyně, kde ke zjevení došlo, vytéká pramen, jehož voda má podle mnoha lidí léčivé účinky. Od okamžiku zjevení sem přijelo přes 200 milionů lidí. Lourdes jsou svědky masových procesí, kdy poutní baziliku a přilehlou jeskyni ročně navštíví miliony věřících. Katolická církev uznává 67 potvrzených zázračných uzdravení.

Lourdes jsou plné hotelů a pensionů, na ulicích se nabízí ke koupi neuvěřitelné množství artefaktů spojených s křesťanstvím, katolickou církví a osobou svaté Bernadetty. Právě tak si představuji, že vypadaly poutní místa středověku. Kromě obrázků, růženců a křížků lze zakoupit umělohmotné sošky Panny Marie, do kterých se napustí voda z jeskyně. Ale také třeba zapalovače s Bohorodičkou. Ve městě panuje mimořádná atmosféra svátku.

Před jeskyní sedí na židlích lidé většinou mlčky, ale někteří lidé se modlí nahlas. Mladý muž se zkroucenými končetinami na vozíku v hypnotickém rytmu stále dokola nahlas opakuje svoji modlitbu s prosbou za vyléčení. Před jeskyní stojí řada lidí. Připojujeme se k ní, mlčky postupujeme podél skály do nitra jeskyně. Kamenná stěna je ohlazená dotykem generací prosebníků. Jeskyni jasně osvětluje svit svící, není nijak veliká ani hluboká, z rohu proudí voda ven, nad námi bdí socha Panny Marie v bílo-modrém šatu. Nikdo nepředbíhá, ani se nemačká, přesto fronta prosebníků postupuje plynule. Kdo chce, může se znova zařadit na konec fronty. Za jeskyní hoří plameny svíček v krytých přístřešcích. Nápis u nich tvrdí, že plamen svíčky prodlužuje prosebníkovu modlitbu. Večerní klid tu má punc výjimečnosti, nezpochybnitelného posvátna a především očekávání. Věřící se modlí za uzdravení své či někoho blízkého. Rodiče drží za ruku mentálně postižené dítě, příbuzní tlačí vozíky s chromými, často lze zaslechnout něčí pláč. Přesto má výsledný pocit z místa daleko do pochmurnosti či morbidnosti. Lidé tady doufají, z obličejů jim září naděje. Každý má stejnou možnost, že se dočká zázraku, že právě jemu Panna Marie pomůže, byť by jeho nemoc či postižení bylo sebevětší.

Po západu slunce se ohromující množství lidí seřadí ve skupinách do dlouhého zástupu. Téměř každý v ruce drží papírový kornout, ve kterém hoří svíčka. U baziliky se střídá několik lidí, mužů a žen, kteří v několika jazycích pozdraví shromáždění a vedou několikajazyčné modlitby. Procesí tisíců lidí se dává do pohybu za zpěvu písní, při určité sloce všichni naráz pozvednou lampiony se svíčkou a pomalým krokem se tak obchází baziliku. Je to nesmírně sugestivní podívaná, která nikoho nenechá lhostejným. Písně a prosby se zvedají k nebi pod vrcholy Pyrenejí, nemocní zapomínají na svou nemoc, tohle je jejich chvíle a místo.

Pro pochopení poutě jsem potřeboval zažít Lourdes. Bez návštěvy místa vroucích modliteb, očekávání zázraků a pozitivní naděje by můj obrázek poutí nebyl úplný. Původní Camino bylo plné zázraků, na smrt nemocní se ubírali do vytouženého místa s nadějí, že pokud se neuzdraví, alespoň zemřou ve vznešené společnosti svatého, po jehož boku vstanou v den Posledního soudu. Pouť byla optimistickou cestou, i když podívaná na zubožené lidské jedince by se nám nemusela líbit. My raději trpící a nemocné, jemněji či silou, odklízíme do nemocnic, za zdi sanatorií a psychiatrických léčeben. Večer v Lourdes a pohled do tváří chronicky nemocných s modlitbou na rtech mi otevřel pro pouť oči víc než množství přečtených knih.

Druhý den jsme se brzy ráno přepravili vlakem i autobusem přes Oloron na bývalé hranice Francie se Španělskem, na vrchol průsmyku Somport, kde začíná španělské Camino de Santiago.

Závěr k pouti po Francii: Francie je nádherná země, která svým půvabem bere dech. Často mi však bylo opakováno, že Francie je pro Francouze, což je definice této země, kterou sotva překonám. Zatímco v Německu jsem rychle pochopil systém, lidé a instituce vůči mě byli otevření a zvědaví, ve Francii je pro ne-Francouze všechno poněkud komplikované a dveře se otvírají jen ztuhla. Rozhovorů bylo pomálu, i když pak vyšlo najevo, že dotyčný/á hovoří anglicky, ale buď se mu/jí nechce nebo se stydí. Na faru jsem se dostal jednou, razítka se udělují v turistických kancelářích nebo od majitelů Gite. Symbolem Francie se pro mě stala kráva a auto. Kráva je absolutním pánem země a krajiny. Žije volně ve stádu, večer ji přijede podojit farmář, může se pohybovat po ohromných pastvinách. Někdy bylo opravdu zvláštní, jít po cestě ohrazené ostnatým drátem z obou stran. Na druhou stranu, francouzské sýry mají deset bodů z deseti. Nabízí se jich široký výběr a nedivím se, že jsou na ně Francouzi tak hrdí. Auto je pro Francouze nutností. Bez něj si nedojede nakoupit, vlastně bez něj neudělá krok. Kromě Camina jsem nepotkal nikoho pěšího, kdo by šel třeba do vedlejší vesnice. I kolo slouží k silničnímu sportu, nespátřil jsem na silnicích žádnou starší paní jedoucí na kole z nákupu. Mládež sedlá lehké motocykly, jakmile dosáhne potřebného věku, přestoupí do malého auta.

V Le Puy začíná oficiální Camino pod patronací UNESCO. Po cestě se pohybuje značný počet poutníků v závislosti na ročním období, kteří mají k dispozici síť ubytování. Trasa je velmi dobře zdokumentována v mnoha průvodcích s informacemi o doporučených denních vzdálenostech, převýšení a nadmořské výšce, připojen je i podrobný popis každého úseku s ubytováním, restauracemi a informacemi o zajímavostech na cestě.

3.6. Španělsko

20.9.2006 – 12.11.2006 - Jaca – Pamplona – Burgos – León – Astorga – Santiago de Compostela

Autobus nás vyvezl vzhůru do průsmyku Somport. Na místě bývalé celnice vystoupili tři lidé s batohy a my se samozřejmě zajímali, kdo je tím třetím chodcem. Čekalo nás seznámení s Antonem, 23-letým studentem fyziky z Německa, který díky americké matce

hovoří velmi dobrou angličtinou. Před sestupem z průsmyku jsme společně vypili kávu, mluvili, takže se dál přirozeně vydali ve třech. Anton je katolík, před začátkem semestru chtěl využít dva týdny volna, proto se rozhodl pro španělskou pouť, ze které plánuje ujít co možná nejvíc před odletem domů.

Nedaleko pod průsmykem pracovala skupina mladých lidí na vykopávkách ruin kdysi proslaveného hospice. Než padla tma, podařilo se nám sestoupit z hor akorát do údolí před město Jaca. Cestou jsme se však stačili krátce zastavit na prohlídce chátrajícího vlakového nádraží v Canfranc-Estacion.

Za vesnicí, kde jsme přespali v pronajatém bytě, překlenuje říčku Aragon krásný kamenný most. První z mnoha románských mostů, přes které jsem kráčet ve Španělsku.

Poznání třicáté třetí: začal jsem si všimnout a vážit mostů. Nejen že spojují vzdálené břehy, ale zachraňují životy. Ve středověku se stavitelé mostů mohli dočkat svatořečení za své úsilí a pomoc v budování civilizace. Poutnické mosty jsou pochopitelně malé a staré, ale své poslání vyjadřují výmluvně. Klenou se nad roklinou či strží, kterou by jinak bylo nutno namáhavě slézat, v případě rozvodněné říčky i riskovat ztrátu života. Mnoho současných mostů funguje ke spokojenosti svých uživatelů, ale rychlá jízda autem nás připravuje o příležitost, jak kouzlo mostů ocenit, pokud je most jen technická součást dopravního systému a trochu jiné pokračování silnice.

V horkém odpoledni jsme vešli do města Jaca. Jaca bývalo hlavní město království Aragon, později vojenská pevnost, dnes mu prosperitu přináší poloha nedaleko Pyrenejí. Představuje přirozenou základnu pro zimní i letní turistiku. I když nejsem příliš na vojenské památky, prohlédli jsme si zdejší citadelu. V horkém bezvětří působila velice neškodně až bezbranně. Jaca má vlastní katedrálu, kde jsou v relikviáři uchovány ostatky několika svatých. Měli jsme v úmyslu zde přespát, našli jsme proto poutnickou ubytovnu, ale jaké bylo moje zklamání, když mi sice vlídně ovšem nekompromisně sdělili, že pes má vstup zakázán. Vyjednával jsem a argumentoval dlouhou cestou. Vše marné, litera nařízení hovořila jasnou řečí, pes dovnitř nesmí. Díky sympatiím a hospitalitě vůči poutníkům nám alespoň vystavili doporučující dopis pro evangelické centrum, kde se nás laskavě ujali a za mírný poplatek umožnili zde strávit noc. Anton s námi prošel těmito trably, přestože jsem mu řekl, že samozřejmě pochopím, když se rozhodne pro pohodlí poutnické ubytovny. Odmítl nás v tom nechat samotné a od té doby jsme dál putovali ve skupině tří lidí a psa.

Za Jacou vede cesta podél řeky Aragon, ale je možné podniknout jednodenní zacházku do hor, kde leží klášter San Juan de la Peña. My se pro ni rozhodli. Celý den jsme strávili namáhavým výstupem po prašné pěšině, ale cíl naši námahu plně odměnil. Pod vysokou skálou se skrývá malý klášter s otevřeným cloisterem. Díky své jednoduché prostotě dokonale splývá s okolní přírodou. Večer zmizelo pár turistů, průvodci zamkli dveře do budovy a rovněž odjeli a pro nás se uvolnilo krásné místo na postavení stanů. Spali jsme opodál na vyvýšenině, klášter a skála nás chránily zezadu, před námi vyvstávalo panorama Pyrenejí.

Vstali jsme brzy, přece jen najít nás zde turističtí průvodci, čekalo by nás možná vysvětlování. Krkolomný sestup nás přivedl do vesnice spjaté svojí historií s klášterem San Juan. Nahoře totiž stojí mužský klášter, tady ve vesnici byl pak postaven o něco později spřízněný klášter pro ženy. Do dnešní doby z celého komplexu ve vesnici přežil pouze kostel Santa Cruz de la Serós, ovšem velice půvabný.

Za vesnicí nás čekal ještě jeden hřeben před závěrečným sestupem do údolí Aragonu. Už nezbylo žádné jídlo, co nejdříve se musel najít otevřený obchod. Rychle jsme kráčeli do nejbližší vesnice, kde pro nás majitelka baru otevřela obchůdek na druhé straně domu. Jídlo v tak odlehle vesnici stálo velmi mnoho peněz, ale nebylo vyhnutí. Alespoň jsme si ho vychutnali na trávníku u kovové sochy poutníka Jakuba.

Poznání třicáté čtvrté: Camino je lemováno sochami Jakuba a poutníků. Jedná se nejen o zachovalé sochy ze středověku, často lze spatřit moderní díla. Jakuba nebo poutníka zachyceného v kovu či kameni jsem potkával ve Španělsku velice často. Ukazuje cestu z města či vítá znavené cestovatele na náměstí před kostelem, lze s ním posedět na lavičce, opláchnout si obličej v jeho fontáně nebo se vedle něj natáhnout nad vodu na mostě.

Za posledního světla jsme stačili dorazit do refugia v Arrés. Zdejší hospitalero se nejprve netvářil vlídně, že by měl ubytovat někoho se psem, ale když zjistil, že nám nejde o pohodlnou postel jako spíš o střechu nad hlavou a zázemí, usmál se a nabídl nám místnost v jiné budově. Arrés je malou vesnicí, kde žije pouze hrstka obyvatel, střed společenského života tvoří refugio s menším barem. V poskytnuté místnosti jsme si museli natahat matrace přímo na betonovou podlahu, ale nic nám to nevadilo. Směli jsme využít koupelny, měli kde spát, to všechno zdarma. Hospitalero se projevil jako nesmírně pohostinný člověk, pro kterého služba poutníkům znamená smysl života. Ráno nám udělal kávu, donesl balení sušenek a když se Tara v ranním chladnu otřásla zimou, beze slova ze sebe svlékl mikinu a podal ji mé slečně.

Poznání třicáté páté: ve Španělsku požívá dobrovolnictví hospitaleros velikého respektu. Jejich práce spočívá v péči o unavené poutníky a ve vytváření vhodného prostředí pro meditaci, kontemplaci a odpočinek. Dobrý hospitalero je nevtíravý a empatický, s pochopením pro fyzické i psychické stavy, které Camino přináší. Pro pouť představuje jeden z klíčových prvků. Jeho či její chování a přístup dokáže po dlouhém pochodu v úmorném horku či za deště změnit obtížný den v obohacující zkušenost. A naopak, lhostejnost, nevlídnost namísto očekávaného vřelého přijetí umí pokazit každý den a zanechá v duši pocit hořkosti.

Hospitalero nás varoval, že mnoho kilometrů dále po cestě nepotkáme žádnou příležitost k nákupu, takže jsme se vrátili o kus zpátky do Puente la Reina de Jaca, kde měli otevřeno alespoň v pekařství. V noci jsem se nadýchal prachu a lehce nastydnu, necítím se úplně zdrav, naštěstí to bude další den pryč. Po nákupu jsme se vydali na úsek Camina, který svou opuštěností a vyprahlostí působil jako soutěž Železného muže. Monotónní krajina polopouště, kde nepršelo několik měsíců, se kolem nás nehýbala, zdálo se, že jen přešlapujeme na jednom místě. Lidské obydlí je řídkým jevem, vesnice často pouze vzbuzují dojem civilizace. Jejich domy bývají často opuštěny, budovy chátrají a hrozí zřícením.

Noc jsme přečkali ve stanech, do noci seděli venku, rozprávěli. Ráno bylo pod mrakem, občas lehce sprchlo, ale opravdový déšť, který by suchem těžce zkoušené zemi pomohl, nepřišel. V Ruestě, opuštěné a rozpadlé vesnici, která ožila až s příchodem organizace nadšených mladých lidí, kteří zde vytvořili tak trochu komunitu a snaží se vesnici zachránit, jsme si objednali kávu s jídlem. Zřetelně levicově orientovaná skupinka nadšenců v jednom z domů vybudovala refugio, což jim zajistilo určitý příjem od poutníků i státu.

Polopoušť krajiny Aragonu neskončila ani na zalesněném vrcholu pohoří. Rozdíl ve vyprahlosti nebyl zvlášť patrný, spálené slunečnice ležely mrtvě na rozpukané půdě na polích, kterými jsme scházeli dolů. Cesta nás vedla do vesnice Undués de Lerda, která se zřetelně rýsovala v jinak prázdné krajině. Před vesnicí se kráčí po staré římské silnici, pocit chůze po kamenité stezce ošlapané sandály římských legií a středověkých poutníků mě hluboce dojímal. Ve vesnici jsme si natrhali zralé fíky ze stromu. V refugio nám sdělili, že pes dovnitř nesmí, což mě už nepřekvapilo. Místní slečna ale naznačila, že když nic neuvidí, může dělat, že o ničem neví, ale hlavně se nic o psovi nesmí donést jejímu nadřízenému. Pašoval jsem tedy Kapučínu dovnitř. Naštěstí v refugio nikdo kromě nás nebyl, takže nikoho její přítomnost v ubytovně nepohoršovala.

Poznání třicáté šesté: poutnické ubytovny nesou ve Španělsku název refugio či albergue. Pokud nejsou plné, má na ubytování v nich nárok každý, kdo se prokáže jako poutník Credencialem. Cena za jednu noc se pohybuje od 5 do 8 euro, ale často je příspěvek dobrovolný nebo jsou zcela zdarma. Někteří obyvatelé městeček a vesnic si zřídili vlastní pensiony, kde nabízejí nocleh za peníze.

Dopoledne jsme opustili Aragon a vkročili na historické území Navarra. Stále patrnější je vliv Baskicka, nápisy a názvy jsou dvojjazyčné, přičemž přiznávám, že baskičtina pro mě zůstává španělskou vesnicí. Ve městě Sangüesa jsme si nakoupili v opravdovém supermercado, následný oběd v parku ve stínu stromů si pak opravdu užili.

Poznání třicáté sedmé: Tara a rovněž Tomáš neradi chodili do supermarketů. To se dá pochopit, na obrovském prostoru člověk snadno ztrácí přehled, také není zábavné stát ve frontě na pokladnu. Ovšem oba shodně tvrdí, že jídlo ze supermarketu je špatné, protože dopravené do obchodu z velké dálky, že je naopak správné podporovat majitele menších krámků, kteří nabízejí jídlo lokální produkce. Moje zkušenost hovoří jinak. V Evropě jezdí do supermarketů naprostá většina populace, jejich síť je dostatečně hustá, pokud někdo bydlí v odlehle oblasti, dopraví se tam autem. Malé obchůdky proto nabízejí jen nejzákladnější sortiment, což je dané rozlohou prodejny a faktem, že pro větší nákup takřka všichni jezdí jinam. Pochopitelně jsou dražší, občas dokonce výrazně, jinak by se jako drobní prodejci neuživil. S cenou se lze za daných podmínek smířit, horší je to s kvalitou jídla. Mýlí se ti, kteří zde očekávají jídlo z okolních farem. Obchodníci jezdí do velkých supermarketů, kde nakupují levné potraviny, aby je pak s přírůžkou prodali dál. V průběhu poutě jsem si vytvořil systém, který relativně ideálně fungoval. V supermarketu jsem koupil větší množství sýrů, vzácnějšího ovoce a zeleniny, což mi vydrželo třeba na dva až tři dny, než mě cesta přivedla opět do většího města, kde jsem doplnil sněžené zásoby. Na cestě pak stačilo denně sehnat čerstvou bagetu a běžnou zeleninu jako rajčata a okurky.

Poznání třicáté osmé: jídlo tvoří s počasím a noclehem tři základní prvky skládačky poutě. Dobře a pestře jíst podporuje dobrou náladu i dostatek energie pro chůzi. Při jídle se rovněž odpočívá a příjemně rozpráví, zastávky na jídlo proto bývají vítány s nadšením. Komunikace vsutku probíhá v mnohem srdečnějším duchu, když vám jiný poutník nabídne k bagetě sklenici marmeládu, kterou statečně nosí v batohu a vy se s ním na oplátku rozdělíte o kozí sýr.

Poznání třicáté deváté: kávu v kavárnách lze velmi obecně přiřadit k jídlu. Nikdo se bez nich neobejde, lákají k posezení a odpočinku a pokud při pouti nespěcháte, což by postrádalo smysl, nebojte se vstoupit. Káva povzbuzuje krevní oběh, takže z vás spadne únava a snadněji vyjdete kopce před vámi. Tomáš kávu před poutí nepil, nechutnala mu, i když voněla, zkrátka neměl o ni zájem. Ale já trval na každodenním šálku kávy, takže se přizpůsobil a vím, že nelitoval. Kavárny mají svoji atmosféru, nám byly ostrůvkem civilizace v púlování pustinou. Když někde udělali opravdu dobrou kávu, olizoval se i on, nemluvě o pozitivních účincích. Co na pouti dokáže káva, neumí jiný nápoj. Snad čaj bych někdy uvítal více, ale pro opravdu kvalitní čaj je zapotřebí větší zázemí, protože nemám na mysli čaj z pytlíku, který si lze v kavárně rovněž objednat.

Městečko Sangüesa vyniká kostelem ušlechtilé stavby s portálem pozoruhodným bohatou sochařskou výzdobou. Zůstal z něj ve mně příjemný pocit. Za kostelem jsme přešli řeku a vydali se do svahů, vyprahlých, rozpálených a neobydlených. Když se někde vyskytl dům, byl dávno opuštěný a v ruinách. Život ve španělském vnitrozemí je dnes spíše pro poustevníky, Španělé jsou družní lidé se silnou náklonností ke společenskému životu, proto odcházejí do velkých měst.

K večeru jsme vyšplhali vzhůru do kopců, kde se přehoupli přes Alto de Aibar. Mají tu žít býci, jak upozorňuje průvodce. Skutečně jsme viděli stopy nějakých stád, možná to byly jen krotké krávy, ale stejně jsme velice pečlivě zvažovali, kde ten večer rozděláme ležení. Z místa, které jsme nakonec zvolili, jsme se pak dlouho do noci dívali na jasné hvězdy.

Noc byla chladná až studená, naštěstí se ráno ukázalo slunce, které rozehřálo ztuhlé svaly a klouby. Jdeme po široké cestě, je bílá, vede krásnou krajinou s vysokou a špičatou horou na obzoru. Procházíme malými vesnicemi, na kterých je jasně patrné, že jim existence Camina pomohla zásadním způsobem. Evropská unie a španělská vláda dávají peníze na opravu silnic, chodníků i domů a vesnice doslova povstávají z popela a ukazují svoji pravou, krásnou tvář. Anton slaví další den narozeniny, chce je prožít v Pamploně, která však není přímo na Aragonské cestě. Pamplonou prochází poutníci jdoucí z průsmyku Roncesvalles, obě stezky splývají v jedinou kousek za Pamplonou v Puente la Reina. Všichni jsme si však přáli být spolu, dopřát Antonovi hezkou oslavu, také jsme byli zvědaví na Pamplonu. V Monreal, asi 15 km od Pamplony, jsme proto odešli z oficiální cesty s rozhodnutím, být večer ve městě. Za chvíli měl jet přímý autobus, což byla úleva, nelákala nás představa chůze podél dálnice. Autobus skutečně přijel, ale řidič odmítl vzít do vozu psa, přestože měl náhubek. Nebylo moc času na dlouhé přemýšlení, rozhodl jsem se pro stopování. Oba se

mnou chtěli zůstat, ale to nedávalo smysl, ve třech bysme neměli na silnici žádnou šanci. Dohodli jsme se, že na mě počkají před turistickou kanceláří každou hodinu a zatím se postarají o ubytování a najednou byli oba dva pryč. Zůstal jsem stát na silnici s Kapučínou, která za to mohla, ale nebylo to její vinou. Takovou dobu jsem putoval s přáteli, že jsem se náhle cítil sám dost zvláštně, navíc v nezvyklé situaci. Při putování jsem si vybíral cestu i tempo, při chůzi byl vlastním pánem, vždy plně kontroloval situaci. Tady mě odmítl řidič autobusu, což bylo nepříjemné a navíc jsem v tu chvíli musel začít se vztyčeným palcem prosit o svezení. Hodinu jsem tam stál na slunci s pocitem prosebníka, ale okolo jedoucí auta mě plně ignorovala. Zrovna jsem se dopočítal limitu, po kterém jsem chtěl zajít do protější kavárny, prosit řidiče osobně, když u mě zastavila bílá dodávka. Španěl se vracel ze stavby a že měl doma dva psi a byl naprosto zkouřený hašišem, tak měl pochopení pro stopaře a vzal mě do města. Jeli jsme překvapivě dlouho takovou krajinou předměstí, že jsem si jen blahopřál ke štěstí, že to nemusím šlapat pěšky, což byla varianta, kterou by mi zbyla jako poslední. Takovou radost mi udělal, že jsem neodmítl jeho pozvání na pivo, protože nejprve musel zajet domů na okraji Pamplony. Celou dobu jsme komunikovali ve španělštině, což byl pro mě mimořádný výkon, na který jsem byl rovněž patřičně hrdý. Po pivu a seznámení s partou jeho známých mě odvezl do centra, kde mě vysadil kousek od místa dohodnutého srazu. Tara s Antonem tam čekali na lavičce. Slečna neměla pochopení, že jsem za nimi nejel rovnou, ale to z ní mluvily obavy, které o mě celou dobu měla. Anton tomu jako muž bezvadně rozuměl. Konečně, nebýt onoho Španěla, mohl jsem tam na auto čekat ještě v tu chvíli. Rád jsem mu proto dělal společnost na pivo a poznal Španělsko zase trochu jinak, což přesně zapadalo do mého rámce pouti, být co nejvíce otevřený tomu, co přijde.

V Pamploně jsme zůstali tři noci. Město je proslavené hlavně „během býků“ na počátku svátku San Fermín. Úzkými ulicemi se tu žene stádo býků, před jejichž rohy běží každý rok v adrenalinovém opojení zcela dobrovolně Španělé i cizinci, čímž je zahájena velkolepá a barvitá oslava, kdy ve městě několik dnů nikdo nespí.

Město pokračuje ve svatojakubské tradici, poutníkům je k dispozici prostorná budova, kde se vyspí desítky unavených chodců. Ovšem pouze lidí, psům je vstup zakázán. Kvůli Kapučíně jsme si museli najít hotel. To se podařilo, i když jsme se kvůli financím ubytovali v hotelu se skutečně bizarními hosty. Vedle nás tak už jako stálý nájemník bydlela paní s několika papoušky, která nám v noci kladla před dveře kousky použitého mýdla jako dárek.

Když jsme třetí den odcházeli z města, cítil jsem úlevu. Opět jsme se pohybovali kupředu, byli svými pány, užívali přírodu. Přibývalo mi vyplněných dotazníků, tentokrát už na vytisknutých papírech, které vypadaly mnohem profesionálněji. Oslovení poutníci reagovali povětšinou s ochotou, málokdo odmítnul. Větší problém mi působili ti, kteří do dotazníku nenapsali takřka nic zajímavého.

Za Pamplonou poutníci přecházejí Výšinu odpuštění, Alto de Perdón. V poslední vesnici před závěrečným výstupem stál u kostela karavan, ve kterém velice výmluvný Španěl oslovoval kolemjdoucí s nabídkou občerstvení. Překvapení jeho velkorysostí jsme přijali nalitou kávu a dva kousky sušenek pro každého. Skutečně neobvyklá, ale vítaná služba pro poutníky. V tu chvíli Španěl začal mluvit o 2 eurech jako příspěvku za práci, kterou pro poutníky koná. Kafe mi v puse dost zhořklo, takové chování mi připadalo nefér. Sušenky jsem vrátil a pití ohodnotil na 1 euro, což za šálek instantní kávy do plastického hrnečku bylo víc než dost. I tak lze vydělávat na neutuchajícím proudu důvěřivých cizinců.

U karavanu jsem poprvé potkal mladého Američana, Joe, který odněkud z vnitrozemí USA přijel poprvé do Evropy, aby ušel Camino. Měl obrovský batoh a velkou hůl a když jsem se ho ptal, jak se mu líbilo v Pamploně, odpověděl, že tím pouze prošel, že není fanouškem velkých měst. Na Joe jsem narazil ještě několikrát, vždy velice výrazně gestikuloval, byl tak trochu bláznivý. Říkal, že jak ho něco vystresuje, popadne svůj těžký batoh a vyrazí dlouhými kroky na cestu. Dokázal ujít velké vzdálenosti, jak ho poháněla jeho zvláštní energie. Později, když jsem putoval se Stevem, který ho také znal, jsme často používali větu, kterou Joe říkal: „Walk it off, man!“ Vychodit únavu, hlad, nepříjemnou zkušenost nebo ošklivé počasí. Hlavní bylo, hodit batoh na záda a dát se na cestu a jít a jít kupředu. A skutečně se člověk hned cítil lépe.

Alto de Perdón je úzký pruh pohoří, který chrání širokou pláň, na které leží město Pamplona, jako přírodní hradba. Po protáhlém hřebenu se táhne dlouhatánská řada větrných elektráren, na samotném vrcholu čeká poutníka příjemné překvapení v podobě úžasného památníku všem generacím lidí, kteří tudy šli před ním. V jedné linii za sebou následují kovoví muži, ženy, děti a zvířata, aby se přiblížili vytouženému cíli tušenému daleko vepředu.

Večer jsme došli do městečka Puente la Reina, kde se sbíhají pyrenejské cesty z Roncesvalles a Somportu, aby dále pokračovaly jako jediná, Camino francés. Řádová sestra z refugia svolila s přítomností psa, pokud bude na zahradě ve stanu. To byla nádhera. Za pouhých 5 euro jsme měli k dispozici veškerý poutnický komfort jako ostatní. Spalo se sice ve velkých místnostech na palandách, ovšem se špunty v uších mě chrápání několika lidí nerušilo. Před spaním jsme si uvařili těstoviny a najedli se v zahradě, kde se k nám připojil

mladý Estonec, který však vypadal o deset let starší než ve skutečnosti. Jede z Pamplony na kole a přeje si, cestou najít klid a zpomalit ve svém životě. Má prosperující firmu, ale nedokáže vydržet v klidu, což by mohlo být i příčinou jeho fyzického vzezření. Ráno mě potěšilo setkání se španělským párem poutníků, kteří na Camino vyrazili se svými třemi psi. Velice mě povzbudilo, hovořit s někým, kdo sdílí stejné potíže kvůli putování se zvířetem. Pouť absolvovali několikrát, takže věděli, do čeho se pouští, ale přítomnost jejich zvířat pro ně byla důležitější než trable. Kvůli zkušenostem mají v úmyslu si na cestu zpět pronajmout dodávku.

Poznání čtyřicáté: města a vesnice v okolí vyrůstaly v závislosti na Camino. Hlavní třída či ulice, často jediná, je v podstatě Camino, kolem něhož si lidé zbudovali domy a obchůdky, v nichž nabízeli poutníkům své služby a výrobky. Puente la Reina jako město výborně znázorňuje výše uvedené, navíc hlavní ulici korunuje nádherným mostem.

Z Puente la Reina pokračujeme přes půvabné vesnice obklopené vinicemi se zralými hrozny. V jedné z nich, jménem Cirauqui, jsme nakoupili, abychom se v podloubí zastavili na oběd. Do řeči se s námi pustil mladý kluk z Lucemburska, podělili jsme se o jídlo, zazpíval starou poutnickou píseň. Canto de Ultreia. Měl velice pěkný hlas. Ze Cirauqui jsme v rozhovoru odešli ve čtyřech. Cesta nás opět provedla po staré římské silnici i s polorozbitým mostem. Kolem přibývalo vinic, zrovna probíhala sklizeň. Hodně jsme povídali, Steve hovoří německy, anglicky a francouzsky, na pouť se vydal vlakem z Lucemburska, pěšky pak z francouzského Bordeaux, aby poznal svět, lidi a našel svobodu. Chce se stát hudebníkem, hlas má vyškolený a opravdu velice pěkný. Je však poměrně naivní, má v úmyslu ze Santiaga pokračovat do Sevilly, vydělat peníze na zakoupení autobusu, aby s ním mohl odjet do Afriky, kde chce žít v Senegalu s místními hudebníky. Vůbec má spoustu plánů, které se mi zdály velmi smělé až fantastické.

V dalším městečku, Estella – pro novodobou historii znovuoživení svatojakubské poutě velice důležitém, nás odmítli v příjemném refugiu v centru. Museli jsme za město do další ubytovny ve sportovním komplexu, která nebyla tak pěkná a nehrála v něm new age hudba, ale Kapučína mohla spát alespoň před vchodem. Při placení jsem zjistil, že mi chybí peněženka s asi 100 eury a především s dokumenty a pasem. Nevěděl jsem, jak ani kde jsem ji ztratil. Obvolával jsem poslední refugio, taková nepříjemnost, až si Anton vzpomněl, že jsem ji položil v Cirauqui na automat na kávu. Dovolal jsem se do obchůdku, kde se nacházel dotyčný automat a sláva, majitelé ji skutečně našli. Rychle jsem se s nimi domluvil, že si ji zítra vyzvednu.

Ráno jsem si pospíšíl na autobus, abych v poledne byl v Cirauqui, kde mi brazilští majitelé obchůdku v pořádku předali moji peněženku, ve které nic nechybělo. Tara, Anton i Steve na mě počkali v Estella, kam jsem dorazil velice rychle, protože jsem znal cestu a šel bez batohu jen s holí. Co nám včera zabralo celé odpoledne, jsem sám rychlochůzí urazil za dvě a půl hodiny.

Za Estella se nachází pozoruhodná atrakce Camina, klášter Irache. Protože celá oblast La Rioja proslula pěstováním vinné révy a výrobou vína, i klášteru patří mnoho vinic, díky nimž produkuje vlastní víno. Jako službu poutníkům nabízí vynikající občerstvení. Z jeho zdi volně z kohoutku prýští čirá voda a červené víno. Využili jsme pohostinnosti mnichů a jako poutníci si nabrali víno do prázdné láhve. Kvalita moku byla pochopitelně nevalná, obyčejné stolní víno, ale právem se říká, darovanému koni na zuby nehleď.

Místní lidé se chovají k poutníkům velice hezky, v následující vesnici nám jeden z nich věnoval sklenici velice ostrých papriček, jindy se starší zemědělec podělil o náklad jablek a hrušek přenášený postaru na hřbetě oslíka. Obtíženi tolika dary jsme došli do refugia ve Villamayor de Monjardín, kde nám od rána rezervovali postele. Refugio patří starým holandským manželům, kteří tady tráví většinu roku kromě zimy, aby zpříjemnili cestu poutníkům.

Poznání čtyřicáté první: existují lidé, kteří se rozhodli pro službu poutníkům. Práce je obohacuje, přináší jim radost i naplnění života, v jimi vedených refugios je velkou radostí přespát. Výzdoba prostředí i atmosféra působí konejšivě a povzbudivě a v poutníkovi zůstanou po odchodu příjemné vzpomínky i velká radost.

Tara se musela vrátit do Anglie, neboť jí začínala škola. Ráno jsme se rozloučili, odjela do Pamplony, odkud pokračovala přes Paříž do Londýna a Oxfordu. Loučení s milovanou osobou není nic, v čem bych si liboval, ale užili jsme společný čas, což je hlavní.

Její odjezd zůstavil jisté prázdno nejen pro mě. Ze skupinky, která se zatím vždy jen rozrůstala, se náhle jeden vytratil. Jako muži jsme pozbyli ženský prvek mezi námi, proto jsme moc nedumali, rychle si hodili batohy na záda a „walk it off, man!“ vydali se svižným tempem na cestu. Čekal nás mnohakilometrový úsek naprosté pustiny, ale cesta velice rychle utíkala, snadno jsme doháněli ostatní poutníky a nechávali je za sebou, s jakou vervou jsme hltali cestu. Mě zvolené tempo vyhovovalo. Občas jsem nebyl spokojený s pomalou chůzí čtyřhlavé skupiny, tělo mě z ní bolelo o poznání víc, raději bych užíval pocitu plného výkonu těla.

Před polednem jsme urazili uspokojivých 15km do Los Arcos. Ve městě mě překvapila přízemní budova s několika automaty na jídlo, nápoje a potřeby pro poutníky jako náplasti nebo obvazy. Poskytuje vítaný stín, nevyžaduje obsluhu, má otevřeno po 24 hodin každý den. My si však raději počkali na otevření krámků v městečku s větším výběrem, najedli se a v nasazeném tempu pokračovali dál.

Na cestě ležela mrtvá zmiže, později jsem jich spatřil víc. Zatím se stále ještě na obzoru rýsovaly ostrá temena hor, ale postupně jsme se dostali do kopečků, kde se pásly kozy a ovce, rostlo ovoce i vinná réva. Z jednoho nehlubokého, zato příkrého, kaňonu do druhého, tak to probíhalo po zbytek dne, než jsme se ocitli v otevřené krajině před Vianou. Steve zazpíval v místním kostele s bohatě vyzdobeným oltářem, což byla paráda, navíc v refugio neměli nejmenší problém s Kapucínou. Mohla spát vevnitř v prádelně a zároveň místnosti na odkládání bot, což viditelně ocenila.

Poznání čtyřicáté druhé: ve Španělsku platí, že psi a ostatní zvířata nesmí do refugios, často mají zakázaný vstup do barů a kaváren, nemluvě o veřejné dopravě. Pokud však hospitalero alespoň trochu chce, řešení se vždy najde. Jde jen o ochotu hledat uspokojivé východisko, o kreativitu v nápadech.

Na důkaz, že když společně žijí tři muži, nemusí umřít hladu, jsme připravili vynikající hostinu s lahví vína. Tolik se nám večer v tomto stylu zalíbil, že jsme v něm pokračovali i nadále. Pro tři se nakupuje lépe než pro jednoho, jídla jsme proto měli dost, střídali jsme se v přípravě večeří a velice si pochutnávali. Bagety, olivy, tuňák, zelenina a ovoce a jako hlavní jídlo těstoviny, špagety, rýže, kuskus s omáčkou a lahví lepšího vína, kterou kupoval Steve jako milovník vína.

Další den jsme pohodlně došli do hlavního města kraje La Rioja, do Logroño. V jeho starých uličkách se před bary vyvalí sudy, na kterých se ochutnává místní úroda. La Rioja vínem skutečně žije. Museli jsme zde každý vyřídit nutné věci jako internet, peníze, nákupy, takže nám trvalo poměrně dlouho, než jsme prošli městem ven. Naštěstí nám cestu předměstím zpříjemnil pán na kole, jemuž stále padal řetěz z převodů, tak šel s námi, povídal a na závěr nás obdaroval bonbóny. Za městem se rozkládá odpočinková zóna se stromy a velkou vodní nádrží. Byla už sice polovina října, ale neváhali jsme a vrhli se do vody, abysme si ještě naposledy v roce zaplavali.

V Navarete nás nepustili do refugio, ačkoli by se místo pro Kapučínu bezpochyby našlo. Byl jsem z toho naprosto rozčarovaný, mrzelo mě to i vůči Antonovi se Stevem, kteří mě z kamarádství neopustili, i když bych to plně pochopil. Refugio bylo pěkné, velice levné, navíc venku byla v noci poměrně dost velká zima. Ale oba prohlásili, že raději budou s námi spát venku, za což jsem jim byl vděčný. Nad vesnicí jsme si našli místo na vrcholu kopce, odkud byl báječný výhled a na vařiči si připravili stejně bohatou večeři, jakou bysme si dopřáli v refugio. Velice jsem tu noc ocenil kamarádské pouto mezi námi.

Poznání čtyřicáté třetí: Camino lze ujit sám. Takové putování má výhody v samostatnosti a intenzitě prožívání okolního i vnitřního světa. Ale samota může být někdy až zničující, proto ideální bude kombinace obojího. Kamarádství mezi poutníky je silné. Když se po delší době poutníci opět potkají, bývají to emocionálně silné chvíle. A vzájemná podpora umožňuje snadnější pokračování. Při všech cestách jsem potkal zajímavé lidi, s nimiž jsme si vzájemně vyměnili adresy, ale pouze s poutníky stále udržuji písemný kontakt.

Vstáváme později než obvykle, protože se nám nechce ze stanů, jaká je venku zima. Než začne svítit slunce, pohybujeme se ztuhle jako ve zpomaleném filmu. Scházíme dolů na kávu a jídlo do pekárny, teprve pak se vydáváme na další cestu. Noci jsou již studené, přeci jen kalendář hovoří o říjnu. Cesta je obklopená úrodou fíků a hroznů, asi bysme to neměli dělat, ale občas si pár utrheme. Vinice, pořád jen nekonečné vinice, slunce žhne, konečně na kopci nacházíme trochu stínu a připravené místo na piknik. Dopřáváme si opožděný oběd, pak doháníme spánek, který ve studené noci nepřinesl kýžený odpočinek. Ještě za světla docházíme do Nájera, před městem si fotím zajímavou značku u silnice. Zachycuje postavu poutníka na přechodu, aby řidiči věděli s předstihem, že tudy často přechází lidé. Refugio v Nájera je na druhé straně města za řekou. Hospitaleros jsou příjemní, ale pes dovnitř nesmí. Přemýšlíme, že ještě v noci půjdeme asi sedm kilometrů dál, kde by mělo být refugio se zahradou, naštěstí jsme však noční cesty ušetřeni, když hospitaleros říkají, že pes může spát ve stanu v boční uličce. Než jdeme spát, staneme se svědky zajímavé scény. Dvojice poutníků s výrazným věkovým rozdílem se dostala do sporu s jedním z hospitaleros. Zdejší refugio zavírá v osm hodin ráno, půl hodiny zabere úklid, takže pracovníci chtějí, aby poutníci opustili ubytovnu do půl osmé. Moc se mi nezamlouvá představa tak brzkého vstávání, ale nedá se nic dělat. Paní ovšem důrazně protestuje, takže jí hospitalero vysvětluje, že tady pracují dobrovolně a ráno musí stihnout uklidit, než půjdou do zaměstnání. A nepřilíš šťastně

dodává zjevnou pravdu, že pokud se jí pravidla nelíbí, může jít spát do hotelu a vstávat jako turisti, v kolik chce hodin. Paní informaci nevstřebala v klidu, nýbrž se její podráždění vystupňovalo do hysterie. Stále dokola křičela, že není turista „yo no soy turista“. Hospitalero se vylekal, položil ruku na její rameno, když v tu ránu vyskočil starší přítel dotyčné a obořil se na něj, ať se jí neopovažuje dotýkat. Všichni se pak uklidnili, ale bylo to zvláštní. Ráno dvojice opustila refugio v sedm hodin poté, co napsali značně roztrpčené výtky do knihy komentářů.

Poznání čtyřicáté čtvrté: poutníci nechtějí, aby je kdokoli zaměňoval za turisty. Mají nepopiratelná práva, ale zároveň i oni musí respektovat daná pravidla hry.

Vzhledem k časovému posunu bylo takto daleko na západ Evropy ještě v osm ráno tma. Steve chce zpívat v kostele, nacházíme otevřený klášter jeptišek, po jejich odchodu posloucháme zpěv Steva, krásné probuzení. Je horko, když po nákupu vyrážíme dál. Kopce zmizely, místo nich se do dále táhnou zvlněné pahorky jako duny pouště. Kdysi dávno celé území pokrývaly hluboké lesy, dnes se tu pěstuje obilí, takže po sklizni kraj vypadá jako pustá step. Kráčíme nekonečnou plochou, často odpočíváme a těšíme se na otevřené bary. Denní pochod končíme v Santo Domingo de la Calzada, městečko pojmenované po jeho zakladateli, který zde vybudoval silnici a postavil most a hospital pro potřeby poutníků. Po smrti byl za své zásluhy prohlášen za svatého a pochován v prostředku cesty. Nad jeho hrobem později vyrostl výstavní kostel, ve kterém chovají slepice. Domingo totiž způsobil zázrak, když nespravedlivě oběšeného mladíka držel celou dobu za paty, takže on neumřel. Ta zpráva se donesla k vládci kraje, který tomu neuvěřil a řekl, že mladík je stejně živý jako slepice na stole, kterou se chystal sníst. A hle, slepice vyskočila a běhala po stole. Refugio je v krásném renesančním domě za dobrovolný příspěvek, kde Kapučína směla spát na zahradě. Rozdal jsem několik dotazníků a seznámil se s Mexičanem, který putoval z Pamplony.

Anton tady následující ráno končí svoji pouť, musí odjet autobusem, aby stihnul letadlo do Německa. Jdeme na poslední společnou kávu a poslechnout si Steva do kostela, venku poprchá a je zima. Pak vyrážíme dál se Stevem, je to pro mě zase jiná zkušenost, protože Steva moc neznám. Anton byl chytrý člověk z univerzity, věřící katolík. Steve je velice pohledný se zevnějškem mušketýra, duší muzikant - bohém. Vyloženě jsme se shodli na tempu chůze, oba cestou cvičíme a postupně jsme se velice sblížili. Anton nám pak poslal email, že nás viděl z autobusu na Camino, což mu trhalo srdce a že chvíle, kdy Steve zpíval v kostele, byly pro něj nejduchovnější.

Hodně si povídáme, Steve prošel před několika lety větší krizí, kdy navštěvoval psychology. Já zase v Praze občas organizuji koncerty, takže o společná témata nebyla nouze. Po kávě v motorestu jsme se tak rozmluvili, že jsme přešli odbočku a museli se složitě vracet na správnou cestu přes pole. Vyšlo přitom najevo, že Steve se bojí hadů. Ostřížím zrakem za pomoci hole prohlížel ve strništi každé místo, než se tam odvážil vkročit. Po dlouhém pochodu jsme v Belorado, nacházíme pro sebe místo v refugio zbudovaném v prostoru bývalého divadla při kostele. Nakupujeme jídlo, při návratu zpět vyslechneme mši, v albergue společně jíme s dalšími poutníky. Vládne velmi příjemná nálada, protože je nás ani ne deset a prostor ubytovny je úžasný. I Kapučína smí zůstat s námi až do 11, pak ji vedu spát na zahradu.

Ráno mě Kapuca budí, když ji někdo pustil do budovy. Okamžitě mizí pod postelí, aby ji nikdo náhodou nevyhnal ven. V klidu snídáme a povídáme s manželským párem, který to zde vede. Dnes nás čeká přechod hor, jsem zvědavý. Nejprve se ubíráme krajinou kopečků, ale bez lesů. Procházíme rozbité a opuštěné vesnice, kde jedinou známku života poskytují refugios. Před vlastním výstupem do Montes de Oca se posilňujeme kávou, pak už kráčíme několik hodin lesy stále vzhůru. V minulosti to bylo obávané místo, kde bandy zločinců přepadávali procházející poutníky. Předcházíme skupinu německých výletníků a ocitáme se u kláštera San Juan de Ortega, žáka Svatého Dominga. Kostel má na starosti legendární starý farář, který zde pro poutníky připravuje zeleninovou polévku. Kapučíně musím odoperovat roztržené ucho, snad proto za odměnu od faráři hospodyně dostává vlastní spacák, který zde někdy nechal jakýsi poutník. Spí proto ve stanu v pohodlí jen o málo menším, než mají lidé v budově, kde neteče teplá voda a v noci je zima. Samozřejmě se účastníme mše, poté nás farář zve na svou proslavenou polévku. Vytváří se krásné mezilidské pouto. Tlumočím Stevovu prosbu, že by nám rád zaspíval a všichni souhlasí a když skončí, pozdvihne hlasy skupina Francouzů.

Další den nás čeká velké město Burgos. Ještě předtím projdeme vesnicí Atapuerca, kde se našli nejstarší pozůstatky Homo sapiens v Evropě. Delší dobu trávíme v kavárně, je hrozně vedro. Velmi stará poutnice se synem ani nemůže jít dál, shání ubytování v okolí. Nechutně tlustý Němec přemlouvá blondatou a lehce zmatenou německou poutnici, ať si s ním pronajme pokoj v drahém hotelu, že je to lepší, než spát v ubytovně, navíc je to společně vyjde levněji. Udělalo se mi z něj zle a co horšího, druhý den jsme potkali holku před katedrálou a říkala, že spolu v hotelu spali. My pokračujeme, ale málem nás umoří nekonečná

ulice předměstí Burgos plná velkoobchodů a skladů. Konečně jsme v centru, z kaváren na nás mávají známí a radí, kam máme jít. Až na druhé straně centra je veliké refugio v parku, tady alespoň nevadí pes. Jsme ve velkém městě, uháníme do centra a procházíme kavárny a bary. Steve žije pro holky, ale neumí španělsky, a tak užíváme velkou legraci a zpět musíme běžet, aby nám nezavřeli ubytovnu. Naštěstí nás poutníci sami pouští dovnitř.

Po probuzení necháváme batohy v refugio, je den a chceme vidět katedrálu a já potřebuji nakopírovat další dotazníky. Katedrála bere dech, je ohromná, nesmírně členitá. Není divu, že z ní udělali muzeum, tolik pokladů skrývá. Za všechny pozoruhodnosti jmenuji hrob El Cida a jeho ženy. V obřím hypermarketu nakupuji oblečení, ponožky už mám všechny dočista roztrhané. Počasí vypadá na déšť, skutečně odpoledne prší. Potkáváme třicetiletého Němce, který kráčí opačným směrem ze Santiaga. Lituje, že nemá sebou stan, že by nebyl odkázán na refugia a že nevěděl o long distance walking dříve v životě. Za Burgosem začíná nekonečná Meseta, dlouhá rovná pláň, kterou se prohání vítr. To je velká zkouška pro poutníky. Obklopují nás dlouhé svahy beze stromů, dokonalá pustina. Nocujeme na odpočívadle, kde z porůznu posbíraných klacíků rozděláme oheň na uvaření těstovin. V noci silně prší, naštěstí má odpočívadlo malou stříšku.

Ráno sušíme stan a pak už jen jdeme a jdeme. Ve vesnici s otevřeným obchodem s ubohým výběrem leží na lavičce fyzicky zničený poutník. Táhneme dál, nic jiného nezbyvá. Vítr fouká do uší, zpíváme si, ale hlavně šlapeme po cestě. Procházíme ruinami kláštera San Antón, za kterým je náš cíl, městečko Castrojeríz. Dříve bohaté a prosperující díky přílivu poutníků, s několika kostely a hospitaly. Dnes jen úctyhodná vzpomínka na dny bývalé slávy. Ale refugio je nádherné, provoněné kadidlem, s klasickou hudbou, dobrovolným příspěvkem a skvělým hospitalero. Tak báječně se v něm odpočívá, že se rozhodujeme zůstat ještě jednu noc. Hospitalero nic nenamítá, poutníků mnoho nechodí, takže po dlouhé době spíme dvakrát na jednom místě, máme den volna. Peru oblečení, jdeme nahoru si prohlédnout zbytky hradu, jinak spím celý den. Potkáváme se s Kanadankou a jejím kamarádem, na které pak narazíme ještě několikrát. Slečna je příjemná, povoláním novinářka, sem si přijela pro nový smysl života. Medituje, cvičí jogu, ale bolí ji hodně noha, neví, jestli to celé ujde.

Po úžasném odpočinku, kterého se nám nečekaně dostalo, zvládáme příval deště. Ten mění cestu v kluziště, na nohy se lepí bahno, boty ztěžknou alespoň o 4 kg. Za řekou Pisuergo přecházíme z kraje Burgos do Palencie. U řeky rostou stromy, které podzim barví do zlatova. V Boadilla del Camino stojí u kostela gotický sloup, u něhož dříve místní autority trestaly provinilce. V soukromém a velice hezkém refugio pijeme kávu, Steve únavou usíná, ale musíme dál. Končíme ve městě Frómista, kromě nádherného kostela nepříliš zajímavého, kde

se v refugio chovají odměřeně, ale možná to všechno způsobilo tak nevlídné počasí. V noci stále prší.

Ráno jsme z refugio takřka vyhozeni, do deště se nám opravdu nechce. Chudák Kapuca, která strávila noc ve stanu, kam bohužel zateklo, je naprosto promoklá. Chce to kávu a pečárnu, po snídani se konečně cítíme lépe. Když jsme obkroužili městečko při bloudění, konečně nacházíme cestu ven. Vede podél hlavní silnice v podobě jakési poutnické dálnice, kde nelze než si přát, jít co nejrychleji a mít ji tak brzy za sebou. V naprosté, monotónní rovině vyčnívá již z dálky patrný ohromující kostel v docela malé vesnici Villalcázar de Sirga. Patřil řádu templářů, kteří zde mívali svoji základnu. Udivuje velikostí, krásou rosety i sochařskou výzdobou. V kavárně nás potkává Kanadanka a vypráví, že původně mířila do Indie s kamarádkou, ale ta otěhotněla a ona se na internetu dočetla o Camino jako o cestě, která změní váš život. Přiznává, že vlastně neví, co si počít s životem. S kamarádem tady chce zůstat kvůli bolestem v noze, my pokračujeme do Carrión de los Condes. Máme štěstí, vezmou nás se psem, který bude spát ve vyhřáté garáži. Steve dostává od ženy majitele jako dárek přívěšek na krk, je to dřevěný poutnický a templářský kříž – tau. Má z něj ohromnou radost. Vaříme si jídlo, když nás zdraví staří známí z Kanady. Museli sem, protože refugio ve vesnici zůstalo zavřené.

Z Carrión de los Condes jdeme 15 km dlouhou, rovnou cestou bez stromů. Jedná se o starou římskou stezku, Via Trajana, v létě skutečný postrach poutníků, neboť se na ní nelze schovat před nemilosrdným sluncem. Na jejím konci mnozí naši známí pro ten den končí, my si jako cíl stanovili odvážně až Sahagún, tak jdeme dál. V cíli jsme v noci, o posledních pár kilometrech ani nevím, jak jsme je vlastně zvládli. Ten den máme v nohou 40 km, což je znát. Refugio v bývalém kostele je obrovské, provoněné dřevem. Dostává se nám vřelého uvítání od známých, kteří byli před námi, ale dnešním pochodem jsme je dohonili.

Druhý den si prohlížíme město plné památek na mozarabský styl architektury. Před úchvatným kostelem z červených cihel potkáváme francouzského poutníka, který se vrací domů poté, co začátkem léta vyrazil. Jde Camino podruhé a je nadšený. Je jedním z lidí, kteří mi v paměti zůstali zvláště výrazní. I když neměl peníze a sbíral nedopalky cigaret, aby si zakouřil, byl šťastný z poutě. Komentoval poutníky a taky poutníky, kteří se na něj dívají skrze prsty a vyprávěl, že šel v létě Via Trajana, bylo vedro a že to bylo dobré. A že teď v Galicii pořád prší a že je to také dobré. Bylo na něm patrné, že jej Camino dobývá radostí a entuziasmem. I když byl chudý, boty měl parádně naleštěné. Ohromil mě větou, že chůze je jako letání, protože mám zcela stejný pocit. A také radou, abych si pamatoval, že všechno je dobré. Setkání s ním dobré skutečně bylo.

Další cestu nemá cenu popisovat, šlo o nekonečnou rovinu pořád kupředu. V noci jsme zabloudili, ale to nevadilo, protože jsme se vynořili u otevřeného refugia. Nikde nebyl hospitalero, tak jsem si vzal Kapuci k sobě, stejně jsme spali raději dole ve společenské místnosti u počítače s internetem než nahoře v ubytovně.

Počasí je pořádně upršené. Čekáme, jestli nepřestane, ale nic, takže v 11 dopoledne za deště vyrážíme do města León. Cestou míváme památník soudobým poutníkům v Mansilla de las Mulas. Znavené postavy polehávají u kříže, přesně tak se v tomto počasí cítím. Předměstí velkých měst nebývají hezká, ani León není v tomto směru výjimkou. Samá skladiště plus velkoobchody a hypermarkety, alespoň jsem si koupil nové kalhoty, které už byly nezbytně potřebné.

Refugio v León vypadá jako kasárna, strohá budova s chodbami a linem. Jako pozitivum alespoň vyzdvihnu horkou vodu ve sprchách. Zato noční život v tapas barech byl fantastický. Pivo míchané s limonádou může znít jako hrozná míchanice, ale zde se to pije běžně, skutečně se jedná o dobré pití. Potkali jsme známé a dobře se bavili hluboko do noci. Jenom Steve stále nenašel svoji vysněnou krasavici.

V noci jsem nastydl, druhý den jsem se necítil úplně dobře, ovšem pozítří už mi bylo docela zle. Nicméně stále ještě v Leónu jsme nemohli vynechat katedrálu, která se naprosto lišila od bohatství katedrály v Burgos. Krása zdejší spočívá v barevných vitrážích mnoha oken vysoké stavby. Při průniku slunečních paprsků se jedná o podívanou nevýslovného půvabu. A když Steve zazpíval hymnu poutníků, úplně jsem kouzlu magického prostoru propadl.

Na ulici potkáváme zvláštní dvojici, staršího muže tlačícího vozík s mentálně postiženou dívkou. Začali jsme si povídat, muž hovořil několika jazyky, jeho životní osudy byly neobyčejně pozoruhodné. Jako rodilý Kubánec dělal tlumočnicka do ruštiny, učil rusky Che Guevaru, o němž prohlásil, že se víc věnoval spřádání revolucí než studiu. Pak ale upadl do nemilosti Castrova režimu a měl štěstí, že mu španělská vláda udělila azyl a malou penzi. Postižená dívka byla jeho vzdálenou příbuznou, o níž se staral, aby měl společnost. Pozval nás na kafe a úpěnlivě nás žádal, ať mu určitě píšeme. Musí se cítit nesmírně opuštěně. Stále jsme spolu v emailovém kontaktu.

Loučíme se neradi, José nás pouští až po slibu, že na něj v písemném styku nezapomeneme. Z Leónu plynule přecházíme předměstím do La Virgen del Camino s moderním kostelem. Občas vysvitne slunce, ale jinak je poměrně dost chladno. Camino se usilovně vyhýbá hlavnímu silničnímu tahu, ale protože ten kopíruje starou stezku, jsme mu neustále na dosah. Červená světla aut nám připomínají, jaký pokrok lidstvo učinilo od doby povozů tažených koňmi. Z Leónu zbývá 300 km, refugios výrazně přibýlo, každá vesnice vybudovala jedno obecní, často jsou podél cesty i soukromá albergues. Po celý rok tudy prochází tolik poutníků, že se zřejmě všechna užíví, i když obecní refugios bývají zdarma či za velice mírný poplatek. Na místo našeho noclehu dorážíme tak pozdě, že musíme klepat na okno, aby nás již spící poutník vpustil dovnitř. Ještě na prahu nám vyčiní, že rušíme, což chápeme, i když si pak říkáme, že pro nás udělal dobrý skutek a měl by ze sebe mít radost. Hospitaleros potkáváme zřídka, poutníků je v říjnu tak málo, že brzy odcházejí domů a vracejí se až k rannímu úklidu. V tichosti si připravíme večeři, samozřejmě umyjeme nádobí a zaléháme.

Když se probouzíme, ta hrstka ostatních poutníků je již pryč. Většina lidí vstává za tmy, aby ušli co nejvíce, přitom usínají nejpozději do devíti večer. Potkáváme mnoho starších poutníků, kteří si vybrali tento čas kvůli mírnějšímu počasí, ostatně ti mladší bývají ve škole. Není mi dobře, nachlazení z Leónu mi ubírá sil, proto když vcházíme do půvabného městečka Hospital del Órbigo, hledáme refugio. Stačí procházet ulicí a vybírat si, jedno je hezčí druhého. Nás zlákal refugio s patiem porostlým břečťanem. K nemoci se přidává špatná zpráva, naše Credencialy zůstaly v Leónu na recepci, kde si je od nás vyžádali s tím, že je ráno vrátí. Naneštěstí jsme na to dočista zapomněli a protože je po nás včera nikdo nechtěl, zjistili jsme to až o dva dny později. Máme alespoň poutní deníky, do kterých si necháváme rovněž tisknout razítka, takže snadno dosvědčujeme svoji poutnickou identitu, ale ztráta Credencialů je citelná a mrzí. Volám do Leónu a sláva, mají je tam stále. Rychle se domlouváme, že zítra Steve pojedete autobusem zpátky a vyzvedne je, zatímco na něj počkám v refugio. Procházíme městečkem, chlubí se dlouhatánským mostem, který má zajímavou historii. Nešťastně zamilovaný šlechtic se zálibou v rytířských románech se rozhodl dokázat vyvolené svou lásku tím, že nosil kolem krku železnou obruč. Protože mu to k jejímu srdci nepomohlo, vyhlásil, že vyzve k souboji každého šlechtice, který pojedete přes most. Jakmile v soubojích zlomí dostatečný počet kopí, odjede slavně s družinou do Santiaga, kde odevzdá Jakubovi železnou obruč na památku svých činů. Jeho obruč tam dodnes uchovávají v muzeu. Patří se říci, že vyzvaný šlechtic směl souboj odmítnout a za půl roku soupeření došlo nešťastnou událostí pouze k jedinému úmrtí.

Steve mu kráčel ve stopách, když procházel městem a rozhlížel se, jestli právě zde nepotká dívku svých snů. Já se brzy vrátil do refugia, kde jsem se po zbytek dne klepal pod dekami.

Den odpočinku musel stačit, naštěstí jsem to nejhorší měl za sebou, nachlazení se nerozvinulo v něco horšího. Steve ráno odjel a odpoledne se s úsměvem vrátil s našimi Credencialy v ruce. Měl jsem takovou radost, vždyť to bylo víc než suvenýr, nýbrž můj dokument i pas.

Můžeme pokračovat v pouti. Oba nás netlačí datum návratu, dáváme přednost prožití poutě před proběhnutím tratě, nicméně začínám myslet na potřebu včasného návratu kvůli škole. Mám dosud v úmyslu, sepsat diplomovou práci v průběhu listopadu, abych stihnul obhajobu v lednu.

Podzim nám ukazuje svoji nevlídnou tvář, šedivá obloha nepovzbudí, když se k ní přidal prudký déšť, putování nás netěší. Schlíple se vlečeme bahnem, pláštěnky zachraňují od nejhoršího, ale i tak jsme po pár hodinách mokří a unavení. Konečně jsme v městě Astorga. Povzbuzeni kráčíme do obecního refugio, kde se nám dostává tak studeného a nepříjemného uvítání, že se stěží vzpamatovávám. Jakýsi vrchní hospitalero nás ošklivým způsobem vyhodil z budovy s poukazem, že pes dovnitř nesmí. Přitom budova vypadá jako přestavěná továrna, velice ošklivá a neosobní, hlavně však obrovská, že kdyby jen trochu chtěl, řešení by se našlo. Nehledě na to, že poutníků na cestě již bylo skutečně pomálu, takže argument o plné ubytovně a rušení ostatních neplatil. A vrcholem byla arogance, s jakou nás vyprovodil ven. Inu i to se stává. K naší neskonalé úlevě se nás ujali o pár ulic dál v nádherném soukromém refugio, kde nocovala většina poutníků a známých. Ubytování bylo excelentní, atmosféra domácí, Kapučína směla přespat na zahradě. Nakonec jsme v duchu děkovali hrubiánovi, že nás nepřijal, jinak bysme přišli o příjemné místo. Prohlédli jsme si uličky, katedrálu a Palacio Gaudí, původně zamýšlené jako sídlo arcibiskupa, který zde však nebydlel. Ddnes je fantastická stavba v sousedství katedrály věnována jak jinak než poutnictví.

Po návratu, když šli poutníci spát, jsme seděli a rozprávěli s Renatou, která zde pomáhá jako hospitalera. Camino jde již poněkoli káté, má v sobě onu touhu, která ji sem vždy znovu přivádí, aniž by plně rozuměla svým poutnickým důvodům. V Santiagu se rozhodla, že v nějakém refugio zůstane nikoli jako poutnice, ale jako pomocnice poutníkům, že třeba z druhé strany jedné řeky lépe porozumí vlastním motivům a sobě. Výborně jsme si popovídali, až tak že nám odpustila platbu za ubytování a pozvala nás na snídani.

Dopoledne chtěl Steve zpívat v katedrále, proto jsme se ve městě ještě zdrželi. Prostor katedrály mě příliš nenadchnul, všude bylo příliš mnoho kulatých hlaviček barokních andílků a pozlacení na můj vkus. Steve se nemůže dočkat, až se v Santiagu shromáždí poutníci a společně zazpíváme Canto de Ultreia. Přemluvil mě k návštěvě prodejny hudebních nástrojů, kde drahnou chvíli zkoušel trubky a piáno. Podle mého názoru mu zpívání jde mnohem lépe, ale ujišťoval mne, že postrádá pouze chvíli praxe a správný náústek, aby se mohl hraním i živit, až mu dojdou peníze.

Za Astorgou leží zvláštní kraj jménem Maragatería, má osobité kouzlo. Pokud bych to chtěl přiblížit ve srovnání s ČR, přirovnal bych jej ke Slovácku nebo Hanácku s jejich spířem. Camino bez přestání stoupalo, sice mírně, ovšem vytrvale. Na kole nás dojel Belgičan, který je na pouti s kolem od začátku jara. Byl již letos v Římě, Medzugorje, nyní jede do Santiaga, pak jej čeká Fatima. Nepřemýšlí, co dál, podle svých slov se nechává vést Nebem. Jeho přítomnost mi lezla na nervy. Camino zažil několikrát, takže nás oblažoval líčením, co všechno za zatáčkou uvidíme nebo koho známého na cestě již potkal. Když připojil moudra o místech síly, která dokáží cítit jen někteří a on je jedním z nich, raději jsem jej ignoroval.

Poznání čtyřicáté páté: Camino existuje pro všechny, pro bláznů i pro svěťce, pro mudrce i normální lidi. Je to velká cesta, kam se našťěstí všichni vejdou.

Byla už noc, když jsme konečně vešli do Rabanal del Camino, kde se nachází známé refugio vedené Angličany. Předtím jsme slyšeli zvěsti o jejich pohostinnosti, ale rovněž i varování před příliš striktním přístupem, který uplatňují vůči poutníkům. Obojího jsme si užili dostatek. Se štěstím se nám podařilo přijít před desátou, poté bysme našli bránu do refugia zavřenou. Měli již plno, jak nám dvě milé Angličanky řekly, ale můžeme spát v zahradě a použít veškeré vybavení refugia. Pravdou bylo, že nás zásobily mnoha přikrývkami, přitom však v domě byly obsazené pouze postele, kdyby se jen trochu chtělo, mohli jsme spát na zemi v teple. Na zahradě jsme se potkali s Belgičanem, na kterého rovněž nezbyla postel. Vytáhl z batohu láhev vína, přestal být tak elitářský a společně jsme ji vypili při drkotání zuby a za vymyšlení vtípů na anglický způsob uvažování.

Ráno jsme mluvili s hospitaleras, které si nás vyfotily a vyplnily můj dotazník. Pak otevřel místní bar, dopřáli jsme si v něm snídani. Zanedlouho po odchodu z vesnice nás čekala významná část poutnické historie, Cruz de Ferro. Poutníci sem od nepaměti přinášejí kameny, až z nich vznikla veliká hromada, na které se tyčí k nebi kříž. Kříž a místo samotné se mi líbily, ale bohužel se kolem povalovalo příliš odpadků, abych byl nadšený. Ovšem hory

Montes de León jsou úchvatné. Lze je přejít za jediný den pořádným pochodem, tak malé je to pohoří, ale horský charakter nezaprou. Dokáží být i nebezpečné. V opuštěné vesnici Monjarín se před lety usadil poustevník Tomas, aby se na tomto místě věnoval pomoci poutníkům. V zimě tu bývají pořádné závěje sněhu, Tomas zachránil několik lidí, kteří by zde jinak přišli o život. V domě si zařídil velice prostý útulek, kde je možné strávit noc. Když jej jednou odstříhli od elektrické energie, držel hladovku na ulici, dokud mu opět neobnovili dodávka proudu. Na chvíli jsme se zde zastavili na odpočinek, popíjeli z kelímků kávu za dobrovolný příspěvek. Společně s námi na lavici seděl Němec středního věku velice ošuntělého vzezření. Dokonce ani neměl opravdové boty, jen takové rozbité sandály. Z Monjarín nás šla společně menší skupina, ale pak začalo pršet, za první vesnicí při sestupu z hor jsme se rozprchli. Chudý Němec, Jorgen, v obchodě požádal o starý chleba, jenom jej dostal, hned zmizel. My jsme mu zatím koupili něco lepšího, jenže Jorgen na nás venku nečekal. Možná se styděl, pomyslel jsem si. Sešli jsme až dolů z hor, když jsme na něj opět narazili. Stál u mostu, dali jsme mu, co jsme pro něj obstarali v obchodě a dobře si povídali.

Jorgenovi je 37, má rakovinu, když jej pustili z nemocnice, odjel do Španělska. Tady prochází různá Camina, za chůze doufá v nalezení odpovědí na své otázky, než zemře. Nemá peníze, žije z darů a že je příjemný a zajímavý, hlady netrpí. Líbil se mi. Učinil rozhodnutí, které nebylo vůbec snadné a nyní už jen šel za svým cílem. Rakovina mu poznamenala obličej stářím, ale dala mu vnitřní jas i lehkost.

V refugio v Molinaseca ke mně přišel starší muž, že jej těší seznámení s krajanem. Ukázalo se, že muž je emigrantem z roku 1968, nyní žijícím v JAR. Rozprávěli jsme celý večer v angličtině kvůli Stevovi, což bylo trochu zvláštní, ale zcela v pořádku.

Následující den jsme toho moc neušli, skončili jsme vlastně už v následujícím větším městě Ponferrada. Prohlídka templářského hradu i povinnosti v civilizaci nám zabraly značné množství času, tak jsme alespoň brzy usnuli v obecním refugio.

Nacházíme se v oblasti zvané El Bierzo, posledním úseku před výstupem do hor a překročením hranic Galicie. Hory vyrůstají všude kolem nás, El Bierzo je jako miska z dlaní ohraničená horskou hradbou. Podzim vše maluje do zlatova, barvy doslova vybuchují okolo nás. I zde se pěstuje víno, Steve mě zavede do jedné z bodegas, výroby vína, ať se zeptám, zda nám neposkytnou exkurzi. K mému překvapení se nás ujímá samotný majitel, který nás s hrdostí provází celým závodem. Víno zdejší produkce nepatří ke špičkovým, ale v nabídce mají i kvalitní vína, jednu láhev si kupuji. Zajímavé pro mě bylo, že se do závodu stahují zmije, které lákají hromady vyhrátých vinných šlupek. V refugio v Cacabelos máme smůlu, psa vevnitř nechtějí, proto spíme ve stanu ve vedlejším parku.

Steve má narozeniny, je mu dnes dvacet tři let. Slavíme kávou v pekárně. Ve Villafranca del Bierzo stojí starý kostel pozoruhodný svojí bránou. Nese jméno Portada del Perdón. Těm, kteří jí prošli jako nemocní, byla pouť uznána ve stejném rozsahu jako dokonaná cesta do Santiaga. Odtud Camino stoupá stále vzhůru úzkým, sevřeným údolím až do průsmyku O Cebreiro. Kráčíme vždy na dohled silnice, alespoň že zde byla postavena dálnice, která sice nevypadá nijak hezky, ale odvedla takřka veškerou dopravu z malé silničky, po níž procházíme vesnicemi. Raději si nepředstavuji, jak to muselo vypadat dříve, když se tudy valily proudy aut a nákladních vozů.

Za tmy nacházíme střechu nad hlavou v brazilském refugio. Vůbec Brazilců na Camino potkáváme hodně, vždy s hrdě vztyčenou vlajkou. Proto nepřekvapuje, že si někdo z tak početného národa na této proslulé pouti vybudoval ubytovnu.

Začíná krásný den, jeho nádheru podtrhuje nepřítomnost zmizelé dálnice, zůstává jen podzimní příroda, stylové vesnice a stezka vinoucí se do hor. Pod modrou oblohou se jde s veselým srdcem. Míjíme vesnici hippies s barevně pomalovaným teepee, s každým krokem výše se otevírá panoramatický výhled na hory. Takřka před sedlem stojí u cesty kamenná značka s nápisem Galicia. Do Santiaga odtud zbývá 150km. Po tak dlouhé cestě mi to připadá jako procházková vzdálenost.

Konečně vcházíme do vesnice O Cebreiro. Před námi leží hornatá a deštivá země apoštola Jakuba. O Cebreiro hraje v historii Camina důležitou úlohu, legenda vypráví, že ve zdejším kostele je uchováván Svatý grál. Z původního keltského osídlení se zachovaly podivuhodné stavby „pallozas“, okrouhlé přízemní budovy, které svým aerodynamickým tvarem plně vyhovovaly zdejším klimatickým podmínkám. Pro poutníky zde byla postavena velká budova, která svou velikostí a chladem odpuzuje, ale je k dispozici zdarma. Kapučína může spát v závětrí a bezpečí v prostoru dvojitých dveří, takže naše volba je jasná. Užíváme krásného podvečera na procházce po okolí a jako vrchol všeho dobrého nám majitel obchůdku dává spoustu granulí pro psa za poděkování.

Vstávám za tmy, i když se mi moc nechce, ale chuť potěšit se pohledem na východ slunce je silnější. Venku mě překvapuje silný vítr, cloumá mnou jako dítě hračkou, ovšem to nejhorší má teprve přijít. Na okraji vesnice s výhledem na vycházející slunce takřka nelze v nárazech vichru dýchat. Na fotografiích to není patrné, ale ve skutečnosti jsem vybíhal až po nadechnutí z úkrytu, abych stačil stisknout spoušť, než mi dojde dech.

Při chůzi byl vítr stěží snesitelný, zmítal námi ze strany na stranu. S jakou úlevou jsme uvítali první kavárnu, to bylo nepopsatelné. V okolí vesničky poletovaly odpadky z povalených košů i cedule. Barmanka nás varovala, ať jdeme raději po silnici, aby se nám nic nestalo. O něco dále po cestě narážíme na památník poutníkům. Vysoký člověk v poutnickém hávu svírá v ruce hůl, zatímco si v mírném předklonu na hlavě přidržuje pokrývku hlavy. Než jsem vedle sochy získal svoje foto, uletěla mi několikrát kšiltovka.

Stále však sestupujeme dolů, kde se vítr postupně mírní a utiňuje. Ráz krajiny se zcela proměnil, kolem nás je spousta zeleně, tráva i stromy doslova bují. Vesnice jsou menší, jejich domy tak trochu skrčené do země. Oblast je na první pohled chudší, ale to si spíše uchovala původní ráz, tak nějak to vypadalo kdysi. Přízemní stavby z naskládaných kamenů šedivé barvy prosvítají mezi zelení mohutných stromů, snadno si představím skřítky, elfy, celý Tolkienův svět. Na zastávkách autobusů, na veřejných prostranstvích, všude se vyjímají keltské ornamenty. Zcela mě uchvacují *corredoiras*, prastaré pěšiny občas vyskládané kamennými deskami vedoucí stromořadím košatých dubů. Takovou sítí stezek je protkána celá Galicie. Už dávno si nemyslím, že moderní doba svým betonem a asfaltem dodala světu krásy, pokud nežijeme ve městě, kam to zcela zapadá jako třeba New York. Chůze po těchto pěšinkách neobyčejnou měrou osvěžuje ducha.

Nocujeme v refugio v Triacastela, Kapučína dovnitř opět nesmí, ale v noci ji pašuji do naší kóje. Od poledne drobně prší, teď v noci leje pořádně, to si nezaslouží, aby si nemohla odpočinout. Jednomu z poutníků se v noci dělá velice zle, voláme záchranku, která jej odváží do nemocnice. Snědl v restauraci špatný kousek ryby, alespoň že ostatním z jeho skupiny nic není.

Z novin v baru, kde pijeme ranní kávu, se dozvídám, že včerejší silný vítr byl pozůstatkem po hurikánu v Americe. V Galicii napáchal velké škody, vyvrátil z kořenů mnoho stromů, často jsme našli pěšinu zatarasenou padlým velikánem.

Za Triacastelou se Camino větví na jednodenní pochod ve dvě různé cesty. Pohodlnější vede přes slavný klášter Samos, druhá nabízí procházku po *corredoiras* a obtížnější trasu. Klášterů jsem již toho léta viděl mnoho, zato magický půvab *corredoiras* mě natolik oslovil, že jsem snadno přesvědčil Steva, ať se rozhodneme pro namáhavější volbu. Celý den stoupáme a klesáme po svazích Galicie a mě usedá srdce při pohledu na pohádkovou krajinu. Občas sprchne, občas se ukáže slunce, vzduch je stále plný teplého vlhka, které si pamatuji z brazilského pralesa. O Galicii se tvrdí, že zde prší 360 dnů v roce. To je trochu nadsázka, ovšem faktem zůstává, že tento kout světa je nejdeštivějším místem v Evropě.

Na konci další etapy hledáme ubytování v Sarria, ale máme smůlu kvůli psovi. Alespoň zde odkládáme batohy, když jdeme na prohlídku města. Mám pocit, že Galicie je více uzavřená do sebe, lidé nejsou tak bezprostřední, jak jsem si zvykl za dobu putování po Španělsku. Večer musíme do dalšího refugia, kam přicházíme v noci, kdy zde již nikdo není. Jen pár poutníků, z nichž mě zaujala mladá Angličanka s dready, která žije jako pravá hippie. Její dotazník je skutečně zvláštním čtením. Namísto národnosti uvedla planetu zemi a za svou destinaci hvězdy. Ale je velice otevřená a příjemná, jen mám pocit, že jí bylo v dětství nějak ublíženo, tak se uchýlila do laskavého světa. Další zajímavou postavou je stará Rakušanka, která jde na vlastní pěst a budeme se s ní často potkávat.

Ráno přijíždí hospitalera v nepříliš dobré náladě. Noční osazenstvo refugia jí náladu nezvedá, nikomu se rychle nechce z útulna do lijáku. Prší urputně po celý den, nedá se nic dělat, musím v promáčených botech pokračovat. Alespoň že není velká zima. Chodíme od baru k baru, pijeme kávu, jíme bocadillos. Potkáváme se s dvojicí z Irska, syn jde z Roncesvalles, otec se k němu připojil včera v Sarria. Velice si pochvaluje zdejší počasí, že není vedro, déšť je mu příjemný. Já jsem z tolika deště znechucený, ani nestačím přes noc uschnout a do hodiny chůze dalšího dne je zase všechno mokré. Večer dorážíme do Portomarín, jehož staré město bylo zatopeno kvůli přehradě, ještě můžeme ve vodě spatřit obrysy původních budov. Některé památky se rozebraly a kámen po kameni přenesly nahoru do nově vystavěného města. Ubytovna je nová, obří budova, bohužel mladičká hospitalera postrádá zdravý rozum či snad jen slepě plní pokyny. Pes může spát na veliké zahradě, ale nesmím pro něj postavit stan, protože stan se v jejím chápání světa rovná kempování. Nedokážu si představit, že nechám Kapucu po celodenním dešti uvázanou v lijáku na zahradě, takže ji ignoruji a obcházím budovu, kde vzadu nacházím krytou prádelnu. Kapučína tam spí na karimatce ve svém spacáku, nikomu to nevadí.

Poznání čtyřicáté šesté: stále rozdávám dotazníky, mám jich už velké množství. Chtěl bych jich získat 100, to mi připadá jako dobrý počet. Komplikuje mi to stále menší počet poutníků, kteří se nacházejí na Camino a fakt, že putujeme přibližně stejnou rychlostí, takže v ubytovně potkávám většinou ty, které jsem již se žádostí o vyplnění dotazníku oslovil.

Druhý den prší, cesta se neliší od včerejška. V baru se seznamuji se skupinou starších Australanů, kteří fotí jako blázni, za měsíc nafotili přes 3000 snímků. Camino nás přivádí ke gotickému, již značně ošuntělému, kříži s lebkami a zkříženými hnáty. Zvláštní podívaná. Večer se opakuje podobná situace jako včera. Kapučína nesmí dovnitř, i když se za ní přimlouvají ostatní poutníci, že by mohla spát na krytém dvorku. Představa hospitalery, že ji

uvážu na blátěný pruh trávy na ulici, mi nahání husí kůže. Raději jdeme do mládežnického baru, kde se díváme na fotbalový zápas mezi FC Barcelona a Sociedad Real. Barca zaslouženě vyhrává 5:0 po krásném koncertu, který předvedla. V noci pašuju Kapučínu na dvorek, kde v pohodě přečkává zbytek noci.

Poznání čtyřicáté sedmé: Galicie se nachází jazykově i kulturně mezi Španělskem a Portugalskem. Má vlastní jazyk zvaný gallego, který je výsledným mixem mezi oběma jazyky. Španělsko trápí silná tendence regionů po osamostatnění, což mi z jejich strany připadá kontraproduktivní, ale pro některé Španěly to znamená velmi mnoho. Hnutí za osamostatnění je patrné především v Baskicku, Katalánsku a Galicii. Na cedulích jsou názvy ulic psány v obou jazycích, tedy v běžné španělštině a v gallego.

Zase prší, cesta se mi slévá v pocit mokrých bot a nekonečného deště. V Melidě mě Steve přemluví k návštěvě pulperie, tedy restaurace specializované na přípravu chobotnic, což je národní pokrm Galicie. U velkých kotlů stojí kuchař, na háku tahá velké chobotnice z vařící vody, pak je nůžkami stříhá na dřevěné tácy. K nastříhaným chapadlům dostáváme chleba a červené víno. Maso je bílo červené barvy, velice jemné chuti a konzistence. Chuť není špatná, ale necítím potřebu tu zkušenost opakovat. Seznámíme se zde s dalšími poutníky, zajímavý je muž z Malagy, který jde se svým starším bratrem, který byl dlouho závislý na drogách. Camino mu má pomoci, což se očividně děje, ale jeho fyzicka je moc špatná. Často se musí zastavit a vydýchat, než dokáže pokračovat.

Říkáme si, že když půjdeme po celou noc, že ráno budeme v Santiagu. Chybí nám asi 40 km do cíle, což lze ujít. Potíže s nočním pochodem nastaly, když na kraj padla tma, protože přestalo být vidět na cestu. Nemohli jsme následovat značky, k tomu se přidala únava z celodenního putování a když se proto za jedním mostem objevilo opravdu moc hezké refugio Ribaiso de Baixo, nebylo o čem uvažovat. Refugio disponovalo několika budovami, největší potěšení jsem nacházel v obrovské jídelně vytvořené z bývalé stodoly. Samozřejmě jsme se takřka všichni znali, vítání mi připomínalo rodinnou sešlost. Určitě nelituji, že nejdeme nočním pochodem, třebaže ta myšlenka je lákavá. Vždyť Santiago leží tak blízoučko.

Snídáme v nedalekém městečku Arzúa, tady nejsou skutečně velká města nebo možná přes ně Camino nevede. Káva a croissanty po ránu jsou vždy velkou vzpruhou. Jdeme dál, teď dnes či zítra budeme u cíle, ani tomu nemůžu uvěřit, vždyť sem jdu od začátku léta a nyní je listopad. Schováváme se před deštěm v barech, pláštěnku z Francie už mám roztrhlou, tak vítám každou možnost, jak být raději v suchu. Hodně prší, přesto je relativně teplo. Vedle domů často stojí podivné stavby, dozvídám se, že se jedná o sušičky na kukuřici. Vypadají jako domečky na vysoké noze. To proto, aby na ně nevylezly myši. Večer jdeme z baru

společně se starou Rakušankou. Ona v tom lijáku nemůže dojít do refugia asi deset kilometrů odtud, domlouvám jí telefonicky nocleh v bližším motorestu. Na chůzi lesem je moc tma, raději jdeme po silnici. Prší tak hustě, že není ani vidět před sebe. Zmocňuje se nás netušená euforie, skáčeme do kaluží a zpíváme, co nás první napadne. Rakušanka nás láká do motorestu, ale máme se Stevem takovou chuť v tom bláznivém počasí a náladě pokračovat, že odmítáme a jdeme až do refugia. Poslední ubytovna před Santiagem zeje prázdnotou, je tu krásné teplo, tak suším boty a oblečení, i když vím, že to nemá moc cenu.

Taky že ne. Prší i následující den. Ale to už nevádí. Přes vesnici Lavacolla, kde se kdysi poutníci umývali v potoce, aby předstoupili před Jakuba čistí, procházíme háji vysokých stromů, míjíme letiště a zanedlouho stojíme na Hoře radosti, Monte do Gozo. Tak se nazývá pahorek, z něhož lze poprvé spatřit cíl celého putování. Je to zvláštní, ale žádnou radost necítím, určitě se to nedá srovnat s pohledem na sochu Panny Marie v Le Puy. Obloha je šedivá, přes stromy stejně není nic vidět a mě zajímá jedině to, kde seženu ubytování, aby se mnou vzali i psa. Obejdeme obří památník návštěvy papeže Jana Pavla II, který sem dorazil jako poutník, ze čtyř stran se na jeho bocích nalézají zobrazené scény z návštěvy a putování.

Pod vrcholem se ve svahu rozkládá největší refugio, jaké si umím představit. Tady dokáží ubytovat stovky poutníků, což je možná zapotřebí na Svatý rok, ale takto prázdné vypadá místo obludně. Nechceme zde zůstat, z budky obvolávám refugia, daří se nalézt jedno nedaleko centra, kde nemají problém se psy. Jmenuje se Aquarius. Pod kopcem začíná vlastní město, hltám jej očima, konečně si počínám uvědomovat, že jsme to zvládli. I Kapučína něco tuší, protože z ní spadla únava a skáče na vodítku jako štěně. Aquarius se jeví jako velmi příjemné místo. Hraje tu relaxační muzika, na stěnách visí obrázky, je plné poutníků a známých.

Po ubytování vyrážíme do centra. Nejprve jdeme do katedrály na večerní mši. Tu si opravdu užívám, rozhlížím se po Jakobově domě, vše se leskne a třpytí, katedrála je skutečně působivou stavbou, ohromná se klene až kamsi k nebesům. Předě mnou se odehrává slavnostní podívaná, církevní hodnostáři klekají a pozvedají monstraci. Poslouchám jen na půl ucha, víc se nechávám unášet proudem představ, který mě nese z domova, odkud jsem odešel před více jak 4 měsíci, abych vlastním úsilím, svými kroky odměřil tu velikou vzdálenost. Myslí mi táhnou vzpomínky na lidi, místa a pocity, které jsem prožil. Tolik toho bylo, radostí, obav, trápení s počasím, ale i potěšení z chůze a nových míst, z poznání evropské kultury. Evropa se mi stala domovem, který důvěrně znám a kde vím, že se neztratím a nezabloudím. Jako dům o mnoha místnostech, které však již více nejsou neznámou a záhadnou oblastí.

Po mši jsem sestoupil po schůdcích pod oltář, abych se pozdravil s Jakubem a poděkoval mu za dobrou pouť. V malé skříňce by měly ležet jeho ostatky, jestli tomu tak skutečně je či není, mě nijak nezajímalo. Nahoře vedou schůdky k jeho soše, člověk k ní přichází zezadu a může a má jej obejmout. Rád jsem tak učinil.

Zpátky v uličkách starého města jsme každou chvíli naráželi na někoho, s kým jsme se museli pozdravit a buď si sednout do baru či kavárny nebo alespoň prohodit pár slov přímo na uliči. Setkali jsme se znovu s Jorgenem, který ani do Santiaga jít původně nechtěl, měl v úmyslu pokračovat z Monte do Gozo dolů do Portugalska, ale neubránil se. Tvrdí, že Santiago je pro poutníka magnet a past, v čemž měl naprostou pravdu.

Poznání čtyřicáté osmé: poutníka se na konci jeho cesty zmocní zvláštní nostalgie a pocit vytržení. Ve městě potkává známé, kteří dorazili před ním a naopak, postupně jej docházejí ti, které on nechal za sebou. Tak je stále s kým mluvit, co probírat, na co vzpomínat, s kým se loučit. Navíc Santiago je nádherné město s neopakovatelným kouzlem a protože vyrostlo díky pouti, má poutník právo se domnívat, že je tak trochu jeho. Ťukat holí po jeho dlažbě je zážitek, který nikdy nebude mít člověk, který sem přijel jako turista.

Strávil jsem v Santiagu týden. Musel jsem řešit problém, jak se odtud dostanu zpátky domů. Pro ostatní tady Camino končilo, čekala je pouze cesta letadlem, vlakem či autobusem domů, pro mě každý další den ten oříšek nabýval na zapeklitosti. Připadal jsem si jako v Kafkově románu. Jako v jeho Zámku jsem chodil po ulicích, hledal způsob, kudy domů, ale všude mě odkazovali jinam. Do vlaku mi psa určitě nevezmou, tak jsem našel autobusovou společnost, která by nás odvezla na francouzskou hranici, ale Kapučína musí být v plastické krabici, kterou strčí do zavazadlového prostoru. Doporučili mi sehnat pro psa prášky na spaní. Krabice ve zverimexu stála 100 euro, prášky nemají, ať to zkusím v lékárně. Tam sice prášky mají, ale neprodají, pouze na lékařský předpis. A to jsem vůbec tolik peněz neměl a nechtěl Kapučínu trápit 8 hodin ve smrdutém, hlučném a tmavém nákladovém prostoru autobusu. Z ČSA mi odpověděli, ať jim svůj dotaz pošlu v aj nebo šj, ale to stejně nemělo smysl, protože létají z Madridu a jak se dostanu se psem do Madridu? Na internetu jsem hledal možnost spolujízdy, psal emaily, na které nechodily odpovědi. Ptal jsem se ostatních poutníků, jestli někdo nejede autem. Dokonce jsem našel francouzský pár, který se druhý den vracel do Francie, ale odmítli mě, že mají malé auto. V půjčovně aut chtěli nehorázné peníze a auto mi půjčí pouze na cestu po poloostrově. Začínal jsem panikařit, všechno, co jsem chtěl, bylo dostat se nějak domů. Utíkal mi čas, který jsem měl věnovat psaní diplomové práce. Navíc mi docházely peníze. Vlastně, kdyby nebylo DP, šel bych s největší radostí se Stevem

dolů na jih do Sevilly. Do tepla, svobodně stále dál. Jen jsem skončil s poutí, už se na mě vrhnul normální svět se svými záludnostmi a stresem. Steve měl smůlu, byl oloupen na ulici, když na něj lupič vytáhl nůž a pohrozil mu pořežáním, že je HIV pozitivní a je mu vše jedno. Přišel tak o polovinu svých peněz. V šoku mi to vyprávěl v baru, navíc když jsme se pak vraceli do refugio, chtěl šok zajíst sladkostmi. Na ulici si u automatu koupil cukrovinky, aby ráno zjistil, že na něm nechal ležet peněženku se všemi doklady. Pochopitelně všechno ztratil. Sedávali jsme s Jorgenem na náměstí, my dva vystresovaní z komplikací a zapeklitostí civilizace, zatímco Jorgen v klidu vyřezával do své hole ornamenty síly, aby měl dost energie v nemoci a na cestu do Portugalska. Tolik jsem si přál, jít dál. Začínala zima, nechtělo se mi na sever, ani jsem nevěděl, jak. Zato jsem přesně tušil, co bych si vyřezal na hůl. Symbol ptáka s rozpřaženými křídly, abysme společně letěli za sluncem na jih a dobrodružství pokračovalo. Přál jsem si, buď pohodlnou cestu domů a pracovat na DP nebo pokračovat dál. Hlavně nebýt zaseklý na jednom místě s hlavou plnou problémů, na které jsem nenacházel řešení.

Jednoho odpoledne jsem se rozloučil se Stevem a Jorgenem a obrátil se na cestu domů. Zůstat déle už jsem nemohl. Měl jsem v úmyslu jít pěšky zpátky a stopovat, třeba mi někdo zastaví. Tak smutno mi bylo jako málokdy. Opouštěl jsem svoje přátele a vydával se sám do nesmyslného podniku. Boty se mi rozpadaly, batoh byl roztrhaný, začínala zima, měl jsem jen tenoučkový spacák. Ale vzpomněl jsem si na přátele v Praze. Poslali mi kredit na mobil, abych mohl v případě nouze zavolat a přes Western Union 350 euro na cestu. Takto povzbuzen jsme se vraceli stejnou cestou, jakou jsme sem přišli.

Byl v tom obrovský rozdíl. Do Santiaga jsem přicházel s nadšením, poháněla mě představa blízkého cíle. Zpátky jsem šel skleslý a smutný, se zimou a nekonečnou cestou před sebou. Zjistil jsem, že na druhou stranu Camino není značené šipkami, několikrát jsem sešel ze správné cesty, což mi na náladě nepřidalo. Zkoušel jsem stopovat, ale nikdo ani nereagoval. V největší depresi jsme došli v noci do refugio dvacet kilometrů od Santiaga. Před budovou stál Španěl se dvěma psy, pro které stavěl stan na přespání. Dali jsme se do řeči. Jde s přítelkyní a dvěma psy z Roncesvalles, perfektně jsme si rozuměli, co se týče problémů se psy. Moje španělština mě v tu chvíli určitě zachránila. Jednoduše jsme se domluvili, že se s nimi vrátím do Santiaga. Oni situaci znali a počítali s pronájmem auta ze Santiaga k nim domů, do Barcelony. Mohli jsme se k nim připojit, pokud se smírím, že cestou zpět chtějí jet přes severní pobřeží, aby jej viděli. Souhlasil bych i s cestou zpátky přes severní Afriku a Balkán, jak se mi ulevilo. To muselo být řízení Boží, co mi je přivedlo do cesty a určitě jen kvůli nim jsem čekal v Santiagu na tento zázrak celý týden.

Druhý den jsem se tak s nimi ocitl zpátky v Santiagu. To město je skutečně magnet, takovou dobu mě nechtělo pustit ze své náruče a když jsem se od něj s bolestí odtrhnul, už druhý den jsem byl zpátky. Setkání se Stevem a Jorgenem bylo plné emocí. Strávili jsme spolu celou noc, představil jsem jim nové přátele a hodně jsme užili svého tak nečekaného znovushledání. Koke a Jenny museli opustit Aquarius, protože jejich psi příliš štěkali, takže jsme nocovali všichni pohromadě ve stanech na Monte do Gozo.

Ráno jsem se rozloučil, tentokrát opravdu naposledy, s přáteli. Jenny zařídila půjčení auta, přistavili nám luxusní vozidlo, veliké, dostatečně prostorné pro naši početnou skupinu. Se třemi psy uvnitř jsme připomínali cirkusovou maringotku. Protože je auto tak rychlý dopravní prostředek, nenechali jsme si ujít návštěvu mysu Finisterre, Konce světa. Přijeli jsme tam sice za tmy, ale i tak jsem cítil vůni moře, slyšel jeho burácení i jak se tříští vlny o skály pod námi.

Jeli jsme bez zastávky celou noc. Galicie, Asturias, Cantabria. Ve městě Gijon jsme zastavili, dopřáli si snídani s procházkou po městě. Tomáš mi poslal zprávu, že pro mě zamluvil místo v autobuse z Barcelony do Prahy. Oficiálně sice psy nevozí, ale v kanceláři mu řekli, že se mám dohodnout s řidiči. Představa, jak se vezu pohodlně autobusem až domů, mě nadchla. Rozhodl jsem se, že nevystoupím v Baskicku na francouzské hranici, jak původně zněla domluva, ale pojedu s Koke a Jenny do Barcelony. Projížděli jsme País Vasco, tvoří jej ostrá skaliska a rozeklané hory, mezi nimiž leží moderní města. Bylo mi dobře u srdce, že nevystupuji, že dál zůstávám s přáteli.

Za Pamplonou jsem se ujal navigace, potřebovali jsme místo na přespaní a já o jednom výborném věděl. V noci jsme vyjeli do hor ke klášteru San Juan de la Peña, kde jsem kdysi (případalo mi to strašně dávno) přenocoval s Tarou a Antonem. Musím mít Španělsko už hodně rád, když tam mám svá oblíbená místa. Koke a Jenny jsou stejně staří jako já, nemají děti, místo nich si pořídili psy. Před několika lety jim jejich přítel nabídnul, ať se odstěhují do jeho venkovského domu v horách nad Barcelonou, že když jej opraví, mohou tam 30 let zdarma bydlet. Rozhodli se pro, i když dům má několik století a leží v takové pustině, že tam není ani elektřina. Plánovali v něm zařídit relaxační centrum pro lidi z Barcelony, se studiem jógy, místností na cvičení a workshopy. Dali se do práce s veškerou energií a nadšením, ovšem na začátku tohoto léta jim kamarád oznámil, že do roka musí dům opustit. Protože mu důvěřovali, nepodepsali spolu žádnou smlouvu, takže teď jim zbyly pouze oči pro pláč. Proto se vydali na pouť, aby přestali s hněvem myslet na utrpenou křivdu a zaměřili se na budoucnost.

Druhý den jsme dorazili do Barcelony. Ještě jsme společně zašli na jídlo, pak mě pro jistotu mí španělští přátelé doprovodili na autobusové nádraží, kde již čekal bus do Prahy. Pršelo jako z konve. Řidič autobusu byl Čech, odmítl mě vzít dovnitř s odůvodněním, že jim občas chodí kontroly a informoval mě, že se psem ve Španělsku lítám v pořádném průseru. Jako bych to nevěděl.

Neměl jsem vytvořený žádný plán B. Z Barcelony do Francie je to 200 kilometrů, což lze ujít a pořád existovala šance, že mě někdo vezme stopem. Ovšem pršelo, přede mnou stál bus, který zítra vysadí své pasažéry v Praze po noci bezstarostného spánku a z toho všeho mi bylo na nic.

V tu chvíli mi Koke s Jenny opět pomohli. Řekli, že pojedou k nim do hor, že se vyspím, odpočinu si, pak že se uvidí. Znovu jsem s nimi seděl v autě a pozoroval za oknem děšť s pocitem, že se ze Španělska nedostanu.

Jejich dům leží v horách na půli cesty mezi Barcelonou a Francií. Po příjezdu zapojili generátor, takže jsme poslouchali hudbu, uvařili si teplé jídlo a ukázali mi, jaký pokrok na domě učinili. Vybudovali funkční sprchy s teplou vodou, za domem vyrostl přístavek s velikou místností na jógu a cvičení, samozřejmě si upravili svoje soukromé místnosti. Vůbec jsem se nedivil jejich bolesti, že musí opustit místo, kterému se tolik věnovali, ještě navíc za tak nefér okolností.

Druhý den odjeli vrátit auto do půjčovny a vyzvednout si od rodiny svoje. Zůstal jsem sám se psi v domě, cvičil jsem, objevoval dům a blízké okolí, dělal si pořádek v poznámkách. Výhled z domu bral dech, přes horizont s horskými vrcholy běhaly skvrny mraků a slunečních paprsků, Boží prsty se jim také říká. Večer se přátelé vrátili, chvíli jsme si povídali před spaním. Další den jsme šli na dlouhou procházku, přijela jim návštěva. Domluvil jsem se, že mě ráno Koke odveze na francouzskou hranici.

Ještě mi na cestu půjčili veliký batoh, protože tomu mému se definitivně rozbil zip, takže nefungovalo zavírání. Jen mě požádali, ať jim ho pošlu zpátky, že patří jejich kamarádovi, který nedávno zemřel. Ten batoh je jedinou památkou na něj, která jim zůstala. Koke mě s Kapučínou zavezl do Portbou, posledního španělského místa na středozemním pobřeží. Šli jsme na malou procházku kolem moře, já mu poděkoval za všechno, co pro mě oba dva udělali. Oba nemají práci, žijí z příležitostných přivýdělků Kokeho a podpory v nezaměstnanosti, kterou pobírá Jenny. Samozřejmě jsem jim dal svůj podíl na pronájmu auta a benzínu a koupil jídlo, ale vím, že tenhle dvě stě km dlouhý výlet na francouzskou hranici byl jejich dárkem pro mě. Udělali skutečně vše, co mohli.

Z Portbou je to do francouzského Cerbere 7 km. Musel jsem je ujít, ani takovou vzdálenost mi nedovolili jet vlakem se psem. V Cerbere jsem spal na molu, kde mě probudila bouřka, při níž mi zateklo do stanu. Už automaticky jsem posbíral všechny mokré věci, abych ve tři ráno seděl pod přístřeškem, díval se na bouřku a blesky nad mořem, ale náhle se cítil naprosto šťastně. Nebyl proto žádný velký důvod, spíše naopak, ale nepátral jsem po důvodech, jen jsem si ty dvě hodiny do svítání krásně užil.

V 5 jsme koupili lístky na vlak TGV do Lyonu. Nejbližším spojem pak pokračovali do Mulhouse. Našel jsem na internetu, že pražské centrum pro spolujízdu nabízí auto na příští den v poledne z Freiburgu. Poslal jsem jim email. Před půlnocí jsme vystoupili v Mulhouse. Tady na severu už byla pořádná zima, lidé nosili zimní bundy a kabáty. Já nic takového neměl, raději jsem se zahřál dvaceti km ostrého pochodu k Rýnu a německé hranici. Znovu jsem tak opakoval původní cestu, tudy jsme šli s Tomášem, tady v té kavárně si dávali naše první francouzské kafe. Jen tentokrát byla listopadová lezavá zima, noc halila bílá mlha. Na chvíli jsem si zdřímml na lavičce a prvním vlakem plným rozespalých obličejů se svezl do Freiburgu. Bylo 7 ráno, dokázali jsme to, navíc měli spoustu času. Dopřál jsem si snídani, kávu se zdejšími pečlivě. Pak jsem zkontroloval poštu, nic, žádná odpověď. Pro jistotu jsem zavolal Tomášovi, který bydlí na Národní třídě, ať za mě zaplatí poplatek v kanceláři spolujízdy, kterou má hned přes ulici.

Bohužel ani tehdy jsem se do Prahy nedostal. Majitel a jediný zaměstnanec kanceláře se v práci celý den neobjevil, možná byl nemocný. Pro mě to znamenalo, že jsem nezískal kontakt na řidiče auta, který mi tak odjel. Můj celonoční pochod vyšel vniveč, morálka padla někam hodně hluboko dolů. Pronájem auta a vlaky pro dva ulehčily mé kapse, nezbyval mi dostatek prostředků na další vlak do ČR. V tu chvíli jsem se musel obrátit na rodinu. Za hodinu jsem měl přes Western Union dostatečný obnos na zaplacení jízdenky. Ukázalo se však, že pro nejlevnější spoj musím počkat do druhého dne. Nejlépe vycházela kombinace střídání regionálních vlaků, se kterou jsem však mohl začít až ráno. Koupil jsem si tedy rovnou jízdenku, přečkal den ve Freiburgu, který mám rád, studenou noc v parku zalezlý s Kapučínou do jednoho spacáku, abych brzy ráno už čekal na nádraží, aby nám náhodou něco neujelo a taky abysme rozmrzli. Ještě jsem si koupil deodorant ve spreji, protože posledních několik nocí nebyl k dispozici apartmán s koupelnou, nechtěl jsem působit poslední den své cesty jako vandrák. Celý den jsme strávili přestupy do vlaků, naštěstí precizní německý systém fungoval, takže v noci jsme vystoupili na nádraží v Chebu. Tohle špinavé a odpudivé místo mě znechutilo, ale za chvíli měl jet rychlík do Prahy.

V tu chvíli jsem s hrůzou zjistil, že nemám žádné české koruny, pouze dvacet euro bankovku. Pokladní to zcela nezajímalo, poradila mi, ať ji do té doby stačím rozměnit třeba u taxikářů. Musel jsem oběhnout všechny lidi v nádražní hale a okolí, než se mi podařilo bankovku směnit na českou měnu. Měl jsem štěstí, vlak jsem stihnul. Někdy v noci jsem byl zpátky v Praze, čímž moje pouť skončila.

3.7. Závěr

Pouť trvala přes 4 měsíce od 1. července do 16. listopadu 2005. Zpočátku jsem počítal, kolik jsem ušel. Zajímalo mě, kolik kilometrů již mám za sebou, ale po dvou měsících mi měření vzdáleností, navíc občas jen odhadované, připadalo zbytečné, beze smyslu. Měl bych počítat toliko trasu nachozenou ve směru své cesty nebo zahrnout i kilometry strávené na ulicích měst, občasné návraty při bloudění či při běhání se psem? Domnívám se, že jsem překonal hranici 3000 km pochodu, není to však pro mě důležitý údaj.

Díky pouti jsem důkladně poznal čtyři evropské kultury: českou, německou, francouzskou a španělskou. Musel jsem se naučit alespoň základní komunikaci ve čtyřech jazycích. Ocenil jsem úžasnou skutečnost, že v Evropě mizí uměle udržované státní hranice. Ve světle každodenní reality hranice do Evropy nepatří. Pojem Evropa a evropanství totiž existuje, aniž si to uvědomujeme. Naše města jsou si v základních principech podobná, tvoří je staré centrum, které se snažíme chránit a pečujeme o něj. V jeho středu stojí vždy kostel nebo podle velikosti města katedrála. Podobu krajiny ovlivnila tisíciletí lidské činnosti, která ji kultivovala k lepšímu či horšímu, ale z rámce kulturní krajiny není kam uniknout. Podoba budov, mostů a cest je každému, kdo vyrostl v Evropě, blízká. Čech nezažije ve Španělsku kulturní šok, možná nebude všemu ve způsobu zdejšího života hned rozumět, ale snadno se zorientuje. K pocitu jednoty přispívá i euro jako měna. Pokud jsem překročil řeku a ocitl se v jiné zemi, mohl jsem jít do první kavárny a ten pocit novoty vstřebat bez nutnosti zmatku z jiné měny a zdlouhavého přepočítávání.

Podobným zjištěním pro mne bylo, že jsem si uvědomil, že Evropa je malá. Pěší chůze zkracuje vzdálenosti psychicky více než letadlo. Když se v tuto chvíli rozhodnu někam jít pěšky, už k večeru budu dost daleko, navíc mě to nic nestojí. Jakmile se pak rozejdu na více dní, díky barvitému proudu krajiny a lidí se do cesty zcela ponořím a vzdálenost mi rychle uteče. Tento způsob cestování je všem lidem snadno dostupný kdykoli. S trochou odhodlání tak lze přejít Evropu za pár týdnů. Na cestu letadlem však musím peníze ušetřit, což může určitou dobu trvat.

Začal jsem Evropu vnímat více v souvislostech. ČR se mi stala jedním, i když důležitým, dílkem do skládačky puzzle. Na cestě jsem otevíral místní noviny, díval se na zprávy v TV, mluvil s lidmi, četl nápisy na zdech. Poznal jsem, co kterou zemi více trápí i v čem se ostatní od ní mohou naučit. Španělsko je vnitřně raněné nesmyslným bojem regionů za nezávislost, ačkoli jim ústřední vláda přiznala značné rozhodovací a kulturní pravomoci. Francie se raději ohlíží do minulosti a sebestřednosti, než aby se podívala na realitu střízlivým pohledem bez emocí. Německo se stále stydí za činy předků, nejraději by minulost překrylo barevným nátěrem a dokonalou čistotou. Česko si zbytečně ubližuje rozbitostí a ošklivostí, kterou místní často ignorují, navíc příliš brzy rezignují. Tolik mé subjektivní, velice generalizované kritické postřehy. Jako pochvalu bych zase jen stručně uvedl ke každé zemi jednu, dvě věty. Česko bohatne a lidé si toho začínají být vědomi. Společně s tím roste povědomí o hodnotě veřejného prostoru, proto existuje naděje, že Čechům přestane záležet jen na vlastním dvorečku, ale že napřímí páteř a rozhlédnou se kolem sebe jako dospělí lidé, kteří v rozumné shodě dokáží přijmout zodpovědnost i za své širší okolí. Německo má optimismus, lidé se nebojí mluvit s cizinci, raději komunikují v jiném jazyce než vůbec. Jejich smysl pro racionalizaci a detaily spolu s odvahou investovat do veřejného zájmu činí život v této zemi srozumitelný a přívětivý pro každého. Francie je země bohatá na krásnou práci předků, umí se z ní těšit, rovněž dokáže přiměřeně čerpat z této pokladnice, aby rostlo poznání i půvab pro další generace. Španělsko má veselého ducha, hravého až k bezstarostnosti jako děti. Gestikuluje, škorpí se i usmíruje, hlavně však vše živě komentuje rychlou mluvou. Dohromady Evropa tvoří pestrý kontinent, který je neoddělitelně spojen v jediný celek asi jako barvy na jednom obraze a který stojí za to vychutnat.

Pěší putování mi zlepšilo fyzickou kondici. Jedl jsem krajová jídla připravená přímo v zemi jejich původu. Díky tomu jsem si zamiloval kozí sýr, croissanty, pan de chocolate, anizové bonbony, polévku gazpacho, přišel jsem na chuť příležitostnému pivu i vínu, ochutnal kávu ve stovce kaváren.

Prošel jsem množstvím vesnic, měst, klášterů, kostelů, cest, hradů a zámků, venkovských usedlostí. V architektuře na mne působily všechny styly od antiky po dnešek, zejména baroko, gotika a románský sloh. Obohatil jsem své znalosti v historii, náboženství, zeměpise, jazycích, architektuře i krásných uměních. Dostalo se mi intenzivního učení ve škole života, získal jsem jedinečnou zkušenost a zážitek, který nikdy nezapomenu a na který jsem hrdý.

Poutí jsem se sblížil s křesťanstvím, procítil jej setkáním s faráři a mnichy, pobytem v kláštorech, účastí na mších. Smířil jsem se s katolickou církví. Kromě špatných věcí a krutých zločinů spáchaných v jejím jménu se starala o nemocné a chudé, podporovala umění a stavitelství. Mám subjektivní pocit, že jsem se hlouběji přiblížil k základům lidství či alespoň začal více oceňovat lidského ducha, jeho velikost a pohled obrácený k tomu, co jej přesahuje.

Užil jsem vrchovatou měrou blízkost přírody. Objevil jsem pro sebe radost z řek, z koupání v nich, z jejich zákrut. Z lesů a luk. Z hor, kde jsem se vždy cítil dobře a svobodně. Z přítomnosti Kapučíny, z jejího nadšení pro běhání a chuti do další cesty a z jejího doprovodu. Staral jsem se o ni, jak jsem jen mohl a dovedl ji z takového výletu zpátky živou, zdravou, snad i o něco zmoudřelou. Rozhodně můžu napsat, že si 4 měsíce pobytu venku se mnou užila pořádně.

Pří pouti se ke mně připojilo několik lidí, s nimiž všemi jsem získal intenzivní kontakt. Sdíleli jsme společně jídlo, stan i dohled nad Kapučínou. Bezezbytku jsem jim mohl důvěřovat, také jsem tak činil, nikdy se mi to nevymstilo. Vedli jsme po cestě dlouhé rozpravy, naučil jsem se respektovat jejich zvyky a záliby stejně jako oni ty mé. Myslím, že to bylo přínosné pro každého.

4. Kódování

4.1. Proces kódování

4.1.1. Sběr materiálu ke zpracování

Ve své práci se snažím zodpovědět otázku, co je to pouť. V červenci 2005 jsem se vydal na pěší cestu z Prahy do španělského Santiaga de Compostela, abych s poutí získal osobní zkušenost. Rozhodnutí uskutečnit takovou cestu ve mně uzrálo několik měsíců před myšlenkou zpracovat svůj prožitek do podoby diplomové práce. Považuji za důležité, že mě na Camino nepřivedla nutnost sepsání DP, ale skutečná touha po pouti.

Smyslem této práce je odhalení „ducha“ poutě. K proniknutí do podstaty poutnického zážitku považuji za nezbytné, hodit na záda batoh, do ruky uchopit hůl a jít stejně jako ostatní do Santiaga. Oficiální trasa začíná ve francouzském Le Puy, odkud vede cesta dlouhá 1600km do cílového města v Galicii. Protože všichni poutníci dříve začínali svoji cestu v místě svého bydliště, zvolil jsem za start Prahu, kde žiji. Způsobem svého cestování jsem se snažil co nejvíce přiblížit ideálu, jak má pouť probíhat, aby má zkušenost byla co nejautentičtější.

Během putování jsem měl v úmyslu psát si poznámky a pokud to bude možné, vést si deník. Fotografovat, co mi bude připadat jako důležité pro zachycení „ducha“ poutě. Mluvit s jinými poutníky, s faráři a místními lidmi, získat od nich nápady a myšlenky, které ke splnění mého úmyslu přispějí.

Vlastní cesta trvala 4 měsíce a 2 týdny, od 1.července do poloviny listopadu. Do francouzského Le Puy, které leží zhruba v polovině vzdálenosti, jsem potkal jediného poutníka. Nasbíraný materiál z této poloviny cesty tak spočívá pouze na mém pozorování. V Le Puy se situace změnila, začíná zde oficiální Camino pod patronací UNESCO. Poutníků jsem na cestě odtud mohl potkat odhadem třista. Nejprve jsem se s nimi snažil vést rozhovory, ale brzy jsem raději vytvořil dotazník v pěti jazycích, kterými se především hovoří na Camino: ŠJ, AJ, FJ, NJ a pak také ČJ. Za pomoci ostatních poutníků se mi podařilo přeložit otázky do těchto jazyků. Otázek je celkem osm. Zajímám se o věk, národnost, místo započetí poutě a destinaci. Pak následují čtyři otevřené otázky, kde se ptám na motivaci pro pouť, jak dlouho a odkud se dozvěděli o pouti, jakou zkušenost učinili s poutí a prosím o napsání jakýchkoli postřehů a dojmů z poutě.

Dotazník mi umožnil sbírat informace od lidí, jejichž jazyk neovládám. Mohl jsem jej rovněž snadno rozdat v kavárnách, barech či ubytovnách. Jeho vyplnění respondentům zabralo zhruba 30-40 minut, což se ukázalo jako ideální časový úsek. Taková doba udržela pozornost respondentů, aby je bavilo, zamyslet se nad kladenými otázkami.

Nasbíral jsem 84 vyplněných dotazníků. Nejčastěji odpovídali lidé ve věku od 30 do 39 let. Domnívám se, že na Camino bylo málo lidí mladších 20 let vzhledem k podzimu a jejich návratu do škol. Většinu respondentů tvořili muži než ženy.

Dotazníky z AJ jsem v Praze překládal sám. Na překlad z ostatních jazyků jsem si netroufal, raději jsem se na překladu domluvil s někým, kdo konkrétní jazyk bezpečně ovládá.

Další materiál jsem našel v knihách a textech sepsaných poutníky o Camino. Jedná se o dvě knihy Z.Susy o pouti z Prahy do Santiaga, který postupně během šesti let absolvoval tuto cestu. Využil jsem česky psané vyprávění neznámé poutnice po španělské části Camina. Ze Španělska jsem si přivezl knihu ilustrací z pouti s komentářem autorky ve španělštině a angličtině.

Můj příspěvek tvoří 1958 nafocených snímků z cesty a vyprávění o pouti sepsané na základě poznámek v deníku.

4.1.2. Způsob kódování

Tato práce vychází z principů kvalitativního výzkumu, jak jej vysvětlují Strauss a Corbinová v knize: *Základy kvalitativního výzkumu / Postupy a metody techniky zakotvené teorie* (nakladatelství Albert, Boskovice 1999).

Nejprve jsem jejich knihu důkladně prostudoval, abych pochopil, jakým způsobem budu pracovat a seznámil se s jejich analytickými postupy. Zakotvená teorie je kvalitativní pojetí výzkumu, jejíž techniky a postupy analýzy umožňují badatelům vytvořit teorii plynoucí z empirického základu. Badatel klade otázky vycházející z údajů a činí porovnání, která ve spojení s údaji umožňují další pochopení jevu a nový teoretický výrok.

Položil jsem před sebe jednotlivé, přeložené dotazníky a knihy a začal se shromažďováním údajů. Strauss a Corbinová doporučují „čím více, tím lépe“. Procházel jsem pečlivě dotazníky i knihy a vybíral výroky, které se nějakým způsobem týkaly poutě. Neustále jsem se nad texty ptal, co to vypovídá o pouti. V této fázi mě nezajímala interpretace, usiloval jsem jenom o informace s jasným vztahem k pouti a zkušenosti s ní. Z přeložených dotazníků a z knih jsem vypisoval každé jednotlivé tvrzení, které mělo vztah k tématu poutě. Záleželo mi na aktivitách spojených s poutí i na prožitcích poutníků, na jejich hodnocení této zkušenosti, na jakýchkoli postřezích a poznámkách.

Takto vypadal první přeložený dotazník před a po rozebrání na jednotlivé výroky:

1. 48 let
2. francouzská
3. Le Puy
4. Conques
5. v 1998, přes turistickou kancelář
6. potkávat lidi, kteří vnímají svět podobně jako já a také objevit regiony a způsob života, jaký tam lidé vedou
7. je to velice zajímavá lidská zkušenost, která vytrhává z každodenní rutiny, každý moment cesty přináší překvapení, malé události, krajina, počasí; je to chvíle reflexe sebe sama, když člověk chodí, může vnímat neviditelný svět; nemusí být každý okamžik magický, ale cesta sama je magickou a je to možnost, jak být v přírodě

1..potkávat lidi, kteří vnímají svět podobně jako já

..objevit regiony

..objevit způsob života, jaký tam lidé vedou

..je to velice zajímavá lidská zkušenost

..je to vytrhnutí z každodenní rutiny

..každý moment cesty přináší překvapení, malé události, krajiny, počasí

..chvíle sebereflexe

..chůze mi umožňuje vnímat neviditelný svět

..každý okamžik není magický, ale cesta sama je magická

..možnost, jak být v přírodě

Když jsem skončil s tímto zdlouhavým procesem, který si vyžádal značné množství trpělivosti, měl jsem k dispozici 1236 výroků jako řekněme základní kapitál. V tu chvíli jsem se vrátil ke knize Strausse a Corbinové, abych si znovu prostudoval kapitolu o „otevřeném kódování“

„Otevřené kódování je proces rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů“.³³ V procesu otevřeného kódování se dospívá k pojmům, které se pak následně řadí ke kategoriím. Základ této fáze analýzy spočívá ve dvou analytických postupech, v porovnávání a v kladení otázek. Jejich použitím se pečlivě studují údaje, aby se daly označit a kategorizovat pojmy. Prvním krokem analýzy má být konceptualizace údajů, tzn. rozbor pozorování, věty nebo odstavce a přidělení jména – pojmu – každému samostatnému případu, myšlence nebo události. Děje se tak kladením otázky: Co to je? Dále se porovnávají jednotlivé případy, takže podobným jevům mohou být přidělena stejná jména.

Pro analýzu shromážděných výroků jsem zvolil techniku řádek za řádkem, což znamená pečlivé zkoumání jednotlivých vět či slov. Podle Strausse a Corbinové se jedná o nejpodrobnější a nejpłodnější způsob analýzy, ovšem také tu nejúnavnější a nejpracnější. S jejich názorem zcela souhlasím.

Zakoupil jsem balení balícího papíru, fixy a pravítko a vytiskl výroky. Pokud jsem si myslel, že jsem pracoval trpělivě při vybírání jednotlivých výroků z textů, nebylo to nic proti této fázi práce. Každý jednotlivý výrok jsem si přečetl, promyslel, co znamená a o čem vypovídá a pak jej přepsal na rozložený balící papír, když jsem mu přiřadil nadpis čili pojem. Pojmy jsem si v souladu s textem Strausse a Corbinové vymýšlel sám. Snažil jsem se, aby co nejlépe vystihovaly charakteristiku výroku. Pojmy jsem volil co nejjednodušší, zároveň takové, aby co nejděrněji odrážely ducha výroků, které jsem pod ně přiřazoval.

Jak postupně přibývalo kolonek s pojmy, přibývalo i balícího papíru a měl jsem potíže se zorientovat. Nesmírně jsem ocenil barevné fixy a snahu o řád v kolonkách. Pojmy jsem nadepisoval červenou fixou, jednotlivé výroky vepisoval pod ně a odděloval je od sebe čarou podle pravítka. Ke každému výroku jsem připsal číslo, abych vždy věděl, z kterého dotazníku či textu ten který výrok pochází. Čísla zakroužkovaná zeleně znamenají, že výrok se nachází v dotaznících, čísla zakroužkovaná modře odkazují na knihy a čísla zakroužkovaná žlutě označují výroky hospitaleros.

Některé pojmy se opakovaly, například „chodit“, „příroda“ nebo „pozitivní zkušenost“. Přepisoval jsem je pouze jednou. Přepisoval jsem však výroky, které se lišily třeba jen trochu. Například jsem přepsal jak „pozitivní zkušenost“, tak i „velmi pozitivní zkušenost“. Obojí znamená v podstatě to samé, ale druhý výrok je formulován s větším důrazem.

³³ Corbinová, Strauss, 1999, str. 42

Příklad:

Pouť jako „cesta“

- je to cesta k sobě samému 32, zelená
- pouť je cestou zároveň dovnitř i ven 21, zelená
- pouť je fyzická reprezentace mé duchovní cesty 44, zelená
- toužím po obyčejné cestě, která bude putováním, cestou do mě i ze mě 82, zelená
- stát se cestou samotnou 82, zelená
- pouť bude symbolem naší „cesty do Evropy“ 86, modrá

Protože se některé výroky opakovaly, zůstalo mi k rozřídění do kolonek 1015 výroků. Po delší době jsem je zpracoval pod jednotlivé pojmy. Některé výroky jsem dokázal snadno zařadit i vymyslet přílehlavou kolonku, někdy mě napadalo názvů více, takže jsem čárkou oddělil jeden od druhého a jako jeden pojem mám třeba 2 nebo tři názvy, ale u některých jsem dlouho váhal. Pomáhalo mi, když jsem si výrok napsal na jiný papír a začal jej rozepisovat jako odpověď na otázku „Co se tím říká a myslí?“. Tahle metoda mi přinášela největší úspěchy i překvapení, ale zabrala hodně času při daném množství výroků. Dalším oříškem byly výroky, které by šlo zařadit pod dva i vícero sloupců. Vybral jsem vždy jeden s tím, že až budu pojmy porovnávat, zřejmě zde objevím nějaký vztah. Už jako maličkost bych uvedl, že jsem se v množství výroků a sloupců ke konci ztrácel a nenacházel správný sloupec, o kterém jsem věděl, že jsem ho již vytvořil nebo když jsem začal psát ten samý sloupec dvakrát nebo když jsem tvořil sloupec a pak si všiml, že podobný s téměř identickým významem již existuje.

Při zařazování výroků a tvoření pojmů jsem neustále pracoval s oběma postupy, s porovnáváním a s kladením otázky „co to je?“ „co to reprezentuje?“.

Nakonec jsem se dobral posledního výroku a před sebou jsem měl štos balícího papíru se 132 pojmy, pod nimiž se nacházely jednotlivé výroky. Výroků z dotazníků bylo 641, výroků hospitaleros 49, výroků z knih 216, mých výroků ze zápisků 221. 132 pojmů bylo stále příliš mnoho, aby se s nimi dalo dobře pracovat. Nezbyvalo než trpělivě porovnávat pojmy, zda se k sobě nehodí a skutečně se mi jich podařilo zhruba 20 přiřadit pod ostatní pojmy. Stále jich ale zbývalo přes 110.

V ten okamžik jsem se znovu vrátil ke knize Strausse a Corbinové. Prostudoval jsem kapitolu o axiálním kódování, kde se píše, že otevřené a axiální kódování se navzájem doplňují.

„Axiální kódování je soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání a interakce a následky“.³⁴ Axiální kódování údaje získané otevřeným kódováním novým způsobem skládá dohromady vytvářením spojení mezi kategoriemi a subkategoriemi.

V knize je uveden „paradigmatický model“, který mi velice pomohl, protože mi otevřel nový úhel pohledu na kategorie.

(A) Příčinné podmínky » (B) Jev » (C) Kontext » (D) Intervenující podmínky » (E) Strategie jednání a interakce » (F) Následky³⁵

Čím déle jsem přemýšlel nad vzorcem, tím jasněji jsem viděl strukturu poutě v něm zobrazenou.

Příčinné podmínky – motivy poutníků pro pouť

Jev – pouť samotná, ústřední téma

Kontext – charakter pouti, co obecného tvoří pouť

Intervenující podmínky – poutníci, z různých zemí a různého věku, procházejí rámcem poutě

Strategie jednání a interakce – vytvořené strategie pro pouť jsou Komunita poutníků a Kultura poutě

Následky – otisk poutě do života

Začal jsem třídit pojmy podle tohoto schématu. Některé pojmy se týkaly jen cesty, jiné poutníků, a tak jsem postupně rozklíčoval všechny pojmy. S budováním osy kódování se usnadnila práce s otevřeným kódováním, v axiálním kódování jsem získal funkční nástroj pro uspořádání pojmů do kategorií.

Posledním krokem v analýze je kódování selektivní. „Selektivní kódování je proces, kdy se vybere jedna centrální kategorie, která je pak systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím“.³⁶ Jedná se o integraci kategorií do zakotvené teorie. Integrace se příliš neliší od axiálního kódování. Provádí se pouze na vyšší – abstraktnější úrovni analýzy.

³⁴ Corbinová, Strauss, 1999, str. 70

³⁵ Corbinová, Strauss, 1999, str. 72

³⁶ Corbinová, Strauss, 1999, str. 86

Nyní je nutno zvolit centrální kategorii, která pak bude systematicky uvedena do vztahu k ostatním kategoriím a vyložit kostru příběhu. Jako centrální kategorie se delší dobu se vzrůstající jistotou rýsoval pojem „Mimořádný časoprostor“ který byl zmiňován ve výrocích a objevil se v pojmech.

Handwritten note: „Mimořádný časoprostor“
 (Vše)

4.2. Otevřené kódování

Motivy

Čas kontempace

„přemýšlet, co jsem udělal a co budu dělat“; „na pouti chci meditovat“; „mít čas jen sama na sebe“; „mít čas na přemýšlení nad budoucí prací a nad svým životem“; „poznat více o sobě“; „soustředit se na sebe, setkat se svým vnitřním a pravým já“; „chci být většinu cesty v tichu a vnímat nebe i zemi všemi smysly“; „zase prožívat jen přítomnost a nic jiného“; „být sám“; „být sama, sama v sobě“; „zažít klid“; „nalézt vyrovnanost“; „srovnat se se svým životem a osudem“; „je to způsob, jak dát do rovnováhy tělo, ducha a mysl“; „být více v pořádku se sebou“

Pohyb

„chodit“

Lidé a komunikace

„hledám společnost mě sympatických lidí“; „společný čas s přítelem“; „chci si užít společné prázdniny se svým manželem“; „sdílet ten zážitek se svojí partnerkou“; „příležitost, jak se seznámit s lidmi z různých kultur a zemí“; „dělat něco společně s jinými lidmi“; „potkávat lidi“; „setkání s lidmi“; „spojení s lidmi“; „potkávat lidi z jiných zemí a měst Španělska“; „setkání s jinými, neznámými lidmi“; „navázání a vznik nových přátelství“; „jsem zvědavý na lidi“; „navazování známostí“; „být s druhými lidmi“; „mluvení jinými jazyky“; „mluvit, komunikovat“; „spojit se s ostatními“; „pocítit společenství lidí“

Osobní důvody

Handwritten note: 2. ŠPATNÁ KATEGORIE

„mám rakovinu a nezbyvá mi mnoho času, proto chci běžet až do konce“; „dojít až k moři na Finisterre a hodit do něj svůj strach, který mě drží dole“

Návrat k pramenům

„užít jednoduchost a prostý život“; „zpomalit na přirozenou rychlost“; „jíst, když mám hlad“; „spát, když jsem unavená“; „mít a žít jen z toho nezákladnějšího, těla, mozku, mysli a pospolitosti“; „jíst, pít, spát; cestovat v přirozeném rytmu těla“; „opustit nepřirozené věci a škodlivé prostředí“; „vrátit se k původním kořenům“; „jít ke kořenům lidství“; „omezit své potřeby na minimum“; „mám pocit, že jsem se nechala příliš pohltit každodenním životem a zapomněla na ty nejdůležitější věci“; „nechci odpoledne spát a večer se dívat na TV“; „je dobré být bez radia, TV“; „pouť odvádí od materialismu naší doby“

Užívat si

„užívat si“

Hledání

„najít smysl“; „hledat svůj střed“; „hledat vnitřní směr“; „najít sám sebe“; „najít znovu sám sebe“; „poznat sám sebe“; „měl jsem problémy s drogama, už jsem v pořádku, ale nemohu najít důvod k životu, tak jsem tady“; „objevit svůj důvod pro pouť“

Jiné cestování

„dlouho jsem přemýšlel o trochu jiné cestě, než jaké jsem doposud podniknul“; „hodně jsem cestoval, ale přes všechny kolikrát hluboké zážitky z cestování toužím po trochu jiné cestě, po cestě s velkým C na začátku“; „cestu, díky níž strávím pokaždé jeden celý měsíc v jiné zemi, projdu ji pěšky a poznám způsobem, který býval lidem nejbližší“; „dobrý způsob, jak cestovat“; „lákalo mě pomyšlení na cestování přirozenou rychlostí“; „myšlenka na tuto cestu mě strhla“; „vždy jsem věřil v působivost a sílu poutě“; „vyprávění o pouti mě nadchlo“; „nechci být jako turista“; „toužím cestovat jinak než turisté“; „toužím po obyčejné cestě, která bude putováním, cestou do mě a ze mě“; „stát se cestou samotnou“

Poznání

„mnoho prožít“; „dobrá příležitost ke zlepšení své španělštiny“; „strávit nějakou dobu ve Francii“; „návštěva Francie“; „poznat španělský způsob života; upoznat španělské jídlo a víno“; „poznání gastronomie dané země“; „naučit se něco o umění obecně, zejména pak o románském umění“; „zažít historická města a městečka“; „na Camino si připomeneme středověkou univerzalitu Evropy“; „procházím starobytlou krajinou s římskými památkami“; „objevit regiony“; „poznání nových krajů“; „poznat sever Španělska“; „poznat svoji zemi“;

„poznat místa“; „poznat gastronomii dané země“; „jdu, abych z praktických důvodů poznala, co je to pouť“; „objevování“; „objevit města, vesnice a pěšiny vedoucích místy, která nemám možnost jinak poznat“; „spatřit nová místa“; „objevit způsob života, jaký vedou lidé jinde“; „dělat věci jinak“; „poznat nové způsoby, jak žít“; „poznat Španělsko jinak“; „získat zážitky a zkušenosti“; „učit se od ostatních“; „především to je zvědavost“; „zajímá mě, jestli se tato zkušenost podobá tomu, co jsem prožívala na jiných cestách, které nebyly poutní“

Příroda

„možnost, jak být v přírodě“; „blízkost přírodě“; „užít si přírody“; „přeji si chodit v přírodě, v krásné krajině“; „užít změny počasí, slunce, vítr, déšť“; „být každý den venku po 30 dní“; „spát venku“; „koupat se venku“; „spojení s přírodou“; „kontakt s přírodou“; „splynout v tiché odevzdanosti s tím nejkrásnějším chrámem na světě – s přírodou“; „spatřit slunce, jak zapadá do moře na Finisterre“; „touha užít krásu krajiny; užít a vychutnat si otevřený prostor kolem sebe“; „spatřit zrod nového dne“

Spiritualita

of. Boha, cf. křesť.

„vnímat energii a krásu, která nás obklopuje“; „touha objevit svoji spiritualitu, vydat se na dlouhou duchovní cestu sebepoznání“; „věřím Ježíšovi, možná mě inspiroval“; „od počátku jsme měli na mysli i duchovní cíle“; „jdu kvůli náboženství“; „uctívat slunce, měsíc, zemi a hvězdy“; „možnost se utížit a naslouchat slovům Boha“; „upínat se pohledem vzhůru“; „nechávám se vést Nebem“; „nabídnout část svého života Nebi“; „najít Boha“; „blízkost Boha“; „dotknout se míst, která jsou po stovky let posvátná“; „chceme navštívit nebo alespoň pozdravit co nejvíc křesťanských společenství“; „stát se prázdným, abych mohl být naplněn“; „vyrovnat se s minulostí v katolické církvi“; „nasytit svou duši“; „zvědavost, zda mi to přinese i něco duchovního“

Touha po pouti

„prostě to chci ujít“; „cítím touhu pokračovat v pouti“; „myslím, že se sem ještě jednou vrátím a podniknu tu pouť znovu“; „povzbuzuje mě to k opakování poutě“; „už teď se těším, až si projdu Severní Camino“; „bohužel nemůže projít všechny cesty, ale uvažujeme o tom“; „prožili jsme spoustu nepohodlí a námahy, a po tom všem bychom přece rádi pokračovali, šli dál“; „nejsem si jistá, jaká je moje skutečná motivace, ale něco mě sem nesmírně táhne – jdu potřetí“; „je to nezbytný zážitek pro mě, pro věk, ve kterém jsem – 51 let“; „lidé chodí z různých důvodů a někdo vlastně ani neví, proč má jít, ale všichni víme, že

tak máme učinit“; „na své narozeniny jsem se zúčastnil šamanské slavnosti s ohněm a došlo mi, že mám podniknout tuto cestu“; „instinkt dělat věci, po kterých se cítím dobře, které jsou pro mne dobré“; „jakoby ve mně idea pouti do španělského Santiaga celou dobu skrytě dřímala, tak náhle se vynořila“; „myšlenka na tuto pouť mě strhla“; „vyprávění o pouti mě nadchlo“; „čím víc jsem o té cestě předem četla, uvědomila jsem si, že je to součást mého života a světa“; „Camino lze ujít vícekrát a pokaždé vám dá něco nového“

Doporučení

— každý člověk potřebuje

„doporučuji každému, alespoň jednou za život se na pouť vydat“; „každému doporučuji, aby si to zkusil“; „každému pouť doporučuji“; „každému bych tu cestu doporučil, ať má jakékoli důvody“

Stop-stav

= čas na práci

„odpočinek“; „potřebuji pořádný odpočinek od svého života a práce“; „člověk zde může odhodit pouta společnosti“; „dostat se pryč od všeho, co mě obklopuje v běžném životě“; „nad mým životem se v současnosti vznášejí otázky“; „opustit civilizaci“; „potřebuji na chvíli zmizet z práce a společnosti“; „existovat bez stresu z práce a společnosti“; „potřebuji vypadnout z civilizace“; „únik z každodenního života“; „únik“; „vypnout“; „únik z domova“; „teď nastal ten správný čas na pouť“; „odstoupit od každodenního života“

Změna

— g. jiné práce, jiné ostavě

„vyjít ze svého stereotypu, ze svého společenství i ze svého bezpečí a s otevřeným srdcem navštívit druhé lidi“; „změnit svůj život“; „neuvěřitelný zážitek, který může změnit můj život“; „chci se zbavit starých strachů“; „na Internetu je Camino zařazeno do výběru 5 cest, které vám změní život“; „pouť je pro mne začátek nové etapy v životě“; „začínám poutí penzi“

*↓ At-že
n' užívám
more*

Svoboda

„nalézt a poznat svobodu“; „svoboda a osvobození“; „na pocit naprosté soběstačnosti a svobody díky tomu, že si vše potřebné poněsu sebou v batohu“

Výzva

„chci vědět, co zvládnu v 71 letech“; „ověřit si svoji sílu, zdatnost a vůli“; „je to osobní výzva“; „vystačit na určitou dobu s málem“; „zjistit, kam až můžu jít a dostat se“;

„osobní výzva – nejsem sportovní typ“; „není to pouze fyzická výzva“; „je to zkouška mých psychických, duchovních a fyzických schopností“; „poznat své slabé a silné stránky“; „stát se silnější“; „dobrodružství“; „chodit každý den do neznáma“

Osobní růst

„získat nadhled“; „nově definovat svůj žebříček hodnot či jej přesněji rozeznat“

Zdraví

„zlepšit si fyzickou kondici, utužit tělo“; „zhluboka dýchat čistý vzduch – jsem astmatik“; „zostřit smysly – zrak, čich, sluch“; „léčení“

Poděkování

„pouť je pro mne činem poděkování za dlouhý život strávený ve dvojici s mým partnerem-partnerkou“; „poděkovat životu“; „poděkovat přítomnosti“; „vrátit Camino něco z toho, co jsem od něj získal“

Psaní o pouti

„chystám se z fotek, rozhovorů a komentářů sestavit album“; „píšu práci o poutnicích“

Povinnost

„přivedl mě sem slib – povinnost“

Camino

1. Podstata poutě

Zpodobnění života

1. Pouť jako obraz, symbol života („jdu po cestě, která mi symbolizuje život“; „pouť je mikrokosmos života“; „pouť by se měla pojímat jako cesta životem“; „ta cesta reprezentuje celý život“; „Camino je jako sám život“; „uvědomujeme si, že pouť do Santiaga je dobrým symbolickým obrazem pro životní cestu. Cíl, ke kterému směřuje, musí být jakoby za oblakem tj nedostupný, jen tušený, má-li stát za to“; „dlouhotrvající pouť je natolik obrazem života, že dojít k cíli znamená setkat se se smrtí“)

2. Život jako pouť („začala jsem nazírat svůj život jako pouť“; „život je jako pouť do neznáma, na které musím být stále otevřená změnám, které cesta přináší“)
3. Začátek a konec („začátek a konec“)
4. Plnost poutě („obsahuje všechny chutě a barvy“; „na cestě vás potká všechno“)

Camino je poutníkům symbolem života, ve zmenšeném měřítku jako v mikrokosmu reprezentuje cestu lidským životem. Rodí se v přípravách, má svůj začátek i konec, samotná pouť je bohatá na všechny události a situace, které přináší lidská existence. Když se poutníci blíží k cíli, zažívají strach, který se podobá strachu ze smrti, tedy z konce. Princip srovnání života s poutí funguje i naopak, kdy poutníci nahlédají svůj život jako pouť, jako cestu do neznáma, na které musí být otevření neustálým změnám, jaké přináší lidské bytí. Samozřejmě cíl je znám, v lidském životě jej představuje smrt, na Camino pak konečná destinace, město Santiago de Compostela. Pouť končí v katedrále před domnělými ostatky svatého Jakuba. Poutník zde nahlíží definitivní konec své cesty jak poutnické, tak životní. Pouť v sobě však zároveň nese dobrou zprávu. V Santiagu končí putování, ale poutník se vrací do běžné reality svého světa obohacen zážitkem poutě a začíná nový život. Ve stejném duchu se symbolicky nad ostatky mrtvého apoštola klene křesťanská katedrála hlásající zmrtvýchvstání po fyzické smrti.

Podstata poutě

1. Cesta k člověku („pravé putování se děje od hory k hoře, od hradu k hradu a od člověka k člověku“; „dalším rozměrem poutnictví je cesta k druhým lidem“; „farář nachází v naší cestě význam mezilidský, mezinárodní i mezicírkevní. Je v ní naděje jednoty Evropy i smíření církví“; „teď jsme tedy došli. Za sebou máme více jak 3000 km cesty, krajinu snad tisíce tváří, různorodou vegetaci i přemnohé historické památky. Hlavní však byla setkání s lidmi: setkávali jsme se s nimi v kostelích i hospodách, potkávali je na cestě, někteří nás přijali pod svou střechu, někteří s námi putovali kus cesty do Santiaga. V duši nám znějí útržky vět českých, německých, francouzských, španělských“)

4. Město Santiago („Santiago je magnet a past na poutníky“; „Jorgen, který ani do Santiaga jít původně nechtěl, měl v úmyslu pokračovat z Monte do Gozo dolů do Portugalska, ale neubráníl se“; „a protože vyrostlo díky pouti, má poutník právo se domnívat, že je tak trochu jeho“; „fukat holí po jeho dlažbě je zážitek, který nikdy nebude mít člověk, který sem přijel jako turista“; „navíc Santiago je nádherné město s neopakovatelným kouzlem“; „to město je skutečně magnet, takovou dobu mě nechtělo pustit ze své náruče a když jsem se od něj s bolestí odtrhnul, už druhý den jsem byl zpátky“; „tvrdí, že Santiago je pro poutníka magnet a past, v čemž měl naprostou pravdu“)

Camino přivádí putujícího člověka na výrazná místa. Některá vynikají architektonickou krásou, jiná spirituální atmosférou. Na taková místa, ať již se jedná o vesnice, města, klášter či přírodu nelze zapomenout, vytváří se k nim silný vztah. Santiago má mezi nimi mimořádné postavení, neboť je cílem poutnického snažení, vyrostlo z poutě a poutníků, přitahuje k sobě lidi z celého světa jako magnet. Santiago je Jakubovo město. Jeho sochy a symboly mušle ukazují správný směr k němu na všech cestách křižujících Evropou..

Příběh

1. Střípky příběhu („každý okamžik cesty přináší malé události“; „mnoho prožijeme“)

Putováním se člověk vydává do neznáma. Zažívá nečekané události a setkání, z nichž se tká předivo příběhu, který je pro každého poutníka individuální. Jedná se o prastarou road-movie. Cestou vpřed, otevřený neustálým změnám až do okamžiku cíle prožívá poutník malé i velké události spjaté s poutí, z nichž se skládá výsledný obraz – příběh – jeho či její poutnické zkušenosti.

Zábava

1. Legrace („užil jsem spoustu legrace“; „Steve žije pro holky, ale neumí španělsky, a tak užíváme velkou legraci a zpět musíme běžet, aby nám nezavřeli ubytovnu“)
2. Zábava („užívat si“; „Byl čas se trochu pobavit, takže jsme brázdili vody jezera a honili se s ostatními šlapadly. Díky té veselé hodině mám na jezero tak živé vzpomínky, jaké bych asi neměl, kdybych se jen podíval a spěchal zase dál“; „Zato noční život v tapas barech byl fantastický. Potkali jsme známé a dobře se bavili hluboko do noci“)

Pouť nabízí množství příležitostí k zábavě a legraci, které poskytuje společnost lidí a nezvyklé prostředí. Ostatně smích patřil k pouti odjakživa, jak dokládá Chaucer v „Canterburských povídkách“.

Magično

1. Magičnost poutě („každý okamžik není magický, ale cesta sama je magická“; „pouť je kouzelná“; „je skutečně kouzelná“; „pouť je magickou výpravou“; „pouť je magickou, protože se všechno sdílí“)

Jako se malé události poutě mění ve velký Příběh, tak se putování stává magickým zážitkem. Jak poznamenává jeden z respondentů, každý okamžik nemusí být magický, ale cesta sama takovou je. Jeden z udaných důvodů vysvětluje, že příčina magičnosti cesty se nalézají ve sdílení všeho mezi neznámými lidmi, což je zřejmě pro respondenta nezvyklý jev odlišný od běžné zkušenosti. Na cestě tato zkušenost funguje.

Ocenění pozitivních aspektů cesty

1. Rozmanitost a půvab krajiny („cesta vede krásnou krajinou“; „úchvatná krajina a lidé“; „krajina je rozmanitá“; „často se mění výhled“; „kopce a údolí a krása všude kolem“)
2. Ubytovny („výborné ubytovny“; „až dorazím do Gite, že nemusím spát venku“; „ubytovny a kláštery jsou úžasné“; „i ty nejjednodušší hospice pro poutníky nabízejí střechu, vodu, sůl a oheň“)
3. Setkání s lidmi („jako starší člověk, starší než většina poutníků, nacházím naději v přítomnosti tolika báječných mladých lidí tady na cestě“; „příležitost, jak se seznámit s lidmi z různých kultur a zemí“; „Camino je umocněno tím, že to je kolektivní záležitost“; „potkal jsem spoustu skvělých lidí“)
4. Jazyky („dobrá příležitost ke zlepšení své španělštiny“)
5. Nepodstatnost věku („na věku nezáleží, nemá to s ním moc společného“)
6. Stálá novost poutě („Camino lze ujít vícekrát a pokaždé vám dá něco nového“)
7. Příroda („příroda je velmi pěkná“)
8. Cesta bez potřeb („umožňuje mi to omezit své potřeby na minimum“)

Výjimečnost Camina tvoří kombinace rozmanitosti a krásy krajiny, výborná síť obecních a soukromých ubytoven poskytujících zázemí poutníkům, setkání s lidmi různých věkových skupin, národností, profesí a kultur, kteří vytvářejí proměnlivý kolektiv. Na Camino znějí nejrůznější jazyky, je možné se jazykově zlepšit a rozšířit si slovní zásobu. Pro absolvování poutě není rozhodující věk, chodí děti a senioři. Díky své různorodosti pouť i po několikerém zvládnutí přináší stále nové zážitky. Poutníci oceňují pobyt v přírodě a návrat k základním kvalitám lidského života. Nevadí jim nedostatek pohodlí, na které jsou zvyklí z domova, naopak chválí omezení svých potřeb na minimum.

Rytmus poutě

1. Automatismus („po prvním dni chůze moje nohy fungují jakoby samy“)
2. Camino má vlastní rytmus („abychom ušli co největší díl cesty, než začne denní žár, vstáváme před šestou“; „ještě není půl šesté a my už po snídani a ranní modlitbě vyrazíme dál“; „brzké vstávání mě těšilo, v Praze se mi nestává, že bych viděl východ slunce“; „Camino má svou vlastní rychlost“; „poutníci brzy usínají a brzy vstávají. Po večeri se společnost většinou rozchází do postelí, aby se za úsvitu někteří i bez snídaně rovnou vydali na cestu. Po 9 hodině ráno v Gite nikdo nezůstává“; „když jsem chodil na tréninkové výlety a urazil za odpoledne 30 km, neměl jsem na zádech těžký batoh, neklouzal blátem promočený na kost a po návratu mě čekala horká sprcha a pohodlná postel. Poutník nemůže dopředu plánovat, kolik každý den ujde“)

Každý jde své vlastní Camino, pouť je zcela v režii jednotlivého poutníka. Každý člověk má svoji vlastní rychlost, kterou se ubírá směrem k Santiago de Compostela. Ale i přes jinou rychlost jedinců určuje Camino specifický rytmus poutě. Týká se to zejména ranního vstávání a brzkého odchodu na lůžko v noci, to proloženo pravidelnou a spíše větší než menší porcí kilometrů. Platí však, že člověk a jeho tělo se velmi rychle přizpůsobí. Pouť mění denní rytmus lidí, protože tak si to denní vzdálenosti a podmínky chůze vynutí.

Relax

1. Odpočinek („příležitost ke zklidnění a odpočinku“; „odpočinek“; „potřebuji pořádný odpočinek od svého života a práce“)

Pouť nabízí změnu prostředí, fyzický pohyb, kulturní a poznávací zážitky, pobyt v přírodě, seznámení s mnoha jinými lidmi, čas na meditaci o samotě. Tím zaměřuje pozornost jinam než na běžné záležitosti jako rutina, práce a rodina a vytváří vhodné podmínky pro aktivní odpočinek, oddech a relax. Povolení tlaku může vést k potřebným vhledům a následným změnám v životě.

Specifická zkušenost

1. Zvláštní doba („je to zvláštní doba, kdy člověk může přemýšlet a odhodit pouta společnosti“; „je to nezapomenutelný čas, který mi navždy zůstane“)
2. Jedinečnost („jedinečná zkušenost“; „velmi dobrá a mimořádná zkušenost“)
3. Zvláštní svět („neplatí zde pravidla běžná v normálním životě“; „když si něco přeji, stane se to“)
4. Jedinečnost poutě („poutníci získávají zcela unikátní zkušenost, kterou není možné dosáhnout jiným způsobem“)

Camino poutníci představují jako mimořádnou, jedinečnou zkušenost. Hodnotí ji proto tak vysoko, že ji nelze dosáhnout jiným způsobem. Poutnická zkušenost je specifická v tom, že se člověk vymyká z řádu společnosti, provádí určitý úkrok stranou do prostoru, kde neplatí běžná pravidla, který je Magický, plní se v něm přání, jak uvádí jeden z respondentů. Čas poutě je zvláštní dobou bez tlaku společnosti. Lze volně přemýšlet, věnovat se sám sobě, být sám. Je to doba, která navždy zůstane zapsána hluboko v paměti.

Přitažlivost poutě

1. Dobrý život („je dobré být takto naživu“; „cítím, že takový život je dobrý“)
2. Dobrý způsob cestování („dobrý způsob, jak cestovat“; „lákalo mě pomyšlení na cestování přirozenou rychlostí“)
3. Přitažlivost poutě („pouť je hlavně zajímavá“; „je velmi zajímavá“; „mohl bych se pokoušet nalézt různé přívlastky, jaká je pouť, ale nejjednodušší bude říci, že je neuvěřitelně krásná“)
4. Působivost poutě („myšlenka na tuto cestu mě strhla“; „vždy jsem věřil v působivost a sílu poutě“; „vyprávění o pouti mě nadchlo“)

Na pouti člověk pookřává. Dělá přesně to, co mu v minulých letech chybělo a co vnitřně vnímal jako ztrátu. Cítí, že na pouti vede dobrý život, že je dobré být takto naživu. Cestuje například přirozenou rychlostí v přírodě. Poutníci často říkají, že se na pouť těšili, že co o pouti věděli či slyšeli, že je to lákalo či dokonce strhlo a nadchlo. Možná o pouti věděli delší dobu, než v nich rozhodnutí dozrálo a na Camino se vydali. Pak je pouť naplňuje, považují ji za velmi zajímavou a nesmírně krásnou.

Doba bez vnitřního tlaku

1. „Camino mi umožňuje pohybovat se, být v přírodě, aniž bych si to musela ospravedlňovat“; „říkal, že jak ho něco vystresuje, popadne svůj těžký batoh a vyrazí dlouhými kroky na cestu. Dokázal ujít velké vzdálenosti, jak ho poháněla jeho zvláštní energie“

Lidé si vytváří nejrůznější skutečné i domnělé povinnosti a závazky. Pouť umožňuje se jich na určitou dobu vzdát, odložit úzkost, kterou produkují, tak aby bylo možné pouť absolvovat. Pouť je totiž rovněž povinnost zvláštního druhu. Ve středověku byla považována za práci. Nese sebou povinnost chodit pěšky velké vzdálenosti, snášet nepřízeň počasí a nepohodlí cesty a ubírat se jedním směrem. Na druhé straně ulevuje od tlaku společnosti, rodiny a práce, od rutiny a umožňuje pobyt v přírodě společně s ostatními pozitivy poutě.

Výzva

1. Výzva vůči věku („chci vědět, co zvládnu v 71 letech“)
2. Výzva vůči omezením osobním a společenským („ověřit si svoji sílu, zdatnost a vůli“; „je to osobní výzva“; „vystačit na určitou dobu s málem“; „zjistit, kam až můžu jít a dostat se“; „osobní výzva – nejsem sportovní typ“; „není to pouze fyzická výzva“; „je to zkouška mých psychických, duchovních a fyzických schopností“)
3. Překonat hranice („člověk naráží na své hranice“)
4. Poznat se a změnit se („poznat své slabé a silné stránky“; „stát se silnější“)

Pouť před člověka klade výzvu. Vyzývá ho změřit své síly, osobnost, sílu, zdatnost, vůli, psychické, duchovní a fyzické schopnosti vůči věku, přírodě, obtížnosti a rizikům daleké cesty. Jedinec poznává své hranice, své slabé i silné stránky. Může díky tomu vyrůst osobnostně a stát se silnějším.

Proslulost cesty

1. „je to známá cesta“

Pouť láká rovněž tím, že se jedná o světově proslulou a známou cestu.

Klid

1. Ticho („ticho“; „chci být většinu cesty v tichu a vnímat nebe i zemi všemi smysly“)
2. Klid („je to pěkné a klidné“; „zažít klid“)
3. Mírumilovnost („mírumilovný způsob života“; „je to mírumilovné“)

Putování se odehrává většinou v tichosti přírody a malých, klidných městečkách. To současní poutníci oceňují a vyhledávají. Převážná část Camina se nese v klidném, mírném a mírumilovném duchu.

Dobrodružství

1. „dobrodružství“; „je to dobrodružství“; „nejprve jsem to považoval za dobrodružnou výpravu“; „chodit každý den do neznáma“; „dobrodružství si nás najde samo, ale abych mu vyhověl, přecházíme kanál po zdymadle a skutečně, po druhém břehu vede pěkná bílá cesta. O pár kilometrů dál ale končí jako výběžek poloostrova mezi kanálem a řekou. Musíme křovím skákat přes kanál, doufám, že se Tomášovi splnil sen o dobrodružství“; „je to cesta k nalezení odvahy“

Chodit každý den do neznáma, spát každou noc na jiném místě vyžaduje odvalu, je v tom prvek dobrodružství. Někdo říká, že je to cesta k nalezení odvahy. Na cestě se mohou objevit nečekané překážky vlivem přírody nebo neznámého jazyka či kultury. Poutník se vzdává ochrany známého prostředí, riskuje své zdraví, ve středověku často život, ale bez rizika není dobrodružství.

Předčinnost očekávání

1. Spokojenost („cesta splňuje moje očekávání“; „pouť je uspokojivá“)
2. Nadšení („Camino má všechno a ještě více z toho, co jsem o něm slyšel“; „setkání s lidmi a jejich otevřenost překonaly má očekávání“; „je to ještě lepší než jsem čekal“)

Camino plní očekávání, které si od něj poutníci slibovali. Vyjadřují proto spokojenost nad průběhem poutě. Pro mnohé je pouť dokonce ještě lepší, než čekali. Nacházejí na ní všechno a ještě více z toho, proč se na cestu vydali. V odpovědích popisují překvapení nad krajinou a otevřeností lidí.

Hodnocení poutě

1. Pozitivní zkušenost („je to pozitivní, ale ještě mám velký kus cesty před sebou“; „pozitivní ve všech směrech“; „je to jednoduše fantastické“; „je to velký dar“; „je to vynikající“; „zkušenost je to z větší části dobrá“; „fantastická“; „energie, energie, energie“; „všechno je to skvělé“; „pouť je fantastická“; „Camino je velmi pěkné“; „pouť je velmi dobrá“; „Camino je jednou z dobrých věcí v životě“; „velice pozitivní zkušenost“; „kladná zkušenost“; „nejlepší zkušenost“; „úžasná zkušenost“; „velice povznášející“; „obsahuje všechny chutě a barvy“)
2. Vnitřní obohacení („je to velice zajímavá lidská zkušenost“; „neuvěřitelně silný zážitek“; „dobrá zkušenost v mnoha směrech“; „vynikající zkušenost“; „získávám dojmy“; „mám dobré dojmy“; „mám mnoho různých zážitků, ale dosud je brzy na jejich hodnocení“; „obohacující zkušenost“; „vnitřně velmi obohacující“; „obohacující zkušenost v mnoha aspektech“; „mám pozitivní dojem“; „v tomto okamžiku obohacující“; „myšlenka pouti je dobrá – za jediný den jsme prožili množství setkání, rozhovorů a myšlenek, ke kterým by bez pouti jistě nedošlo“; „hodně mi to dává“)
3. Sociální záležitost („je to sociální příležitost“)
4. Srovnatelnost s ostatními cestami („přijde mi, že to všechno se dá nalézt i jinde než na Camino“; „poznala jsem, že co poutníci nacházejí na Camino, člověk může najít na jakékoli cestě“)

V hodnocení poutě se lidé shodují, že se jedná o zkušenost pozitivní, fantastickou.

Nazývají Camino velkým darem a jednou z dobrých či nejlepších věcí v životě. Přimělo je k tomu poznání, že pouť je velice zajímavou lidskou zkušeností, neuvěřitelně silným zážitkem, obohacením, v němž nacházejí mnoho dobrého a užitečného do života. Opět se oceňuje sociální charakter poutě, možnost komunikace, úroveň poznání a bohatství myšlenek sdílených s ostatními či nalezených v tichu samoty. Jedna respondentka upozorňuje, že mnohé z hodnot Camina lze najít i jinde než na zdejší pouti.

Střeženost cesty

1. Pomocníci hospitaleros („jsem hospitalera a mluvím mnoha jazyky, proto si můžu promluvit s poutníky v jejich vlastní řeči, což je velmi dobré, když cítí potřebu povídat o svém Camino“; „pomáhám poutníkům, jak jen můžu“; „často jim naslouchám“; „snažím se poskytovat praktickou nebo emoční podporu“; „mnozí poutníci jsou vděční za naši péči a za uklizené, čisté a příjemné místo k odpočinku“; „zdejší hospitalero se

nejprve netvářil vlídně, že by měl ubytovat někoho se psem, ale když zjistil, že nám nejde o pohodlnou postel jako spíš o střechu nad hlavou a zázemí, usmál se a nabídl nám místnost v jiné budově. Arrés je malou vesnicí, kde žije pouze hrstka obyvatel, střed společenského života tvoří refugio s menším barem. V poskytnuté místnosti jsme si museli natahat matrace přímo na betonovou podlahu, ale nic nám to nevadilo. Směli jsme využít koupelny, měli kde spát, to všechno zdarma. Hospitalero se projevil jako nesmírně pohostinný člověk, pro kterého služba poutníkům znamená smysl života. Ráno nám udělal kávu, donesl balení sušenek a když se Tara v ranním chladnu otřásla zimou, beze slova ze sebe svlékl mikinu a podal ji mé slečně; „ve Španělsku požívá dobrovolnictví hospitaleros velikého respektu. Jejich práce spočívá v péči o unavené poutníky a ve vytváření vhodného prostředí pro meditaci, kontemplaci a odpočinek. Dobrý hospitalero je nevtíravý a empatický, s pochopením pro fyzické i psychické stavy, které Camino přináší. Pro pouť představuje jeden z klíčových prvků. Jeho či její chování a přístup dokáže po dlouhém pochodu v úmorném horku či za deště změnit obtížný den v obohacující zkušenost. A naopak, lhostejnost, nevlídnost namísto očekávaného vřelého přijetí umí pokazit každý den a zanechá v duši pocit hořkosti“; „řádová sestra z refugia svolila s přítomností psa, pokud bude na zahradě ve stanu. To byla nádhera. Za pouhých 5 euro jsme měli k dispozici veškerý poutnický komfort jako ostatní“; „existují lidé, kteří se rozhodli pro službu poutníkům. Práce je obohacuje, přináší jim radost i naplnění života, v jimi vedených refugios je velkou radostí přespát. Výzdoba prostředí i atmosféra působí konejšivě a povzbudivě a v poutníkovi zůstanou po odchodu příjemné vzpomínky i velká radost“; „ale refugio je nádherné, provoněné kadidlem, s klasickou hudbou, dobrovolným příspěvkem a skvělým hospitalero. Tak báječně se v něm odpočívá, že se rozhodujeme zůstat ještě jednu noc. Hospitalero nic nenamítá, poutníků mnoho nechodí, takže po dlouhé době spíme dvakrát na jednom místě, máme den volna“; „povzbuzení kráčíme do obecního refugio, kde se nám dostává tak studeného a nepříjemného uvítání, že se stěží vzpamatovávám. Jakýsi vrchní hospitalero nás ošklivým způsobem vyhodil z budovy s poukazem, že pes dovnitř nesmí. Přitom budova vypadá jako přestavěná továrna, velice ošklivá a neosobní, hlavně však obrovská, že kdyby jen trochu chtěl, řešení by se našlo. Nehledě na to, že poutníků na cestě již bylo skutečně pomálu, takže argument o plné ubytovně a rušení ostatních neplatil. A vrcholem byla arogance, s jakou nás vyprovodil ven. Inu i to se stává. K naší neskonalé úlevě se nás ujali o pár ulic dál v nádherném soukromém refugio, kde nocovala většina poutníků a známých.

Ubytování bylo excelentní, atmosféra domácí, Kapučína směla přespat na zahradě. Nakonec jsme v duchu děkovali hrubiánovi, že nás nepřijal, jinak bysme přišli o příjemné místo“; „v opuštěné vesnici Monjarín se před lety usadil poustevník Tomas, aby se na tomto místě věnoval pomoci poutníkům. V zimě tu bývají pořádné závěje sněhu, Tomas zachránil několik lidí, kteří by zde jinak přišli o život. V domě si zařídil velice prostý útulek, kde je možné strávit noc. Když jej jednou odstříhli od elektrické energie, držel hladovku na ulici, dokud mu opět neobnovili dodávka proudu“)

2. Církev („první večer na naší pouti zdravíme kněze na vesnické faře a čekáme, co naše poutnictví udělá – máme zkušenost, že to udělá hodně – máme kam složit hlavu, jsme zváni ke stolu a otevírá se hovor“; „v německém Chamu nás vítá svatojakubský kostel s nápisem na stěně: všichni musíme putovat z tohoto světa k onomu pozemským utrpením k nebeské radosti. Svatý Jakube, provázej nás!“; netroufáme si zazvonit u fary, když nejsou úřední hodiny. Kněz se k nám cestou z kostela ale sám hrne a vítá jako skutečné poutníky“; „spíme v kostele otevřeném celý den pro unavené poutníky“; „schovávám se před větrem na jediném místě, kde je otevřeno ... v kostele“; „odpočívám na lavičce za kostelem. Přichází ke mně kněz, který ve mně identifikoval poutníka a zve mě do refugia, které má přímo na faře“; „v pražském kostele františkánů jsme pohoštěni obědem – těší nás to, takhle bývali v klášteřích přijímání poutníci od nepaměti“; „dary faráře velmi oceňuji, opravdu mi pomohly“; „při rozloučení mi farář Holý vtiskl do dlaně peníze, že je budu určitě potřebovat. Vzal jsem si je, protože v tom měl naprostou pravdu“; „a zároveň jsem doufal v možnost ubytování na farách“; „domluvil si návštěvu na faře. Farář Holý mě přivítal dárkem: dvěma obrovskými poutními koláči“; „tam se na mě jako na poutníka přišel podívat nejvyšší představený, který sebou místo obvyklého razítka přinesl historické pečetidlo, které mi otiskl do knihy“; „dostal jsem na faře razítko a už podruhé na pouti i peníze. 10 euro není závratná suma, ale budeme za ně s Kapučínou dobře jíst celý den“; „na přespání nevyhledávám opuštěná místa, ale mířím rovnou do městeček k budově kostelů. Jsou to čistá, pěkná místa, kde v noci nikdo nebývá. Jako poutník se u nich také cítím jaksí nejvíc doma. Navíc často nějakou stříškou poskytují ochranu před případným deštěm a po probuzení jsem rovnou u fary, obchodů a kaváren“; „pouť ho zaujala, ale moje lámaná němčina nestačila na rozhovor, tak se zeptal, kterým jiným jazykem ještě hovořím. Ukázalo se, že pochází z Polska a jazyková bariéra byla rázem

pryč. Nabídl mi ubytování na noc, pokud se budu chovat nenápadně v domě, jinak by mu hrozil postih v práci. Oči se mu rozšířily úžasem, když jsem mu oznámil, že putuji se psem a vlastně že jsme nyní poutníci tři. Patří mu veliké poděkování, že nezakolísal, ale statečně vytrval ve své nabídce. Venku zrovna začínala bouřka s efektními klikyháky blesků na fialově zbarvené obloze, když nás zavedl do domu, který patří církvi a kde má přidělený byt. Se svojí ženou se k nám chovali nesmírně mile, dali nám matrace do pokoje, směli jsme použít jejich koupelnu s čistými ručníky a připravili nám velkou večeři. Seznámili nás s dcerami, které obě žijí a pracují v okolí. Byl to úžasný večer, venku pršelo a my si užívali nečekaného lidského společenství“; „za Estella se nachází pozoruhodná atrakce Camina, klášter Irache. Protože celá oblast La Rioja proslula pěstováním vinné révy a výrobou vína, i klášteru patří mnoho vinic, díky nimž produkuje vlastní víno. Jako službu poutníkům nabízí vynikající občerstvení. Z jeho zdi volně z kohoutku prýští čirá voda a červené víno. Využili jsme pohostinnosti mnichů a jako poutníci si nabrali víno do prázdné láhve. Kvalita moku byla pochopitelně nevalná, obyčejné stolní víno, ale právem se říká, darovanému koni na zuby nehleď“; „mladý farář mi popřál dobrou cestu a později na náměstí zamával z auta. Byl to zvláštní a dobrý pocit, když mě někdo pozdravil v městečku, kde jsem před hodinou neznal živou duši“)

3. Úřad pro turisty a poutníky („v úřadu pro turisty si dáváme potvrdit poutní knížky“; „~~druhý den nám dali~~ razítko na turistickém úřadě a my se vydali po značené le Chemin de Saint Jacques“)
4. Ubytovny („už jsme se přesvědčili, že v horách to bez nocleháren nepůjde. A tady je rozkošná teplá sprcha, po dvou dnech pochodu velice potřebná a suchý kout pod střechou“; „v tomhle vedru jsme na na noclehárny a jejich sprchy vázání víc, než jsme čekali“; „dvě starší příjemné anglické dámy, které refugio spravují, zvou všechny poutníky na šálek čaje. Jejich péče o poutníky je zdvořilá, ohleduplná, nesmírně příjemná. Ráno jim pomáháme s kosením louky“; „albergue bylo provoněno vonnými tyčinkami, majitel ubytovny poslouchal celé odpoledne jen vážnou hudbu a v jeho očích sídlila láska spolu s úctou k poutníkům. Když uviděl její zmodrané nohy, přinesl lavor s vodou, dezinfekci a bez jediného slova se pustil do jemné operace. Rány vyčistil a zalepil. Pak se uklonil a bez řečí se vytratil“)
5. Oficiální autority („policista říká – vy jste poutník ke sv. Jakubovi? Pak je všechno v pořádku a nechali mě spát“)

6. Místní lidé („místní lidé jsou ochotní pomoci“; „kdykoli jsem se ztratila, hned se někdo nabídl a ukázal mi cestu“; „dokonce i řidiči aut a nákladních vozů troubí na pozdrav“; „možná si dají mušli na vrata, aby každý poutník viděl, kde je vítán“; „jdeme vesnicí, když se náhle z lavice vztyčí muž, něco pronese a strčí Marii do ruky 3 krásná jablka“; „lidé podél cesty se chovají velice přátelsky“; „laskavý přístup místních lidí“; „jsme usazeni na zahradě a dostáváme po velkém krajíci chleba, domácí paštiku a půl melounu“; „venkovani se rádi zdraví s poutníky. A mají malé děti k tomu, aby řekly: Buen viaje“; „naštěstí nám cestu předměstím zpříjemnil pán na kole, jemuž stále padal řetěz z převodů, tak šel s námi, povídal a na závěr nás obdaroval bonbóny“; „v trafice dostávám pohled zdarma jako výraz respektu k poutníkovi“; „Tomáš požádal v jednom domě o vodu, odkud ještě za námi vyběhla stará paní, aby s úsměvem obdarovala každého poutníka 5 euro“; „zabral jsem se do básničky, snažím se zachytit pár dojmů, když ke mně zcela bez postřehnutí přišla starší paní, která mi přinesla několik kousků domácí buchtý“; „někteří obyvatelé vesnic pro poutníky připravili před domy termosky s vodou, čajem nebo kávou. Stačí vhodit dobrovolnou sumu jako poděkování do plechovky“; „místní lidé se chovají k poutníkům velice hezky, v následující vesnici nám jeden z nich věnoval sklenici velice ostrých papriček, jindy se starší zemědělec podělil o náklad jablek a hrušek přenášený postaru na hřbetě oslíka“)
7. Znaky střežené cesty („snadno se hledá správná cesta“; „cesta je pečlivě připravená, dobře značená“; „oceňuji malého průvodce po Camino, kde najdu informace o cestě, básně, obrázky a španělská slovíčka“; „dostali jsme poutnický pas Credencial a vztahuje se na nás teď tradiční ochrana poutníků“; „živé ploty a aleje na španělské cestě jsou sázené letos a většinou se mají dobře k světu. Všechno se tu děje pro pohodlí poutníků, aby mohli jít ve stínu“; „značky jsou ve Š podstatně dokonalejší než ve F“; „u silnice tam stojí kámen se symbolem zlaté mušle na modrém podkladě a s udáním kilometrové vzdálenosti: Santiago de Compostela 2825 km. Vede odtud značená cesta až do cíle, které je možné se držet. Obavy, že budu v Německu obtížně hledat správnou cestu, se ukázaly jako liché“; „podél silnice vedla cyklostezka, po které jsem se vydal a na tabulkách se symbolem mušle sledoval, jak mi ubíhá cesta a kolik ještě kilometrů zbývá k nejbližšímu kostelu sv. Jakuba“; „díky symbolu mušle nemusím tápat, kterou z cyklostezek zvolit“; „je to zvláštní, začínám se na ni spoléhat s pocitem, že to Jakub vztáhl ruku, aby mě provedl neznámem“; „vydáváme se ulicí svatého Jakuba po červené značce GR65 ven z města. Nemám mapu tohoto kraje,

spoléhám se na značení Camina“; „časté jsou i různé sochy ze dřeva, většinou zpodobňují Jakuba – poutníka nebo velikou mušli, ale výjimkou nejsou ani umně tvarované samorosty“; „vyskládanými kameny se zřejmě Camino značilo i ve středověku“)

8. Pocit bezpečí („cítím, že mi nic nemůže ublížit“; „cítím se v bezpečí“; „z kostelních zdí jde velký pocit bezpečí“; „je teplá noc, pod námi se rozprostírá moře světél městečka a za námi cítím ochranu kostelních zdí“)

Na cestě poutníkům asistují hospitaleros, kteří často mluví několika jazyky, takže mohou lidem dobře pomáhat v jejich cestě. Především jim naslouchají a sdílejí s nimi jejich trápení či zážitky. Poskytují jim emoční i praktickou podporu. Udržují v pořádku a čistotě místo odpočinku, pomáhají radou, ošetřují zranění, dávají jídlo. Svou práci vykonávají dobrovolně, služba jim bývá radostí. Sami za sebou mají poutnickou zkušenost, jsou tedy povolání k této zvláštní práci. Někteří pracují v době svého volna, jiní pečují o poutníky zasvětili život. Práce hospitaleros je ve Španělsku vysoce ceněna veřejností. Osobnost hospitaleros se většinou vyznačuje klidem, empatií, nevítavostí a pochopením pro fyzické a psychické stavy, kterými lidé na pouti procházejí. Dobrý hospitalero, který udržuje ubytovnu v čistotě a pořádku, působí jako maják na rozbouřeném moři.

Na pouti se člověk často dostává do kontaktu s křesťanskou církví. Žádá o razítka na farách, rozpráví s faráři, v cizině jsou fary a kostely záchytnými body v neznámém prostředí. Faráři poutníky neodmítají, v krajích kde poutník prochází zřídka, bývá obdarován penězi, jídlem, značnou pozorností, nabídkou na přespání. Kostely představují otevřené budovy, kde poutník může očekávat vlídné přijetí a pomocnou ruku, pokud to potřebuje. Církev udržuje v chodu ubytovací prostory, rozdává jídlo, poskytuje ochranu. Klášter Irache umožňuje poutníkům volně čerpat víno. Na Camino se otevírají nové kláštery, kam jsou poutníci zváni, aby po skončení poutě přišli a v meditativní atmosféře kláštera zpracovali svůj zážitek z Camina. Církev se dělí o záštitu nad poutí s oficiálními úřady, vhodně se přitom doplňují. Poskytuje duchovní podporu a záštitu. Bohoslužby jsou v podstatě stejné všude, poutník tak i v daleké cizině nachází něco známého a získává pevnou půdu pod nohama.

Ve Francii zvláště se poutník často zastavuje a využívá služeb úřadu pro turisty. Získává zde další razítka do poutní knihy, materiály a mapy cesty. Rozdíl oproti razítkům z fary, kostela či ubytovny je značný. Zatímco tam je člověk stále v poutnickém živlu, na úřadě pro turisty se staví do jedné řady s turisty, což je poněkud nepatřičný pocit.

V závislosti na terénu a počasí je poutník odkázán na ubytovny. Pokud je poutník zcela sám, nezbyvá mu, než se bez společnosti obejít. Na cestě, kde je poutníků hodně, však s vděčností využije pohostinnosti ubytoven kvůli atmosféře, setkání s lidmi a sdílení zkušeností. Je to součást poutě. Poutnické ubytovny jsou většinou zaměřeny na poutníky, často tam nikdo jiný přespat nesmí. Jejich atmosféra je jedinečná, úroveň ubytování je prostá, spíše na palandách ve velkých místnostech se značným počtem lidí, ale jsou spravovány dobrovolníky, provoněny vonnými tyčinkami a prodechnuty poutnickou náladou, kterou nelze najít v hotelech. Jejich majitelé doslova slouží poutníkům. Ubytovny se liší od hotelů jinými pravidly. Po desáté hodině se zhasíná, aby všichni měli možnost se vyspat a ráno se odchází velice brzy, většinou za svítání.

Poutnictví má v zemích, kudy prochází velké množství poutníků, silnou tradici. Místní autority od úřadů po policii respektují povahu poutě jako něčeho mimořádného, pokud se drží v rámci poutnictví a na trase. Tolerují jednání a skutky, které by jinak mohly způsobit nepříjemnosti. Zjev tuláka prověřovaného policií se mění v přátelské jednání a přání dobré cesty, pokud se tulák prokáže poutnickým pasem. Poutníci mají výrazně levnější vstup do kulturních památek, muzeí, ale i jídlo v některých restauracích.

Místní lidé jsou k poutníkům vstřícní a ochotní pomoci. Jsou hrdí na poutnickou tradici, která je v kořenech míst, kudy prochází Camino. Lidé poutníky zdraví, přejí dobrou cestu, ukazují správnou cestu, obdarovávají ovocem, dárky, sladkostmi. Usnadňují cestu připravenými nápoji za dobrovolný příspěvek. Troubí pozdravy na cestě podél silnice. Na větu „jsem poutník“ nikdo nereagoval jako hluchý, jako kouzelná formulka otevírala srdce všech lidí na celé trase.

Na Camino značně pomáhá, že se snadno hledá správná cesta, protože je dobře značená, upravená. K dispozici jsou průvodce po Camino s informacemi, básněmi, historií, mapami a popisem cesty a španělskými slovíčky. Poutníkovi značně usnadňuje život Credencial – poutnický pas, díky němuž se na něj vztahuje tradiční ochrana poutníků a umožňuje mu nocleh v ubytovnách. Cesta je osazována stromy a keři, které chrání před větrem a v létě poskytují vytoužený stín. Celou cestu poutníka doprovází zlatá mušle Jakubova, jeho sochy a symboly. Poutníci si navzájem usnadňují putování skládáním kamenů do šipek na rozcestí, obkládáním křížů kameny na znamení, že tudy vede správná cesta.

Díky ochraně poutníků, střeženosti cesty a přístupu místních lidí, autorit a církve a vzájemné pomoci ostatních poutníků je cesta velice bezpečná. Nejedná se pouze o ochranu před fyzickým nebezpečím, ale i o morální povzbuzování, duchovní oporu a pomoc komunity ostatních poutníků, což dohromady vytváří určitý převládající pocit bezpečí z cesty a poutě.

3. Obtížnost Camina

Zvířata

1. Obtíže se zvířaty („zákony zakazují psy v mnoha albergues“; „nesla jsem pro psa stan, ale někdy bylo obtížné najít místo pro postavení stanu“; „způsoby a ošklivé chování hospitaleros, kteří tvrdě odmítli psy, nás překvapovalo“; „ve Španělsku platí, že psi a ostatní zvířata nesmí do refugios, často mají zakázaný vstup do barů a kaváren, nemluvě o veřejné dopravě“; „bohužel psi dovnitř nesmí. Stojím před recepcí a nechápu to. Jsem poutník, mám za sebou dlouhou cestu, všichni ostatní, kteří před hodinou vystoupili z vlaku a ještě ráno snídali doma, tady bydlet mohou, ale my ne, protože jeden z nás chodí po čtyřech“; „měli jsme v úmyslu zde přespat, našli jsme proto poutnickou ubytovnu, ale jaké bylo moje zklamání, když mi sice vlídně ovšem nekompromisně sdělili, že pes má vstup zakázán. Vyjednával jsem a argumentoval dlouhou cestou. Vše marné, litera nařízení hovořila jasnou řečí, pes dovnitř nesmí“; „V Navarete nás nepustili do refugio, ačkoli by se místo pro Kapučínu bezpochyby našlo“)
2. Cestování s psy („chci cestovat se svými psy“; „myslím, že když má hotel patio nebo místo na usušení věcí, kde pes nikoho neruší, mohl by si tam odpočinout“; „z přítomnosti Kapučíny, z jejího nadšení pro běhání a chuti do další cesty a z jejího doprovodu. Staral jsem se o ni, jak jsem jen mohl a dovedl ji z takového výletu zpátky živou, zdravou, snad i o něco zmoudřelou. Rozhodně můžu napsat, že si 4 měsíce pobytu venku se mnou užila pořádně“)

Pouť lze absolvovat na koni, Camino by proto mělo akceptovat přítomnost zvířat.

Bohužel ne vždy se tak děje. Průvodce uvádějí ubytovny se stájem pro jezdce, kterých každý rok několik přijede. Na ostatní zvířata se toto privilegium nevztahuje, což se týká především psů. Jedině když hospitalero chce pomoc, řešení se vždy najde. Kromě psů poutníků se ve Španělsku člověk setká s velkým počtem volně puštěných psů, zejména pak v Galicii, kde chrání obydlí a stáda. Může to být komplikace pro někoho, kdo se psů bojí. Již ve středověku hůl poutníkovi sloužila jako účinná ochrana před nepřátelskými psy.

Bolest

1. Fyzická bolest („někdy to bolí“; „na bolest nohou a puchýře jsem byl připravený z vyprávění známých“; „ještě ji trochu bolí puchýře, které ji provázejí 11 dní, protože se do nich dostala infekce a při sestupech se bolest stupňuje“)

Camino přináší odpočinek, nikoli však hýčkání. Pouť často bolí, nejčastěji se objevují puchýře, které mohou člověka doprovázet i mnoho dní za sebou a být velice nepříjemným průvodcem. Bolí nohy unavené mnoha kilometry, záda otláčená od popruhů batohu. Na hlavu praží slunce, hrozí úpal a dehydratace. Jeden respondent šel tři týdny s urputnými bolestmi kloubů. Bez bolesti není pouti.

Obtížnost cesty

1. Fyzická náročnost („fyzicky náročná zkušenost“; „je to občas náročné, hlavně pak fyzicky“; „dvě hodiny v dešti, nedostatečný spánek v noci a únava z posledních dnů mě přesvědčily o potřebnosti odpočinku“; „ve vesnici s otevřeným obchodem s ubohým výběrem leží na lavičce fyzicky zničený poutník“)
2. Nemoci („puchýře na nohou“; „cesta je tvrdá, ale všechny ty puchýře, bolesti a bolístky se rychle zapomenou“; „mám vážný problém s klouby“; „jsem příliš unavená na psaní deníku po nocích“; „mám úpal“; „horko, dusno, prach mi způsobují bolesti hlavy“; „děsně ji bolí nohy, sluneční žár spaluje její nohy a má zimnici“; „každou chvíli se otrásá zimou a potí horkem“; „kontroluje puchýře. Pod pravým, který stále ještě není zhojený, se objevuje nový“; „minulý týden prošla očistcem, občas i peklem kvůli puchýřům“; „horko bylo excelentní, šel jsem jenom v kraťasech. To se mi však vymstilo, protože jsem nastydnul, rozbolelo mě v krku, motala se mi hlava a cítil jsem lhostejnou apatii. Možná to byl následek studených nocí, možná jsem byl pouze unavený anebo jsem si uhnal lehký úpal“; „cena za přechod nebyla malá. Oba nás vyčerpalo horko a únavná cesta s těžkými batohy. Tomášovi se navíc cestou z hor ozvaly problémy s klouby. S nevěřicným úžasem jsem se tak dozvěděl, že má skutečně vážný problém s klouby, Morbus Bechtěrev, chronické zánětlivé onemocnění kloubů páteře i všech ostatních“; „Tomáš se po horkém dni necítí dobře, bolí ho hlava, při chůzi na silnici dostal úpal“; „jednomu z poutníků se v noci dělá velice zle, voláme záchranku, která jej odváží do nemocnice. Snědl v restauraci špatný kousek ryby, alespoň že ostatním z jeho skupiny nic není“)

3. Přírodní obtíže („bolest, horko, prach při chůzi“; „cesta je obtížná, často prší nebo je horko“; „máme dost horka“; „vyčerpává nás slunce a horko“; „bláhově jsme předpokládali, že v jižnějších krajích nebudeme potřebovat spacáky. Mýlili jsme se. Neodhadli jsme noční teploty v horách“; „v noci několikrát sytě pršelo, vstáváme do šeda, mokří a nevyspalí“; „bouřka se v noci vrátila nejméně pětkrát, moc jsme nespali“; „po půlnoci osamělé chůze rovinou mám nejen tělo vyfoukané větrem, ale i hlavu úplně vypranou“; „v lijáku a za tmy jsem balil a nevybíravě láteřil. Proč není léto, jak má být? Proč musí pršet pět dnů do týdne? Těšil jsem se na horko a na cestu na jih a zatím nejdůležitější věcí v batohu je pončo... vztekle jsem pobíhal po louce, prochladlý a mokrý“; „v celém lese nás obklopovala mračna komárů. Kapučíně to nevadilo, ale já se zahalil jako afghánská žena a máchal před sebou holí, aby mi nesesadili na obličej. Bylo jich takové množství, že mi nezbývalo, než se pohybovat poloběhem. Díky tomu jsme tak urazili značný kus cesty. Když les konečně skončil, popsal bych se slovem „uondaný“; „je poměrně velká zima, jen v tílku a mikině se chvěju jako mokrý pes. Lidé kolem nosí svetry a bundy, můžu pouze závidět a přát jim to“; „prodírám se ostružiním i pichláky, lepí se na mě pavučiny a když už jsem takřka nahoře, musím se ještě na závěr vyšplhat po rozpadlé zdi“; „po nákupu jsme se vydali na úsek Camina, který svou opuštěností a vyprahlostí působil jako soutěž Železného muže. Monotónní krajina polopouště, kde nepršelo několik měsíců, se kolem nás nehýbala, zdálo se, že jen přešlapujeme na jednom místě“; „za Burgosem začíná nekonečná Meseta, dlouhá rovná pláň, kterou se prohání vítr. To je velká zkouška pro poutníky. Obklopují nás dlouhé svahy beze stromů, dokonalá pustina“; „zvládneme přívál deště. Ten mění cestu v kluziště, na nohy se lepí bahno, boty ztěžknou alespoň o 4 kg“)
4. Obtíže s poutníky a lidmi („chrápání poutníků“; „vyčerpávající zkušenost z hlučných lidí, jako učitelka reiki dávám přednost klidu“; „někdy spím s 30 chrápajícími poutníky v dusné místnosti“; „seuální obtěžování po cestě“; „nechutně tlustý Němec přemlouvá blondatou a lehce zmatenou německou poutnici, ať si s ním pronajme pokoj v drahém hotelu, že je to lepší, než spát v ubytovně, navíc je to společně vyjde levněji. Udělalo se mi z něj zle a co horšího, druhý den jsme potkali holku před katedrálou a říkala, že spolu v hotelu spali“)
5. Obtížnost cesty („někdy to byl očistec“; „cesta je trochu obtížná“; „zasmát jsme se rozhodně potřebovali, když jsme dopoledne vyšplhali do kopců a zjistili, že nadarmo, protože jsme v horách zabloudili“; „Nevadilo, že prší, poháněl nás hlad“)

Praha, Píbram, Klatovy,

Uz jsme cely hotovy.

Přes kopecky do Kdýne,

Casto leje jak svíne.

Vodu mam az pod trickem,

Zítřa pujdu Nemeckem

Putování je fyzicky náročné. Na cestě lze spatřit vyčerpané poutníky, unavené, schvácené horkem, s potřebou odpočinku. Pouť nemá mnoho společného s prázdninovým nicneděláním na břehu moře. Pěší putování a každodenní cestování mohou být fyzicky vyčerpávající.

Na pouti se může objevit i nemoc. Puchýře, bolesti nohou, úpal, spáleniny, bolesti hlavy patří k nejčastějším zdravotním komplikacím. Méně často se poutník setká s otravou jídlem, zlomeninami, horečkou atd. Na pouti se někdy i umírá. Ve středověku byl v každé vesnici hřbitov plný poutníků a i dnes se tak zcela výjimečně stane. Cyklista spadne nešťastně z kola, starší poutník utrpí infarkt vlivem horka a námahy.

K překážkám přírody se řadí horko, prach, déšť, zima, vítr, hmyz, potulní psi, neschůdný terén, polopoušť, Meseta, bahno.

Společnost lidí v sobě nese obtíže jiného druhu jako chrápání, hlučnost lidí, obtěžování slovní i sexuální.

Pouť je tak někdy hotovým očištěním, není to vždy snadné. Občas se jde spát s kručením v břiše, občas se člověk ztratí, bývá unavený.

Bolest a extáze

1. „večeře je jedna báseň, ale ještě víc oceňujeme sprchu a postele. Po třech dnech pod širákem je pro nás postel téměř neznámou rozkoší“; „v pouti jsou růže i trny“; „být zcela KO a mít radost, že jsem to dokázal“; „dobrá, ale občas tvrdá zkušenost“; „únavná, obtížná, ale celkově úžasná zkušenost“; „cesta je krásná, ale občas únavná“; „praktická stránka údržby refugia je docela tvrdá, ale všechna ta námaha stojí za to, že můžu být nablízku poutníkům“; „prší tak hustě, že není ani vidět před sebe. Zmocňuje se nás netušená euforie, skáčíme do kaluží a zpíváme, co nás první napadne“)

Pouť v sobě nese nebezpečí, obtíže a bolest. O to větší radost se dostává po překonání překážek. Poutník se raduje, že dosáhl svého cíle pro daný den, cítí úlevu a vděčnost z připraveného noclehu a hrdost na sebe a ostatní poutníky, kteří to vše zvládli s ním. Občas jej zaplaví šťastná euforie, že vydržel, že se nevzdal a že jde zase dál.

4. Jiná cesta

Cesta s velkým C

1. Jiná cesta („dlouho jsem přemýšlel o trochu jiné cestě, než jaké jsem doposud podniknul“; „hodně jsem cestoval, ale přes všechny kolikrát hluboké zážitky z cestování toužím po trochu jiné cestě, po cestě s velkým C na začátku“; „Cestu, díky níž strávím pokaždé jeden celý měsíc v jiné zemi, projdu ji pěšky a poznám způsobem, který býval lidem nejbližší“)

Pouť je ve fyzické podobě stejnou cestou jako všechny jiné. Vede odněkud někam.

Přesto ji poutníci i ne-poutníci chápou jako jinou cestu. Jejím účelem není umožnit dopravu lidí a zboží mezi různými místy. Její účel a smysl se skrývá v ní samotné. V lidech, kteří se na ni vydávají, v důvodech, proč si vybírají tuto cestu, v netradičnosti pěšího zkracování vzdálenosti do Santiaga. Není to cesta pro urychlení, ale pro zpomalení. Nevyhýbá se přitom lidské civilizaci, prochází jí a ukazuje tak, jak různě lze vnímat město nebo velkou silnici.

Jiný způsob cestování

1. Jiný způsob cestování („je to jiný způsob cestování“)
2. Bohatost zážitků („auto naši celodenní cestu ujede za půl hodiny, ale má to chudší na zážitky“; „cesta na kole má oproti rychlejším způsobům cestování řadu nevýhod. Ale má také výhody, proti cestě vlakem nebo autem můžete při ní mnohem více vidět a zažít. Krajina se kolem vás odvíjí poklidně, stačíte ji vnímat a vstřebávat. Ovšem ještě víc vnímáte, když jdete pěšky“; „znovu nás nepříjemně překvapuje ten rozdíl pěti etap pěšky a na kole a necelých tří hodin cesty letadlem. Platí ovšem to, že čím rychlejší cesta, tím méně zážitků ze země a lidí“)

V dnešní době je pěší způsob cestování neobvyklý. Také je zřetelně pomalejší než cesta vlakem, autem či letadlem, ovšem přináší mnohem více zážitků, setkání a poznání, které unikají, pokud se cestuje rychlejším způsobem.

Pouť jako „cesta“

1. „je to cesta k sobě samému“; „pouť je cestou zároveň dovnitř i ven“; „toužím po obyčejné cestě, která bude putováním, cestou do mě a ze mě“; „stát se cestou samotnou“; „pouť je fyzická reprezentace mé duchovní cesty“; „pouť bude symbolem naší cesty do Evropy“

Pouť není jen cestou dopředu k fyzickému cíli, je i cestou dovnitř, k sobě. Jedná se vlastně o cestu ven do světa a dovnitř do sebe. Co všechno musí poutník překonat a zvládnout na fyzické cestě, tolik jej toho čeká na duchovní cestě, proto někteří popisují pouť jako fyzickou reprezentaci své duchovní cesty. Pouť má kromě symbolického významu i specifickou hodnotu pro konkrétní skupinu lidí v určité době, jako byli Češi v devadesátých letech, pro něž se stala symbolem návratu do Evropy.

5. Příroda

Příroda

1. Blízkost přírodě („možnost, jak být v přírodě“; „blízkost přírodě“; „užít si přírody“; „přeji si chodit v přírodě, v krásné krajině“; „užít změny počasí, slunce, vítr, déšť“; „být každý den venku po 30 dní“; „spát venku“; „koupat se venku“)
2. Spojení s přírodou („spojení s přírodou“; „kontakt s přírodou“; „splynout v tiché odevzdanosti s tím nejkrásnějším chrámem na světě – s přírodou“; „užil jsem vrchovatou měrou blízkost přírody. Objevil jsem pro sebe radost z řek, z koupání v nich, z jejich zákrut. Z lesů a luk. Z hor, kde jsem se vždy cítil dobře a svobodně“)
3. Působivost přírody („spatřit slunce, jak zapadá do moře na Finisterre“; „touha užít krásu krajiny“; „radost z nálad časného jitra i z večerního slunce“; „pokračujeme ve strašném žáru, ale v docela jiné náladě. Průmyslová oblast zůstala za námi, krásná krajina s lesy a starými kostely nám vlévá sílu“; „teď se rozsvěcel nádherný den. Z kopců se nabízel velkolepý výhled, stráně podél cesty byly obsypány květinami“; „je to až neuvěřitelně půvabné místo. V křišťálově průzračné vodě rostou lekníny a rákos, stromy okolního lesa poskytují blahodárny stín, jenom malá pláž s přístupem do vody je zalitá sluncem“)
4. Zvířata a rostliny („ovce, krávy, kočky, husy, mnoho ostružin“; „divní španělští psi“; „pozorování motýlů a rostlin“; „ještě nikdy jsme neviděli tolik krav, ještěrek a psů“; „místní lidé se živí chovem krav, často přecházíme přes rozlehlé pastviny. Jednou Kapučína poplašila stádo krav, které se rozeběhly naším směrem a vzbudily v dlouhé řadě poutníků značnou paniku“; „v lese rostou borůvky, na stráních ostružiny“)
5. Přírodní podmínky („pouť je bohatá na přírodní dary“; „užít a vychutnat si otevřený prostor kolem sebe“; „spatřit zrod nového dne“; „chladíme se v řece Dunaji“; „poutník je bezvýhradně závislý na momentálním počasí. Od té chvíle se pro mě stala předpověď počasí nejvyhledávanější informací dne“)

Pouť je příležitostí, jak být venku v přírodě, v otevřeném prostoru. Procházet krásnou krajinou, vnímat změny počasí, stát se závislým na přírodních podmínkách. Víc než se přírodou projít, poutníci touží po spojení s přírodou, po splynutí. Oceňují přírodu mimořádnou měrou, je to jedna z konstant v poutnickém vyprávění. Jako malé děti objevují půvab západu a východu slunce, lesy, hory a řeky. Všímají si květin, stromů a zvířat. Příroda je jedním ze základních stavebních prvků poutě, pro poutníka je pravém smyslu jeho domovem. Někteří poutníci uvádějí přírodu jako hlavní důvod pro pouť.

Jako doma

1. Vyhovující přírodní podmínky („vyhovují mi přírodní podmínky, jsou podobné jako doma“)

Na pouť lze zažít všechny proměny počasí i krajiny. Alespoň někdy a někde se proto každý z putujících bude cítit jako doma.

6. Spiritualita

Neviditelný svět

1. Vnímání neviditelného („chůze mi umožňuje vnímat neviditelný svět“; „vnímat energii a krásu, která nás obklopuje“; „na cestě vnímám určitá místa, místa síly, která mají zvláštní energii, ale ne každý je dokáže zachytit“; „při chůzi vnímám velice silné energie“)

Chůze je prostředníkem pro vnímání energie místa, své mysli, všeho, co lze popsat jako neviditelný svět. Je to dáno samotou, chůzí, klidem a tichem a pro některé i charakterem poutě. Pouť navíc vede přes místa, která přitahují pozornost k duchovním tématům a prožitkům. Ubytovny, hospitaleros, cesta je značená kostely a kříži, to vše přispívá k hloubce duchovního života. Rovněž pouť svojí atmosférou, prostředím přitahuje lidi, kteří jsou citlivější na přítomnost různých, někdy obtížně srozumitelných, energií a neviditelných světů.

Svatý Jakub

1. Nepodstatnost pravosti relikvie („sami pro sebe nepotřebujeme mít jistotu, že tu sv. Jakub leží ani vědět, kdy sem přišlo jeho tělo“; „v malé skříňce by měly ležet jeho ostatky, jestli tomu tak skutečně je či není, mě nijak nezajímalo“)

2. Setkání se svatým Jakubem („o pár kilometrů dál od hranic jsem na malém mostě narazil na sochu poutníka Jakuba. Měl na hlavě hučku s širokým okrajem, tělo mu halil plášť a v ruce držel dlouhou hůl. Aniž bych někoho v Německu znal, potkal jsem nedaleko od hranic známého. Levou nohou má nakročeno na neviditelné stezce, gesty rukou vybízí k pokračování započaté cesty. Setkání s ním mě ohromně potěšilo, asi každý je v cizině vnímavější vůči čemukoli blízkému a známému. Tady přede mnou stál sám svatý Jakub v podobě poutníka, kterým jsem byl i já a povzbuzoval mě k vytrvání na cestě“; „poprvé mě napadá, že jdu k němu domů na návštěvu. Ve středověku lidé považovali za jisté, že na místě uložených ostatků stále přebývá a žije uctíváný svatý. Cíl mé cesty, poutní město Santiago de Compostela, rychle ztrácí na neurčitosti něčeho cizího díky častým setkáním s Jakubem, jeho sochami, obrazy a symboly a začíná se z něj stávat Jakobovo město“; „na zdejší nemocnici zřízené zřejmě v bývalém klášteře jsem spatřil sochu Jakuba s dlouhou holí v ruce a v poutnickém hávu se spoustou pozlacených mušlí. Nezapomínám na tebe, Jakube“; „stoupáme do kopce ke kostelu, před kterým odpočívá u fontány kamenný poutník – Jakub s holí a poutnickou příkryvkou hlavy. Musím se usmívat, rád ho potkávám. Teď vím, že jsem znova zpátky na pouti. Líbí se mi, že sedí s nohama ve fontáně jako unavený cestovatel, jako někdo, kdo přesně ví a rozumí tomu, jak se na pouti cítím a co prožívám“; „Camino je lemováno sochami Jakuba a poutníků. Jedná se nejen o zachovalé sochy ze středověku, často lze spatřit moderní díla. Jakuba nebo poutníka zachyceného v kovu či kameni jsem potkával ve Španělsku velice často. Ukazuje cestu z města či vítá znavené cestovatele na náměstí před kostelem, lze s ním posedět na lavičce, opláchnout si obličej v jeho fontáně nebo se vedle něj natáhnout nad vodu na mostě“; „po mši jsem sestoupil po schůdcích pod oltář, abych se pozdravil s Jakubem a poděkoval mu za dobrou pout“)

Hrob svatého Jakuba je cílem poutě. Pro poutníky na pouti není otázka pravosti relikvie zásadním tématem. Může o ní vzniknout debata, ale protože pravost nelze dokázat ani vyvrátit a především, protože skutečně není důležitou, nevzbuzuje ohnivé debaty. Zřejmě je zde rozdíl proti minulým stoletím, kdy po ukrytí ostatků ustal i proud poutníků, kteří chodili přímo za Jakubem. Dnes se chodí spíše pro kontakt s Bohem než s jeho apoštolem. Přesto je apoštol důležitý, dává pouti tvář, jeho sochy a symboly povzbuzují a dodávají na morálce. Poutník se s ním setkává a tvoří si s ním vztah, aby jej nakonec pozdravil v jeho domě.

Náboženská atmosféra

1. Náboženská atmosféra ve Francii („ve Francii není tak silná náboženská atmosféra jako ve Španělsku“)
2. Náboženská atmosféra ve Španělsku („jsme zklamáni z druhé části Camina tady ve Španělsku, která nabízí méně duchovních a obohacujících zážitků“; „podivná kýčovitá barvitost španělské lidové zbožnosti by mi asi vadila, kdyby nebylo důvěrně známé mše, jejíž španělština je mi přes latinu blízká. Vrcholem je pro mne opět pozdravení pokoje“; „stačí zajít na večerní mši a už vás ve městě znají a přátelsky přijímají“)
3. Vnímání spirituality na pouti („tato pouť je velmi spirituální“; „je velmi zajímavé, že pro mnoho lidí na této cestě není důležité náboženství“; „naše pouť začala v Praze bohoslužbou“; „chceme navštívit nebo alespoň pozdravit co nejvíc křesťanských společenství“; „při pohledu zpět se odvíjí řetěz křížů, kostelů a klášterů na cestě“; „uléháme na trávníček před kostelem. Nebe s hvězdami se pomalu otáčí, pevný bod ve vesmíru je ten kamenný kříž“; „jdeme do františkánského kláštera, nechceme zde spát, ale alespoň pozdravit“)
4. Povzbuzování zájmu o spiritualitu („povzbuzuji poutníky, aby se zašli zúčastnit mše ve vedlejším klášteře a sama také chodím“)

Jednotlivé ohlasy se liší v pohledu na hloubku náboženské atmosféry v různých zemích. Jedná se o individuální zkušenosti a zážitky. Ohlasy se však neliší v pohledu na pouť jako na spirituální cestu. Vlastní náboženství, jeho rity, což na této cestě pochopitelně znamená především katolickou církev, není určující. Otázky spirituality jako takové pak ale ano. Není výjimkou, když někdo v ubytovně cvičí jógu nebo medituje. Protože je ale Camino původně křesťanskou záležitostí, hlavní důraz se klade na křesťanství. Rozdíly ve vyznání nehrají žádnou roli. Poutě se účastní křesťané různých vyznání, protože Camino ztratilo výrazně katolický ráz. Je spíše centrem pro lidi se zájmem o duchovní růst, o spiritualitu v její šíři.

7. Poznání

Spirit Francie

1. Poznání Francie („strávit nějakou dobu ve Francii“; „návštěva Francie“; „před očima nám víří měnící se mnohotvárná krajina střední Francie“)

Camino nabízí putování po Francii.

Spirit Španělska

1. Poznání Španělska („Španělsko poskytuje poutníkům skvělé kulturní a historické památky“; „Španělsko má bohatou historii a spousta z toho by mělo být zachováno“; „španělská společnost a kultura působí uvolněně a příjemně“; „poznat španělský způsob života“; „Camino vede starými vesnicemi, některé jsou již opuštěné“; „Španělsko má docela jiné barvy, vůně a nálady než svět nad Pyrenejemi“)

Camino nabízí putování po Španělsku, poznání španělského způsobu života, kultury a historie.

Jídlo

1. Místní kuchyně a jídelníček („spousta chleba a kozího sýra“; „užívám si místní kuchyně a jídla“; „poznat španělské jídlo a víno“; „nesmím zapomenout na dobré jídlo a pití“; „ještě nikdy jsem nesnědl tolik ostružin“; „poznání gastronomie dané země“)

K pouti patří ochutnávání místního jídla a čerstvého ovoce ze stromů (pokud to umožní roční období). V Galicii je takřka povinností ochutnat chobotnici, ve Španělsku studenou polévku gazpacho, ve Francii sýry, v Německu pivo.

Kultura

1. Kultura („je to kulturní záležitost“; „těším se z 1000 let kultury“; „postupem času se z toho stala kulturní cesta“; „zajímavé z kulturního hlediska“; „je to kulturní záležitost“; „takovou poutí se nejlépe přiblížím kořenům evropské civilizace a kultury“)
2. Architektura („na cestě nacházím architektonické skvosty z dob velkých poutnických vln“; „záplava románské krásy“; „kostel San Martín je románská pohádka“; „především poprvé pocítil opravdový úžas nad katedrálou. Samozřejmě jsem viděl katedrály ve Francii, Anglii i jinde v Evropě, ale dosud mě neoslovila ta lehkost vdechnutá do kamene. Zkoušel jsem si představit, kolik celá ta stavba váží či jak ji asi viděl architekt nejprve jen ve své mysli, zatímco před ním ležely velké kusy kamene. Kolik úsilí a vůle bylo vynaloženo, než se hrubě opracovaný kámen proměnil v krajkoví na chrámu, v sochy a štíhlé sloupy, než začala masivní skála působit dojmem, že nic neváží“; „kolem dokola samé lesy, v údolích se však skrývají architektonické poklady v podobě elegantních městeček a mnoha upomínek poutnické minulosti. Na starobylých mostech jsou vytesány stářím omšelé postavy poutníků s holemi v rukou. Prameny nesou název svatého Jakuba nebo Rocha, dvou známých

poutníků“; „katedrála bere dech, je ohromná, nesmírně členitá. Není divu, že z ní udělali muzeum, tolik pokladů skrývá“; „nicméně stále ještě v Leónu jsme nemohli vynechat katedrálu, která se naprosto lišila od bohatství katedrály v Burgos. Krása zdejší spočívá v barevných vitrážích mnoha oken vysoké stavby. Při průniku slunečních paprsků se jedná o podívanou nevýslovného půvabu“; „tu si opravdu užívám, rozhlížím se po Jakubově domě, vše se leskne a třpytí, katedrála je skutečně působivou stavbou, ohromná se klene až kamsi k nebesům“;)

3. Kultura Keltů („v Galicii nacházím památky na kulturu Keltů“)
4. Možnost studia kultury („naučit se něco o umění obecně, zejména pak o románském umění“; „díky pouti jsem důkladně poznal čtyři evropské kultury: českou, německou, francouzskou a španělskou“)

Pro mnohé poutníky je pouť kulturní záležitostí, kdy poznávají 1000 let historie a kultury. Jdou ve stopách středověké univerzality Evropy, dotýkají se kořenů současné evropské civilizace. Seznamují se s architekturou, s kulturou odlehlých částí kontinentu, s kulturou Keltů v Galicii.

Historie

1. Historie („je to historická záležitost“; „těším se z 1000 let historie“; „zažít historická města a městečka“; na Camino si připomeneme středověkou univerzalitu Evropy“; procházím starobyrou krajinou s římskými památkami“; „připomeneme si cestu z Čech až na konec světa – poselství krále Jiřího z Poděbrad“; „přemýšlíme o dějinách a výrazných postavách míst, kudy procházíme“; „jde nám z toho hlava kolem, po stejné dlažbě chodili už římské legie a pak všichni poutníci před námi“; „cítím, že minulé děje ke mně hovoří silněji a srozumitelněji, když si je připomenu na autentickém místě, že krajina, osvětlení, vyhlídka dávají starým příběhům souvislosti, které unikají tomu, kdo je studuje literárně“)
2. Historie Španělska („je to část historie této země“; „jsem ohromený stářím a historií španělských kostelů, budov a některých částí starých cest“)
3. Živá historie („svoji trasu určuji podle mostů ošlapaných generacemi poutníků“; „jsem ~~součástí~~ dlouhého průvodu poutníků“; „putuji ve stopách generací poutníků přede mnou“; „vstoupili jsme opravdu do živé historie“; „s holí v ruce jsem se cítil statečnější a jako skutečný poutník, stejný jako mí předchůdci. Posílilo mě vědomí, že i když jsem sám, vydávám se na cestu vyšlapanou mnoha generacemi dřívějších

poutníků a sdílím s nimi stejné obavy i radosti. Poprvé jsem tak zažil pocit „živé historie“; „pil jsem kávu před zdejší tvrzí a myslel na cestu jeho družiny“; „Všerubský průsmyk býval branou ke vstupu na území Čech, kolik asi poutníků tudy mohlo projít přede mnou?“; „umím si představit, že s podobnou radostí reagovali na Jakobovy sochy a symboly všichni dávní poutníci, kteří se na pouti ocitli daleko od své domoviny a známého prostředí“; „ohromně se nám však ulevilo, když jsme kráčeli po polních a lesních cestách, kde se mi znovu navrátil ten pocit „živé historie“; „pohybujeme se v obrovském soukolí historie, stejným směrem jako my jdou lidé před námi a možná že se někdo vydává na dobrodružství z místa vzadu, kterým jsme již prošli“; „jít po tomto mostku, po jeho ošlapaných kamenech obrostlých trávou mi přineslo pocit hlubokého spojení s našimi předky a předchůdci“; „jako bysme navazovali na starodávnou tradici shromažďování“; „skutečně jsem ve starém městě, ťukám holí po dláždění poutnického města. Patřím sem, je to v tu chvíli moje město“; „Camino vede mimo silnice po pěšinách, polních či lesních cestách stejně jako v minulosti. Napojení na poutnické druhy v historii je tak velice snadné“; „před vesnicí se kráčí po staré římské silnici, pocit chůze po kamenité stezce ošlapané sandály římských legií a středověkých poutníků mě hluboce dojímá“; „zanedlouho po odchodu z vesnice nás čekala významná část poutnické historie, Cruz de Ferro. Poutníci sem od nepaměti přinášejí kameny, až z nich vznikla veliká hromada, na které se tyčí k nebi kříž. Kříž a místo samotné se mi líbily, ale bohužel se kolem povalovalo příliš odpadků, abych byl nadšený“)

Camino má dlouhou historii, za oněch 1000 let cesta zažila nejrůznější zvraty a lidské osudy. Poutníci procházejí krajinou antických památek, zažívají středověká města a městečka, připomínají si osudy historických osobností a události. Přímý prožitek těchto míst vede k lepšímu zapamatování a pochopení současnosti a moderní kultury. Díky místům a silnicím, po nichž chodili římské legie a středověcí poutníci, je i dnes poutník spojen s předešlými generacemi. Španělská historie a stáří budov a kostelů ohromují. Poutníci vědí, že putují stejnou cestou jako dávní poutníci, používají stejné budovy, stejné mosty, stejné silnice. Jsou tak součástí dlouhého průvodu generací poutníků, součástí živé historie.

Poznání

1. Poznání zemí („objevit regiony“; „poznání nových krajů“; „poznat sever Španělska“; „poznat svoji zemi“; „poznat místa“; „prohlížíme si města a krajinu“; „objevování měst, vesnic a pěšin vedoucích místy, která nemám možnost jinak poznat“; „prošel jsem množstvím vesnic, měst, klášterů, kostelů, cest, hradů a zámků, venkovských usedlostí. V architektuře na mne působily všechny styly od antiky po dnešek, zejména baroko, gotika a románský sloh. Obohatil jsem své znalosti v historii, náboženství, zeměpise, jazycích, architektuře i krásných uměních. Dostalo se mi intenzivního učení ve škole života, získal jsem jedinečnou zkušenost a zážitek, který nikdy nezapomenu a na který jsem hrdý“)
2. Poznání Evropy („v první části se nám dostávalo vřelého přijetí, ve druhé části má navrch byznys“; „změna se týká atmosféry a přístupu k poutníkům“; „každá část Camina je jiná a jinak na mě působí“; „značky jsou ve Španělsku podstatně dokonalejší než ve Francii“; „pochopil jsem díky této zkušenosti, že dříve Německo nebylo vzdálenou zemí, že naši předkové měli české území velice dobře prochozené“; „Němci se smyslem pro preciznost pochopili mušli jako ukazatel, takže její zobáček na rozcestí vždy ukazoval náležitým směrem. Ve Francii mušle sloužila čistě jako znamení, že tudy Camino vede, ale nevypovídala nic o budoucí trase“; „místo razítek na farách s následným rozhovorem s faráři se ve Francii získávají razítka na turistických úřadech a Gitech“; „ocenil jsem úžasnou skutečnost, že v Evropě mizí uměle udržované státní hranice. Ve světle každodenní reality hranice do Evropy nepatří. Pojem Evropa a evropanství totiž existuje, aniž si to uvědomujeme. Naše města jsou si v základních principech podobná, tvoří je staré centrum, které se snažíme chránit a pečujeme o něj. V jeho středu stojí vždy kostel nebo podle velikosti města katedrála. Podobu krajiny ovlivnila tisíciletí lidské činnosti, která ji kultivovala k lepšímu či horšímu, ale z rámce kulturní krajiny není kam uniknout. Podoba budov, mostů a cest je každému, kdo vyrostl v Evropě, blízká. Čech nezažije ve Španělsku kulturní šok, možná nebude všemu ve způsobu zdejšího života hned rozumět, ale snadno se zorientuje. K pocitu jednoty přispívá i euro jako měna. Pokud jsem překročil řeku a ocitl se v jiné zemi, mohl jsem jít do první kavárny a ten pocit novoty vstřebat bez nutnosti zmatku z jiné měny a zdoluhavého přepočítávání“; „podobným zjištěním pro mne bylo, že jsem si uvědomil, že Evropa je malá“; „začal jsem Evropu vnímat více v souvislostech. ČR se mi stala jedním, i když důležitým, dílkem do

skládačky puzzle. Na cestě jsem otevíral místní noviny, díval se na zprávy v TV, mluvil s lidmi, četl nápisy na zdech. Poznal jsem, co kterou zemi více trápí i v čem se ostatní od ní mohou naučit. Španělsko je vnitřně raněné nesmyslným bojem regionů za nezávislost, ačkoli jim ústřední vláda přiznala značné rozhodovací a kulturní pravomoci. Francie se raději ohlíží do minulosti a sebestřednosti, než aby se podívala na realitu střízlivým pohledem bez emocí. Německo se stále stydí za činy předků, nejraději by minulost překrylo barevným nátěrem a dokonalou čistotou. Česko si zbytečně ubližuje rozbitostí a ošklivostí, kterou místní často ignorují, navíc příliš brzy rezignují. Tolik mé subjektivní, velice generalizované kritické postřehy. Jako pochvalu bych zase jen stručně uvedl ke každé zemi jednu, dvě věty. Česko bohatne a lidé si toho začínají být vědomi. Společně s tím roste povědomí o hodnotě veřejného prostoru, proto existuje naděje, že Čechům přestane záležet jen na vlastním dvorečku, ale že napřímí páteř a rozhlédnou se kolem sebe jako dospělí lidé, kteří v rozumné shodě dokáží přijmout zodpovědnost i za své širší okolí. Německo má optimismus, lidé se nebojí mluvit s cizinci, raději komunikují v jiném jazyce než vůbec. Jejich smysl pro racionalizaci a detaily spolu s odvahou investovat do veřejného zájmu činí život v této zemi srozumitelný a přívětivý pro každého. Francie je země bohatá na krásnou práci předků, umí se z ní těšit, rovněž dokáže přiměřeně čerpat z této pokladnice, aby rostlo poznání i půvab pro další generace. Španělsko má veselého ducha, hravého až k bezstarostnosti jako děti. Gestikuluje, škorpí se i usmíruje, hlavně však vše živě komentuje rychlou mluvou. Dohromady Evropa tvoří pestrý kontinent, který je neoddělitelně spojen v jediný celek asi jako barvy na jednom obraze a který stojí za to vychutnat“; „Evropa se mi stala domovem, který důvěrně znám a kde vím, že se neztratím a nezabloudím. Jako dům o mnoha místnostech, které však již více nejsou neznámou a záhadnou oblastí“)

3. Poznání lidí („potkávám různé lidi z jiných zemí, to je pro mě důležité, protože jsem nikdy neopustil Francii“; „poznat lidi, místní i jiných národností“; „srovnávám, jak se lidé chovají, jak myslí, jak a co nosí v batohu, co jedí a pijí“; „poznat druhé je možno nejlépe při pouti od člověka k člověku“)

4. Poznání gastronomie („poznat gastronomii dané země“; „v jednom městečku jsem ochutnal typicky německé jídlo, zdejší klášterní pivo a wurst čili buřt“; „jídlo tvoří s počasím a noclehem tři základní prvky skládačky poutě. Dobře a pestře jíst podporuje dobrou náladu i dostatek energie pro chůzi. Při jídle se rovněž odpočívá a příjemně rozpráví, zastávky na jídlo proto bývají vítány s nadšením“; „jedl jsem krajová jídla připravená přímo v zemi jejich původu. Díky tomu jsem si zamiloval kozí sýr, croissanty, pan de chocolate, anizové bonbony, polévku gazpacho, přišel jsem na chuť příležitostnému pivu i vínu, ochutnal kávu ve stovce kaváren“)
5. Objevování („objevování“; „objevy“; „objevování krajin, vesnic, ubytoven pro poutníky“)
6. Poznání poutě („jdu, abych z praktických důvodů poznala, co je to pout“; „sedíme před její kanceláří, úřední hodiny má až pozdě odpoledne a mě dochází, že můj pocit sounáležitosti s historií této budovy, která vyrostla pro poutníky jako jsme my, je sice hezký, ale na návštěvu hradu už dnes lidé také nejezdí na koních nýbrž v autech“; „značka se snaží vyhnout dopravně frekventovaným místům a ukázat místní památky. Pokud chci jít rychle, budu z ní muset někdy sejít a dát se raději přímo po silnici než oklikou po stezkách. Dřívější poutníci samozřejmě volili hlavní cesty, ovšem z těch se dnes staly právě silnice. Naštěstí téměř podél každé silnice vede bezpečná cyklostezka“; „o něco lépe jsem porozuměl pocitům lidí, kteří celý život pracovali na polích nebo v lese a do chalupy, kterou často sdíleli s domácími zvířaty, se uchýlovali na noc a na zimu. Jakou změnu pak pro ně představovala nedělní návštěva vysokého, majestátního chrámu. Určitě v něm museli spatřovat vrchol civilizace. Alespoň já jsem to tak během obřadu cítil po pár dnech v divočině“; „začal jsem si všímat a vážit mostů. Nejen že spojují vzdálené břehy, ale zachraňují životy. Ve středověku se stavitelé mostů mohli dočkat svatořečení za své úsilí a pomoc v budování civilizace. Poutnické mosty jsou pochopitelně malé a staré, ale své poslání vyjadřují výmluvně. Klenou se nad roklinou či strží, kterou by jinak bylo nutno namáhavě slézat, v případě rozvodněné říčky i riskovat ztrátu života“)

Při putování člověk poznává neznámá místa, oblasti, regiony a kraje. Mnozí si přejí poznat vlastní zem, jiní objevují cizí kraje. Díky chůzi poutníci nacházejí místa, která by jinak nespatriili. Pout' je vynikající přehlídkou architektury, umění a kultury Evropy.

Každá část Camina je jiná, jinak působí. Pokud někdo jde přes celou Evropu, má šanci poznat několik kulturních oblastí a v každé strávit pár týdnů.

Kromě krajiny a Evropy se poznávají při setkání lidí. Na cestě se pohybuje velké množství poutníků z nejrůznějších zemí křesťanského vyznání, kteří se denně setkávají a mísí s místními lidmi. Dnes je Camino natolik známé, že přitahuje nejen národy s křesťanským kulturním pozadím, ale doslova z celého světa.

Ke kultuře patří jídlo a gastronomie. Protože jídlo s počasím a noclehem tvoří každodenní rámec poutě, je mu věnována velká pozornost. Nakupuje se každý den, chodí se většinou bez větších zásob, takže poutník pozná důkladně nabídku místních obchodů, tržišť a restaurací.

Potěšení z poznání souvisí s objevováním. Poutník poznává i samotnou pouť. Zjišťuje, že se v současných podmínkách liší od středověku, přesto překvapivě mnoho zůstalo zachováno. Dnes je běžné platit kartou. Některé budovy změnilý svůj smysl, ale většina z toho, co fungovalo dříve, se běžně používá i dnes. Zařízení, cesta, kostely, ubytovny. Snad se změnilý motivy lidí, ale infrastruktura zůstává stejná.

Jiný způsob života

1. Žít jinak („objevit způsob života, jaký vedou lidé jinde“; „dělat věco jinak“; „poznat nové způsoby, jak žít“)
2. Poznávat jinak („poznat Španělsko jinak“)

Na pouti se lidé snaží žít jinak, dělat věci jinak, poznat jiný způsob života nejen kvůli kultuře jiné země, ale pro jejich vlastní život po návratu domů. To lze tím, že poznám, jak žijí lidé jinde, že sám žiji jinak. Tato jinakost se promítá i do přání, poznat pouti Španělsko jinak.

8. Kultura poutě

Kultura poutníků

1. Modlení („modlím se s ostatními na stejných místech poutnické modlitby“)
2. Zpěv („zpíváme Dum paterfamilias“)
3. Zdravení se (pozdrav Buen Viaje – Dobrou cestu, pozdrav Ultreia a Suseia, „potkáváme se už počtvrté, takže se už zdravíme a vyměňujeme drobné věty“, „v Gitech a kavárnách se potkáváme se známými, vždy si alespoň zamáváme a popřejeme dobrou cestu“)

4. Lidská blízkost („ráno se vstává mlčky. Dámy se přes všechnu rezervovanost bez skrupulí svlékají do půl těla a berou si podprsenky před očima všech“; „Holand'anka přiléhá blízko k nejbližšímu člověku, shodou okolností ke mně. Také nic neříkám a podávám jí ruku. Chvilí se pevně drží, pak klidně usíná“; „při pouti se ke mně připojilo několik lidí, s nimiž všemi jsem získal intenzivní kontakt“)
5. Chvilé společné chůze („společníci na Camino se objevují a mizí jako střídání odlivu a přílivu“; „najednou stál vedle mne s batohem, v nových botech a klobouku. Než padla tma, ušli jsme spoustu km, ani vlastně nevím jak“)
6. Podpora („líbí se mi, jak si mezi sebou poutníci pomáhají“)
7. Setkávání a komunikace („v baru se postupně schází poutnická společnost. Hovoří se převážně anglicky a vládne krásná atmosféra“; „zpátky v uličkách starého města jsme každou chvíli naráželi na někoho, s kým jsme se museli pozdravit a buď si sednout do baru či kavárny nebo alespoň prohodit pár slov přímo na ulici“; „ve městě potkává známé, kteří dorazili před ním a naopak, postupně jej docházejí ti, které on nechal za sebou. Tak je stále s kým mluvit, co probírat, na co vzpomínat, s kým se loučit“; „Kapučina a hůl otevírají lidská srdce a fungují jako spouštěče komunikace“)
8. Brzké vstávání („poutníci brzy usínají a brzy vstávají. Po večeři se společnost většinou rozchází do postelí, aby se za úsvitu někteří i bez snídaně rovnou vydali na cestu. Po 9 hodině ráno v Gite nikdo nezůstává“)
9. Vytváření značek a obrazů z kamenů („poutníci za sebou nechávají značky. Vytvářejí je z kamenů, tvoří obrazy přímo na cestě, většinou religiozního charakteru nebo různé nápisy. Časté je i obkládání křížů podél cest kameny. Některé výtvořky ukazují správný směr“)
10. Průvodce pro poutníky (v kostelech ve Francii je k dostání kniha instrukcí a modliteb, jak být správným poutníkem, jak se chovat a k čemu upínat svoji pozornost podle katolické církve)
11. Poutnický tisk („další známkou semknutosti komunity je francouzský časopis o poutích, ve Španělsku místo časopisu vychází poutnické noviny“)
12. Ubytovny („V interéru Gite byla na první pohled patrná poutnická výzdoba, na stěnách visely nejrůznější mušle, obrázky a fotografie z Camina, na policích ležely knihy a průvodce o cestě i o zdejších kraji, na zahradě stála malá soška Jakuba samozřejmě s nezbytnou mušlí na kšiltu čepice“)
13. Značení Camina („U silnice tam stojí kámen se symbolem zlaté mušle na modrém podkladě a s udáním kilometrové vzdálenosti: Santiago de Compostela 2825 km“)

14. Přítomnost soch Jakuba podél Camina („Camino je lemováno sochami Jakuba a poutníků“)
15. Credencial („Steve ráno odjel a odpoledne se s úsměvem vrátil s našimi ztracenými Credencialy v ruce. Měl jsem takovou radost, vždyť to bylo víc než suvenýr, nýbrž můj dokument i pas“)
16. Compostela („když mě zastaví policie jako tuláka, stačí ukázat Compostelu – doklad o absolvování poutě a hned je všechno v pořádku“)
17. Hůl („Je pozoruhodné, že jsem hůl cestou zapomněl pouze dvakrát. Vždy mi cosi důležitého chybělo, jakobych postrádal součást těla“)
18. Pravidla („řidič nákladáku nám nabízí, že nás kousek sveze. Zdvořile odmítáme, vysvětlujeme, že si to nemůžeme dovolit, že totiž jdeme pěšky“)

*Do kultury poutě patří modlení, zpěv, zdravení se s ostatními poutníky pozdravem ze středověku *Ultreia* nebo dnešním pozdravem *Buen viaje* – Dobrou cestu, lidská blízkost a pocit propojení, pocit bytí na jedné vlně, chvíle společné chůze, kdy se na část cesty poutníci spojí, podpora, setkání a komunikace, brzké vstávání a rytmus poutě, vytváření značek a obrazů z kamenů, knižní průvodce pro poutníky, poutnický tisk, ubytovny a jejich kultura, oficiální značení Camina, přítomnost soch svatého Jakuba podél cesty, Credencial a sbírání razítek, potvrzení o pouti Compostela, hůl, mušle a batoh jako symboly poutníka a existence pravidel, které nelze vynutit, ale které většina lidí dodržuje.*

Pouť má vlastní, specifickou a popsitelnou kulturu. Je to svět, ve kterém platí jistá pravidla, které nelze přenést do okolního světa jako třeba odmítání použití auta k usnadnění poutě.

Úpadek smyslu poutě

1. „už jsem to jednou šel a teď pozoruji vulgarizaci putování“

Na pouť se občas snese kritika, že upadá, že se vulgarizuje. Mezi možné příčiny lze zařadit stále větší počet poutníků na cestě, stále více obchodů, restaurací, barů a ubytoven podél cesty. Ovšem jindy tomu nebylo jinak. Camino zažívá vlny zájmu a úpadku. Rovněž kritika vychází z individuálních zkušeností a pokud někdo šel Camino před několika lety a očekával opakování stejné zkušenosti, jistě je překvapen změnami.

Porušení pravidel

1. Pravidla pouti („někteří došli podezřele málo přehřátí. Obdivujeme jejich termoregulaci, než se přiznají, že si pomohli autostopem“)

Pouť má svá pravidla, nikdo je nevynucuje a nejsou vymahatelná, ale většina lidí je přirozeně respektuje, protože bez těchto pravidel není pouť onou poutí, na kterou se poutníci vypravují.

Mezi pravidla patří pohyb vlastními silami tedy pěšky, na kole či na koni, sbírání razítek a respektování řádu ubytoven.

9. Promíchání poutníků s ne-poutníky

Přínos poutě pro ne-poutníky

1. „hostinský pro nás vaří, nemá jiné hosty než svatojakubské poutníky“; „města a vesnice v okolí vyrůstaly v závislosti na Camino. Hlavní třída či ulice, často jediná, je v podstatě Camino, kolem něhož si lidé zbudovali domy a obchůdky, v nichž nabízeli poutníkům své služby a výrobky. Puente la Reina jako město výborně znázorňuje výše uvedené, navíc hlavní ulici korunuje nádherným mostem“

Okolí kolem poutní stezky bylo její existencí zásadně poznamenáno. Podél cesty vyrůstaly vesnice a městečka. Hlavní třída těchto lidských sídel představovala Camino a byla lemována obchůdky s potřebami pro poutníky. I dnes tomu tak je. Mnoho restaurací a barů a ekonomik městeček a vesnic žije z přílivu poutníků, kteří musí jíst, pít a spát.

Melting pot

1. „lidé se tady promíchávají, místní s poutníky“

Na cestě se promíchávají poutníci, kteří mohou pocházet z celého světa. Promíchávají se rovněž poutníci s místními lidmi podél cesty.

10. Záblesk civilizace

Záblesk civilizace „normálního“ světa

1. Šok z civilizace („velké město Burgos je šokem pro mé smysly“; „po putování otevřenou krajinou ztrácím orientaci v hluku a davech lidí velkého města“; „uondána bohatstvím a ruchem velkého města se cítím jako ryba na suchu“; „ve velkém městě postrádám své přátele – poutníky“; „ve velkém městě postrádám prostou jednoduchost Camina“; „po tolika dnech v divočině bylo zvláštní, být zavřený v ulicích“
2. Pocit blízkosti s dřívějšími poutníky („zajímalo by mne, jestli se tak jako já cítili ve velkém městě i dřívější poutníci“)

Poutník tráví většinu času na cestě, která vede přírodou a divočinou. Když se pak ocitne ve velkém městě, je to šokem pro smysly, množství lidí, obchody, ruch ulic a hluk dopravy. Může to být vítané zpestření a příležitost, jak navštívit muzea a katedrály, ale také nepříjemně rušivý prožitek. Poutníci postrádají prostotu poutě, přírodu a klid. Po dnech v otevřeném prostoru je zvláštní být zavřený v ulicích. Je otázkou, zda se podobně cítili i dřívější poutníci.

Poutník

1. Introspekce

Čas kontemplace

1. Zvláštní doba („je to zvláštní doba, kdy člověk může přemýšlet“)
2. Přemýšlení („přemýšlet, co jsem udělal a co budu dělat“; „přemýšlím, jak dál ve svém životě, profesi, rodině“; „přemýšlet“; „mnoho promyslíme“)
3. Meditace („meditace“; „ponoření se do sebe“; „vyjasnit si myšlenky“; „na pouti chci medítovat“, „uklidnění duše“, „věnovat se duchu v sobě“; „v té širé prázdnotě zní otázka „co je člověk?““)
4. Čas na přemýšlení („nikdy jsem neměl tolik času na přemýšlení“; „pouť mi poskytuje čas pro sebe, který potřebuji po vážné operaci“; „mám tady čas na přemýšlení o dalších letech“; „mít čas jen sama na sebe“; „mít čas na přemýšlení nad budoucí prací a nad svým životem“; „člověk má dost času k přemýšlení“; „mám zde spoustu volného času, který můžu využít“; „volný čas“; „poskytlo mi to čas pro sebe“)

Čas poutě poutníci vnímají jako zvláštní dobu, protože mají čas na přemýšlení o sobě, rodině, práci, budoucnosti a minulosti. Mohou medítovat, nořit se do sebe, vyjanit si myšlenky, věnovat se sami sobě. Mají spoustu volného času, který mohou využít pro sebe. Pouť se zde ukazuje jako zvláštní čas v lidském životě, který zároveň přivádí k podstatě lidské existence, ke kladení zásadních otázek po smyslu lidského bytí, k modlitbě, k samotě, k nejhlubším a skutečným pocitům.

Setkání se sebou

1. Sebepoznání („chvíle sebereflexe“; „poznat více o sobě“; „soustředit se na sebe“)
2. Vnitřní já („přibližuji se k sobě“; „setkání se svým vnitřním a pravým já“)

3. Působení poutě („tato zkušenost s poutí mě přivádí k podstatě, k samotě, meditaci a modlitbě“; „přemýšlím víc o přírodě, lidech a svých nejhlubších a skutečných pocitech“; „znovu ožívá ten ten jedinečný pocit, že svět je zázrak, že zázrak je každý jednotlivý den“; „nemám díky pouti pochyby“)

Pouť je příležitostí pro sebereflexi, pro poznání sebe samého. Na pouti se člověk přibližuje sobě, svému vnitřnímu já. Díky tomu se člověk nově rozhlíží kolem sebe, zažívá znovu radost ze světa a jeho krásy, zbavuje se úzkostí a stresů. Zkušenost s poutí přivádí k podstatě, k meditaci, k modlitbě.

Satori

1. Moudrost o člověku („člověk ještě žije“; „jak zranitelný je člověk“; „dobré lidi nerozlišuje původ, národnost je stupidita“)
2. Moudrost obecná („dívej se daleko a tvé srdce bude veliké“; „z každé porážky lze udělat vítězství“; „když opravdu chceš, dokážeš všechno“; „potřebuješ pouze víru, naději a lásku“; „lidství je úžasné, ale člověk se musí učit a pracovat na sobě, aby získal tohle lidství“; „vždy se dá najít řešení“; „přijímej život, jaký je“; „je jedno, jestli se něco děje nebo neděje“; „druhý břeh je vždy hezčí“; „když prší, máte mokrou hlavu, ale slunce v duši prosvítí každou nepohodu a mrak“)
3. Moudrost o cestě („jdu ke své samotě, ze své samoty vycházím. K tomu, abych šel, potřebuji jen své myšlenky“; „putování je trvalá změna návštěvníkova pohledu na svět a jeho místo v něm“; „každý jde své vlastní Camino“; „vlastní cesta není jen pouhým putováním, stává se věčnou aktivitou“; „jsme poutníci na zemi, nemáme zde místa zůstávajícího, ale toho budoucího hledáme“; „celý náš život je cestou, hledáním, které nikdy nekončí“; „Camino existuje pro všechny, pro blázny i pro světce, pro mudrce i normální lidi. Je to velká cesta, kam se naštěstí všichni vejdou“)
4. Moudrost o víře („Vydejte se na cestu a já vás povedu“; „musíte důvěřovat a věřit, i když vás to odvádí od domova a všeho, co znáte“)
5. Moudrost o poznávání („teprve, když se setkám s lidmi, kteří tam žijí, když s nimi mluvím, když převezmu něco z jejich zkušenosti – pak mohu začít chápat a můj svět se rozšiřuje“)

Satori je stav prozření. Zde tímto termínem popisuji získanou moudrost. Může být o lidech, o jejich zranitelnost a že lidi nerozlišuje původ ani národnost, ale dobro v nich. Může být obecná, že člověk má usilovat o velké cíle, že se nemá ztrácet naděje a jak důležitá je dobrá nálada. Může se týkat cesty, že každý jde své vlastní Camino, že celý náš život je cestou, že Camino tu je pro všechny. Může být o víře, o důvěře v Boží vedení. Může být o smyslu poznávání, že teprve setkáním s lidmi, společným životem po jejich boku, lze pochopit něco z jejich kultury a poučit se.

Naslouchání

1. „poslouchat“

Na pouti má význam naslouchat...sobě, přírodě, lidem, moudrým slovům.

Věční poutníci

1. „hlučný Američan chodí světem po posvátných místech jako 'hledáč'. Nezajímá ho vnější forma, chce poznat ten oheň, co plane uvnitř“

Někteří poutníci nekončí v Santiagu, pokračují dál jinam. Mohou tak chodit po poutních místech třeba několik let. Mizí rozdíl mezi poutnictvím a vandrováním, z poutníka se stává tulák. Ale i tito věční poutníci se jednou usadí a vrátí domů. Snad jen pokud mají skutečně vážný důvod pokračovat v cestě jako Jorgen, který bojuje s rakovinou a jeho cesta je již směřována na věčnost, nekončí s poutí.

Nalezení vnitřní harmonie

1. Vyrovnanost („srovnat se se svým životem a osudem“; „je to způsob, jak dát do rovnováhy tělo, ducha a mysl“; „být více v pořádku se sebou“; „nalezení vyrovnanosti“; „vyrovnanost“)

Na cestě se usiluje o získání vyrovnanosti, o srovnání se svým životem, o nalezení harmonie v těle, duchu a mysli. O nalezení způsobu, jak být více v pořádku se sebou.

Důraz na vnitřní prožívání poutě

1. „je nutné používat nejen nohy, ale především hlavu“; „pouť je nutné prožít a procítit“; „nechat se vést instinktem“

Pouť není jen fyzická aktivita. Je třeba užívat hlavu, nejen nohy. Pouť je třeba prožít, procítit, nechat se vést instinktem.

2. Fyzická aktivita

Fyzická aktivita

1. Pohyb („Camino mi umožňuje pohybovat se“; „fyzická námaha“; „fyzická aktivita“; „anglicky vyprávěl, že za rok je v Regensburgu navštíví zhruba deset poutníků, kteří ovšem jedou ve skupině na kolech. Pěšky se na takovou cestu vydává málokdo“)
2. Sport („sport“; „sportovní aktivita“)
3. Turistika („turistika a tělesný výkon“)
4. Prospěšnost chůze pro tělo a duši („chodit“; „rád chodím“; „chůze je skvělá“; „chůze prospívá tělu“; „Chození umožňuje meditaci a reflexi“; „únik skrze chůzi“; „jen chození mě láká možností sportu a meditace“; „každodenní chůze krásnou krajinou je povznášející a očišťující“; „chůze je zdrojem míru“; „chůze pomáhá utřídit myšlenky“; „pomáhá vytřepat civilizační stres“; „posiluje tělo“; „prožitek chůze a těla může obohatit mého ducha“)
5. Radost z chůze („každý den se těším na chůzi“; „chci chodit“; „chci chodit pěšky“; „prostě jenom jít dál dopředu“)
6. Pomocníci při chůzi („s kouřením cannabis se jde snadněji“)
7. Množství kilometrů („ještě nikdy v životě jsme neušli tolik kilometrů souvislým pochodem“; „letos jsem ušel 405 km, to je 30 km denně“; „zpočátku jsem počítal, kolik jsem ušel. Zajímalo mě, kolik kilometrů již mám za sebou, ale po dvou měsících mi měření vzdáleností, navíc občas jen odhadované, připadalo zbytečné, beze smyslu. Měl bych počítat toliko trasu nachozenou ve směru své cesty nebo zahrnout i kilometry strávené na ulicích měst, občasné návraty při bloudění či při běhání se psem? Domnívám se, že jsem překonal hranici 3000 km pochodu, není to však pro mě důležitý údaj“)
8. Chůze jako „létání“ („ohromil mě větou, že chůze je jako létání, protože mám zcela stejný pocit“)
9. Výhoda chůze („Pěší chůze zkracuje vzdálenosti psychicky více než letadlo. Když se v tuto chvíli rozhodnu někam jít pěšky, už k večeru budu dost daleko, navíc mě to nic nestojí. Jakmile se pak rozejdu na více dní, díky barvitému proudu krajiny a lidí se do cesty zcela ponořím a vzdálenost mi rychle uteče. Tento způsob cestování je všem lidem snadno dostupný kdykoli. S trochou odhodlání tak lze přejít Evropu za pár týdnů. Na cestu letadlem však musím peníze ušetřit, což může určitou dobu trvat“)

Pouť poskytuje pohyb, umožňuje hýbat se. Poutníci oceňují, že pouť vyžaduje fyzickou aktivitu. Pouť je přitom sportem, podává se tělesný výkon a provozuje turistika. Poutníci se vyznávají, že chůze je skvělá a prospívá tělu. Chůze také umožňuje meditaci, je povznášející a očišťující. Je zdrojem míru, vyřepává z těla civilizační stres. Posiluje tělo a obohacuje mysl a ducha. V dotaznících se objevuje, že se poutníci těší každý den na pokračování v chůzi. Prostě chodí, jen chodí a pokračují dál, jak píší. Někdo si při chůzi pomáhá kouřením cannabis nebo kávou a tabákem. Většina z poutníků nikdy předtím neušla tolik kilometrů souvislým pochodem. Jeden respondent nejprve sledoval počet zvládnutých kilometrů, ale později jej to přestalo bavit, protože na pouti se nejedná o počet kilometrů. Chůze je jako létání, plachtíte volně krajinou, překonáváte hory a nížiny a to velkou rychlostí. Psychicky chůze zkracuje vzdálenosti více než moderní doprava, je totiž levná a dostupná každému. Překonávání hor, řek, měst, vzdáleností vlastní silou vzbuzuje v člověku pocit velké svobody.

Charakteristika poutníka

Odhodlání - ultreia *→ onward*

1. Vůle pokračovat dál („pokračovat kupředu byť jen po krůčcích“; „mám rakovinu a nezbyvá mi mnoho času, proto chci běžet až do konce“; „často potkáváme mimořádně tlustého Francouze, je splavený a uřícený a kráčí zřetelně na puchýřích. Obdivujeme se jeho statečnosti“; „na Mesetě, v podivné zemi bez stromů a bez dominant si člověk nemůže cestu rozčlenit a neubíhá mu. Jde pouze vůlí“; „touha, která jediná může nutit k přechodu Mesety a která se tu vyjadřuje jediným slovem – Ultreia!“; „bylo vidět jen nebe, po kterém se honily mraky a šel jsem jen vůlí“; „máme toho dost, jdeme jen vůlí“; „pouť stejně jako partnerský život jsou dokladem dlouhotrvajícího úsilí“)
2. Odhodlání dosáhnout cíle („vydržet až do konce“; „dosáhnout zvoleného cíle“; „dojít až k moři na Finisterre a hodit do něj svůj strach, který mě drží dole“; „ovšem náš letošní cíl je Le Puy, rád bych tam dojel, proto nutím tělesnou schránku, aby vydržela“)
3. Překonávání překážek („překonat bariéry“; „pod pravým puchýřem, který stále ještě není zahojený, se objevuje nový. Je jí do pláče, ale drží se“)

Poutník chce pokračovat dál. Navzdory bolesti, obtížím, vzdálenosti, únavě. Vede jej dál vůle a touha vydržet až do konce, do cíle, dokázat to, dosáhnout zvoleného cíle. Není to snadné, ale poutníky žene kupředu zvláštní síla, ohromná vůle jít dál, pokračovat a být po malých částech dosáhnout vytyčeného cíle i přes nástrahy, překážky a bolest. A jedním z nejhrošších okamžiků na cestě je nutnost se poutě vzdát z rodinných či fyzických důvodů.

Návrat k pramenům

1. Prostý život („žiju prostý život“; „objevil jsem jednoduchý život“; „žije se jednoduše“; „prosté radosti“; „Camino znamená něco jako návrat k jednoduchému životu“; „užít jednoduchost a prostý život“; „jednoduché věci a maličkosti“; „denní túry budou namáhavé, jídlo prosté, modlitby a meditace pravidelné“; „všechno, co mám a potřebuji, si nesu sebou na zádech“; „člověk začne vnímat, jak prostý je život“)
2. Přirozenost („zpomalit na přirozenou rychlost“; „jíst, když mám hlad“; „spát, když jsem unavená“; „mít a žít jen z toho nejzákladnějšího, těla, mozku, mysli a pospolitosti“; „jíst, pít, spát“; „cestovat v přirozeném rytmu těla“)
3. Opuštění nepřirozena („opustit nepřirozené věci a škodlivé prostředí“; „nechávám za sebou hamižnost a lidskou destrukci“; „opuštění všeho nepřirozeného“)
4. Kořeny člověka („vrátit se k původním kořenům“; „jít ke kořenům lidství“)

Na pouti není čas ani prostor pro luxus současné doby. Pouť je návratem k původnímu, prostému životu a jeho radostem. Žije se jednoduše, vše co člověk potřebuje, si nese na zádech. Chůze jej zpomalí na přirozenou rychlost, jí se, když je hlad, chodí se spát brzy a ráno se vstává za úsvitu. Tak se žije v poutnické pospolitosti. Jako lidstvo vycházíme z podobných kořenů, proto je pouť pocíťována jako návrat k základu. Poutník za sebou nechává civilizaci, světský svět s jeho problémy a hamižností, s umělým prostředím a škodlivinami.

Hledání

1. Smysl („najít smysl“)
2. Střed („hledám svůj střed“)
3. Směr („hledat vnitřní směr“)
4. Sebe sama („mám silné podezření, že lidé se n Camino vydávají kvůli hledání sebe samých“; „najít sám sebe“; „najít znovu sám sebe“; „poznat se“; „poznat sám sebe“)
5. Důvod k životu („měl jsem problémy s drogama, už jsem v pořádku, ale nemohu najít důvod k životu, tak jsem tady“)
6. Důvod k pouti („objevit svůj důvod pro pouť“)

Poutník hledá smysl, střed, směr, sebe sama, důvod k životu a důvod k pouti. Pouť slouží jako prostor pro nalezení něčeho, po čem silně toužíme, ale nemůžeme se na nalezení soustředit ve svém původním prostředí. Hledaná hodnota je pro dotyčného velice důležitá, má zásadní význam jako smysl života, kam nasměrovat svůj další život, důvod, proč žít.

Zapálenost pro pouť

1. Touha po absolvování poutě („prostě to chci ujít“; „cítím touhu pokračovat v pouti“; „myslím, že se sem ještě jednou vrátím a podniknu tu pouť znovu“; „povzbuzuje mě to k opakování poutě“; „už teď se těším, až si projdu Severní Camino“; „jsme teprve druhý den na cestě a už jsme tak uvolnění a spjati s krajinou a cestou, že přemýšlíme dál, z hranice letošní etapy“; „bohužel nemůže projít všechny cesty, ale uvažujeme o tom“; „prožili jsme spoustu nepohodlí a námahy, a po tom všem bychom přece rádi pokračovali, šli dál“; „nejsem si jistá, jaká je moje skutečná motivace, ale něco mě sem nesmírně táhne – jdu potřetí“; „Tomáš razantně odmítl myšlenku na odjezd domů a zanechání pouti, protože se nenechá spoutat nemocí a odradit od cesty, kterou chce uskutečnit. Na to se nedalo nic říct. Tomáš se pak jen často zastavoval a zkoušel různé způsoby, jak pomocí obinadel vypodložit chodidla v botách, aby se jim ulevilo a bral proti bolesti množství Ibuprofenů. Chápal jsem ho, když by to vzdal, přiznal by, že je invalida a musel by ukončit pouť“; „Tomáš říká, že kdyby nenastupoval na doktorandské studium, chtěl by pokračovat dál. Nedivím se, i přes všechno to nepohodlí je tahle cesta úžasným zážitkem přinášejícím nečekaná překvapení“; „táhneme dál, nic jiného nezbyvá. Vítr fouká do uší, zpíváme si, ale hlavně že šlapeme po cestě“; „v soukromém a velice hezkém refugio pijeme kávu, Steve únavou usíná, ale přece jen jdeme dál“; „tolik jsem si přál, jít dál. Začínala zima, nechtělo se mi na sever, ani jsem nevěděl, jak. Zato jsem přesně tušil, co bych si vyřezal na hůl. Symbol ptáka s rozpráženými křídly, abysme společně letěli za sluncem na jih a dobrodružství pokračovalo“; „je to obecně velmi dobrá zkušenost, proto pouť po 7 letech opakuji“)
2. Doporučení poutě („doporučuji každému, alespoň jednou za život se na pouť vydat“; „každému doporučuji, aby si to zkusil“; „každému pouť doporučuji“; „každému bych tu cestu doporučil, ať má jakékoli důvody“)

Poutník touží cestu ujít a třeba v ní později pokračovat. Uvědomuje si, jaký užitek mu pouť poskytla a přeje si svoji zkušenost prohloubit na jiné trase nebo zopakovat na stejné cestě. Mnozí poutníci chodí několikrát. Poutníci pouť doporučují, ať se každý na cestu alespoň jednou za život vydá, i kdyby měl jakékoli důvody. Kdo se jednou rozhodne pro pouť, těžko se jí vzdává, dokud ji nedokončí.

Touha po stop-stavu

1. Mimořádný časoprostor („člověk zde může odhodit pouta společnosti“; „dostat se pryč od všeho, co mě obklopuje v běžném životě“)

2. Krize v současném životě („mám pocit, že jsem se nechala příliš pohltit každodenním životem a zapoměla na ty nejdůležitější věci“; „nad mým životem se v současnosti vznáší otazníky“)
3. Únik z civilizace („opustit civilizaci“; „potřebuji na chvíli zmizet z práce a společnosti“; „existovat bez stresu z práce a společnosti“; „potřebuji vypadnout z civilizace“; „únik z každodenního života“; „únik“; „vypnout“)
4. Únik z domova („únik z domova“)
5. Správný čas na pouť („teď nastal ten správný čas na pouť“)

V určitém období života člověk potřebuje odstoupit ode všeho, co zrovna dělá, co jej stravuje či sužuje nebo si potřebuje vyčistit hlavu či jej potkala krize věku, rodinná, osobní, zdravotní. Pak touží po místě, kde bude v bezpečí, kde se může svobodně pohybovat, mnohé poznat, mluvit se spoustou lidí, přitom však moci být i sám. Na pouti lze odhodit pouta společnosti, odtrhnout se na chvíli od civilizace, od běžného života. Může to být pocit nekonečné rutiny, co přivádí na pouť. Touha vypnout, naladit se na něco jiného. Žít na chvíli bez stresu, bez domova. Poutníci vědí, že mají vyrazit na cestu, je to pocit, že právě nyní nastal správný čas na podobnou pouť.

Otevřenost

1. Otevřenost („přijímám své průvodce“)
2. Vyjít z rutiny („vyjít ze svého stereotypu, ze svého společenství i ze svého bezpečí a s otevřeným srdcem navštívit druhé lidi“; „jsme evangelíci – ale jdeme na katolickou mši. Máme v živé paměti své předsevzetí navštěvovat druhé s otevřeným srdcem a hledět se od nich poučit“)

Na pouti se z člověka stává cizinec. Vše v okolí je nové, neznámé, jiné. Poutníci doporučují být otevřený, přijímat beze strachu nové zkušenosti a zážitky. Poutník vychází ze své ulity a měl by zanechat stereotypů a předsudků, ať se již mohou týkat odlišného vyznání či národnosti.

Bezdomovectví

1. Bezdomovectví („je to zvláštní pocit, být bez střechy a vystavený nepřízni počasí, zimě“)

2. „venku na ulici mě zasáhla podivná prázdnota. Byt, to své útočiště, jsem pronajal a nemohl se do něj vrátit, i kdybych si pouť náhle rozmyslel. S přáteli jsem se rozloučil a v podstatě pro ně přestal do návratu existovat. Všechny vazby, ať pracovní, rodinné či přátelské, ztratily konkrétní podobu dohodnutých setkání. Náhle jsem zatoužil po diáři s rozepsaným programem, který by byl důkazem, že existuji. Byl jsem sám jako odvážlivec na skokanském můstku, kam už nedoléhá běžný lidský šum zezdola, kde je pouze on a prázdňá hlubina. Síť vazeb a povinností, která mě v každodenním životě definuje, se před chvílí stala minulostí bez vztahu na poutnickou přítomnost, dokud se do ní v katedrále v Santiagu opět nevrátím. Normální život lidí okolo se mě přestal týkat“; „poutník nemá domov, pevnou střechu nad hlavou“

Poutník nemá domov, alespoň ne po dobu poutě. Spí, kde je mu poskytnut nocleh. Ale není to jen střecha nad hlavou, která může chybět. Je to pocit domova, známého místa, patřičnosti někam, zařazení. Programem poutníka je, ubírat se stále kupředu a být vystaven změnám počasí.

Svoboda

1. Svoboda („nalézt a poznat svobodu“; „poprvé v životě vnímám, že jsem svobodný“; „svoboda a osvobození“; „je to osvobozující zkušenost“; „je úžesné být soběstačná“; „jas, krajina stará a vypálená sluncem, ticho a svoboda“; „na pocit naprosté soběstačnosti a svobody díky tomu, že si vše potřebné ponesu sebou v batohu“; „cesta horami připomínala létání, ani jsem se necítil být více unavený než obvykle. Naopak mi rychlý pochod krajinou dodával na adrenalinu pocitem velké svobody“; „při putování jsem si vybíral cestu i tempo, při chůzi byl vlastním pánem, vždy plně kontroloval situaci“)

Bez závazků, bez domova, se vším potřebným sebou a ve společnosti podobných lidí je poutník svobodný. Pohybuje se v otevřené krajině, v přírodě, nikde dlouho nezůstává, není odkázaný na dopravní prostředky, je svým vlastním pánem, sám volí tempo a rychlost i cestu a lidi. Pro mnohé na cestě je ta zkušenost nová, poprvé vnímají, že jsou svobodní.

Žití přítomností

1. Tady a teď („beru dny, jak přicházejí jeden po druhém“; „většina mých myšlenek se upírá k následujícímu kroku, k dalšímu místu, kde lze přespat“; „zase prožívat jen přítomnost a nic jiného“)

Svobodný, s otevřeným srdcem vůči změnám, novým situacím a lidem poutník žije přítomností. Nepřemýšlí nad tím, co bude za pět dnů, jeho plně zaměstnává dnešek. Přemýšlí nad konkrétním okamžikem, nad dalším krokem, myšlenkami se upírá k nyní stejně jako kdysi v dětství. Všechno ostatní do okamžiku ukončení poutě nemá význam, je to daleko v jiném světě.

Odmítnutí konzumního stylu života

1. Únik od pasivního konzumu („nechci odpoledne spát a večer se dívat na TV“; „je dobré být bez radia, TV“; „pouť odvádí od materialismu naší doby“)

Moderní život je plný lákadel, které svádějí k pohodlnosti a konzumu. Pouť od toho odvádí. Poutníci si to tak vybrali, protože jsou syti materialismu. Někdo z nich je starší a nechce být odkázán na pasivní sledování televize, jiní touží zažít sami něco zajímavého bez masmedií.

Provázanost života s poutí

1. Hospitalero/a („jsem hospitalera mezi Ženevou a Le Puy“; „chodí ke mně poutníci z Německa a Švýcarska“; „chystám se pracovat jako hospitalera“; „jsem hospitalero“)
2. Člen Přátel sv. Jakuba („jsem členkou organizace Přátel sv. Jakuba ve Španělsku“)
3. Rodina poutníka („nad dveřmi domu naší rodiny je pověšená svatojakubská mušle“)
4. Poutní město („jsem z poutního města Hamar v Norsku“)

Mnozí lidé jsou s poutí spojeni i v normálním životě. Buď se angažují v poutnických organizacích, nebo jsou hospitaleros nebo je s poutí spojena jejich rodina či žijí na místě spjatém s poutnictvím. Camino se táhne jako červená niť jejich civilními životy.

Polykači kilometrů

1. „předešel mě muž, který od svítání urazil 38 km a utíká dál“; „tito běžci nemají čas se zastavit a podívat kolem sebe“; „vypráví, že se zde zastavili před měsícem dva Češi, malíři, kteří mají na celou pouť přesně určený počet dní a musí každý den ujít 50 km, pokud to chtějí stihnout. Nevěřicně kroutím hlavou nad představou stresu z polykání nutných kilometrů a nemožností si posedět v kavárně, mluvit s lidmi a prohlédnout si město“
2. Vstřebání poutě („jsem vděčná, že nespěchám po cestě jako běžci“)

Někteří poutníci jsou schopni urazit souvislým pochodem velké množství kilometrů. Překonají tak značné vzdálenosti, ale připraví se o vícero dnů na pouti. Soustředí se na rychlost a adrenalinové opojení, které přináší. V celkovém zástupu poutníků jich však není mnoho. Ostatní poutníci sice respektují sportovní výkon, ale kvůli rekordům se na pouť nevydávali. Hůře jsou na tom ti, kteří z časových důvodů spěchají. To už je lepší, jít jen část Camina než jím vystresovaně proběhnout. Většina poutníků při pohledu na běžce vyjadřuje vděčnost, že se jejich Camino ubírá v pomalejším tempu.

Proplouvání

1. „fakt, že poutník projde svou cestou a zmizí, mi nikdy nebyl dostatečným důvodem ke smutku“

Není nic smutného na faktu, že poutník se jen zablýskne na jednom místě a zase mizí za zatáčkou cesty. Poutník jako člověk bez domova a na cestě se zastavuje jen na noc, na prohlídku města.

Pokora

1. „je tu jen hlavní silnice, dosti frekventovaná. Vyžaduje to značnou poutnickou pokoru“; „nechat se poučit o pokoře“; „je to vlastně první děšť na cestě, který mě nezmačel. Dunění hromů se posunuje pryč, děšť pomalu slábne až ustává a já s překvapením zjišťuji, že bouřka sebou odnesla i můj vztek na „nepodařené“ počasí. Zmoknul jsem pak ještě mnohokrát, ale rozmrzelost nad deštivými dny se už nikdy nepřehoupla do vzteku a našťvanosti. Ty nahradila smířenost, občas i euforie a skákání do kaluží“; „pokora; pouť jdu pro sebe, nikoli kvůli vlajkoslávě a blahopřejnému uvítání Velkého Poutníka na poutních místech“

Chůze kolem frekventované silnice za deště nejsou moc příjemné chvíle. Ale poutník je zvládá, protože má pokoru. Nezlobí se, přijímá situaci, jaká je a jde dál. Spíše než rezignace je na místě slovo smíření. Pokoru se na cestě lidé učí, mají k tomu dostatek příležitostí. V ubytovnách, kde jsou vděční za místo a přijetí než aby se tady dohadovali, že mají právo na pozdní vstávání nebo lepší podmínky.

Atributy poutníka

1. Mušle („ráno jsme si ze zdejší zásoby vybrali po jedné mušli, máme tedy poutnický odznak už teď, nemusíme čekat až na pláž na konci světa“)

2. Káva („jak je možné, že se na cestě stala tolik závislá na kávě. Doma kávu vůbec nepije“; „kávu v kavárnách lze velmi obecně přiřadit k jídlu. Nikdo se bez nich neobejde, lákají k posezení a odpočinku a pokud při pouti nespěcháte, což by postrádalo smysl, nebojte se vstoupit. Káva povzbuzuje krevní oběh, takže z vás spadne únava a snadněji vyjdete kopce před vámi. Tomáš kávu před poutí nepil, nechutnala mu, i když voněla, zkrátka neměl o ni zájem. Ale já trval na každodenním šálku kávy, takže se přizpůsobil a vím, že nelitoval. Kavárny mají svoji atmosféru, nám byly ostrůvkem civilizace v potování pustinou. Když někde udělali opravdu dobrou kávu, olizoval se i on, nemluvě o pozitivních účincích. Co na pouti dokáže káva, neumí jiný nápoj“)
3. Hůl („několik dnů před začátkem jsem dostal od kamaráda jako dar na cestu dřevěnou hůl. Ze dvou možných jsem si vybral štíhlejší a lehčí, kterou jsem zkrátil na výšku své postavy“; „je pozoruhodné, že jsem hůl cestou zapomněl pouze dvakrát. Vždy mi cosi důležitého chybělo, jakobych postrádal součást těla“)
4. Razítka, Credencial („po cestě jsem chtěl žádat na jednotlivých farnostech o razítka do poutní knihy, abych se jimi mohl v Santiagu osvědčit jako skutečný poutník“; „vzadu v sakristii se vydávají Credencialy, poutnické pasy. Jeptišky je prodávají 5 euro za jeden, ukazují svoji poutní knihu s razítky, dostávám pak Credencial zadarmo“; „Steve ráno odjel a odpoledne se s úsměvem vrátil s našimi Credencialy v ruce. Měl jsem takovou radost, vždyť to bylo víc než suvenýr, nýbrž můj dokument i pas“)
5. Noclehárny („alespoň jednou týdně potřebuji přespat v hotelu. Ve městě je to možnost, jak si jej prohlédnout bez těžkého batohu, Kapučína i já si odpočineme a dobře vyspíme, vyperu a usuším mokré oblečení“)
6. Outdoorové vybavení („v Le Puy se užíví mnohé obchody s outdoorovým vybavením, ale i s potřebami pro poutníky. Lze zakoupit hole, mušle, mapy, průvodce, knihy historické i fotografické, různé suvenýry“)

Mezi základní atributy poutníka patří mušle, káva, hůl, razítka a Credencial, ubytovny,

Compostela, outdoorové vybavení a batoh.

Poutník jako „tabula rasa“

1. Podstata člověka („tady záleží hlavně na samotném člověku“)

Na pouti nesejde, co kdo dělá v běžném životě, jaké má postavení, kolik peněz. Na pouti je každý člověk jako nový nepopsaný list papíru a záleží jen na něm, jak si s tím poradí. Podstatné je, jaký je doopravdy ve svém vnitru, co umí, jak se chová k druhým lidem.

Radost

1. Radost z pouti („těší mě, že jsem vyrazil“; „vstávám s myšlenkou na další cestu a chůzi a už to mě dělá šťastným“; „jsem velice šťastný, že jsem se do toho podniku pustil“; „mám radost, když je myšlenka pěší pouti nadchne“; „jde Camino podruhé a je nadšený. Je jedním z lidí, kteří mi v paměti zůstali zvláště výrazní. I když neměl peníze a sbíral nedopalky cigaret, aby si zakouřil, byl šťastný z poutě“; „komentoval poutníky a taky poutníky, kteří se na něj dívají skrze prsty a vyprávěl, že šel v létě Via Trajana, bylo vedro a že to bylo dobré. A že teď v Galicii pořád prší a že je to také dobré. Bylo na něm patrné, že jej Camino dobývá radostí a entuziasmem“)
2. Radost z dalších dnů („těším se na další dny“)
3. Radost z míst („radost z míst, kterými procházíme“; „konečně vidím ceduli s nápisem Le Puy. Jsem tady, skáču do kaluží, zpívám si úplně nahlas. Pro řidiče možná blázen, ale je mi to jedno, všem věnuji široký úsměv. Ta euforie se nedá dobře popsat. Mám za sebou polovinu celé cesty, dokázal jsem, že lze dojít z Prahy až sem, že to zvládnou. Jestli mě na Hoře radosti před Santiagem zachvátí radost ještě větší, tak jedině že budu metat kotrmelce nebo zazpívám operní árii“)
4. Radost z lidí („budeme na své známé z pouti rádi vzpomínat“; „radost ze setkání s lidmi a jejich příběhy“)

Poutník zažívá mnohou radost. Radost z pouti, radost že vyrazil na cestu. Může vstávat a už se těšit na další den na pouti, na cestu, na chůzi. Ať se děje, co chce, horko nebo déšť, cesta je dobrá. Raduje se z dalších dnů. Raduje se z krajiny, z krásných, zajímavých nebo významných míst. Těší se z lidí, z jejich společnosti, z jejich příběhů a osudů, z jejich přátelství, ze sdílení.

Spokojenost

1. „všechno skvěle vychází“; „mám se fajn“; „mám z toho dobrý dojem“; „zatím to vážně miluji“; „taková pouť přináší potěšení“

Poutníci jsou spokojeni, že se jim dobře vede, že pouť je naplňuje, že našli, co hledali.

Nechuť být turista

1. Neturismus poutě („putování je něco více než jen návštěvnické obhlédání památek“)

2. Nebyť turista („nechci být jako turista“; „toužím putovat jinak než poutníci – turisté“; „dvojice poutníků s výrazným věkovým rozdílem se dostala do sporu s jedním z hospitaleros. Zdejší refugio zavírá v osm hodin ráno, půl hodiny zabere úklid, takže pracovníci chtějí, aby poutníci opustili ubytovnu do půl osmé. Moc se mi nezamlouvá představa tak brzkého vstávání, ale nedá se nic dělat. Paní ovšem důrazně protestuje, takže jí hospitalero vysvětluje, že tady pracují dobrovolně a ráno musí stihnout uklidit, než půjdou do zaměstnání. A nepříliš šťastně dodává zjevnou pravdu, že pokud se jí pravidla nelíbí, může jít spát do hotelu a vstávat jako turisti, v kolik chce hodin. Paní informaci nevstřebala v klidu, nýbrž se její podráždění vystupňovalo do hysterie. Stále dokola křičela, že není turista „yo no soy turista“. Hospitalero se vylekal, položil ruku na její rameno, když v tu ránu vyskočil starší přítel dotyčné a obořil se na něj, ať se jí neopovažuje dotýkat. Všichni se pak uklidnili, ale bylo to zvláštní. Ráno dvojice opustila refugio v sedm hodin poté, co napsali značně roztrpčené výtky do knihy komentářů“; „poutníci nechtějí, aby je kdokoli zaměňoval za turisty. Mají nepopiratelná práva, ale zároveň i oni musí respektovat daná pravidla hry“)

Poutníci odmítají být považováni za turisty. Liší se od nich způsobem života, cestováním, zájmy. Nechtějí být turisty a poznávat zemi jako turisté. Poutníci samozřejmě dělají mnohé věci stejně jako turisté, chodí po památkách, prohlíží si města, chrámy a hrady, kupují suvenýry, ale při tom všem cítí, že jejich zájem je jiný. Turista do země přijíždí, aby v ní byl jako pozorovatel, poutník zde má úkol, je součástí historie a příběhu dotyčné země.

Odlíšnost od majoritní společnosti

1. „uvnitř seděly rodinky a páry v suchém, teplém oblečení. S údivem hleděly na zmáčenou a zablácenou dvojici. Přál jsem si, abych mohl nějak vysvětlit a obhájit svoji nesmyslnou vizáž a záviděl dřívějším poutníkům, že zjevem plně zapadali do tehdejší společnosti. Tady jsem byl jediný svého druhu, urousaný anachronismus v době pohodlného cestování a života“; „v dnešním světě může být poutník snadno zaměněn za tuláka“

Poutníci se od nástupu na pouť vymykají většinové společnosti. Zjevem, způsobem života, cílem snažení. Mohou i působit jako anachronismus na místech, kde prochází poutníků málo, mohou být snadno zaměněni za tuláky.

4. Spiritualita

Vzbuzený zájem o duchovní rozměr existence

1. Spiritualita („nehledám v tom velký spirituální záměr, ale co já vím, jestli to tak je“; „to důležité v životě je duch“; „nijak zvlášť kvůli spiritualitě, ale jsem otevřená vůči duchovním prožitkům“; „postupem času se z toho pro mě stala duchovní cesta“; „touha objevit svoji spiritualitu“)
2. Sebepoznání („vydat se na dlouhou duchovní cestu sebepoznání“)

Někteří. na cestě váhají, jaký spirituální význam, pokud nějaký, mají své cestě přisoudit. Někteří ho raději vynechávají, nehlásí se k němu, ale často dodávají, možné je všechno, chci být spiritualitě otevřený. Pro některé respondenty se stala pouť duchovní cestou v průběhu výpravy. Někteří se na pouť vydali právě z toho důvodu, aby objevili svoji spiritualitu. Mnozí poutníci odmítají myšlenku o duchovní podstatě své cesty, ale v skrytu přiznávají, že o spiritualitě alespoň uvažují nebo jsou vůči ní otevření.

Religiozní aktivita

1. „navštěvuji kostely“; „spím v kláštorech“; „přijímám požehnání v kláštorech“; „chodíme do kostelů“

K poutnickým činnostem patří religiozní aktivity jako chození a navštěvování kostelů, spaní v kláštorech, žádání o požehnání, přijímání křesťanské pohostinnosti v ubytovnách. Na pouti se každý zapojuje do spirituálního procesu. Duchovní stránka lidského života patří k nejčastěji probíraným tématům na pouti. Diskutuje se na cestě i večer v ubytovnách. Před tímto rozměrem Camina nelze uniknout. Pokud někdo tvrdí, že jej spiritualita na pouti nechává chladným, je to tvrzení stejně důvěryhodné jako když by někdo na hudebním festivalu vyprávěl, že se jej účastní kvůli lidem, hudba že jej nezajímá.

Křesťanství

1. Porozumění křesťanství („porozumět křesťanství“; „doberu se hlubšího pochopení křesťanství“)
2. Vztah k církvi („vyrovnat se s minulostí v katolické církvi“; „díky své pouti si myslím, že je církev velmi nemocná“; „poutí jsem se sblížil s křesťanstvím, procítil jej setkáním s faráři a mnichy, pobytem v kláštorech, účastí na mších. Smířil jsem se s katolickou církví. Kromě špatných věcí a krutých zločinů spáchaných v jejím jménu se starala o nemocné a chudé, podporovala umění a stavitelství. Mám subjektivní pocit, že jsem se hlouběji přiblížil k základům lidství či alespoň začal více oceňovat lidského

ducha, jeho velikost a pohled obrácený k tomu, co jej přesahuje“)

3. Univerzálnost křesťanství („padre Jaime nám vydává osvědčení o pouti , Credencial. Vzápětí nás prosí, abychom si na zítra do katedrály připravili přímluvnou modlitbu. Bude to poprvé, co v katedrále zazní čeština. Říkám mu, že jsme protestanti. Padre je však téměř dotčen, že by to mělo znamenat problém. „No a co? Jste přece křesťané – věříte v Ježíše Krista! Tak co má být?“; „díky sympatiím a hospitalitě vůči poutníkům nám alespoň vystavili doporučující dopis pro evangelické centrum, kde se nás laskavě ujali a za mírný poplatek umožnili zde strávit noc“)

Na této cestě se poutníci snaží porozumět křesťanství, vyrovnat se s minulostí katolické i ostatních církví. Procítit křesťanství blízkým kontaktem s jeho světem, s mnichy, s faráři, v kostelích, u křížů na cestě. Může to vést k usmíření a pochopení nebo ke kritice církve. Na pouti není důležité, jakého křesťanského vyznání kdo je, všechny spojuje křesťanská víra nebo lidství.

Víra

1. Víra („věřím Ježíšovi, možná mě inspiroval“; „jsem věřící“; „víra“;)
2. Spirituální zkušenost („duchovní, náboženská zkušenost“; „je to spirituální záležitost“; „je to náboženská záležitost“; „není to náboženská zkušenost“; „je to hlavně duchovní“; „je duchovní, nikoli náboženská“; „spiritualita“; „náboženství“; „je to duchovní výprava“; „je to hlavně náboženská a duchovní zkušenost“; „od počátku jsme měli na mysli i duchovní cíle“; „jdu kvůli náboženství“)
3. Uctívání přírody („uctívat slunce, měsíc, zemi a hvězdy“; „spojuje svoji mysl s Matkou zemí a prosí o pomoc v nemoci“; „ohlédla se, aby pozdravila slunce vystupující nad obzor“; „jde a prosí Slunce, aby ušetřilo její pokožku. Má utkvělou představu, že Slunce je živá bytost a že ji slyší“)
4. Začlenění spirituality do života („zařazení spirituality do každodenního života“; „božské věci jsou dnes v mém životě realitou“; „ke své ranní modlitbě, kdy žádala ochranu před každým nedokonalým konáním všech lidských a duchovních bytostí, přidává nyní i žádost o ochranu před zvířaty“; „odešel jsem jako nevěřící, ale když jsem po několika dnech zjistil, jak rychle jsou plněna moje přání, nabyl jsem přesvědčení, že jsem v něčí starostlivé péči, někdy stačilo jen jednou pomyslet“; „hned na začátku jsem si ‘zakázal’ nadpřirozené zážitky a vytržení z reality“; „zúčastnil jsem se ranní bohoslužby v kostele sv. Jana Nepomuckého“; „protože byla neděle, počkal jsem na mši“; „přede mnou se odehrává slavnostní podívaná, církevní hodnostáři

klekají a pozvedají monstraci“)

5. Modlitba a bytí s Bohem („modlitba v katedrále v Santiagu“; „nikdy předtím jsem se tolik nemodlil“; „Bůh je mi bližší“; „možnost se utiřit a naslouchat slovům Boha“; „upínat se pohledem vzhůru“; „nechávám se vést Nebem“; „nabídnout část svého života Nebi“; „najít Boha“; „blízkost Boha“; „na závěr se shodujeme, že nejdůležitější je pocit štěstí z komunikace s Bohem“)
6. Posvátná místa („dotknout se míst, která jsou po stovky let posvátná“; „provedl mě po sousedícím gotickém kostele sv. Jakuba a přiznal, že raději slouží mši v jeho gotickém prostoru než v nazdobeném barokním kostele na náměstí“)

Pouť je historicky náboženská výprava. I dnes tomu tak je. Někteří poutníci se vydávají na cestu kvůli víře v Ježíše, kvůli učení katolické církve, kvůli apoštolovi Jakobovi. Většina uznává pouť jako duchovní zkušenost, i když se liší v akcentu. Zda se jedná o náboženskou nebo obecně duchovní záležitost. Zda uctívat přírodní elementy nebo křesťanské svaté nebo univerzálního Boha. Ale mnohé to přivádí k začlenění spirituality a modlitby do běžného života. Lidé se často modlí a rozmlouvají s Bohem, někteří poprvé v životě. Také se ubírají přes posvátná místa uctívaná generacemi lidí. Lidé se na pouti setkávají s kořeny spirituality evropské civilizace a objevují svoji vlastní.

5. Zdraví

Závislost na fyzickém těle

1. Důležitost nohou („závisí to na stavu mých nohou“)
2. Význam odpočinku („po pěti dnech chůze si má tělesná schránka zřetelně žádá odpočinek“)

Pouť se bez těla neobejde. Na stavu fyzická závisí, zda poutník svoji cestu dokončí.

Důležitý je kvalitní odpočinek a péče o nohy. Důležité je, naučit se naslouchat svému tělu.

Zdraví

1. Fyzická kondice („zlepšit si fyzickou kondici“, utužíme tělo“; „pěší putování mi zlepšilo fyzickou kondici“; „idea o zdravém pročištění těla na pouti nefunguje způsobem, jak jsem si představoval. Občas vychutnávám balený tabák, kterého mají v Německu úžasný výběr, třeba takový American Spirit bez chemických příměsí. Ráno začínám kávou, čím silnější, tím lépe. Začal jsem jíst maso. Jen občas si protáhnu tělo oblíbenou sestavou cviků. Přesto se fyzicky cítím skvěle, nic mě nebolí a na nohou se rýsují mohutné svaly“)

2. Dobře dýchat („zhluboka dýchat čistý vzduch – jsem astmatik“)
3. Smysly („zostření smyslů – zrak, čich, sluch“)
4. Léčení („léčení“; „na cestě pozoruji památky lidí, kteří v pouti hledali léčení“; „den odpočinku musel stačit, naštěstí jsem to nejhorší měl za sebou, nachlazení se nerozvinulo v něco horšího“; „Camino mu má pomoci, což se očividně děje, ale jeho fyzicka je moc špatná. Často se musí zastavit a vydýchat, než dokáže pokračovat“)

Na pouti si lidé pohybem zlepšují fyzickou kondici, utužují a posilují tělo. Dýchají čerstvý vzduch, jedí jiné jídlo, jsou na slunci a pod širým nebem. To může vést k vyléčení mnoha nemocí. I dnes si poutníci stejně jako v minulosti slibují léčení a zdraví od poutě.

6. Setkání s lidmi

Kontakt s pozitivní stránkou lidí

1. Láska lidí („lidé jsou přátelští“; „setkání se spoustou příjemných lidí“; pracuji v prostředí, kde mám hodně příležitostí spatřit, jak jsou lidé malicherní, násilní a hrubí. Camino mi umožňuje vidět lidi v jejich nejlepší podobě“; „velkorysost, laskavost, láska“; „vlídné přijetí od cizích lidí“; „několik lidí mi jen tak poklepalo na rameno“; „velký dojem na mě učinila pomoc a ochota místních lidí“; „když nás někde odmítli kvůli psům, naštěstí se našli jiní ochotní lidé“; „někteří lidé nás vítali s otevřenou náručí“; „užili jsme pohostinnost lidí“)

Poutníci jsou přátelští, pomáhají si navzájem. Na Camino společně sdílejí dobré i zlé, jídlo, palandy, cestu, strážně počasí a nesnadnost terénu. Jsou na sebe velmi milí a hodní, chovají se k sobě zdvořile, protože ví, že jsou na jedné lodi. Poutníci jsou na Camino skutečně vítáni jak ostatními poutníky, tak místními obyvateli. Je velmi osvěžující být tak vřele přijat cizími lidmi.

Společně prožitý čas

1. Společný čas s blízkými („společný čas s přítelem“; „chci si užít společné prázdniny se svým manželem“; „šla jsem Camino se svým partnerem a dvěma psy“; „ještě nikdy jsme – my dva – v celém svém manželství nebyli bez přerušení tak dlouho sami spolu, ve dne, v noci a bylo to velmi dobré“)

Pout' může být dobrou příležitostí, jak pobýt delší dobu s někým milovaným. Na pout' se vydávají manželské a partnerské páry, aby strávili tento čas společně.

Sdílení

1. „lidé mnohem víc sdílejí věci, životy společně“; „všechno je všech“; „sdílení“; „dělím se s lidmi o část života a cesty“; „sdílet ten zážitek se svojí partnerkou“; „bez farářovy polévky bychom se na sebe jen usmáli a pozdravili. Teď společně jíme, mluvíme a dělíme se o jídlo“; „to nejlepší je čas, který trávím s ostatními“; „my jsme mu zatím koupili něco lepšího, jenže Jorgen na nás venku nečekal. Možná se styděl, pomyslel jsem si. Sešli jsme až dolů z hor, když jsme na něj opět narazili. Stál u mostu, dali jsme mu, co jsme pro něj obstarali v obchodě a dobře si povídali“; „sdíleli jsme společně jídlo, stan i dohled nad Kapučínou“; „komunikace vskutku probíhá v mnohem srdečnějším duchu, když vám jiný poutník nabídne k bagetě sklenici marmeládu, kterou statečně nosí v batohu a vy se s ním na oplátku rozdělíte o kozí sýr“

Poutníci mají jen tolik, co unesou v batohu. Přesto jsou ochotní se rozdělit třeba o sklenici marmelády, kterou sebou táhnou mnoho kilometrů. To málo v daných podmínkách znamená všechno. Sdílí se část cesty, část života, osudy, jídlo, přístřeší. Kdo nemá, tomu bývá dáno. Chudší se podporují jídlem a nevelkými částkami peněz.

Komunita poutníků

1. Propojení poutníků („bratrství a přátelství“; „komunita poutníků“; „spiritualita a bratrství mezi poutníky“; „zvláštním způsobem jsme vzájemně propojeni“; „není důležité, co nás rozděluje, protože nás spojuje něco, co je nad těmito rozdíly“; „pospolitost“; „přátelství mezi poutníky“; „poutníci se často nevidí několik dnů a pak když se tady opět potkají, často je překvapí příval emocí a radosti“; „přátelé se na Camino objevují a mizí jako střídání odlivu a přílivu“; „poutníci tvoří zvláštní komunitu. Během cesty se navzájem seznámí, běžně se pak stává, že po příchodu do zcela neznámého města na nás lidé mávají z kaváren a máme si ke komu přisednout“)
2. Popis poutníků („všichni poutníci jsou v podstatě velice příjemní lidé“; „poutníci jsou zajímaví lidé“; „jsou to lidé srdeční, tak čistí a průhlední, lidé, kteří vydechují lásku na všechny strany“; „jsou to veselí a živí lidé“; „společenství lidí bez předstírání“)
3. Podpora („podpora a pocit sounáležitosti - i když eistují výjimky“; „poutníci si pomáhají“; „v nemoci o mne pečují poutníci“; „kteří mě z kamarádství neopustili, i když bych to plně pochopil. Refugio bylo pěkné, velice levné, navíc venku byla v noci poměrně dost velká zima. Ale oba prohlásili, že raději budou s námi spát venku, za

což jsem jim byl vděčný“; „utíká do prvního patra a zpátky se vrací s pořádnou holí.
„To je moje poutnická hůl“, předvádí mi ji ze všech stran. Jako dárek mi nabízí česky psanou knihu o cestě do Compostely“)

4. Shodný cíl („poutníci mají všichni stejný cíl“; „i přes nejrozmanitější důvody pro pouť mají všichni poutníci jeden cíl a jeden směr“; „všichni musí projít stejné kilometry“)
5. Shodné starosti („poutníky mají všichni stejné starosti“; spojují každodenní nesnáze, s nimiž se všichni bez rozdílu potýkají .. jídlo, nocleh, počasí, obtíže cesty, „všichni snáší stejné horko, stejnou únavu cesty, stejné nepohodlí improvizovaných noclehů“)
6. Poutníci jako rodina („vzniklé skupinky poutníků jsou jako rodina“, „člověk se cítí součástí jakési rodiny, což má své výhody a nevýhody“; „refugio disponovalo několika budovami, největší potěšení jsem nacházel v obrovské jídelně vytvořené z bývalé stodoly. Samozřejmě jsme se takřka všichni znali, vítání mi připomínalo rodinnou sešlost“)
7. Napojení na generace dříveších a současných poutníků („putuji ve stopách generací poutníků přede mnou“; „jsem součástí dlouhého průvodu poutníků“; „připíjím dávným spolupoutníkům a vyrážíme dál“, „myslíme na statisíce poutníků, kteří tudy šli před námi“; „Přesně tudy stejně jako my chodili dávní poutníci a mniši na dalekou cestu do hornaté Galicie“; „V Le Puy se shromažďovali poutníci, aby spolu v družině putovali přes divoká místa Auvergne a dál. Připadá mi zcela správné a v pořádku, že zde mám sraz s Tarou a že se právě odtud společně vydáme na pouť“; „na samotném vrcholu čeká poutníka příjemné překvapení v podobě úžasného památníku všem generacím lidí, kteří tudy šli před ním. V jedné linii za sebou následují kovoví muži, ženy, děti a zvířata, aby se přiblížili vytouženému cíli tušenému daleko vepředu“)
8. Shodné atributy poutnictví (mušle, hůl, batoh, káva, sdílení jídla..)
9. Spřízněné duše („poutníci mluví o mě blízkých věcech – o volnosti pohybu, o čistotě myslí na cestě, o útěku z civilizace“; „lidé, kteří vnímají svět podobně jako já“; „hledám společnost mě sympatických lidí“; přátelství“; „setkání s poutníky“; „společnost poutníků“)
10. Radost z příslušnosti k poutnickému světu („Mám takovou radost ze setkání s poutnickým světem, který je už takovou dobu i mým světem, že chci zajít dovnitř do nemocnice a pozdravit a třeba i získat místní, nemocniční razítko“; „setkávání s poutníky nejrůznějšího věku a zemí považuji za velice obohacující“)

11. Pouto přátelství („bezezbytku jsem jim mohl důvěřovat, také jsem tak činil, nikdy se mi to nevymstilo“; „Anton s námi prošel těmito trable, přestože jsem mu řekl, že samozřejmě pochopím, když se rozhodne pro pohodlí poutnické ubytovny. Odmítl nás v tom nechat samotné a od té doby jsme dál putovali ve skupině tří lidí a psa“; „je nádherné vidět kamarádství mezi poutníky“)

12. Potěšení z kvalit poutníků („potkávám jen samé zdvořilé lidi“; „líbí se mi, jak si mezi sebou poutníci pomáhají“)

Poutníci jsou mezi sebou navzájem spojeni neviditelnou sítí. Tvoří skutečnou komunitu, subkulturu ve společnosti. Nemusí se vidět každý den, ale když se pak potkají, propukají silné emoce. Lidé se na cestě postupně proměňují, ale jsou to všichni poutníci a nemají mezi sebou bariéry. Jsou na sebe příjemní a pomáhají si. V nemoci, v bolestech se podporují, společně se radují a večerí. Mají všichni jeden shodný cíl i přes nejrozmanitější důvody pro pouť. Sdílejí shodné starosti, jsou jako rodina. To platí nejen pro současnost, dnešní poutníci se cítí napojeni na své druhy v minulosti. Dnešní i středověcí poutníci žijí velmi podobným stylem. Představují volně utvořenou skupinu spřízněných duší, lidí, kteří vnímají svět alespoň trochu podobně. A kteří mají radost z příslušnosti k poutnickému světu a komunitě. Funguje mezi nimi silné pouto přátelství a potěšení z blízkosti ostatních poutníků.

Poutníci tvoří otevřenou skupinu lidí spojených ideou pouti ke sv. Jakubovi. Pouť trvá individuálně různou a značnou dobu, během níž poutníci tvoří proud lidí na jedné cestě, kdy se potkávají, komunikují spolu a vytvářejí pevná pouta „jako rodina“. Poutníky spojuje stejný cíl, směr, starosti. Poutníci vzájemnou příslušnost k sobě a pouti deklarují shodnými atributy, které zahrnují mušli, hůl, batoh... Specifický poutnický svět přibližuje poutnický tisk jako časopisy a noviny.

Společný program

1. „dělat něco společně s jinými lidmi“

Poutníci oceňují, že dělají něco společně. Jeden každý z nich se účastní společného díla, i kdyby šel jediný den.

Život v refugio

1. Prostý život („život v refugio je klidný a prostý“)

2. Bytí na Camino („být hospitalera je pro mne jako být na Camino, ale jiným způsobem“)

3. Odevzdání se cele pouti, úděl hospitalera („všechny svoje starosti a stres jsem nechala doma“; „velice mi vyhovuje, když mohu lidem více dávat než od nich brát“)
4. Pobyt s poutníky („poutníci tu s námi zůstávají jen krátkou dobu“; „mnozí jsou vděční za péči, to nás těší, ale nejlepší je, když někteří poutníci pochopí, co tady skutečně děláme, i když jsou s námi jen chvíli“)

Značný podíl z poutě se odehrává v ubytovnách, v refugios. Život v nich je klidný a prostý. Hospitaleros sdílí poutnickou zkušenost jiným způsobem, jejich radostí je, že mohou pomáhat a vracet Camino něco z toho, co jim samotným pout' dala. Poutníci zůstávají sice jen přes noc a ráno jdou dál, ale mnozí vyjadřují vděčnost za čistotu, péči a dobrý příklad.

Komunikace

1. Setkání s lidmi („potkávat lidi“; „seznámení s lidmi“; „setkání s lidmi“; „spojení s lidmi“; „snadno se lze seznámit s jinými lidmi“; „potkávat lidi z jiných zemí a měst Španělska“; „rád potkávám lidi“; „setkání“; „setkání s jinými, neznámými lidmi“; „navázání a vznik nových přátelství“; „jsem zvědavý na lidi“; „navazování známostí“; „být s druhými lidmi“; „poutníky zvou pravidelně na kus řeči, je zajímavé dozvědět se novinky ze světa“; „snadno se tu lze seznámit s lidmi bez předstírání a podobných sraček“; „navečer mě v liduprázdné krajině zastavil starší manželský pár, který se ptal na cestu. Zajímali se, kam jdu. S tím, že odpověď „pěšky do Španělska“ bude tady kousek za Prahou znít jako „pěšky z Bohnic“ jsem jim řekl, že se ubírám do Santiaga a jaké bylo moje překvapení, když o svatojakubské cestě věděli. Viděli o ní dokument v TV“; „v Německu navazuji zcela přirozeně ty nejdelsí a nejzajímavější rozhovory s dětmi od chvíle, kdy jsem odešel ze ZŠ“; „v příjemné náladě procházím centrem, kde mě zastavuje dvojice Svědků Jehovových. Muž mluví slušně anglicky, povídáme si o rozdílných přístupech ke své spiritualitě“; „zvoním na faře, které se v Německu nacházejí v sousedství kostelů a seznamuji se s místním farářem, který má nelíčenou radost ze spatření poutníka“; „odpočívám na rozcestí vedle dřevěného kříže. Projíždí tudy starší pár na kolech, zdravíme se, když pán náhle zachytí pohledem hůl, kterou mám opřenou o lavičku. Hned seskakuje z kola a doslova se na mne vrhá a křičí: „Poutník ke svatému Jakobovi!“ Vysvětluji, po kolikáté už, kdo jsem a odkud jdu. Manželé žasnou a říkají, kolik radosti mě čeká, až tam dojdu. Ještě se navzájem vyfotíme, oni trvají, abych stál vedle kříže a na oplátku jim pak pro fotku nechám podržet svoji hůl“; „seznámíme se zde s dalšími poutníky, zajímavý je muž z Malagy, který jde se svým starším bratrem, který byl dlouho závislý na drogách“)

2. Cizojazyčná komunikace („mluvení jinými jazyky“; „v ubytovně mluvím Šj, Fj, Nj“; „ještě nikdy jsme nemluvili tolik francouzsky“; „mluvím francouzsky, kupodivu je mi rozumět“; „musel jsem se naučit alespoň základní komunikaci ve čtyřech jazycích“)
3. Komunikace („vedu otevřené rozhovory s místními lidmi“; „komunikace“; „můžu se s každým dát do řeči“; „mohl jsem mluvit s lidmi o jejich důvodech, životech, povídat si o duchovním životě“; „mluvit, komunikovat“; „lidé před námi v paměti defilují: ti, s kterými jsme vedli hlubší rozhovory i ti, které jsme jen letmo pozdravili“; „hodně jsme spolu mluvili o pouti, církvi, městečku, opravdu jsem už potřeboval s někým komunikovat“; „jak si zvykám na německý jazyk, s radostí zjišťuji, že jsem schopný srozumitelně vyjádřit, kdo jsem, co chci, vést jednoduchou konverzaci“; „často se stává, že nás zdraví cyklisté i chodci ve městech a vesnicích a ptají se, kam máme namířeno. Cítím se sebejistější v němčině, jsem schopen krátké konverzace“)

Je zde velice snadné seznámit se s ostatními poutníky, ale i místní obyvatelé bývají zvědaví. Znalost jazyků je rozhodně výhodou, není však podmínkou. Starý poutník, který hovoří pouze německy si každý den našel někoho, kdo jeho jazykem alespoň trochu hovořil a mohl mu tlumočit. Rozhovory se odehrávají na cestě, v obchodech, na lavičkách, na ulicích, v kavárnách.

Mluví se mnoha jazyky, hlavně těmi velkými a rozšířenými. Je to výborná škola pro rozšíření slovní zásoby a pro potěšení z cizojazyčné komunikace.

Rozhovory bývají značně otevřené a osobní. Poutníci se možná již nikdy více neuvidí, využívají proto příležitosti něco se o druhých dozvědět, sdílet své zkušenosti a osudy.

7. Samota

Putovat sám

1. Hodnota samoty („je dobré podniknout pouť sám“; „být sám“; „chci být sám, ale je tomu naopak“; „to nejlepší je čas, který trávím sám se sebou“; „být sama, sama v sobě“; „ráno vyráží sama, potřebuje si „lízat“ rány a splynout v tiché odevzdanosti s tím nekrásnějším chrámem na světě – přírodou,“; „Camino lze ujít sám. Takové putování má výhody v samostatnosti a intenzitě prožívání okolního i vnitřního světa“)
2. Častost samoty („ve Francii jsem šel sám, na rozdíl od Španělska“; „samota je častou společnicí na Camino“; „člověk je na Mesetě obzvlášť sám a doléhá na něj tíha vesmíru“)
3. Bytí bez blízkých („nikdy jsem nebyl tak dlouho bez rodiny“)

Značnou hodnotou pouti je možnost být sám, užít samotu. Pro mnohé to představuje tu nejvzácnější část poutě. Chvilé samoty jen v kontaktu s přírodou jsou plné intenzivního prožívání okolí a vnitřního světa. Samota se k pouti hodí, Camino plyne v rytmu samoty přes den a společnosti k večeru. Společnosti poutnické, která rozumí a chápe, co má dotyčný za sebou na cestě a nenutí nikoho do komunikace, pokud to tak dotyčný necítí, ale pořád je tu pro toho, kdo se chce zapojit do rozhovorů. Poutník také velmi často bývá bez svých blízkých, bez rodiny po dobu trvání poutě.

Kombinace samoty a komunity

1. „je to kombinace samoty a komunity“; „přes den jde většinou každý sám a večer nachází společnost lidí, s nimiž se často již na cestě potkal“; „večer v noclehárně moje samota skončila“; „ráno se rozejdou, večer sejdou. Rozdělí je buď jiná rychlost chůze, odjezd domů nebo touha po odpočinku či chuť setrvat delší dobu ve městě. Poutník zná jiné cestovatele zhruba den, dva před sebou a stejnou dobu za sebou“; „ale samota může být někdy až zničující, proto ideální bude kombinace obojího“

Po dnu plném samoty a ticha nastává večer v refugio, kde je možné společně povečeřet za jedním stolem s ostatními ve velké jídelně. Většinou se poutníci alespoň od pohledu znají, protože se přes den několikrát potkali nebo se viděli minulý večer v ubytovně. Samota se tak střídá s komunitou, se společností jiných poutníků.

8. Potřeba poutě

Prožitek osudovosti

1. „ubírám se směrem ke svému osudu“

Pouť je mým osudem.

Osobní záležitost

1. „pouť je pro mne osobní záležitost“; „je to velice osobní zážitek“

Pouť je pro mě osobní záležitostí, intimní potřebou, o které nehovořím, ale jsem tady a jdu.

Akt poděkování

1. Motiv pro pouť („pouť je pro mne činem poděkování za dlouhý život strávený ve dvojici s mým partnerem-partnerkou“; „poděkovat životu“; „poděkovat přítomnosti“; „vrátit Camino něco z toho, co jsem od něj získal“)

2. Obřady na cestě („v katedrále v Santiago zapalují svíčku za všechny, kteří mi cestou pomohli“; „farář Elías Valiña patří k nejdůležitějším průkopníkům, kteří obnovili cestu sv. Jakuba. Před kostelem stojí sloupek s děkovnými tabulkami různých poutnických spolků a svazů. Také my smekáme čepice a vzdáváme mu čest“)

Poutí děkuji za život strávený společně s partnerem, partnerkou. Děkuji za život. Děkuji přítomnosti, děkuji Camino. Na konci cesty děkuji všem, kteří mi pomohli a kteří učinili tuto cestu možnou.

Potřeba poutě

1. Potřeba pro určitý věk („je to nezbytný zážitek pro mě, pro věk, ve kterém jsem – 51 let“)
2. Jistota potřebnosti poutě, aniž musím vědět proč („lidé chodí z různých důvodů a někdo vlastně ani neví, proč má jít, ale všichni víme, že tak máme učinit“)
3. Určující zážitek, důvod („na své narozeniny jsem se zúčastnil šamanské slavnosti s ohněm a došlo mi, že mám podniknout tuto cestu“)
4. Instinkt („instinkt dělat věci, po kterých se cítím dobře, které jsou pro mne dobré“)

V určitém věku je pouť potřebná, třeba po dokončení studií či po odchodu do penze. V době mládí může pouť poskytnout prostor a čas pro přemýšlení o budoucnosti, ve stáří naopak k pohledu na prožitý život. Lidé chodí Camino z různých důvodů, někdo vlastně ani neví, proč má jít, ale všichni víme, že tak máme učinit. Někdo může ale zase přesně vědět, proč a za jakým účelem je na pouti. Jeden respondent tak popisuje svůj určující zážitek, z něhož vyplynulo, že se má na pouť vypravit. Jiný respondent zase konstatuje, že na pouť jej přivedl instinkt dělat dobré věci, po kterých se cítí dobře.

Přínosnost cesty

1. Přínos pro tělo („člověka ta cesta posílí“; „dobrý pocit v těle“; „tělo se stává lehkým“; „vnímání těla“; „je to dobré pro tělo“)
2. Přínos pro člověka („překonávám své limity a hranice“; „oceňuji sám sebe, když pokračuji každý den“; „je to pro mě velký dar“; „pouť lze využít k psaní poznámek a vlbec k psaní, třeba i o této cestě“; „získal jsem naději pro budoucnost ve věku, kdy je těžké nějakou naději najít“; „získávám zkušenosti pro práci v organizaci se zájmem o Camino“; „dělám si pořádek v sobě“; „na nevědomé úrovni se dějí velké věci“;

„výměna baterie – doplnění energie“; „myslím, že tohle by mi mohlo pomoci, udělat si pořádek v prioritách“; „sbírání energie“; „obohacení se ze všech úhlů života“; „znovuobjevení zdroje energie uvnitř sebe“; „dalo mi to víc, než jsem nabízel“; „získal jsem přátele na celý život, a to je znám teprve měsíc“; „přestal jsem věřit kvůli jedné ženě v lásku, ale jednoho dne na pouti jsem si opět vybavil ten krásný pocit být zamilován do ženy, do života“; „teď vím, že můžu žít venku a kdykoli se stát tulákem“; „získal jsem větší respekt k sobě“; „byla to pro mě nová zkušenost v tom, že jsem byla sama a do té chvíle jsem si myslela, že to nedokážu“)

Pout' má příznivý vliv na tělesnou schránku, na vnímání těla. Způsobuje osobnostní růst, protože na Camino se překonávají fyzické i psychické limity, bloky a omezení. Dodává energii, poskytuje zkušenosti a respekt k sobě, napomáhá s ujasněním žebříčku priorit. Mezi ostatní přínosy poutě náleží poznání, nové zkušenosti, přátelé, jazyky.

Věnování poutě

1. „můj bratr je na tom špatně“; „každý den chůze věnuji někomu“

Pout' je možné jít pro někoho. Respondent jde se svým bratrem, který dlouhá léta bral drogy a věří, že Camino bratrovi pomůže. Lze sebou nést symbol něčího trápení a předložit jej v katedrále Jakobovi s modlitbou a prosbou o pomoc. Zapálit za někoho na konci cesty svíčku, hodit rybí šupinu do moře.

9. Poznání

Délka cesty

1. Vztah délky cesty k prožitku („asi je moje cesta příliš krátká, 7 dnů, aby mi něco poskytla, ale kdo ví“; „jdu teprve 2 dny a už jsem zažil spoustu věcí“; „teprve druhý den jsem byl na cestě, ale už jsem se cítil, jako bych šel dlouhou dobu“)

Někdo tvrdí, že šel příliš málo dnů, aby něco opravdového zažil, jiný za dva dny nasbíral bohaté zážitky. Nezáleží tolik na délce cesty, jako na otevřenosti člověka.

Změna

1. Změna prostředí („každý okamžik cesty přináší jiné krajiny“; „každý okamžik cesty přináší jiné počasí“; „často se mění výhled“; „spatřit nová místa“; „změny krajiny“; „člověk jde po vrcholcích i údolím“)

2. Osobní změna („změnit svůj život“; „neuvěřitelný zážitek, který může změnit můj život“; „změnilo mě to“; „chci se zbavit starých strachů“; „na Internetu je Camino zařazeno do výběru 5 cest, které vám změní život“)
3. Změna („vytrhnutí z každodenní rutiny“; „vidím tolik jiných věcí, než jsem zvyklý“; „změnilo mě to“)

Každý den, každou hodinu se mění krajina a okolí, počasí, výhled, ale i poutníci. Změna je častá na Camino. Nejen změna vnějšího světa, sami poutníci připouštějí, že je zážitek Camina změnil. Třeba se zbavili starých strachů, vytrhli se z rutiny, vidí nezvyklé a nové věci a lidi, poznali, že mohou žít jinak.

Netušenost - překvapení

1. Překvapení („každý moment cesty přináší překvapení“; „jsem překvapený, že to chodí pořád tolik lidí z různých zemí“; „jsem překvapená touto Francií“; „odpoledne mi přineslo překvapení, když jsem se nenadále ocitl u krásné vilky, kam rád jezdíval Antonín Dvořák a kde mu nedaleké lesní jezírko dodalo inspiraci k Rusalce“; „k večeru nás čeká jedno z nejkrásnějších překvapení na cestě, když nocujeme v úžasné vesnici na skále“)
2. Netušenost („nevěděl jsem, jaké to bude a jak to může dopadnout“; „dějí se zde úžasné věci, o kterých jsem ani nevěděl, že mohou existovat, než jsem se na pouť vydal“; „potkal jsem lidi, o kterých jsem si myslel, že už neexistují“; „cesta je úplně něčím jiným, než jsem očekával, a to jsem se snažil očekávat co nejméně“; „než jsem vyrazil na tuhle cestu, myslel jsem, že to s dětmi neumím, ale ukázalo se, že to není pravda“)
3. Novost („ráno potkávám před budovou španělského poutníka: Je to muy bueno, je to pro mne všechno nové, nikdy jsem nespál v klášteře“; „poprvé jdu tak dlouhou vzdálenost“; „nikdy předtím jsem tak intenzivně nevnímal“)

Každý okamžik poutě přináší překvapení a nečekané události. Málokdo předem ví, jaké to vlastně na pouti bude, ale i ti, kteří již Camino jednou kdysi zvládli, bývají překvapeni. Někdo v sobě objeví netušené vlastnosti jako schopnost komunikovat s dětmi, potká lidi, o nichž si myslel, že neexistují, zažívá zcela nové věci, poprvé jde tak dlouho, poprvé se spí v klášteře, poprvé tak intenzivně vnímá svět kolem.

Získání nadhledu

1. „odstoupení od každodenního života“; „vidíte problémy v širší perspektivě“; „získání nadhledu“; „pouť umožňuje podívat se na svůj život“

Poutí lze získat nadhled díky odstupu od normálního života a světa. Umožňuje to, podívat se na svůj život jinak, z větší a vyšší perspektivy a díky tomu nalézt východisko z předtím bezvýchodného trápení či krize, připadnout na nové nápady, načerpat inspiraci.

Jiné Camino

1. „zvolil bych i jinou cestu, kdyby měla obdobný charakter: klima, lidi, krajinu“; „klidně bych šel i do Říma nebo Tirany“

Kdyby existovala jiná taková cesta, přiznává respondent, šel by zase třeba jinam. Ale žádá stejné podmínky jako má Camino, krajinu, teplo, lidi, atmosféru, což již všechno může nalézt na této cestě, snad jen cíl by byl jiný.

10. Strach

Strach z obtížnosti cesty

1. Strach z obtížnosti cesty („po zkušenostech z cesty s těžkou krosnou jsem se přechodu Pyrenejí skutečně bál“; „Měl jsem obavy, jak zvládnou takovou cestu sám a jestli Kapučína vydrží jít ve španělském vedru. Podle čeho budu hledat správnou cestu, až za hranicemi ČR opustím známý systém turistických značek? Jak budu komunikovat s lidmi, když neovládám němčinu a francouzštinu? Na podobné otázky jsem neznal odpověď“)

Cesta je obtížná, některé úseky pak ještě více než jiné. Při pohledu dopředu, před sebe se lze obávat příchodu zimy, přechodu hor. Mohou to být změny počasí, protože pouť trvá dlouho nebo neschůdnost krajiny a terénu, ale i velká a hlučná města či monotónní rovina Mesety. Patří sem i strach z hledání správné cesty v neznámém prostředí, komunikace s lidmi v cizím jazyce, obavy z přijetí ostatními.

Dotek smrti

1. Prázdnota („v těch prázdných, opuštěných vesnicích mám pocit, jako když kráčím do prázdnoty“)
2. Samota („nikde člověk, nikde lidské obydlí, absolutní samota ve mně probouzí neklid“; „chystám se ke spaní, ale nejde mi to. Můj neklid se stupňuje, bojím se a nevím čeho. Asi nikdy jsem nebyl tak sám. Začínám tušit, že na mne v té boudě sáhla smrt. Vícekrát jsem o ní dokázal klidně mluvit, uvědomuji si, že moje další léta darovaná. Ale teď jsou všechny dřívější rozumové úvahy najednou bez ceny. Jako bych neměl nic za sebou, jako by nic z mého života neplatilo, když jsem tu sám pod

vesmírem“)

3. Zkušenost smrti („pokladní v samoobsluze nám mezi jinými informacemi sděluje, že v Melide v refugiu nedávno zemřel jeden holandský cyklopoutník. Putování penzistů ve zdejším horku nemusí být vždycky bezproblémové. Včera jsme u cesty viděli pomníček poutníka, který na cestě náhle zemřel – součástí pomníku byly jeho dobře vyšlapané boty. Smrt na pouti je však dnes asi výjimečná“; „všude se to píše: na cestě do Compostely prý každý potká svoji smrt“; „zůstal ve mně divný pocit z pochodu po silnicích mezi mrtvými zvířaty, počasí mi náladu nezlepšuje, když se před spaním silně rozprší. Je mi zima. Naslouchám bušení kapek na plátno stanu schoulený v provlhlém spacáku a nořím se do stále černějších myšlenek. Co když se v noci probudím roztřesený horečkou? Co pak budu dělat? Kapučína mi nepomůže, budu muset balit za deště stan a jít černou nocí někam. Ale kam? A když na někoho zazvoním, tak pokud vůbec uprostřed noci otevře vandákovi, nedomluví se bez francouzštiny. Dolehla na mě tíha samoty a opuštěnosti, pocit zmaru a nesmyslnosti této cesty. Co když usnu a déšť rozvodní kanál? Jak se dostaneme ze stanu? Proč jsem sebou bral na takovou cestu psa, který moji pouť nechápe a raději by nosil klacky v Čechách s jistotou bezpečí vlastního pelechu? Hrozně moc se mi zastesklo po společnosti blízkých lidí, po domově, zachvátil mě prudký strach, že se třeba nevrátím. Venku byla dávno tma, Kapučína se choulila do klubíčka v nohách spacáku, vítr s deštěm narážely a prohýbaly stěny stanu a já nemohl usnout. Za minulé dny jsem našlapal přes 90 km, bolelo mě tělo, ale spánek nepřicházel. Místo něj jsem tonul v chmurných stavech, smýkala mnou úzkost a strach. Přál jsem si, ať už nastane den, ať můžu jít dál, aby mi pohyb vyčistil mysl. Ale pořád byla noc. Z černoty v duši a úvah posedlých smrtí mě vysvobodily myšlenky na Boží přítomnost všude kolem. Pomohl mi i zpěv písní, které jsem se kdysi naučil v Amazonii. Tryskala z nich jistota, že všechno je v pořádku a na svém místě, která mi pomohla vyvléknout se z tahu temnoty. Vzpomenul jsem si, že mě už za pár dnů čeká shledání s mojí slečnou, že je dost lidí, kteří mě mají rádi a já je, i přes nynější vzdálenost a tmu. Noc pokračovala dál, ale já už prošel temnou stezkou a strachem, konečně jsem usnul“)

Prý se každý poutník potká na poutní cestě se smrtí. Mohou ji symbolizovat opuštěné, vylidněné vesnice s rozpadajícími se domy, prázdnota krajiny, strach z neznáma a tmy. Takový zážitek je velice silný, nevymizí již z paměti. K překonání strachu a opuštěnosti znamenitě poslouží zpěv a modlitby, které navodí pocit komunikace s Bohem.

Strach z konce

1. Návrat do reality („teď se blíží konec cesty a vzadu zase číhá běžná realita“)
2. Ukončení poutě („máme podivné pocity, když vidíme první ukazatel se jménem města, kde naše letošní putování končí. Je nám trochu smutno“; „letos pravděpodobně dojdeme do Santiaga. Z proniknutí oblakem a dosažení cíle však začínáme mít obavy“; „když patníky označují padesátý, čtyřicátý, třicátý kilometr, roste v nás nepokoj. Copak do Santiaga může být blízko? Jdu už šestou dovolenou, na počátku byl cíl v nedohlednu – tři tisíce kilometrů od Prahy, rok po roce se přibližoval takřka neznatelně, může být takový cíl být najednou dosažitelný?“; „na Monte del Gozo se těšíme na „nepopsatelný zážitek“, jak se praví v historických průvodcích. Ale ten se jaksi nedostavuje“; „na slavnostní pocit při dosažení cíle jsme se připravovali, ale teď cítíme smutek a prázdnotu – tohle je konec! A začínáme rozumět básníkovi, který napsal, že sny umírají, když se uskuteční“; „jsem z konce cesty vystrašená, skutečně se moc bojím“; „na začátku to bylo inspirativní, ale teď mám strach z konce“; „poutníka se na konci jeho cesty zmocní zvláštní nostalgie a pocit vytržení“; „jen jsem skončil s poutí, už se na mě vrhnul normální svět se svými záludnostmi a stresem“)

Na konci poutě se pravidelně dostavuje strach ze završení cesty. Lidé musí ukončit tak neobvyklou a zajímavou a obohacující zkušenost a vrátit se zpátky do reality, do běžného života, z něhož na chvíli vystoupili. Po takové době, takové snaze a námaze je náhle konec nadosah a lidé cítí úzkost ne nepodobnou strachu ze smrti. Pout' je tak plná na události a silné emoce a trvá tak dlouho, že se stává symbolem života, takže když se před Santiagem blíží k závěru, poutníci mají strach. Mohou se z toho alespoň poučit a připravit se, až jednou takový konec skutečně přijde.

11. Akty na poutí

Odpuštění

1. „Alto de Perdón znamená Výšinu odpuštění. A tak si odpouštíme – i když po 30 letech manželství není co“

Pout' zahrnuje skutek odpuštění. Na vrcholu Alto de Perdon, Vrcholku Odpuštění, se připomíná, že bychom měli odpouštět a smířovat se. Někdo tak může učinit jen v duchu, dvojice či větší skupiny známých mají na pouti příležitost říci, že je mrzí, co se třeba stalo, ale že vše je zapomenuto, odčiněno a odpuštěno a začíná se s čistým listem.

Zpívání

1. „slyším jen hučení větru a vlastní kroky. K jejich rytmu se automaticky připojují melodie. Písně znějí v hlavě, pískají se, medituje se o nich“; „dnes jsem si opakoval písně od Spirituál Kvintetu – ano, chůze po rovině svádí ke zpěvu“; „jsme sami v prázdném kostele, začali jsme zpívat“; „začíná zpívat, prozpívává se Mesetou“; „jsme tedy konečně ve Španělsku, zpíváme ‘Iubilate Coeli’“; „Steve zazpíval v místním kostele s bohatě vyzdobeným oltářem, což byla paráda“; „Steve chce zpívat v kostele, nacházíme otevřený klášter jeptišek, po jejich odchodu posloucháme zpěv Steva, krásné probuzení“; „tlumočím Stevovu prosbu, že by nám rád zaspíval a všichni souhlasí a když skončí, pozdvihne hlasy skupina Francouzů“; „a když Steve zazpíval hymnu poutníků, úplně jsem kouzlu magického prostoru propadl“

Na pouti se hodně zpívá. Rytmus pochodu a tukaní hole ke zpěvu přímo vybízejí. Zpívají se písně moderní, popové i lidové, vymýšlí se písně nové. V kostelech pak zní poutnické zpěvy mimořádně krásně.

Záznamy z cesty

1. „píšu si poznámky“; „fotím“; „fotím hlavně staré kříže u cesty“; „vytvářím si deník z fotek“; „chci fotit“; „slyšela jsem vyprávění hudebníka, který během poutě nahrál CD“; „nafotili jsme přes 3000 fotek“; „každý den se někde zastavím a maluji obrázky z cesty“
2. Přinést zprávu odtamtud („chystám se z fotek, rozhovorů a komentářů sestavit album“; „slyšela jsem v rádiu rozhovor s hudebníkem - houslistou, který během poutě nahrál album“; „jako dárek mi nabízí česky psanou knihu o cestě do Compostely od dvou mladých mužů, kteří se na Camino vydali v devadesátých letech, navštívili zdejší kostel a po návratu do Prahy mu svoji knihu, kterou sestavili ze svých zážitků, poslali“)

Pouť je jedinečným zážitkem, jak si poutníci z vlastní zkušenosti uvědomují. Proto se mnozí snaží přinést o tomto unikátním prožitku svědectví a zprávu ostatním, kteří jej dosud nemají. Hodně se fotí, maluje, píše se poznámky. Někteří poutníci pak svoji zprávu o pouti zveřejňují. Pouť láká ke zpracování všemi uměleckými možnostmi. Literárně, hudebně, malířsky, sochařsky... jedná se o zachycení zkušenosti poutníka, která je jiná než turisty (je rovněž starší a respektovanější, neboť pro ni lidé pracují zdarma a dobrovolně).

Duchovní a fyzická cvičení

1. „večer si protáhla tělo jogínskými cviky a meditovala, než šla do postele“

Na pouti má své právoplatné místo nejen křesťanství, ale všechny možné druhy duchovních a tělesných cvičení. Patří sem masáže, reiki, jóga, vegetariánství a mnoho dalších. Lidé se o tato cvičení intenzivně zajímají, vedou o nich debaty. Vždy se najde někdo, kdo má zájem na pouti prohlubovat a zintenzivňovat svůj oblíbený způsob cvičení.

Obřady na pouti

1. Akty spirituality („přišel večer - společná večeře a po ní obřad s mytím nohou. Těšila se, protože slyšela z vypravování, že jde o nádherný zážitek. Zavalitý Španěl a jeho manželka si přes sebe přehodili pelerínu s maltézským křížem, řekli jim, aby se polovina poutníků posadila kolem oltáře a vystrčila obnaženou pravou nohu. Zamumlal nějakou modlitbu a jednomu po druhém polil nohu trochou vody, otřel ji a políbil“; „cesta pro mě začala stejně jako pro dávné poutníky účastí na mši a poutnickým požehnáním“; „ráno jsem se v kostele sv. Jakuba v Malé Štupartské pomodlil za dobrou cestu a po skončení obřadu požádal o požehnání a své první razítko do poutní knihy“; „ve městě jsem ze všeho nejdříve už automaticky vyhledal kostel sv. Jakuba, který je zdejší nejstarší stojící budovou a získal třetí razítko“; „ráno vstávám, abych stihl poutnickou mši. V katedrále se sešlo zhruba 30 lidí, po mši se nám dostává výzvy, ať se poutníci shromáždí u sochy sv. Jakuba. Vypadá to, že se na ranní mši dostavili takřka samí poutníci, před sochou nás může stát tak 20. Kněz hovoří o duchovním smyslu pouti, přeje nám dobrou cestu, na závěr se navzájem představujeme. Každý krátce sděluje, odkud, kam a jakým způsobem putuje“; „nejprve jdeme do katedrály na večerní mši“)
2. Akty poutnictví („cena za ubytování dobrovolná, společná večeře, pár známých tváří a večer v kostele jakýsi miniobřad, kdy každý řekl, odkud je, kde nastoupil cestu a proč se na ni vůbec vydal. Jeho jméno bylo zapsáno do knihy, španělský Otčenáš a šlo se spát“; „sbírání razítek mi připadalo jako navlékání jednotlivých koráků na šňůrku růžence, byla to konkrétní činnost a program, co dělat v cizím a neznámém městě“; „káva se stala tak každodenní součástí poutě, až jsem si občas pomyslel, že se moje cesta mění v putování po evropských kavárnách“; „po mši, mé první v němčině, mi pan farář otisknul razítko do poutní knihy“; „na vyvýšenině nad pramenem stojí barokní kostel. Vešel jsem dovnitř požádat o razítko a mluvil s pomocníkem faráře“; „mnoho z poutníků v rukou drží hole, po požehnání sestupují po šedesáti schodech z katedrály, odkud rovnou vyrážejí na svou cestu“; „přes vesnici Lavacolla, kde se kdysi poutníci umývali v potoce, aby předstoupili před Jakuba čistí“; „samozřejmě se

účastníme mše, poté nás farář zve na svou proslavenou polévku. Vytváří se krásné mezilidské pouto“; „nahore vedou schůdky k jeho soše, člověk k ní přichází zezadu a může a má jej obejmout. Rád jsem tak učinil“)

Na pouti se odehrává mnoho různých obřadů. Nejčastěji mají charakter duchovní, spirituální. Sem se řadí bohoslužby pro poutníky, požehnání poutníkům, mytí nohou poutníků v některých ubytovnách. Mezi akty poutnictví patří sbírání razítek, účast na poutnických bohoslužbách, kde se říká, odkud a kam kdo jde a jak; opírání se o hůl za chůze; skládání kamenů; poutnické rituály u Cruz de Ferro a v katedrále svatého Jakuba; zpěv poutnických písní.

Následky

Získání času

„nikdy jsem neměl tolik času na přemýšlení“; „pouť mi poskytuje čas pro sebe, který potřebuji po vážné operaci“; „mám tady čas na přemýšlení o dalších letech“; „člověk má dost času k přemýšlení“; „mám zde spoustu volného času, který můžu využít“; „volný čas“; „poskytlo mi to čas pro sebe“

Získané poznání

„hezká místa na cestě jsou Conques, Le Puy, León“; „Rožmitál pod Třemšínem se pro mě stal místem, na které rád vzpomínám“; „po cestě eistují místa s jedinečným duchovním pozadím jako Grañon, Rabanal“; „některá místa na cestě pro mě představují korálky růžence svou výjimečností“; „mám zvláštní vztah k Le Puy“; „objevil jsem jednoduchý život“; „člověk začne vnímat, jak prostý je život“

Podaný fyzický výkon

„ještě nikdy v životě jsme neušli tolik kilometrů souvislým pochodem; letos jsem ušel 405 km, to je 30 km denně“; „zpočátku jsem počítal, kolik jsem ušel. Zajímalo mě, kolik kilometrů již mám za sebou, ale po dvou měsících mi měření vzdáleností, navíc občas jen odhadované, připadalo zbytečné, beze smyslu. Měl bych počítat toliko trasu nachozenou ve směru své cesty nebo zahrnout i kilometry strávené na ulicích měst, občasné návraty při bloudění či při běhání se psem? Domnívám se, že jsem překonal hranici 3000 km pochodu, není to však pro mě důležitý údaj“

Seznámení s lidmi a jejich poznání

„při pouti se ke mně připojilo několik lidí, s nimiž všemi jsem získal intenzivní kontakt“; „pracuji v prostředí, kde mám hodně příležitostí spatřit, jak jsou lidé malicherní, násilní a hrubí. Camino mi umožňuje vidět lidi v jejich nejlepší podobě“; „vlídné přijetí od cizích lidí“; „několik lidí mi jen tak poklepalo na rameno“; „velký dojem na mě učinila pomoc a ochota místních lidí“; „když nás někde odmítli kvůli psům, našťástí se našli jiní ochotní lidé“; „někteří lidé nás vítali s otevřenou náručí“; „užili jsme pohostinnost lidí“; „potkal jsem spoustu skvělých lidí“; „s některými lidmi, které jsem poznala na Camino, si dodnes píšeme“; „z ubytovny na nás mávají známí přátelé z cesty. Tady končí, vměňujeme si adresy, až k nim do města pojedeme na kongres, máme se u nich zastavit. Takhle roste ona pavučina lidských vztahů, která – jak věřím – pomáhá držet pohromadě svět“; „při všech cestách jsem potkal zajímavé lidi, s nimiž jsme si vzájemně vyměnili adresy, ale pouze s poutníky stále udržuji písemný kontakt“; „ještě nikdy jsme – my dva – v celém svém manželství nebyli bez přerušení tak dlouho sami spolu, ve dne, v noci a bylo to velmi dobré“

Osobní růst a vnitřní obohacení

„začala jsem nazírat svůj život jako pouť“; „život je jako pouť do neznáma, na které musím být stále otevřená změnám, které cesta přináší“; „je to nezapomenutelný čas, který mi navždy zůstane“; „poprvé v životě vnímám, že jsem svobodný“; „vyslechl jsem hodně životních historií a to je pro mě hodně důležité“; „nemám díky pouti pochyby“

Dobrý zážitek

„užil jsem spoustu legrace“; „vím, že tohle je, co jsem hledal“; „je to balsám na duši, který jsem si představovala a který se mi splnil“; „bylo to přesně to, co jsem hledal“

Pobyt v přírodě

„užil jsem vrchovatou měrou blízkost přírody. Objevil jsem pro sebe radost z řek, z koupání v nich, z jejich zákrut. Z lesů a luk. Z hor, kde jsem se vždy cítil dobře a svobodně“

Chuť zopakovat pouť

„myslím, že se sem ještě jednou vrátím a podniknu tu pouť znovu“; „povzbuzuje mě to k opakování poutě“; „už teď se těším, až si projdu Severní Camino“; „jsme teprve druhý den na cestě a už jsme tak uvolnění a spjatí s krajinou a cestou, že přemýšlíme dál, z hranice letošní etapy“; „bohužel nemůže projít všechny cesty, ale uvažujeme o tom“; „prožili jsme

spoustu nepohodlí a námahy, a po tom všem bychom přece rádi pokračovali, šli dál“; „nejsem si jistá, jaká je moje skutečná motivace, ale něco mě sem nesmírně táhne – jdu potřetí“; „je to obecně velmi dobrá zkušenost, proto pouť po 7 letech opakuji“

Doporučení

„doporučuji každému, alespoň jednou za život se na pouť vydat“; „každému doporučuji, aby si to zkusil“; „každému pouť doporučuji“; „každému bych tu cestu doporučil, ať má jakékoli důvody“

Prohloubení spirituality

„postupem času se z toho pro mě stala duchovní cesta“

Plány do budoucna

„díky této cestě jsem objevil nové cíle, kterých chci dosáhnout“; „získal jsem dost nápadů a kontaktů pro možnou budoucnost“; „po skončení pouti už přede mnou nejsou dny naplněné chůzí, ale úkol přenést do svého života učení, kterého se mi poutí dostalo“; „teď nás čeká to nejtěžší z celé cesty – budeme se muset vyrovnat s tou radostí a zvlášť s tím smutkem, že jsme dosáhli cíle“; „ještě zbývá hodně se učit“; „myslím, že až pouť dokončím, budu se muset zlepšit ve svém životě“

Změna

„až pouť dokončím, zbavím se strachu a uvolním si ruce pro budoucnost“; „myslím, že až přijdu do Santiaga, budu někým jiným než dnes“; „o pouť projevil velký zájem a vyprávěl příběh svého kolegy, který žil velmi marnotratným způsobem, až se z neznámého důvodu vydal na pouť z Německa do Santiaga a po návratu začal pracovat v hospici“

4.3. Axiální kódování

I. Motivy (příčinné podmínky)

- čas kontempace
- pohyb
- lidé a komunikace
- osobní důvody

- návrat k pramenům
- užívat si
- hledání
- jiné cestování
- poznání
- příroda
- spiritualita
- touha po pouti
- doporučení
- stop-stav
- změna
- svoboda
- výzva
- osobní růst
- zdraví
- poděkování
- psaní o pouti
- povinnost

I. Mimořádný časoprostor (jev)

II. Camino (kontext)

1. Podstata poutě

- zpodobnění života
- podstata poutě
- nesnadnost popisu

2. Charakteristika Camina

- zvláštní místa na Camino
- příběh
- zábava
- magično
- ocenění pozitivních aspektů cesty

- rytmus poutě
- relax
- specifická zkušenost
- přitažlivost poutě
- doba bez vnitřního tlaku
- výzva
- proslulost cesty
- klid
- dobrodružství
- předčinnost očekávání
- hodnocení poutě
- střeženost cesty

3. Obtížnost Camina

- zvířata
- bolest
- obtížnost cesty
- bolest a extáze

4. Jiná cesta

- cesta s velkým C
- jiný způsob cestování
- pouť jako cesta

5. Příroda

- příroda
- jako doma

6. Spiritualita

- neviditelný svět
- svatý Jakub
- náboženská atmosféra

7. Poznání

- spirit Francie
- spirit Španělska
- jídlo
- kultura
- historie
- poznání
- jiný způsob života

8. Kultura poutě

- kultura poutníků
- úpadek smyslu poutě
- porušení pravidel

9. Promíchání poutníků s nepoutníky

- přínos poutě pro nepoutníky
- melting pot

10. Záblesk civilizace

- záblesk civilizace „normálního světa“

III. Poutník (intervenující proměnné)

1. Introspekce

- čas kontemplace
- setkání se sebou
- satori
- naslouchání
- věční poutníci
- nalezení vnitřní harmonie
- důraz na vnitřní prožívání poutě

2. Fyzická aktivita

- fyzická aktivita

3. Charakteristika poutníka

- odhodlání-ultreia
- návrat k pramenům
- hledání
- zapálenost pro pouť
- touha po stop-stavu
- otevřenost
- bezdomovectví
- svoboda
- žití přítomností
- odmítnutí konzumního stylu života
- provázanost života s poutí
- polykači kilometrů
- proplouvání
- pokora
- atributy poutníka
- poutník jako „tabula rasa“
- radost
- spokojenost
- nechuť být turista
- odlišnost od majoritní společnosti

4. Spiritualita

- vzbuzený zájem o duchovní rozměr existence
- religiozní aktivita
- křesťanství
- víra

5. Zdraví

- závislost na fyzickém těle
- zdraví

6. Setkání s lidmi

- kontakt s pozitivní stránkou lidí

- společně prožitý čas
- sdílení
- komunita poutníků
- společný program
- život v refugio
- komunikace

7. Samota

- putovat sám
- kombinace samoty a komunity

8. Potřeba poutě

- prožitek osudovosti
- osobní záležitost
- akt poděkování
- potřeba poutě
- přínosnost cesty
- věnování poutě

9. Poznání

- délka cesty
- změna
- netušenost-překvapení
- získání nadhledu
- jiné Camino

10. Strach

- strach z obtížnosti cesty
- dotek smrti
- strach z konce

11. Akty na pouti

- odpuštění
- zpívání
- záznamy z cesty

- duchovní a fyzická cvičení
- obřady na pouti

IV. Komunita a kultura poutníků (strategie/interakce)

1. Kultura poutníků

- kultura poutníků
- návrat k základu
- rytmus poutě
- odmítnutí konzumního stylu života
- poutnická pokora
- atributy poutníka
- zpívání
- porušení pravidel
- setkání se svatým Jakubem
- život v refugio
- komunikace

2. Komunita poutníků

- komunita poutníků
- kontakt s pozitivní stránkou lidí
- sdílení
- společný program
- věční poutníci
- kombinace samoty a komunity

V. Následky

- získání času
- získané poznání
- podaný fyzický výkon
- seznámení s lidmi a jejich poznání
- osobní růst a vnitřní obohacení
- dobrý zážitek
- pobyt v přírodě
- chuť zopakovat pouť

- doporučení
- prohloubení spirituality
- plány do budoucna
- změna

4.4. Selektivní kódování

Corbinová a Strauss ve své knize uvádějí, že selektivní kódování „se příliš neliší od axiálního kódování. Provádí se pouze na vyšší – abstraktnější úrovni analýzy“. Základní krok, který je v této fázi nutno učinit, představuje podrobné vyložení kostry příběhu. Díky otevřenému kódování vyvstaly důvody, procesy, strategie a následky touhy moderních lidí po středověké pouti, v axiálním kódování se objevila struktura, nyní nastala chvíle pro vyložení kostry příběhu a určení centrální kategorie.

4.4.1. Kostra příběhu

A) **Motivy** jsou příčinné podmínky v rámci zakotvené teorie. Působí jako hybatelé, jako spouštěče celého procesu. Moderní lidé se rozhodují pro několikátýdenní pouť s absencí pohodlí z mnoha důvodů. Chtějí se zamyslet nad svým životem a nad sebou, setkat se a komunikovat s dalšími lidmi, poznat nové krajiny a města. Zamlouvá se jim představa jiného cestování v rytmu chůze, procházení přírodou, vnímají v pouti příležitost, jak se vrátit k původnímu způsobu životu lidstva. Taková doba, jak doufají, jim může pomoci upevnit zdraví, posílit tělo a přinést pocit svobody. Touží po putování v tichosti a klidu, aby se dokázali soustředit na hledání sebe sama a své cesty ve společnosti a prohloubili spirituální stránku ve svém životě. Mohou se cítit unaveni současnou existencí, proto dávají na doporučení o pouti, je to pro ně výzva. V některých případech ovšem i povinnost, kdy je na pouť přivádí slib nebo pracovní či studijní závazek.

B) Camino představuje rámec poutě, je jakýmsi stálým, pevným obalem, uvnitř něhož probíhá vlastní pouť. Každý člověk jde své vlastní Camino, prožívá individuální cestu. Camino jako kontext pak v tomto případě označuje dané mantinely, svodidla pro proud poutníků, kteří se v jejich prostoru pohybují. Camino je jako zpodobnění života, je to cesta k druhým lidem. Tato zkušenost se však velmi špatně poutníkům popisuje. Pouť vede přes místa uchvacující svou krásou nebo duchovní atmosférou, mezi nimiž význačné místo zaujímá cílové město, Santiago. Při putování člověk zažívá spoustu drobných i větších událostí, které vytváří příběh cesty. Patří k nim i veselé příhody, zábava a legrace. A i když všechny okamžiky nejsou kouzelné, samotná cesta se mění v magický zážitek, za což může například sdílení všeho mezi poutníky. Lidé na pouti oceňují mnohá pozitiva, že zde nehraje roli věk ani společenské postavení nebo množství peněz. V popředí poutě se naopak nachází příroda, změny počasí, komunita lidí na cestě, komunikace v různých jazycích, otázky spirituality. Pouť má vlastní rytmus, kterému se každý do jisté míry přizpůsobí. Vstává se před úsvitem, usíná kolem desáté hodiny večerní. Lidé, jejich těla i denní návyky se tomu rychle přizpůsobí, stejně jako každodenní pěší chůzi. Díky změně životního stylu, pohybu na čerstvém vzduchu, novosti prostředí a volnému času na přemýšlení se dostavuje pocit relaxace, odpočinku. Camino umožňuje jakýsi úkrok ze společnosti, aniž by se jedinec společnosti vzdával nebo se proti ní bouřil, čímž vytváří specifickou zkušenost, kterou nelze jinak získat. Pouť je proto velmi přitažlivá. Lidi často svazují skutečné či domnělé povinnosti a závazky, které jsou z poutě vyloučeny, protože jen tak lze splnit závazek pouti. Tím se dále vymykají běžnému řádu věcí. Pouť je výzvou duševním a fyzickým schopnostem jedince. Je rovněž světově proslulou. Většina cesty se odehrává v tichém, klidném a mírumilovném prostředí přírody, což přináší užitečné srovnání se životem ve městech, přes něž Camino vede. Pouť je dobrodružnou cestou do neznáma. Splňuje očekávání poutníků, kteří si ji pochvalují. Camino představuje bedlivě střeženou cestu, aby se na ní nikomu nic zlého nestalo a aby splnila všechna fyzická a duchovní očekávání a naděje. Dokud na ní člověk je, dostává se mu ochrany ze strany církve, místních autorit a obyvatelstva, pokud by ale z cesty odešel, nemůže s tak intenzivní podporou počítat. Spíše naopak s podezřením, proč jako poutník není na poutní cestě. Hospitaleros, církev, místní lidé, oficiální autority, úřad pro turisty, ubytovny, značení cesty a průvodci dohlížejí na bezpečnost cesty. Na Camino se vyskytují zvířata, ale většinou znamenají potíže. Ke Camino patří rovněž bolest, cesta je obtížná a fyzicky namáhavá. Mezi obtíže se řadí nemoc, přírodní překážky, hlučná společnost jiných lidí. Z bolesti a jejího překonání se však rodí pocit extáze.

C) **Poutník** je jednotlivec, který vstupuje na Camino se svým neopakovatelným životním příběhem. V pojetí zakotvené teorie jej považují za intervenující proměnnou. Pohybuje se ve struktuře poutě, která jej obklopuje a vnáší do ní své prožitky, naplňuje ji činy a svou specifickou poutnickou zkušeností. Poutník využívá volný čas, který mu Camino poskytuje ke kontemplaci, k přemýšlení o svém životě a o sobě. Hledá smysl své existence, cestu po níž se v běžné realitě vydá, až opustí Camino. Volnost v přemýšlení, klid a povaha pouti vedou k zamyšlení nad hlubokými myšlenkami svými či vyčtenými z knih. Poutník hodně naslouchá ostatním lidem i svému vnitřnímu hlasu. Někteří poutníci nedokáží s poutí přestat, vydávají se na stále další poutní místa, kde jak doufají, najdou ten „oheň, co plane vevnitř“. Podstata poutě však spočívá ve vnitřním prožitku, v hledání harmonie a vyrovnanosti. Prostředkem k tomu je na Camino fyzický pohyb. Poutník chce dojít až do konce. Překonává všechna možná trápení a překážky, aby cíle dosáhl. Žene jej silná vůle a touha dosáhnout zvoleného cíle. Vede na cestě prostý život, vše, co potřebuje, si nese sebou na zádech. Žije přítomností ze dne na den, spí, když je unavený, jí, když má hlad. Poutník je pro pouť zapálený. Kdo se jednou rozhodne pro pouť, těžko se jí vzdává. Člověk se vydává se na cestu ve chvíli, kdy cítí, že zážitek poutě potřebuje. Může procházet životní krizí, hledat nový směr a cíl v životě. Je to okamžik, kdy není možné zůstat na starém místě a dosud není jasné, kam se má člověk vydat. V tu chvíli se mnozí vypravují na pouť, vybírají si jakési volno ze společnosti, která to v podobě poutě respektuje. V novém, často cizím prostředí je člověk bezdomovcem, nemá vlastní místo. Nezbyvá mu, než se plně otevřít a přijímat nové věci, zvyky, lidi. Na takové cestě s jedinou povinností – jít každý den dál, se dostavuje pocit svobody. Poutník se nikde nezastavuje na dlouho, jen proplouvá. Někteří však po cestě uhánějí, jakoby ji chtěli mít co nejdříve za sebou. Náhle moderní civilizace přestává lákat svým konzumem. Někteří lidé se po pouti nechtějí vzdát spojení s Caminem a věnují se práci hospitaleros nebo pomáhají v organizaci se zájmem o rozvoj poutě. Pouť nelze spokojeně ujit bez poutnické pokory vůči změnám počasí, náročnosti cesty a sdílení prostoru s jinými lidmi. Nezáleží na množství peněz, na dosaženém vzdělání, každý poutník na cestu vstupuje s nepopsanou listem a záleží jen na něm, co na stránky vepíše. Poutník má z cesty radost, těší se na další den strávený na cestě. Ovšem odmítá být považován za turistu, nepřichází se jen dívat z povzdálí, poutník tvoří a dává smysl historii a kultuře míst s poutnickou tradicí. Pro snadné rozpoznání od turistů nosí poutnické symboly a atributy. Poutník se liší od turistů i od ostatní společnosti. Je jiný, vymyká se a ví o tom. Pouť jej přivádí ke zvýšenému zájmu o duchovní existenci. Zajímá se o otázky spirituality, navštěvuje kostely, spí v kláštorech, medituje a cvičí. Významnou součástí poutě je blízkost křesťanství, které je všudepřítomné.

Duchovní povaha Camina vede k zájmu o víru, lidé se často modlí a obracejí svoji pozornost k Bohu. Ani ne tolik ke svatému Jakubovi jako přímo ke Stvořiteli, který může představovat vyšší princip vesmíru a nás. Poutník dbá na své zdraví, bez něj se pouť dokončit nedá. Poutnické společenství tvoří lidé, kteří jsou spojeni svým cílem a přítomností na této cestě. Přivedly je sem různé důvody, nyní společně pokračují jedním směrem, mají společný program. Chovají se k sobě přátelsky, otevřeně a zdvořile. Navzájem si pomáhají, komunikují mezi sebou, sdílí spolu část života, kus cesty, společný prostor ubytovny. Pro poutníka znamená mnoho kontakt s pozitivní stránkou lidí. Ví, že pouť potřebuje, a proto je tady stejně jako ostatní lidé kolem něj. Poutník vítá samotu, často po ní touží. Užívá si jí dostatek během dne na cestě, navečer se ale může zapojit do rozhovorů v ubytovně. Pouť se tak mění ve střídání samoty a komunity. Cesta je plná nečekaných setkání, poznání a objevů. Nezáleží na délce cesty, i během málo dnů lze prožít mnoho netušeného a nového. Pouť vynáší na povrch lidské strachy a obavy. Některé mají racionální jádro jako obava z přechodu hor. Ovšem na Camino prý každý potká svoji smrt, kterou je snad vlastní strach. Může vyrůst z pocitu opuštěnosti a samoty, není to příjemný zážitek, ale patří k životu jako smrt. Na konci cesty se strachu málokdo vyhne, blíží se cíl a s ním závěr poutě a návrat do běžné reality. Na pouti se zpívá, fotí, maluje. Lidé cítí, že by chtěli z poutě něco přinést zpátky a podělit se s ostatními o ten zážitek, přiblížit jim jej, i když vědí, že to je takřka nemožné.

D) Strategie vytvořené ke zvládnutí poutě jsou dvojího typu. Řadí se sem Kultura poutníků a Komunita poutníků. Kultura je návod, jak se chovat na pouti, jak se na Camino zorientovat. Komunita poutníků představuje vitální společenství lidí spojených prožitkem pouti, kteří vědí, že musí držet při sobě. Vše se neustále mění, krajina, města, ubytovny, ale poutníci se stále potkávají, jsou pro sebe jedinou konstantou v neustálých proměnách a neznámém prostředí. Kultura poutníků spočívá ve všech úkonech a aktech provozovaných poutníky od pozdravu „Dobrou cestu“ přes skládanky z kamenů na cestě po atmosféru ubytoven a poutnický tisk. Stačí se zapojit do proudu a noví poutníci si vše rychle osvojí, jak přirozeně působí poutnický styl života na Camino. Mnozí bývají překvapeni, že to není záležitostí několika lidí, ale převládající způsob chování po celé délce Camina. Brzy se chodí spát a brzy se ráno vstává, jídlo se často připravuje společně a je sdíleno. Podél Camina je poutník respektován, bývá zdarma či za dobrovolný poplatek pohoštěn, pokud se chová s poutnickou pokorou. Může využívat výhod a ochrany poutníka, jestliže dodržuje zásady poutě, kam se řadí prostý život s dočasným odmítnutím konzumu, přizpůsobí se životu v ubytovnách a rytmu poutě s brzkým ulehnutím ke spánku a časným vstáváním. Nosí se

jasné znaky příslušnosti k poutnickému stavu jako hůl, batoh, mušle a zachovávají se daná pravidla jako nepomáhání si na cestě dopravou, pokud to není nezbytně nutné, nerušení nočního klidu a spánku ostatních po desáté hodině večerní či sbírání razítek do Credencialu. Poutník se nemusí účastnit mši, ale je považováno za samozřejmou součást poutě, že se alespoň přijde podívat a chvíli posedět v tichu kostelů. S cestou je spojeno několik rituálů, které by měl každý poutník podstoupit jako požádat o požehnání na cestu a pozdravit se se svatým Jakubem na závěr poutě.

Komunitu poutníků tvoří všichni, kteří jsou v daný okamžik na cestě a ubírají se na návštěvu svatého Jakuba či opačným směrem nazpátek. Bez ohledu na možné rozdíly v běžném životě, zde jsou si všichni rovni, všichni snáší stejné počasí a stejnou cestu. Ani důvody pro pouť nejsou důležité, poutníci jsou navzájem spojeni jedním cílem, jedním směrem. Protože jsou společně na jedné lodi a dokonale rozumí, čím si ostatní procházejí, mohou si poskytnout podporu a pomoc. Sdílejí spolu jídlo, ubytovnu, cestu, život a své osudy.

E) **Následky** zpodobňují otisk poutě do života lidí, kteří již mají Camino za sebou. Oceňuje se získaný volný čas, poznání a rozhled, které poutník cestou nabyt. Přínosem bývá i dobrý pocit v těle z pohybu a chůze. Roste sebeúcta z radosti nad fyzickým výkonem, nad dosažením vytyčeného cíle. Poutník se cítí obohacen setkáním s mnoha lidmi, s nimiž se setkal a komunikoval. Mohl mnohé promyslet, vnímat duchovní rozměr lidského bytí. Bývá zdůrazňován prožitek vnitřní změny, osobnostního růstu.

4.4.2. Centrální kategorie

Centrální kategorie je středobodem, kolem níž se točí zakotvená teorie a ke které se vztahují všechny ostatní kategorie. Stala se jí kategorie „Mimořádný časoprostor“
Mimořádnost časoprostoru vystihuje povahu poutě, která spočívá v opuštění domova, svého prostředí a zázemí, ale i světa povinností a závazků vůči rodině či společnosti a v odchodu do ústraní poutě, kde se lze věnovat nerušené kontemplaci, odpočinku a poznávání v rytmu chůze přírodou. Touha po takovém čase pro sebe se objevuje při životních zlomech, krizích nebo přechodu do jiného věku. Lidská civilizace respektuje přání těchto lidí, kteří se po skončení poutě opět vrací zpět ke svým povinnostem. Existuje proto cesta, která nemá někam přímo vést, ale která má smysl sama o sobě, kde se mohou lidé potkávat a prožívat zkušenost lidského společenství a zároveň přemýšlet o smyslu, věnovat se duchovním otázkám a

cvičení. Pouť je ohraničena začátkem a koncem, platí jen na určitém území, kde se jí dostává značné podpory od duchovní autority církve a zajištění pořádku ze strany místních úřadů, čímž se pouť stává bezpečnou zkušeností. Poutě má smysl, jen pokud je zachována její mimořádnost. Jestliže někdo s poutí neskončí v cíli, volí další a další místa, mění se pouť ve vandrování a její užitek je rozmělněn jako vše, čeho je nadužíváno.

4.4.3. Hypotéza

Podstata poutě je založena na mimořádnosti časoprostoru cesty. Poutě má začátek a cíl, v jejím průběhu se poutník ocitá mimo svůj běžný svět, odstupuje na dobu trvání poutě od povinností a závazků, aby se mohl věnovat chůzi v přírodě, poznávání krajiny, kultury a komunikaci s lidmi. Významnou součástí poutnické zkušenosti je volný čas pro kontemplaci a prožitek duchovního rozměru lidské existence v tichosti a samotě poutě. Během poutě se člověk stává součástí komunity poutníků současných i minulých a přijímá za svou poutnickou kulturu. Společnost respektuje mimořádnou povahu poutě, které se dostává duchovní ochrany ze strany církve, zajištění sítě obecních ubytoven ze strany úřadů a dobrovolné práce místních lidí a cizinců. V cíli pouť končí.

5. Závěr

Ve své práci jsem se pokusil nalézt odpověď na otázku, co je to pouť? Zajímalo mě, v čem se liší zkušenost poutě od činností jako relaxování na pláži či od trampingu. Abych našel odpověď a zachytil ducha poutě, vydal jsem se na cestu po nejznámější poutní cestě Evropy, Camino de Santiago. Cestou jsem hovořil s mnoha lidmi, žádal o vyplnění dotazníku, fotografoval, sbíral materiály o historii a současnosti Svatojakubské cesty a účastnil se poutnického života. Po návratu jsem četl knihy v Čj, Aj a Šj o putování od autorů, kteří Camino prošli.

Sesbíraný materiál doplněný mými poznámkami a výroky o pouti z knih jsem zpracoval pomocí kvalitativního výzkumu založeného na zakotvené teorii. Neustálým proséváním výroků analýzou otevřeného, axiálního a selektivního kódování jsem dospěl k hypotéze, k odpovědi na kladenou otázku po podstatě pouti. Stěžejním pojmem čili centrální kategorií se stal „Mimořádný časoprostor“ poutě. Poutí společnost odpovídá na vnitřní potřebu lidí v přelomové situaci po aktivním odpočinku a duchovním naplnění.

6. Anotace

Diplomová práce se věnuje tématu Objektivizace ducha poutě. V Evropě existuje poutní cesta, dlouhá přes 1500 km, která vede z francouzského města Le Puy do španělského města Santiago de Compostela. Cesta je známá pod názvem Camino de Santiago.

Cílem práce je zjistit, co je podstatou a smyslem poutě.

Diplomová práce má teoreticko-empirický charakter. Ke zpracování teoretické části byla použita relevantní literatura historická a religiozní. Praktická část spočívá v získání vlastní zkušenosti s poutí a v analýze podle zakotvené teorie kvalitativního výzkumu.

Diplomová práce se v první části věnuje historickému objasnění vzniku, vývoje a významu poutní cesty do Santiaga de Compostela. Druhá část popisuje osobní zkušenost s poutí a sběr materiálů. Třetí část se zabývá tvořením hypotézy podle zakotvené teorie.

Klíčová slova: pout', Camino de Santiago, zakotvená teorie

7. Annotation

The theme of my thesis is the „A Detection of the Spirit of Pilgrimage“. There is a pilgrimage in Europe, 1.500 km in length, which goes from the French town, Le Puy, to the Spanish town, Santiago de Compostela. The pilgrimage is widely known as „Camino de Santiago“.

My work focuses on exploring and finding the answer: What is the essence of pilgrimage?

My work is divided into two parts; the first is theoretical, introducing the world of medieval pilgrimage from the very beginning to the present. The practical section consists of my own experience with the Camino, and the analysis based on the grounded theory.

The thesis explains development of the pilgrimage and the meaning of the Camino for cultural and religious life in Christian Europe, describes my own accomplished pilgrimage from Prague to Santiago de Compostela and deals with formation of a hypothesis based on the grounded theory.

Keywords: pilgrimage, Camino de Santiago, grounded Tudory

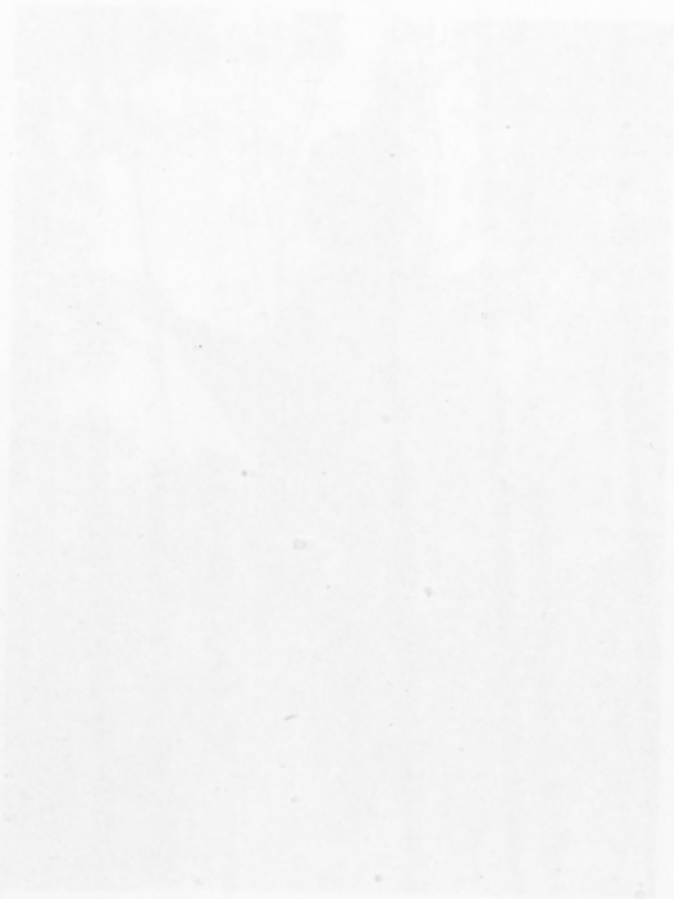
8. Seznam literatury

- Artera, Antonio Ubieto; Campistol, Juan Regiá; Zamora, José María Jover; Serrano, Carlos Seco:** Dějiny Španělska. NLN, Praha 1995.
- Bartoš, Lubomír:** Dějiny a kultura Španělska. SPN, Praha 1990.
- Bible.** Písmo svaté Starého a Nového zákona podle ekumenického vydání z r. 1985. Česká biblická společnost, 1991.
- Bridge, Antony:** Křížové výpravy. Academia, Praha 1995.
- Brooke, Rosalinde and Christopher:** Popular Religion in the Middle Ages (Western Europe 1000 – 1300). Thames and Hudson, 1984.
- Corbinová, Juliet; Strauss, Anselm:** Základy kvalitativního výzkumu. Albert, Boskovice 1999.
- Dennett, Laurie:** 2000 Years of the Camino de Santiago (Přednáška bývalé předsedkyně The Confraternity of Saint James na Gathering of Pilgrims v Torontu, 2005)
- Dlouhý, Roman:** Křesťanství v období pronásledování do roku 313. Scholaforum, Ostrava 1997.
- Fletcher, R. A.:** Saint James's Catapult: The Life and Times of Diego Gelmírez of Santiago de Compostela. Oxford University Press, 1984.
- Chaucer, Geoffrey:** Canterburské povídky. Naše vojsko, Praha 1956.
- Jaén, José María Anguita:** The Road to Santiago (The Pilgrim's Practical Guide). Editorial Everest, León 2004.
- López, Kate:** Tras los pasos de peregrinos. Adeco Camino.
- Ohler, Norbert:** Náboženské poutě ve středověku a novověku. Vyšehrad, Praha 2002.
- Řičan, Rudolf:** Kapitoly z církevních dějin. Svaz SČME YMCA, Praha 1936.
- Sumption, Jonathan:** Pilgrimage. Faber and Faber, 1975.
- Susa, Zdeněk:** Ultreia (Zpráva o putování z Prahy až na konec světa 1991-1996) díl I – Od Vltavy k Loiře. Zdeněk Susa, Středokluky 1998.
- Susa, Zdeněk:** Ultreia II. Zdeněk Susa, Středokluky, 2004.
- Titzl, Boris:** Postižený člověk ve společnosti (Hledání počátků). PFUK, Praha 1998.
- Vincent, Mary; Stradling, R.A.:** Svět Španělska a Portugalska. Knižní klub, Praha 1997.

9. Přílohy

Čís. 1
[Illegible text]

Čís. 2
[Illegible text]

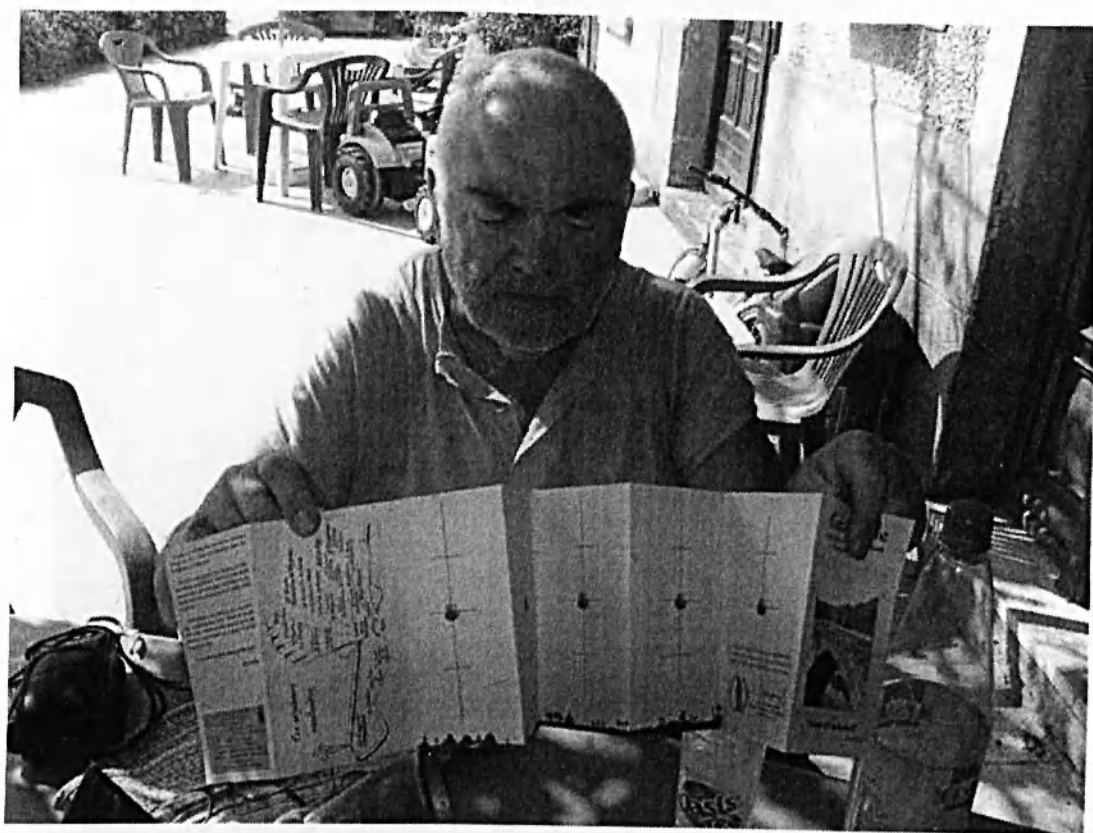
Obr. 1
Batož, hůl, značení cesty

Obr. 2
Socha Jakuba podél cesty

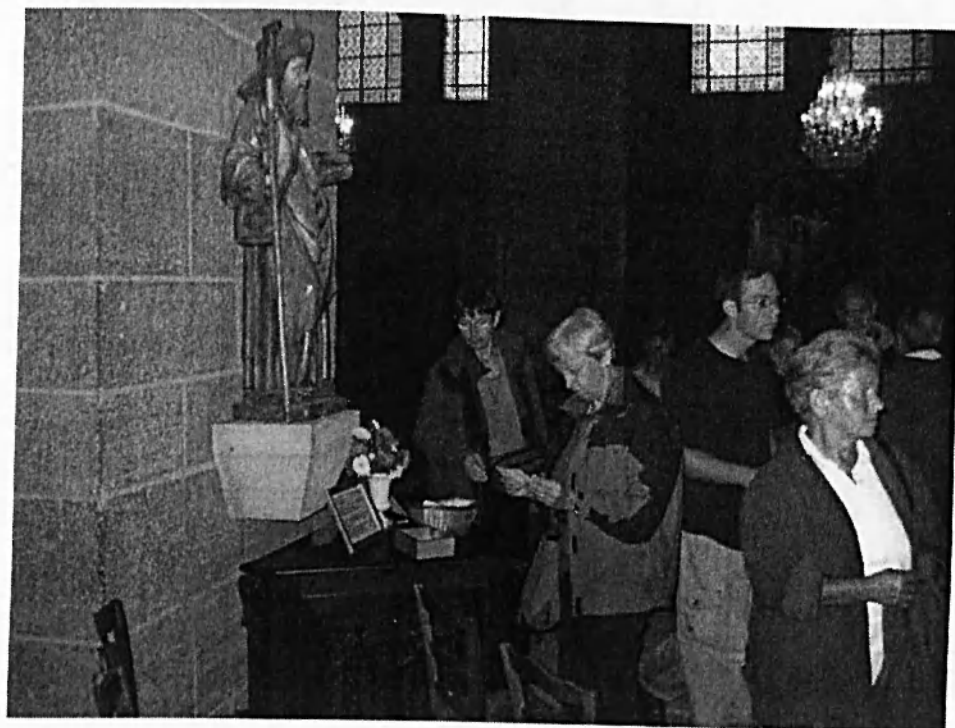
Obr. 3
Místní lidé s radostí z poutníka

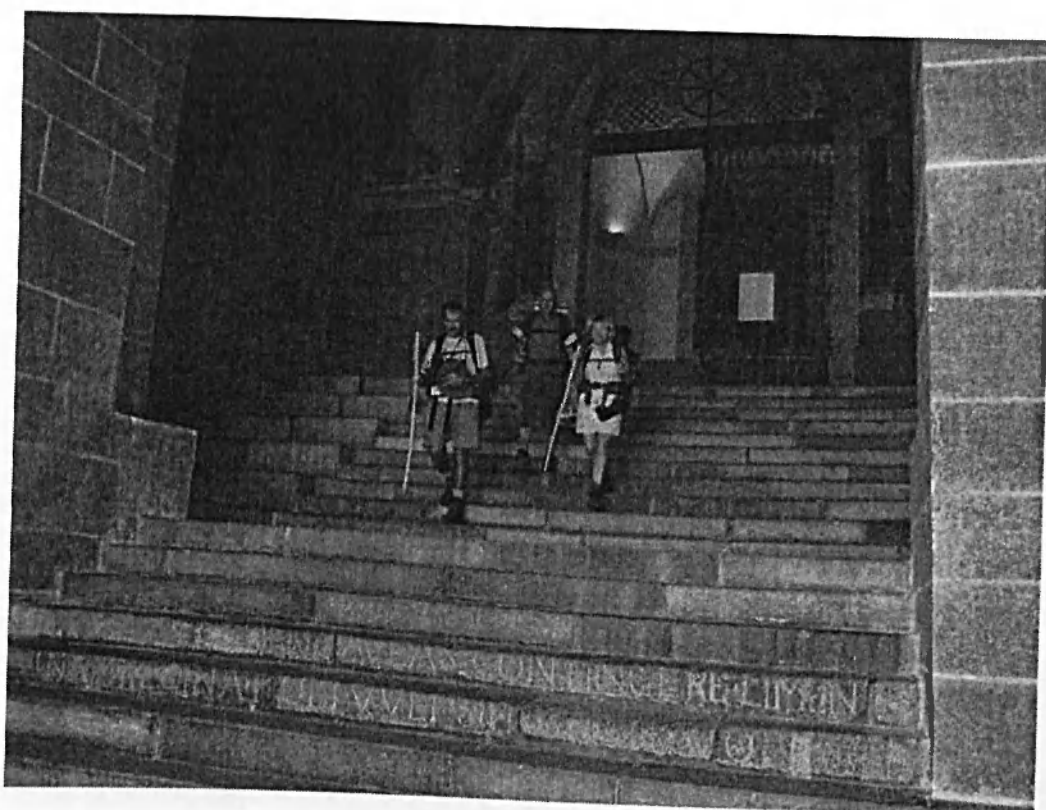
Obr. 4
Poutník s Credencialem

Obr. 5
Obchod s potřebami pro poutníky v Le Puy

Obr. 6
V katedrále v Le Puy lze napsat přání a poutníci jej vezmou ke sv. Jakubovi

Obr. 7
Poutníci vycházejí na Camino, katedrála v Le Puy

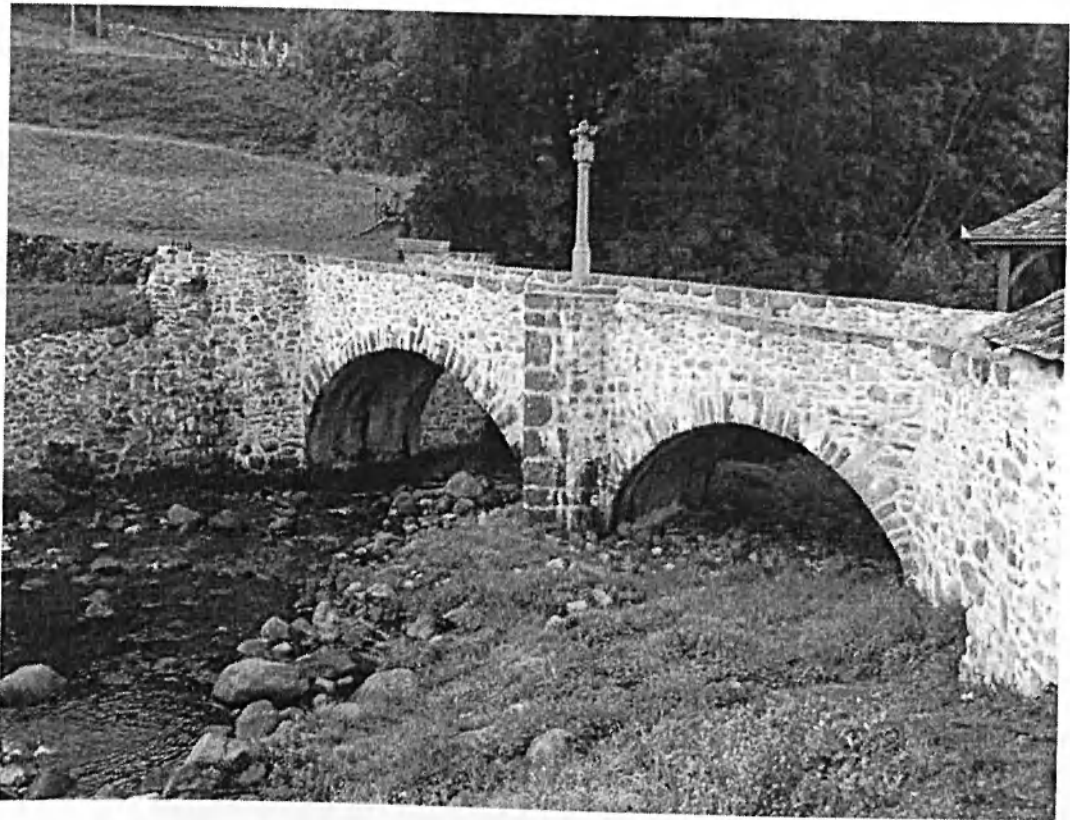
Obr. 8
Zdarma občerstvení pro poutníky

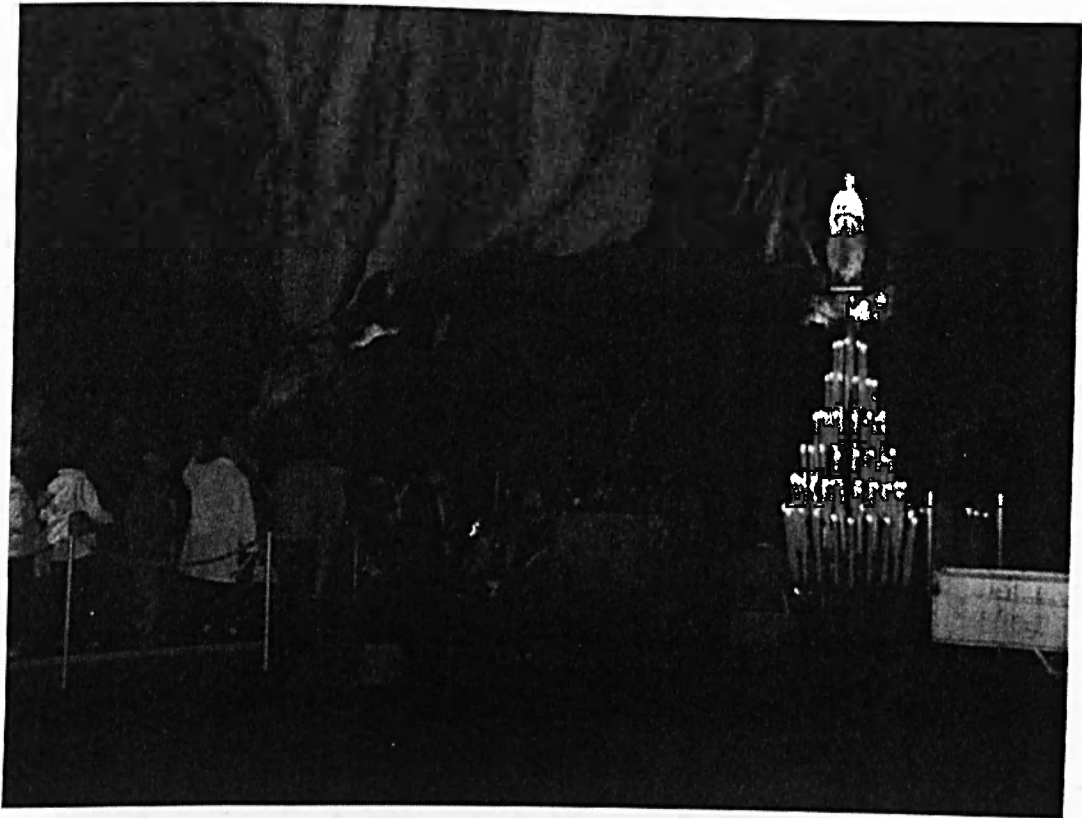
Obr. 9
Umění poutníků (Francie)

Obr. 10
Značení Camina ve Francii

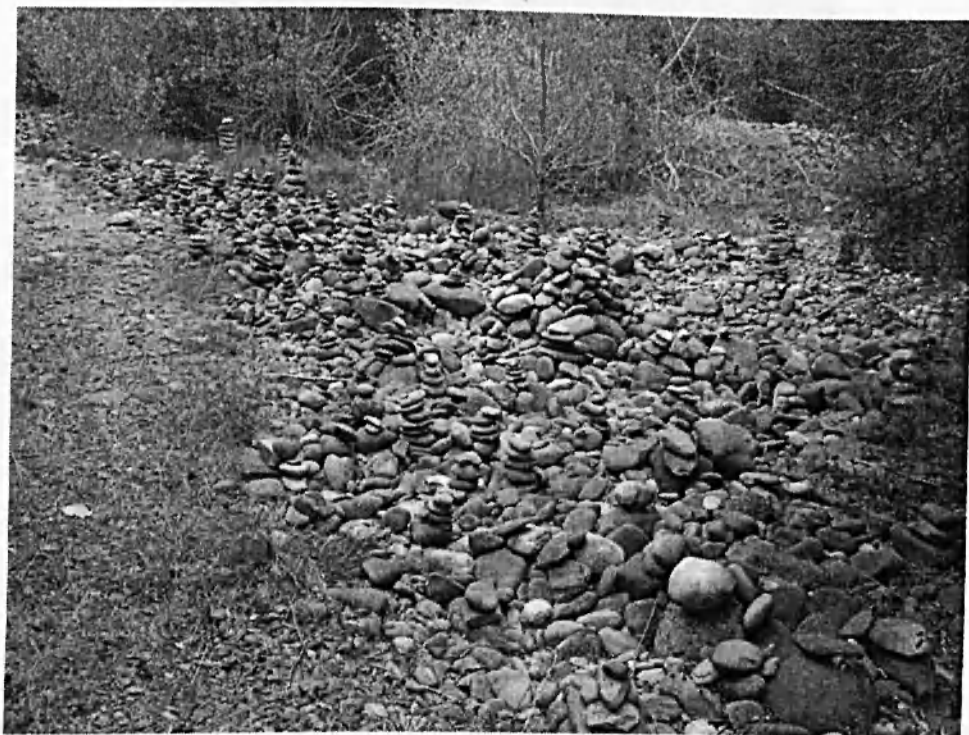
Obr. 11
Románské mosty pro poutníky

Obr. 12
Současný cíl pouti, Lourdes

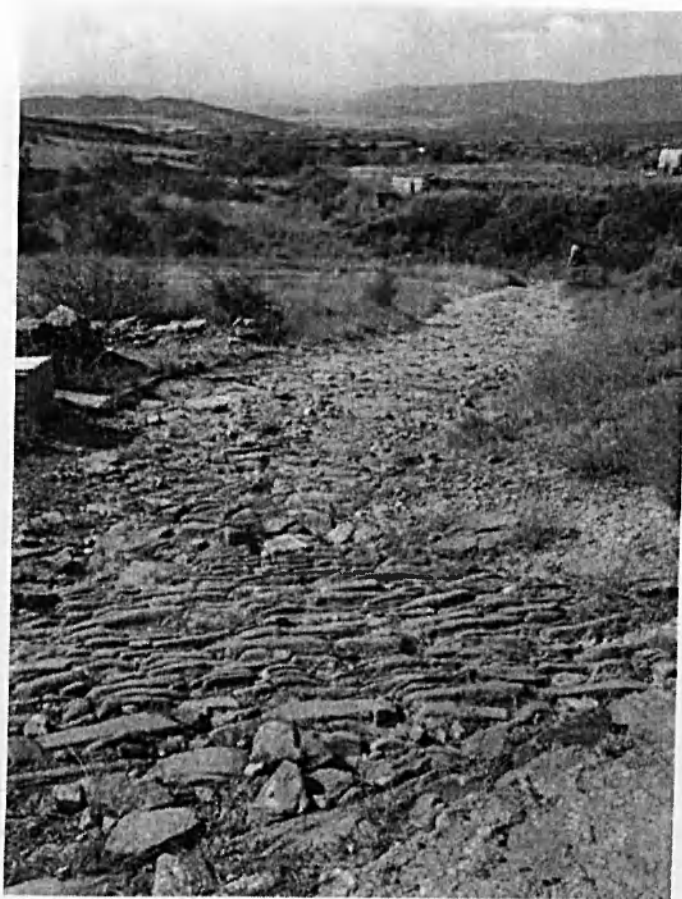
Obr. 13
Ukazatel cesty ve Španělsku

Obr. 14
Umění poutníků (Španělsko)

Obr. 15
Únava na Camino

Obr. 16
Živá historie na Camino (římská silnice)

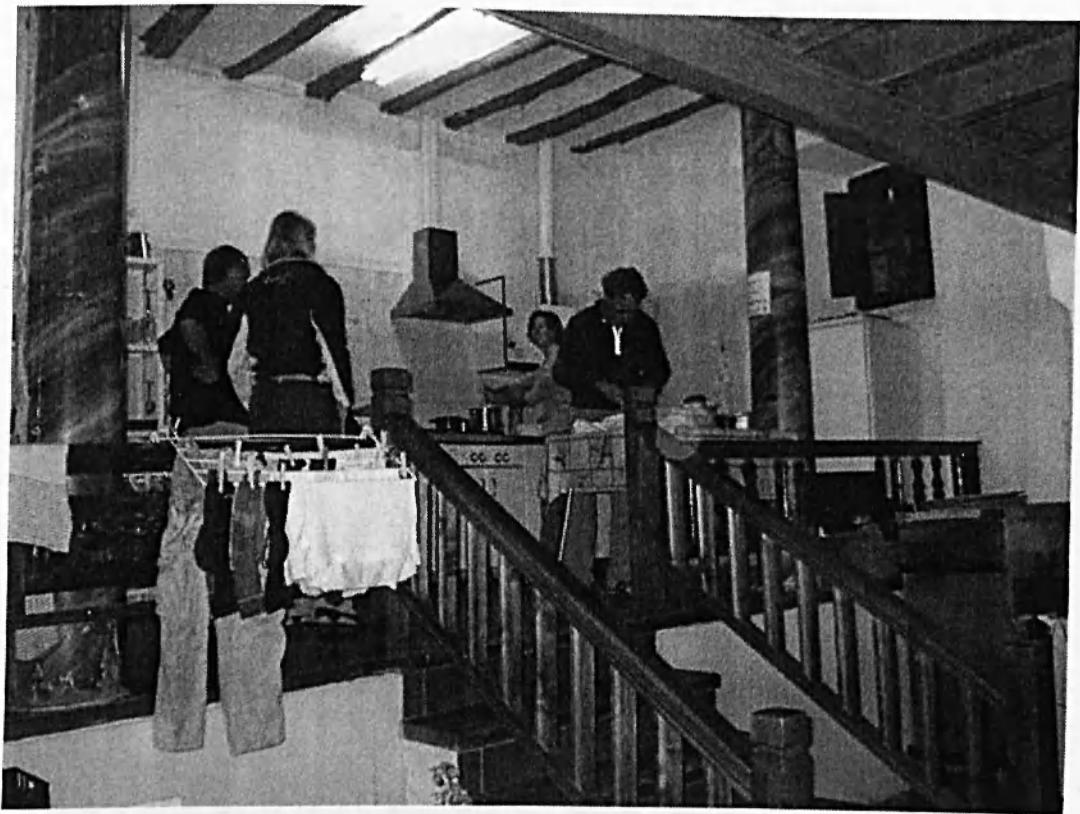
Obr. 17
Pomník na počest poutníků

Obr. 18
Poutnické noviny

Obr. 19
Fontána s vínem a vodou, klášter Irache

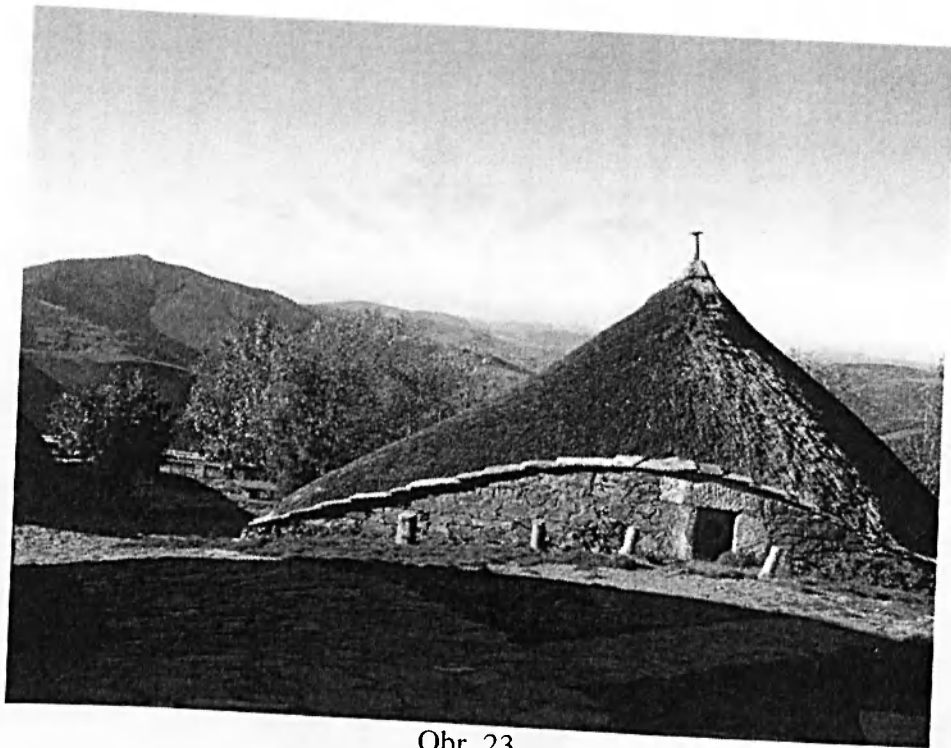
Obr. 20
Společná příprava večeře v ubytovně

Obr. 21
Na Camino v dešti

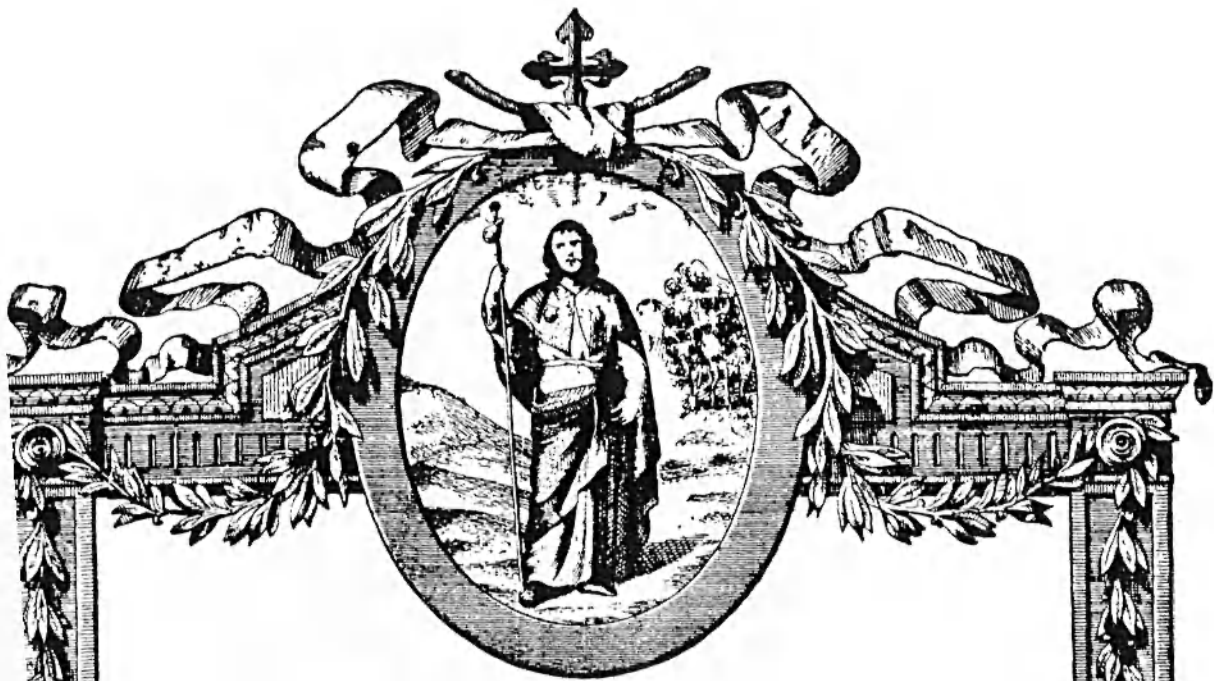
Obr. 22
Camino je cestou za sluncem, stále na západ

Obr. 23
Galicia, Jakubova země

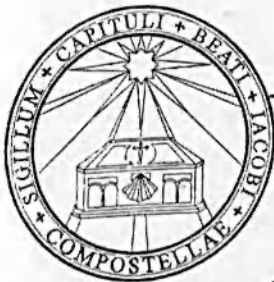
Obr. 24
Jakubova katedrála v Santiago de Compostela

*CAPITULUM hujus Almae Apostolicae et Metropolitanae
Ecclesiae Compostellanae sigilli Altaris Beati Jacobi Apostoli
custos, ut omnibus Fidelibus et Peregrinis ex toto terrarum
Orbe, devotionis affectu vel voti causa, ad limina Apostoli
Nostri Hispaniarum Patroni ac Tutelar**SANCTI JACOBI**
convenientibus, authenticas visitationis litteras expediat, omni-
bus et singulis praesentes inspecturis, notum facit: Dnum*
Lucek Straka

*hoc sacratissimum Templum pietatis causa devote visitasse.
In quorum fidem praesentes litteras, sigillo ejusdem Sanctae
Ecclesiae munitas, ei confero.*

*Datum Compostellae die 4 mensis Novembris
anno Dni 2005.*

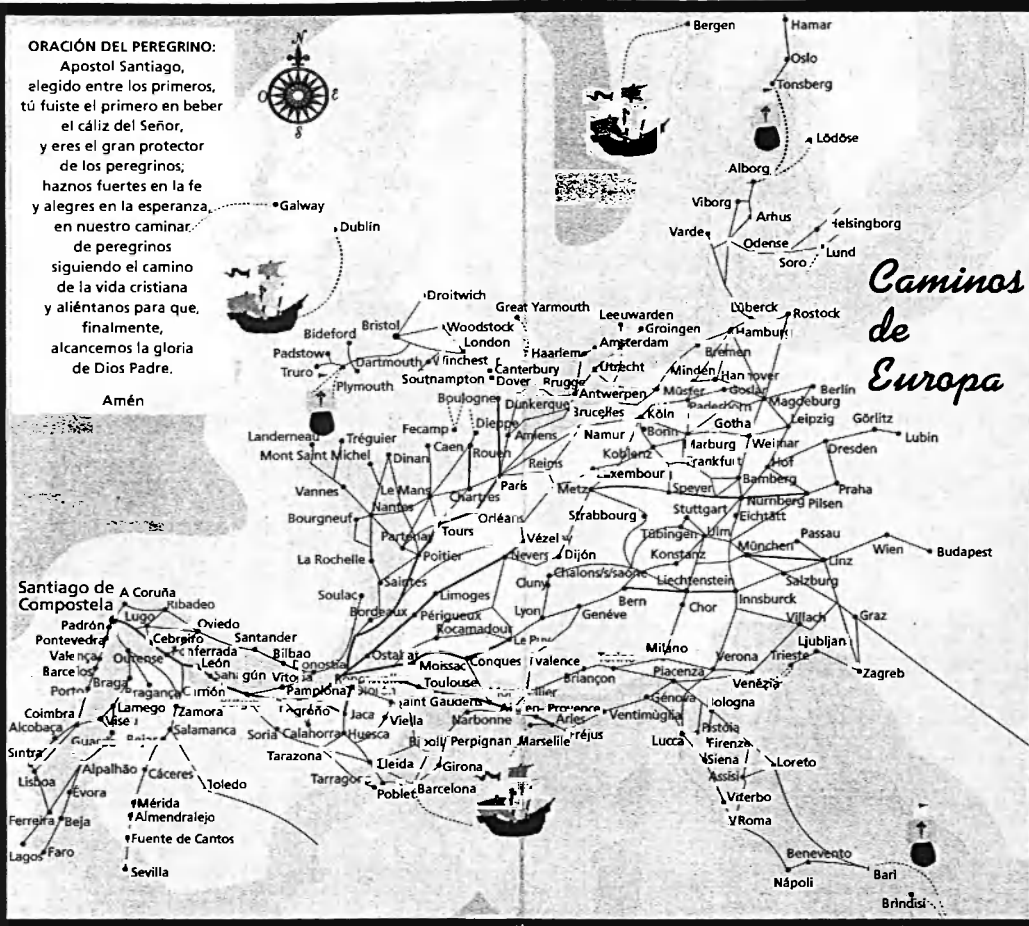
Jaimés
Secretarius Capitularis

ORACIÓN DEL PEREGRINO:

Apostol Santiago,
elegido entre los primeros,
tú fuiste el primero en beber
el cáliz del Señor,
y eres el gran protector
de los peregrinos;
haznos fuertes en la fe
y alegres en la esperanza
en nuestro caminar
de peregrinos
siguiendo el camino
de la vida cristiana
y alientanos para que,
finalmente,
alcancemos la gloria
de Dios Padre.

Amén

Santiago de
Compostela

Caminos de Europa

Credencial del Peregrino

Historia del Camino de Santiago
El Camino de Santiago es un camino de fe y de responsabilidad. El camino de este le...

Camino de Santiago fue durante siglos un camino de conversión y es extraordinario testimonio de Juan Pablo II a los jóvenes en 1989.

1000 Jahre 2000

Handwritten notes on the right margin, including the number '51' and some illegible characters.

